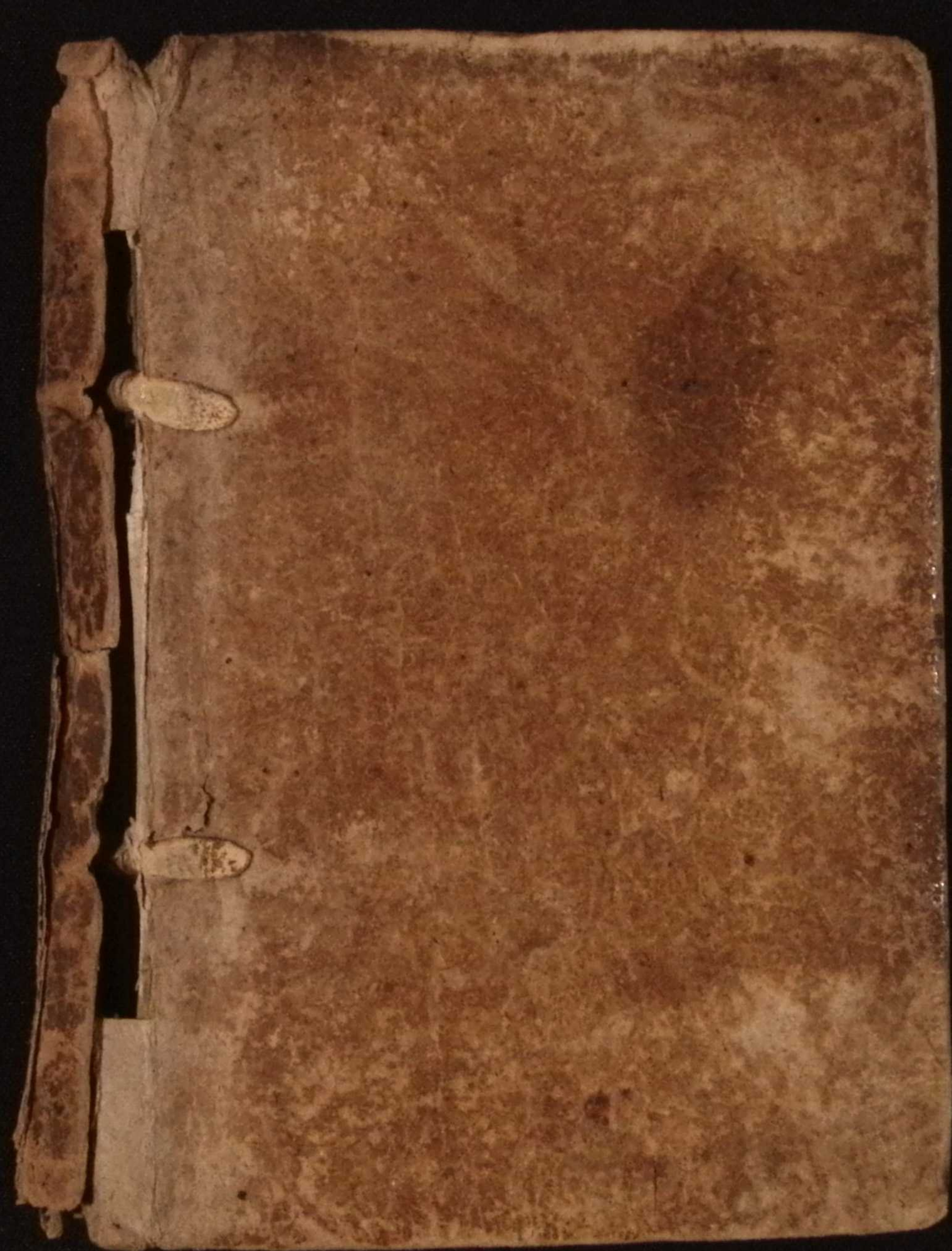

-25-

Exc - Su. I.

Di sopra.

8. m. 8.

F. A. 244

HIPPOCRATIS APHORISMI,

Id est, selectæ maximæque ratæ senten-
tiæ, interprete Guilhelmo Plan-
tio Cenomano.

G A L E N I I N E O S D E M
*Commentarij septem, ab eodem Plan-
tio Latine redditi, & anneta-
tionibus illustrati.*

E X S E C V N D A I N T E R
pretis. recognitione.

V
I
R
T
U
S

F
O
R
T
U
N
A

L V G D V N I.

A P V D G V I L I E L M V M
Rouillium, sub scuto Veneto.

1 5 7 3.

C V M P R I V I L E G I O.

Ex libris Alfonso Vernisij

IOANNI FERNE-
LIO MEDICO EXI-

MIO GVILIELMVS

PLANTIVS S.

P *TSI* non ignorabam fore multos qui nostrum laborem frustra post tot interpretes susceptum esse, atque inuilem minimeque necessarium dicerent, nec defuturos qui reprehenderent etiam & cauillarentur, ipseque mihi conscius eram quam parum pro impensa opera emolumentum & laudis reportarent, qui ex una lingua in alteram aliorum scripta transfereretur: mea tamen semper fuit ratio, atque ita in animum induxi meum, ut post primos artium & disciplinarum inuētores Graecos, qui mihi imprimis laude digni viderentur quod meliore quadam natura praediti, disciplinisque & philosophiae studio exculti, quae à Graecis

accepissent, excolerēt facerētque meliora, aut
ab illis excitati, noua ipsi ad hominum utili-
tatem conderent. Deinde eos etiam non parū
de suis mereri crederem, qui perigrinarū lin-
guarum cognitione instructi, fideliter & pu-
rē quantumque res ipsa pateretur latine ve-
terum monumenta interpretarentur. Qui
verō nec ipsi per se quicquam ad hominū aut-
tuendam aut excolendam vitam inuenirent,
nec aliorum laboribus uti vellent, sed aut con-
temnerent aut riderēt, eos in illud genus quod
est ab Hesiodo tertio loco positum hominum
inertium, nec vlla rei publicae parte utilium re-
ferendos esse putarē. Hec tamē sola causa non
fuit, quamobrem hoc maximē tempore graeca
latine reddenda susceperem, sed aliae multae &
graves causae ad id me impulerunt. Primum
tacita quaedam indignatio & dolor, quod me-
dicinae parenti Hippocrati sua non constaret
dignitas in eo praesertim opere, quod totius ar-
tis quoddam est veluti promptuarium, ipsius
praecipua continens capita. Deinde diutius fe-
rendum non videbatur quod cum multis Leo-
niceni versio suspecta meritō ad hunc usque
diem esset habita, ut pote deprauata & cor-
rupta, multisque locis parū fidelis, nullus ta-
men ex professo instaurandam, aut nouam
condendam suscepisset, sed in suis scriptis aliq-
uando

emendationes quasdam edidissent, alij enarrationes in aphorismos Hippocratis scribere professi, bonam commentationis partem consumpsissent in castiganda versione. Quos viros praestitisset, siquidem inemendabilis Leonicensi videbatur versio, novam ipsos scribere: aut si instaurari poterat, suppletis quae desiderabantur, & correctis quae deprauata erant, eam interpolare & renovare multo fuisset melius. Haec fecerunt ut ad novam aphorismorum Hippoc. interpretationem accingeremur: in qua quid praestiterimus alios iudicare malumus quam hic pluribus praedicare. Fidelio rem omnino & paulo latinio rem esse nullus meo quidem iudicio negaverit qui diligenter & benevole legerit. Ad notationes etiam in locos obscuriores partim in margine adscripsimus addito minore asterisco, partim in libri finem reiecimus, quoties scilicet in margine maiusculus occurrit asteriscus. Fuisset autem hoc loco abs lectoribus erratorum quae inter imprimendum admitti solent deprecanda venia, nisi Gulielmus Rouillius nobilis typographus, ut homo est publicae utilitatis studiosissimus, nullis pepercisset sumptibus, ut quam humanitus fieri potest emendatissimum & novis characteribus elegantissime conformatum opus veniret in manus hominum. Tibi vero docte Ferneli hanc ingenij nostri faeturam

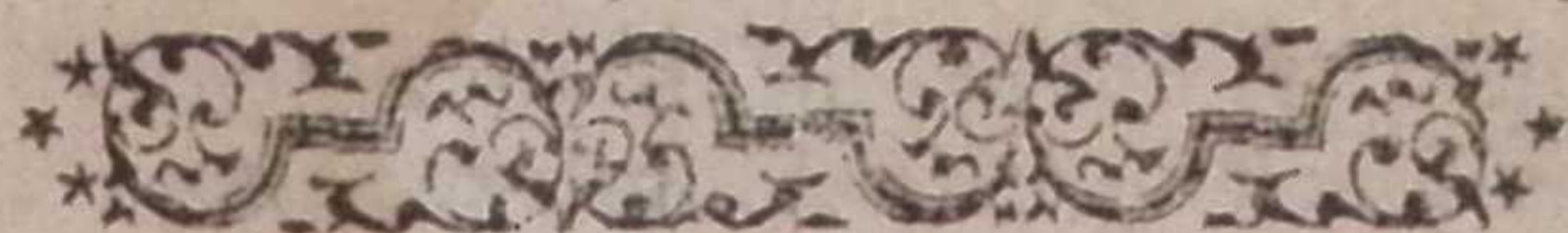
nuncupare visum est, non quod ea aut ad no-
minis celebritatem egeas, (es enim libris editis
clarissimus) aut ad lectionem, qui Græcè calles
et Græcè legere mavis: sed quia et ex ea ra-
tione qua præceptor discipulus debet aliquid,
et priuatim etiam alijs nominibus me tibi obli-
gatum esse sciam: tum etiam si fortè la-
bor noster tibi probabitur, fru-

Etum ipsius amplissimum
cepisse me putem.

Vale.

★

GAL

G A L E N I I N

A P H O R I S M O S,

*Id est, selectas maximèque ratas Hip-
pocratis sententias.*

C O M M E N T A R I U S

P R I M U S,

G V I L I E L M O P L A N -

tio Cenomano in-
terprete.

I.

Βίβραχὺς, ἢ δὲ τέχνη μα-
κρὴ, ἢ δὲ κατὰ τὸν ὄψον, ἢ δὲ πεί-
ρα σφαιρὴ, ἢ δὲ κρίσις χαλε-
πή. Δεῖ ὅμως μόνον ἐνὶ τῇ πα-
ρίχῃ τὰ λεγόμενα ποιεῖν, ἀλ-
λὰ καὶ τὰ νοσούντα, καὶ τοὺς παραινόντας, καὶ
τὰ ἐξωθεῖν.

*Vita brevis, ars longa, occasio volucris, ex-
perientia periculosa, iudicium difficile. Nec
verò sat est suum fecisse officium, nisi suum
quoque egrotus suum astantes faciant, sint-
que externa ritè comparata.*

Quòd hæc oratio, siue vnus sit aphorismus siue duo, pro æmum sit totius operis, pro confesso habetur apud omnes ferè ipsius interpretes. Quid verò sibi Hippocrat. tali proæmio velit dictu difficillimū est. forte id ipsum inueniemus, si singulas orationis partes pri⁹ cōsiderauerimus. Quòd itaque vitā dixerit breuem artis comparatione, constat inter omnes ferè libri explicatores. Artē verò ipsam hac ratione arbitror lōgam putare, tum quia omniū ferè operationū particulariū occasionē habeat momentaneam, & ob id captu difficilem: vt nemo eā internoscat, nisi qui diu in hac fuerit exercitatus: tum verò quia ex duobus instrumentis ad artes inueniendas necessariis vnum, experientia scilicet, offensatrix sit & periculosa: alterum, per rationem iudicium haudquaquam facile existat, sed siquid aliud maximam habeat difficultatem. Est volucris occasio, quia materia circa quā ars versatur, fluxa est. Corpus siquidem nostrum mutationibus est obnoxium, neque à causis externis tātum, sed etiam ab internis facilè alteratur. Experientia verò periculosa, propter materiæ dignitatem, non ob eiusdem mutandæ

dæ facilitatem. hæc enim occasionis volubilitate momentanea continetur. Iudicium autem si quis (quæ mea est sententia) pro ratione accipiat, constat profectò ipsam esse difficillimam, cum ad hanc usque ætatem ambigua permanferit: si verò, quo modo Empirici nonnulli, per iudicium intelligat de rei euentu iudicationem per experientiam, sic quoque constat eam maximè esse perplexam. Sed libri auctorem dogmaticum esse toto ostenditur opere. Atque ita prior proœmij pars ad hunc locum terminatur. Secundam scribit non quasi pronuntiet, sed consulat hoc modo, Nec verò sat est suum fecisse officium, nisi suum quoque ægrotus, suum astantes faciant, nihil adhæc rebus externis officientibus: quorum verborum vis est eiusmodi, Si placet eorum quæ in hoc libro scribuntur explorare & examinare veritatem, non modò medicum ipsum oportet omnia ritè gerere, sed & ægrum & ministros, nec esse præterea quod de rebus externis queri possis. Prior itaque pars orationis hoc vnum summam complectitur, Vita brevis, ars longa. nam quæ sequuntur reliqua artem longam esse de

monstrant. post quam secunda pars quod-
dam veluti consilium continet, vel quod-
dam pactum cum iis faciendum qui li-
brum lecturi sunt, & de eo sententiam
laturi: quasi ita diceret, paciscor vobiscū
& spondeo quæ dicturus sum omnia ve-
ra esse, modo nihil à medico, & gro, mini-
stris, aut externis peccetur. Sed quidam
sibi vult, dum statim initio libri breuem
esse vitam scribit, si cum artis magnitu-
dine conferatur? nam & hoc ipsum quæ-
rere ab initio proposueramus. Sunt qui
volunt id egisse Hippocratem exhortandi
hominū causa ad artem sedulò exercen-
dam. Nonnulli contrā dehortandi gra-
tia. Quidam veluti eorū animos pericli-
tandi & internoscendi causa qui vel gna-
viter vel sec⁹ in arte essent versaturi. Alij
censent causam attulisse quamobré opor-
tuit scribere cōmentarios: quidā addūt,
aphoristicos. Sūt & qui hoc sermone ve-
lint ipsum causas reddidisse, ppter quas
hæc ars sit coniectatrix. Alij quod de cau-
sis contingat medicos sine suo frustrari.
Verūm ij (vt à postremis incipiam) ni-
hil omnino ad rem dicere videntur. Quæ
enim esse posset doctrina, aut digna Hip-
pocrate sententia, statim initio operis do-
cere

cere, vel quòd ars quædam cōiectatrix sit
 medicina, vel quòd eius frustremur fine,
 siue id nostra accadat ignorātia, siue artis
 magnitudine fiat? Sed vel verba illa. Nec
 verò solùm oportet suū fecisse officium,
 nisi idem ab ægrotante quoque & mini-
 stris fiat, vnā conspirantibus rebus ex-
 ternis, contrarium omninò demonstrant.
 Hæc scribere eum magis deceat, qui pro-
 fiteatur omnia quæ continentur hoc li-
 bro vera esse, quàm qui ob multas causas
 fateatur se propositum finem non attin-
 gere. neque enim dixisset, Nec verò so-
 lùm oportet, sed post illa verba, Vita bre-
 uis, ars longa, occasio volucris, experien-
 tia periculosa, iudicium difficile: statim
 subiunxisset. Sed & medicus ipse delin-
 quit, & ægri & eorum ministri. Sed nec
 illi qui dicunt voluisse auocare à studio
 medicinæ, cum diceret vitam breuem
 esse, artem longam, videntur cōsentanea
 proposito dicere. Nā extreme esset demē-
 tiæ, conscripta commentaria simul trade-
 re posteritati ad vitæ utilitatem, simulq;
 initio statim non à legendo solùm atque
 discendo quæ scripseris dehortari, sed ab
 arte vniuersa cuius tute doctrinam profi-
 tearis, ab alienare. Qui verò voluisse aiūt,
 homines

homines ad artē maiore studio capeſſen-
dam excitare (neque enim aliter longam
ipſam, breui tēpore totam perdisci poſ-
ſe) ij etſi veri aliquid dicunt, mihi tamen
videntur procemium nec viri ſententia di-
gnum nec iis quæ ſcribūtur hoc libro ſa-
tis congruens reddere. quemadmodum
& qui arbitrantur hoc genus ſermonis
fuiſſe ab Hipp. uſurpatū eorum tentandi
gratia qui ad artem accederēt. Etſi enim
verum eſt quod à Platone quoque eſt tra-
ditum, hac maximè via periculū cuiuſq;
animi fieri qui artem quālibet ſit perce-
pturus, ſi magnā & difficilem eius perce-
ptionem oſtenderimus, mutuis tamen id
colloquiis non per librum agi ſolet: cum
eo quòd præſenti cōmentationi cōgrue-
re non videatur. Siquidem procemiū de-
bet iis quæ toto libro ſcribenda ſunt, con-
ſentaneum eſſe. Niſi fortè velit Hippo.
omniū primos eſſe legēdos aphoriſmos,
atq; ideò libri principio communem fe-
cerit de vniuerſa arte ſermonē, quo oſtē-
dat nō omnes pro arbitrio tam longam
artē medicam poſſe diſcere, ſed illos dun-
taxat qui bus & ad diſcendū tēpus abun-
dè ſuppetat, & adſit ad eā rem apta ido-
neaque natura. Et vt omninò probabile
appar

appareat, hâc totius artis cômunem præ-
 fationem esse, non tamen protinus sunt
 reprehédendi, qui causam explicasse aiunt
 Hippocratem, cur commétari de re me-
 dica oporteat. Premisit autẽ in libro qui
 de Medici officina inscribitur, omnium
 quæ tota arte leguntur commune proœ-
 mium, quemadmodum in eiusdem libri
 expositione demõstrauimus. Quicũque
 igitur vel cur genere docendi aphoristi-
 co vsus sit, vel omninò de re medica scri-
 bendũ sibi esse duxerit, causam in proœ-
 mio attulisse volunt, ij profectò mihi cæ-
 teris rectius sentire videntur. Nam & ge-
 nus doctrinæ aphoristicũ, * vt pote oēs
 rei proprietates paucissimis verbis circũ
 scribens, vtilissimum iis est qui breui ló-
 gam artẽ docere volunt: & velle deniq;
 suas propterea cõmentationes literis mã-
 dare, quia vita sit breuis, si eam cũ artis
 longitudine cõferas, ea demum mihi ra-
 tio scribendi iustissima esse videtur. Ne-
 mo enim nostrum queat eandem artem
 inchoare simul & absolueret: sed fatis vi-
 deri debet, si quæ multorum annorũ spa-
 tio maiores inueniẽre, iis velut per manũ
 acceptis posteris addant aliquid, nòsque
 ita aliquãdo artẽ absoluamus. Nam vel
 propter

* Aphori-
 stica doctri-
 na velut
 seminariũ
 medicinae.

propter horum alterū, vel utrūque mihi videtur tali vsus esse proœmio: ac si ita scripssisset, Quandoquidē artis magnitudo vitam superat humanā, adeo vt ab homine quantūvis diligēti ac industrio nequeat & inchoari & ad finē vsque per duci, propterea operæpretiū fuerit quæ quisque didicit, ea mandare literis, & eo scribēdi genere posteritati tradere quod rerum docendarum naturā omnem exactē & breuiter & apertē explicet. Longā porro artem esse ostendūt verba sequentia, Occasio volucris, experiētia periculosa, iudicium difficile. quasi ita diceret, Ideo vita brevis, ars longa, quia & occasio volucris & experiētia periculosa & iudicium difficile. Propterea em̄ etiā ars longa, quoniam occasione agendorum habet admodum volucrē, hoc est angustissimam & vix temporis momento durantem. Ad hæc cū duo sint inueniendorum remediorū instrumēta, ratio & experiētia, hæc periculosa est, illa difficilis, quoniam non cuius innotescat. atque singula hæc quā vera sint, facile paucis ostendere licet. Occasio enim volucris est propter materiæ circa quā ars versatur fluxum & inconstantiam, puta corporis quod
contin

continenter fluit & momento temporis
mutatur. Experiētia verò periculosa ma-
terix etiā dignitatis ratione. Neque em̄
lutes, lutū, ligna, lapides, tegulæ, coria
artis medicæ sicuti aliarū sunt materia:
in quibus multifariam citra cuiusquam
offensam licet quid possis experiri, & cir-
ca eam materiā ad theorematum medi-
tationē & confirmationem versari. quod
in lignis fabri ligarij faciunt, in coriis
coriarij. Ligna enim & coriū si malè tra-
ctādo labefa & tauerint, nullum inde cui-
quam imminet periculū. In corpore au-
tem humano ea tentare quæ nō sunt ex-
perientia cōprobata, periculo nō vacat,
cum temerariæ experientix finis sit to-
tius animāis internecio. Quinetiam iu-
dicatio (quæ certè ipsa est ratio, quod tā-
quam arbitra quædā de iis quæ gerēda
sunt cēseat & iudicet) difficilis & rara in-
uētu res est, minimèq; vulgaris, vera cer-
tè quidem illa ratio. quod festarū mul-
titudine & opinionū diuersitas in arte me-
dicinali facilè ostendit. neque enim si ve-
ritas esset inuentu facilis, tot ac tanti viri
in ea quærēda occupati, in tā contrarias
se & as fuissent vnquam dispertiti. Verūm
Empiricis nō videtur ratio dici iudiciū,
sed

sed eorum quæ per experientiam inuenta
sunt auxiliorum quidam delectus & diu-
dicatio. Nam, ut verum fateamur, hæc dif-
ficilis quoque res est & rara inuentu, cum
post multa remedia adhibita egrotanti,
quoddam ex iis in causa fuisse dicitur ut
melius peiusve habeat: ut si exempli causa
is bene dormierit, deinde vinctus fuerit,
postea emplastrum adhibitum, deinde cly-
ster iniectus, vel sponte naturæ secuta fue-
rit alui deiection, postquam comederit, &
tales cibos sumpserit, & post hæc omnia
senserit iuuamen aut nocumentum, non
facile inquam dictu est quodnam ex iis
quæ circa eum sunt gesta, aut iuuerit, aut
nocuerit. His igitur de causis omnibus iu-
diciu perdifficile. Itaque itaque sermonem
totum in pauca contrahamus, Ars longa
est, si eam vnius hominis vita metiamur.
Quare operæ pretium est in posterorum
gratiam libros scribere compendiosos
præsertim atque aphoristicos. Nam tale
doctrinæ genus & ad ipsam primam disci-
plinam, & ad ea quæ didicerimus memo-
ria retinenda, vel si fortè exciderint in me-
moriâ reuocanda, longè est utilissimum.
Astipulatur his quod subiungit, postquam
enim operi ipsi atque iis quæ toto opere
dicer-

dicerentur præfationē prætexuisset, con-
uenientem orationi clausulā addidit his
verbis, Oportet autē non solum seipsum
rebus ritē administrandis sedulū præsta-
re, sed & ægrotū & astantes, vnā cum his
consentientibus rebus externis. quasi ita
diceret, Si quis scire velit quā vera sint
ea quæ hoc libro scribuntur, is nō solum
seipsum præstare debet diligētem rebus
rectē gerēdis, nihilque quod ægro possit
cōducere prætermittere, sed & eger ipse
parere medico debet, nec quicquam pro-
priæ indulgere voluptati: ministri etiam
idonei affideāt oportet. adhuc probē sint
res omnes externæ comparatę. Nam per
eas plerunq; vel prognosim vel curatio-
nem vel vtranq; interpellari atque im-
pediri contingit. Externæ res sunt habi-
tationes idoneæ vel turbarum plenę vel
turba vacantes & tumultu: adhuc ea quę
nunciantur aut aguntur, iram, tristitiam
aut alium quempiam affectum ægrotan-
ti adferentia: similiter & quæ somnum
: noctu interrumpunt, quæ infinita possunt
accidere. Si igitur, inquit, rectē atque or-
dine se habuerint hæc omnia, nihil eorū
quę hoc libro scribūtur, falsum esse com-
perietur.

I I.

ΕΝ τῇσι ταραχῇσι τ' λοιπίσι, καὶ τοῖσι
 ἐμέτοισι τοῖσι αὐτομάτως γινόμενοις,
 ἢ μὴ οἷα δεῖ λαβαίρεσθαι λαβαίρωντες, συμ-
 φέρει τε καὶ ἀντίφωρον φέρειν ἢ μὴ, τὸν αὐ-
 τόν. Οὕτω ὅ καὶ ἐν λευκαυγείᾳ, ἢ μὴ οἷα
 δεῖ γίγνεσθαι γίγνεται, συμφέρει τε καὶ ἀντίφωρον
 φέρειν ἢ μὴ, τὸν αὐτόν. Ἐπιβλέψαντες δὲ
 καὶ χρόνον καὶ ἄρην καὶ ἡλικίαν, καὶ νόσον
 ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ ὅ.

*Gal. 4. lib. com.
 aphor. 2. expli-
 cat quid sit sponte
 purgari;*

In turbationibus alui & vomitionibus qua
 sponte fiunt, si qualia oportet purgentur, con-
 fert & facile ferunt: sin minus, contra fit. Sic
 & vasorum depletio, si qualem fieri oportet,
 fiat, confert & facile ferunt: Sin minus, con-
 tra accidit. Proinde & regionis & temporis
 & aetatis & morborum habenda est ratio,
 pro quibus talia vacuari conveniat, necne.

Non de quantitate vacuandorum Hip-
 pocrati sermo est, ut nonnulli sunt arbi-
 trati, sed de sola qualitate: quod aperte
 indicat duo verba, qualia & qualem. Nam
 in iis quæ sponte naturæ fiunt vacuatio-
 nibus dixit, si qualia oportet purgentur,
 confert & facile ferunt: in iis verò quæ me-
 dici opera fiunt, dixit, Si qualis fieri de-
 bet fiat vasorum depletio. Alioqui pote-
 rat dicere, si quantum oportet purgetur:

&

& rursus, si quanta debet vasorum fiat
 vacuatio. Idem etiam ostēditur per ver-
 bum purgari. Neq; enim abs re est, quòd
 non dixerit, si qualia oportet vacuentur:
 sed si qualia oportet purgentur. Est enim
 purgatio, humorū qualitate molestorū
 vacuatio. In his itaque cū multi errant
 interpretes, qui neque verba neque ho-
 minis mentem assequuntur, tum verò
 maxime peccant, cum vasorum deple-
 tionem nonnulli pro inedia, alij pro ve-
 næ sectione accipiunt. Omnem siquidem
 vacuationem Hippocrates solet ab even-
 tu appellare vasorum depletionem, quo-
 niam in omnibus vacuationibus vasa de-
 pleri contingat. Est igitur nunc ipsi ser-
 mo de qualitate eorum quæ vacuan-
 tur. Porro quemadmodum passim ad-
 hortatur quæ rectè à natura fiant, ea ar-
 tis operibus imitari medicum: sic nunc
 à spontinis vacuationibus suam exorsus
 est orationem: In quibus si qualia oportet
 purgentur (ea autem sunt quæ cor-
 pus infestant) confert, & leuiter se-
 runt. Nam si aliorum quorundam fiat
 euacuatio, non eorum quæ corpora no-
 stra malè habent, contrarium solet eve-
 nire. Neque enim confert, & gravi-

*Medicus
 imitator
 natura.*

ter ferunt ægrotantes. Eodem sanè modo siquam medicus moliatur humorum vacuationem, eorum fieri debet, qui corpora nostra grauant, quemadmodum ipse alibi iubet, vbi humorem duntaxat noxium, non pro eo alium consulit vacuandum esse. Si itaque pituita redundet, hanc modis omnibus vacuare oportet. Si alterutra bilis infestet, abstinendum à pituita, & infestans bilis vacuanda. Sic & humor sanguineus in corpore modum si excefferit, sanguinem vacuare oportet, vt & eius serum, si in corpore abundauerit. At verò ex humoribus qui redundet, ex colore licet coniectare, præter quàm cum in corpus altum quidam se receperunt. Color enim in cute similis efflorescit humoribus contentis, nisi intrò refluxerint. Atque in iis maximè qui intrò recesserunt, nec æquabiliter sunt per totum corpus diffusi, spectandum tempus est, & regio, & ætas, & morbi in quibus conueniat necne huius aut illius humoris vacuationem suscipere. Quamquam enim habet humor quisque in corpore abundans propria indicia, de quibus infra dicturi sumus: ad maiorem
tamen

tamen rei cognitionem tum pars anni
 præsens, tum regio in qua degunt ægro-
 tantes, tum ipsorum ætas, tum denique
 morbi species consideranda. Sint, exem-
 pli causa, flauæ bilis in corpore redūdan-
 tis indicia, vna cum iis videndū an tem-
 pus sit æstiuum, an locus calidus, an eger
 ætate florente. Eadem de pituita quoq;
 ineunda est ratio, an hyems adsit, an re-
 gio frigida, an homo senex. Præter hæc
 omnia ipsam morbi speciē considerare
 oportet, vt q. tertiana (si ita fors tulit)
 à flaua bile fiat modum excedēte, quar-
 tana ab atra, quotidiana à pituita, can-
 cer ab atra bile, erysipelas à flaua, at-
 que eodem modo singula aliorum mor-
 borum genera. Si enim hæc omnia di-
 stinxerimus, cum maiore & certiore ani-
 mi fiducia ad noxiij humoris vacuatio-
 nem accedemus. Interpretes porrò illi a-
 lienissima à proposito loquūtur, qui Hip-
 pocr. de sola inedia quæ in febribus im-
 peratur verba facere arbitrātur: cum ta-
 men febrium nominatim non memine-
 rit, sed de omnibus generatim habeatur
 sermo quæ sunt præter naturam, quorū
 nos docet indicationes: ad quas respiciē-
 tes non quantitatem sed qualitatem va-

uationis inueniamus. Nam de quantitate proximo aphorismo differit. Quo autem morbi tempore aggredienda sit vacuatio, & quo modo facienda, in aliis sequentibus aphorismis explicabitur. Quare in presentia de iis dicere non habeo necesse. Sic enim nostra doctrina nemo euaderet prudentior, & nostræ commentationes ad immensam minimèque necessariam prolixitatem deuenirent.

I I I.

EN τοῖσι γυμναστικοῖσι αὖ ἐπ' ἀκρον δύ-
ξιναι σφαλεραί, ἢ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσι. &
γὰρ δύνασθαι μένει ἐν τῷ αὐτῷ, & δὲ ἀτρε-
μίει. ἐπεὶ ὅτι ἀτρεμέει, & δὲ δύνασθαι
ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιβιδόναι, λέπειν ἐπὶ τὸ χε-
ρὸν. τὰς δὲ ἂν ἐν κεν τῷ δύξιναι δύειν συμ-
φέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος
λάβῃ τὸ σῶμα· μηδὲ τὰς συμπτώσεις ἐς τὸ
ἐσχάτον ἔγειν, σφαλερόν γὰρ, ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἢ
φύσις ἢ τὸ μέλλον· ὅτι ὑπομένειν ἐς τὸ τοῦ αἵματος
ἐσχότως δὲ καὶ αἱ λιγρόσεις αὖ ἐς τὸ ἐσχάτον
ἀγασθαι, σφαλεραί ἢ πάλιν αἱ ἀναθρέψεις αὖ
ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔσθαι, σφαλεραί.

Athletarū plenior corporis habitus, si ad
summum sit plenitudinis gradū perductus, lu-
bricus est: neque enim eodē permanere aut con-
sistere potest, cum verò non consistat, nec iam
possit

possit in melius proficere, superest ut recidat in deterius. Quamobrem plenius illa corporis habitudo haud cunctanter est soluenda, quod corpus novae nutritionis initium capiat. Non tamen vacuando usque eò pergi velim, ut vasa in se penitus considant, hoc enim tutum non est: sed quatenus natura feret, eò usque progredi oportet. Sic & extrema evacuationes periculosa: contraque repletiones extrema si fuerint, similiter periculosa.

Præcedentem aphorismum fuisse de vacuandorum qualitate ostendimus. In hoc autem & sequentibus de eorundem humorum quantitate agit, ab immodica repletione & evacuatione sumpto initio, atque in hoc similiter ac superiore aphorismo quodam proposito exemplo: ad quod tanquam normam (qui ipsi faciendi mos est) orationem dirigat. id autem ipsi est Gymnastica *ὁλίσια*. qualis eorum est qui per totam vitam in gymnasticis exercitiis versati, nullum aliud studium habuere quam ut alios supplantarent & deicerent, quales sunt Athletæ. nam quæ absolutè *ὁλίσια* nominatur (qualem habitudinem complures agricolæ habent humo fodienda, metendisque segetibus, & aliis ruralibus la-

Consuevit

Hic exem-

plo proposi-

to re quam

docere vult

ostendere.

quod cui-

dentiss. sibi

eiusmodi

probatio.

boribus exercitati) ea ad immodicam repletionem non pertinet. Athletarum autem plenior ille habitus in hanc non leuem reprehensionē incurrit, quod ipsi carnis molem corpori adiciere, & proinde humorum quoque cumulare copiam studeāt. Hi enim apparatus quidam sunt ad totius corporis nutritionē, q̄ nisi ipsi præsto adfuerint, fieri non potest ut corpora in tumorem attollantur immodicū. quo fit, ut necessariò eiusmodi sit corporis affectio periculosa. cum enim vasa cibo ac potu fuerint supra modū repleta, periculum est ne aut ipsa rumpantur, aut calor ipse nativus suffocetur atque extinguatur. quod iam Athletis quibusdā usu venit, qui ad summam corporis plenitudinem perducti, derepentē sunt mortui. Verū quæ ad naturæ functiones utilis est habitudo & *ὀργία*, imminens nullū eiusmodi habet periculū, quia nunquam ad extremam venit repletionem, quare nec eam solvere oportet, sicuti Athleticam, cum ad extremum pervenerit. hanc enim solvere oportet haud cunctātes, sed antevertentes solutione periculū. Quamobrem verò ipsam solvere oporteat, ipse his verbis causam attulit. neque enim eo
dem

dem permanere, aut consistere potest.

Cum enim semper natura coctionem
 alimenti, distributionem, in sanguinem
 mutationem, adiectionem, agglutinationem & assimilationem moliatur, quando
 nihil adiici potest solidis corporis parti-
 bus, & refertæ venæ non habet iam quo
 distributum alimentum recipiant, tum ne-
 cessario periculum adfertur ne aut vas ali-
 quod rupatur, aut suffocato calore nati-
 uo mors sequatur repentina. Vt igitur in
 corpore alteri sit nutritioni locus, ple-

*Calor multitudine san-
 guinis obruitur & strangu-
 latur, aut paulatim conta-
 bescit & emoritur, aut aeris
 communione priuatus suffocatur.*

norem illam habitudinem oportet sine
 mora soluere. quæ nimirum eius solutio
 per euacuationem fieri debet. sed cautio
 adhibenda ne vacuando ultra modum pro-
 grediamur. Immodica nanque vacuatio
 non minus quam immoderata repletio
 periculosa. Quantum autem vacuare oport-

*Unde in di-
 catio petatur humo-
 ris vacuatio.*

teat non humor abundans modo, sed &
 natura, id est vires indicabunt eius unde
 est vacuandum. Alij enim aliis minus ma-
 gisque ferunt vacuationes. Atque hæc ipsi
 de Athletica euexia sunt dicta: quæ ipsa
 per se utilia sunt iis qui genus vitæ Athle-
 tarum sequi volunt, medicis verò sunt ve-
 lut exemplum rei quam sequenti oratione
 docet. Inquit enim, Similiter & euacua-

tiones quæ ad extremum sunt perductæ,
periculosæ : & contrà virium & corporis
reparationes & recreationes si extremæ
fuerint, parum tutæ: toto eo sermone ni-
hil aliud nos docere volens, quàm quòd
nec vacuare nec replere præter modum
oporteat. Cui rei documento esse potest
Athletarum euexia, quæ alioqui ipsa ni-
hil habēs quod queri possis (nā& probis
abundant humoribus Gymnastæ, & viriū
robore valent) hoc solum malum habet
maximum, quòd ad extremā venerit re-
pletionem : quapropter breui eā solvere
expedit. Et rursum quemadmodum qui
tali sunt habitudine præditi, ad extremā
non sunt vacuationē perducendi, sic nec
qui alia quavis vacuatione egēt, sunt præ-
ter modum vacuādi. Et vt in vniuersum
præcipiatur, ægrotantis vires spectare &
solerti coniectura æstimare oportet, &
quoad sustinere necdū fatiscere videbun-
tur, omne studiū & operam conferre ad
exuperantis humoris vacuationem. At si
deficere sentias, etiā si restet superflui ali-
quid, vacuatione ea supersedere debes.
Iam verò illud, contrāq; repletiones &
refectiones corporū si ad extremū per-
uenerint periculosæ, si quis ad exemplū
paulò

paulò suprà de Athletis positum referat, tanquam ei reddi iungiq; debeat, ne imperfecta & membro vno defecta oratio esse videatur, id de extrema repletione dici videbitur, quã iubeat vitari, nec adeo vsque refici corpora vt ad extremam veniant repletionem. Si verò ad dicendi formam diligentius attenderis, vt ex interpretibus quidam fecerunt, de eadẽ re bis ipsum locutum aliter atq; aliter fuisse suspicabere. vt cum diceret, sic & vacuationes quæ ad extremum perueniunt, periculosæ, ibi solũ præcipere, fugiendas esse immodicas euacuationes, quoniã admodum sunt periculosæ: Cum verò vt consequens adderet, Et rursus corporum refectiones si extremæ fuerint, parum tutæ, tum interdicare immoderatas vacuationes, quoniam & refectiones sequentes haudquaquã securæ existant, quia natura nimia vacuatione imbecillior facta, iam non possit alimentum probè coquere, distribuere & assimilare. Verũ si quis ita accipiat, altera doctrinę pars de extrema scilicet repletione omninò prætermittenda erit, & exemplum de gymnastica habitudine frustra fuerit allatum. Quin vel particula, Rursum seu cõtrà orationi
addita

addita sententiam nostram indicare vide-
tur, cum diceret, Et rursus seu Contráq;
refectiones corporum si in extremo sint,
periculosa. Quasi enim de re alia loque-
retur, sic orationem extulit, Contráque.

I I I I.

AΙ λεπταὶ καὶ ἀκροβύς διαίται, καὶ ἐν
τοῖσι μακροῖσι καὶ πάθει, καὶ ἐν τοῖ-
σι βραχοῖσι, οὐ μὴ ἐπιδέχεται, σφαλεραί. καὶ
πάλην αἰεὶ τὸ ἰσχυρόν λεπτότητι ἀφικνεῖται
διαίται, καὶ λεπταί. καὶ γὰρ αἱ πληρώσεις αἰεὶ τὰ
ἰσχυρὰ ἀφικνεῖται, καὶ λεπταί.

Victus tenuis est exquisitus et in morbis lon-
gis semper, et in acutis ubi non conuenit, pa-
rū tutus. Rursūmq; victus qui ad extremam
peruenerit tenuitatem, molestus. Siquidē qua
ad summam plenitudinem perducta sunt re-
pletiones, molestae.

Cum superiore Aphorismo genera-
tim de omni immodica repletionē & va-
cuatione sit locutus, in hoc de agrotan-
tium victu differit, iubēs in morbis qui-
dem longis semper victum vitandū esse
tenuem, in acutis verò non semper. Ex iis
siquidem complures tenui, quosdā etiam
summē tenui victu indigere videmus. fue-
rit autem summē tenuis victus, cum sola
se inedia aut melicrato agrotantes tole-
rant

rant ad crisim vsque : tenuis verò , cum paucis aut parum nutriētibus cibariis se sustentant, qualis est ptissanæ succus. Viētus porrò tenuitatis finis esse debet virium imminutio. harum siquidem tuendarum gratia alimus ægrotantes. In sanis itaque corporibus seruādum semper est naturæ robur, aut augēdum alimētis, nō frangēdum. Ac vires quidem auget cibus plenior, tuetur & conseruat moderatus, quem symmetrum Græci vocant: imminuit tenuis. Hunc igitur secūda valetudine semper fugere oportet. At reliquorū alterutro, siue is sit plenior, siue reficiēdis tuendisque viribus proportionē respondeat, vti conueniet, prout præsens status postulare videbitur. In ægrotantibus autem rarò fit, vt vires quàm inuenerimus maiores reddamus: sed ferè semper operam damus, vt in longis quidem morbis easdem retineamus ac tueamur. In acutis verò modicè imminutas conseruemus. nā si in iis semper vel quales accepimus seruare, vel etiā augere studuerim, morbum proculdubio augebimus. Cæterum quinam sint acuti morbi, qui victum requirant summè tenuissimū, & qui tenuissimum quidem sed non summè, & qui tenuem

nuem eo libro qui de victus ratione quæ morbis acutis debeat, vel ut nonnullis placet, de ptissana inscribitur, plurib⁹ docuit Hip. & ipsi nostris in eundem librum commentariis ut tota ea res & planior & absolutior esset perfecimus. nunc itaque satis sit monuisse in morbis omnibus quibus intra primam tetradā plenus morbi impetus & iudicatio sit futura, modò natura robusta sit, in perpetua inedia ægrorum esse continendum: qui victus est longè tenuissimus. In quibus autem crisis primam hebdomada nō sit superatura, valida existente natura, solo utendum esse melicrato, quæ viuendi ratio fuerit tenuissima, non tamen summè. Si verò non satis fidimus viribus, ptissanæ succo utemur: & hæc quoq; victus ratio tenuis meritò appelletur. quemamodū & quæ hordeacea ptissana cōstat, nō iam propriè tenuis, nisi omninò pauca sumatur dici potest, non tamen propterea iam plena fuerit, qualis quæ onis & alica & piscibus & id genus aliis cibariis perficitur. Quod igitur in mentione morborum acutorū addidit, ubi non conueniat, id propter morbos peracutos factum est. ipse enim de iis dicit, ubi morbus est peracutus, prorsus
sacissimi

leuissimi affligunt dolores, & victu summe tenuissimo est vtendum.

V.

ΕΝ τῇσι λεπτοῖσι διαίτησιρ ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. πᾶρ γὰρ τὸ ἀμάρτημα, ὃ ἂν γένηται, μέγα γίνεσθαι μᾶλλον, ἢ ἐν τῇσι ὀλίγοιρ ἀδρότεροι διαίτησι. διὰ τὸ καὶ τοῖσι ὑγιαίνουσι σφαλεραί αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ λιανὲς καὶ ἀκριβεὲς διαίται, ὅτι τὰ ἀμαρτάνοντα χαλεπώτερον φέρουσι. διὰ τὸ οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβεὲς διαίται σφαλεραί ἐς τὰ πλεῖστα τῶν σμικρῶν ἀδρότερον.

In tenui victu peccant egroti, quo fit vt magis ledantur. Siquidem quoduis peccatū grauius hīc quā in paulo pleniore victu solet esse. Eadem de causa sanis etiā valde tenuis, statāque & exquisita victus ratio parū tuta, quia errata grauius ferūt. Quare tenuis exactiōsq; victus paulo pleniore existit maxima ex parte periculosior.

Huius Aphorismi initium etiam aliter scriptū inuenitur, hoc ferē modo, In tenui victu duo plerunq; ab ægrotis peccantur, vnde fit vt magis ledantur. atque plerisque hoc initium altero magis placet, per id sibi voluisse Hippocratem arbitrantibus, quia in tenui victu bifariā peccatur

cetur ab egrotis, propterea eos magis of-
fendi. nam & quia à medicis tenuis impe-
ratus est victus, clā ipsis cogi eos cibum
capessere, indeq; accidere vt maius ca-
piāt detrimentū, quā si tali victu vti nō
fuissent. Deinde etiā quòd debilitatis iā
& laborātibus propter superiorem cibi
indigentiam viribus, plus cibi capiāt, sic
quoq; ab ipsis peccari grauitur. Mihi ta-
mē melior videtur superior lectio, vt po-
te quē & hāc cōplectatur, & generaliorē
efficiat orationem, de omni scilicet erra-
to intelligēdā, siue id volētibus egrotis,
siue nolētibus accidat, vt talis sit oratio-
nis sententia. Quodcūque peccatum fue-
rit eorū qui ita tā tenui victu vtuntur, id
tum propter vires per talem dietam de-
bilitatas, tum propter insolētem in eam
mutationem, grauius esse solere: suffra-
gātur huic lectioni ea quæ de sanis sunt
dicta, in quibus tenuem dietam parum
tutam esse cōfirmat, quia errata grauius
ferant, non quòd propter eiusdem tenui-
tatem delinquere cogātur. Quæ sequun-
tur in aphorismo sunt manifesta.

V I.

ΕΣ δὲ τὰ ἰσχυρὰ νοσήματα, αἰ ἰσχυρὰ
θεραπεύειν ἀνεπίεικτα, λιγὰ τῖται.

A Dextremos morbos extrema exquisitè comparata remedia, optima.

Morbos extremos appellauit maximos, ultra quos alij non sint. itaque in iis iubet vniuersam curationem adhiberi exquisitissimam, & victum nimirum tenuissimum. Eiusmodi autem fuerint omnino morbi peracuti, Propterea tanquam huius clausulam sequentem subdit aphorismum.

V I I.

ΟΚΕ ΜΕΝ ΟΥΝ ΙΑΤΟΞΥ ΤΟ ΝΟΣΗΜΑ, ΑΥΤΙΝΑ ΤΗΣ ΙΣΧΑΤΟΣ ΠΟΝΟΣ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΤΗ ΙΣΧΑΤΟΣ ΛΕΠΤΟΤΑΤΗ ΔΙΧΙΤΗ ΑΝΑΥΝΑΙΟΥ ΧΡΕΙΟΤΑΙ. ΟΝΕ ΔΕ ΜΗ, ΑΛΛ' ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΑΔΡΟΤΕΡΩΣ ΔΙΑΙΤΩΝ, ΤΟΣΟΥΤΟΝ ΥΠΟΚΑΙΛΑΒΑΙΝΕΝ, ΟΝΕΣΟΥ ΑΡ Η ΝΟΣΘ ΜΑΛΘΑΚΩΤΕΡΗ ΤΩΝ ΙΣΧΑΤΩΝ Η.

Cum itaque morbus peracutus est, extremos protinus labores habet, summèque tenuissimò victu est vtendum: Quum verò non est, sed pleniorẽ victum licet exhibere, tantũ de extrema victus tenuis ratione remittendũ, quanto extremis morbus fuit remissior.

Quemadmodum morbos extremos appellauit maximos, ita in præsentiã labores extremos maximos vocat, per labores intelligens aut concitationes morborum seu irritationes, aut omnia absolute symptomata. morbus siquidẽ per-

acutus primis statim diebus motiones concitatas, quas paroxysmos Græci appellant, & omnia absolute symptomata habet maxima. In eos si quidem morbi vigor incidit, qui aliud quicquam non est quàm morbi maximum symptoma. atqui peracutus morbus is fuerit, qui statim adultus viget. per statim autem intelligendum, circiter primos quatuor dies, aut paulò post. Hoc igitur nomine conuenit summè tenuem victum præscribere, siquidem morbis vigentibus ægroti tenuissimè sunt habendi, vt ipse libro de ratione victus in morbis acutis, & hoc ipso aphorismo docuit. at morbi peracuti vigor primis statim diebus consistere solet. Optima autem ratione fieri vt vigentibus morbis tenuissimus impetur victus, alibi nos multis demonstrauimus. In præsentia satis sit monuisse hoc tantum, Si propter inflammationes, aut febres quæ semper comitantur morbos acutos, cibi vereatur aliquis præbere plusculum, in vigore certè morbi hoc facere multò magis verebitur. Tum enim maximæ sunt inflammationes, quas ipse in libro de ratione victus in morbis acutis phlegmasias appellabat, siue eo nomine propriè appellatas phlegmonas

gmonas intelligi velis, siue vnà febres quoque complectaris, secūdum veterem nominis acceptionē. Adhæc præstat naturam finire coctioni morbi vacare per eius vigorem, quàm inde eam ad cibum modò sumptum mitigandum conficiendūque abstrahere. His igitur de causis, morborum certè durante vigore, tenuissimè ægrotum alere oportet. Hoc posito, hinc iam in aliis morbis qui posterius suæ naturæ perfectionem & vigorem sunt assecuturi, longè tenuissimum statim ab initio victū imperare nō licet. sic enim prius homo morietur, quàm ad vigorem morbus perueniat. At in quibus primo quoq; tempore, id est primis quatuor diebus vigor est futurus, in iis summè tenuissimo victu uti possis, modò vires vel meram inediam, vel solius melicrati sorbitionē, vel ptisanæ cremoris omnino exiguam ferre possint. Eiusmodi siquidē est victus ratio tenuissima: quæ verò hac minus est tenuis, quam pleniorē ipse appellauit, eorum morborum qui posterius sunt ad summum sui incrementum peruenturi est propria, in quibus tantum de tenuitate victus remittendum esse dicit, quanto ab extremis, id est à vigore morbus

abfuerit longius. qui vigor propè si ad-
sit, paulò plenius, quàm si iã adesset, ale-
re oportebit: si verò longius absit, ple-
nius tanto alendum erit. Deniq; quanto
tardius citiùsve, idq; paulò multòve fore
vigorem sperabimus, tanto plus minùs-
ve victus formam immutabimus.

V I I I.

Οκόταν δὲ ἀνμάσῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ
λεπτότατῃ διαίτῃ ἀναγκάσιον χρῆσθαι.
*Quum morbi vis est maxima, tum vel te-
nuissimo victu est utendum.*

Et hic aphoris. pars Hip. est artis dia-
teticæ, sic Græcis dictæ, quòd debitum
ægrotis victum præscribat. qui quidem
à quibusdam per se scribitur, vt habet
paulò suprà posita dictio: ab aliis supe-
riori annectitur aphorismo, quo loco ab
ipsis scriptus inuenitur. nos autem vtro-
bi scriptus inueniatur, vnam eandemq;
præscribendi victus rationem docet, bo-
no præcipiēte Sene per morbi vigorem
tenuissimo utendum esse victu, idq; ni-
mirum tum propter symptomatum ma-
gnitudinem, tum morbi concoctionem.
neque enim ad alteram nouam coctio-
nem abstrahere oportet, vehementer in
humorum morbidorum coctione per id
temporis occupatam, & quamprimum
nisi

*ἡ πάλαιος
& ætatis
& crudi-
tionis præ-
rogativa
Hippocra-
tes intelli-
gitur.*

nisi impediatur, superaturam. Sic enim
demonstrauimus in cōmentariis de Cri-
sibus: quo opere nobis tota de iis morbis
consumpta est oratio, in quibus diata
omninò & curatione nitimur & confi-
dimus, quales sunt in quibus vigorem
remissio excipit. nam in quibus vigorem
mors sequitur, sola artis præsagiendi
parte utimur, scilicet id quod futurum
est prædicentes, ne rei euentus nobis po-
stea imputetur. Vna igitur hæc tibi erit
ad victus formā constituendam ex tem-
poribus morbi sumpta indicatio: altera
ab agrotantis viribus sumetur, de qua
sequenti agit aphorismo.

I X.

Σ ὅταν μαίρεται δὲ χρὴ καὶ τὴν νόσον, εἰ
δύναται τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀνίμνησιν
νόσον, καὶ πρότερον ἐκείνῃ ὅτι ἀπὸ νόσου πρότε-
ρον, καὶ ἢ δύνανται τῇ διαίτῃ, ἢ ἢ νόσον
πρότερον ἀπὸ νόσου, καὶ ἀμβλυώσκειται.

Sed & ex agroto coniecturam facere oportet, an is cum præscripto victu persistet ad morbi vsque vigorem, an ve prius deficiat, im-
parque cum tali victu succumbat, quàm cedat morbus & obtundatur.

Quum superiore aphorismo tantum de extremo victu tenui remittendum esse iussisset, quāto tempore morbus vigore

ipso esset remissior, nunc alteram hoc loco addit indicationem, ut certius nos & perfectius quantum de extrema victus tenuitate recedendum sit percipiamus. ea autem indicatio ab ægrotantis viribus sumitur, quarum gratia alere licet: neque enim morbi ipsius causa. Nam quum eius ea fuerit naturæ firmitas & robur, ut spes sit toto eo tempore quod ad vigorem intercedit posse sustinere cum tali victus forma, tum exactè quantum concedendum sit tenebimus. Si verò imbecillior appareat, aliquid adiciendum ad superiorem victum, & tanto alendum plenius, quantum virium imbecillitas suadere videbitur. Ea siquidem de causa interdum in ipso etiam morbi vigore alere cogimur, quum scilicet tale symptoma superuenerit, quod vires resoluat. Atque hæc oratio pars eius est vniuersæ quæ de victus ratione præcipit. Quod si quis ex omnibus, præsentibus scilicet aphor. & eo qui præcessit & qui sequitur vnum faciat, is non malè agat. Ego verò qua potui facilitate diuisos particulatim explicare malui.

X.

Ὁ Κόσσιος μὲν οὖν αὐτὶνα ἢ ἀκμή, αὐτὶνα
καὶ λεπτὸς διατὰρ ὁκόσσιος δὲ ἐς ὕστε-

ρον

ῥοῦ ἢ αὐτῆς, ἐς ἐκείνο καὶ πρὸ ἐκείνης μικρὸν
ἀφαιρέσειν· ἐμπροσθεν δὲ πικτέρας διαταρῆς,
ὥς αὖ θάρσυνον ὁ νοσίων.

Quibus itaque vigor statim futurus est, te-
nuer statim alere oportet: quibus autem po-
sterius, & in ipso vigoris tēpore, & paulo sub
ipsum de victu demendū: Antea verò plenius
alendum, ut agrotus perferre queat.

Eandem quoq; sententiam habet hæc
ōratio, sed generalius elata est quàm su-
perior. Suprà enim in morbis peracu-
tis dicebat protinus tenuissimo victu es-
se utendū. In hac verò de omnibus abso-
lutè pronunciat morbis quorum statim
futurus est vigor. id est nō ita multo post
primum insultum morbi, alendum esse
tenuiter. Quæ sequuntur sunt manife-
sta, eandem indicantia sententiam.

X I.

EN ἡ τοῖσι παροξυσμοῖσι ὑποσέλλεσθαι
χρή· τὸ προστείνειν γὰρ * βλάβη· καὶ οὐδὲν
σα λείπει περίδους παροξύνει, ἐν τοῖσι παρο-
ξυσμοῖσι ὑποσέλλεσθαι χρή.

In ipsis tamen exacerbationibus cibum
adimere oportet: nam præbere noxium. Et cum
per circuitus redeunt morbi, in ipsis accessioni-
bus abstinendum.

Vniuersam præscribendi victus for-
mam & rationē in vnoquoq; morbo ex

duabus indicationibus ineundam esse præcepit, morbi scilicet totius futuro vigore, & ægrotantis viribus. Nunc in hac oratione quo modo etiam sigillatim cibum dare conueniat docet, concitiores morbi motus (paroxysmos Greci appellant) sine cibo habendos esse iubens. Sed euidentius id lib. de ratione viæ in morbis acutis dixit, nimirum ne quum iam adsunt paroxysmi, aut iam iam sunt adfuturi, cibum præbeamus: sed quum inclinantur ac desinunt.

X I I.

Τοὺς δὲ παροξυσμούς καὶ τὰς μεταστάσεις ἀλλήσσειν αἱ νόσοι, καὶ αἱ ὥραι τὸ ἐτεῖον, καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας αὐτὰποθέσεις, ἢν τε μεταῖν ἡμέραν, ἢν τε παρ' ἡμέραν, ἢν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίνωνται, ἀτὰρ καὶ τοῖσιν ἐπιφαινόμενοι-σιν, οἷον ἐν πνευματικοῖσι πτύελοι, ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνηται, ἀρχομένη, βραχύνει. ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνηται, μνηύνει. καὶ ἥρα, καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἰδρώτες, καὶ σῦκτα, καὶ δυσκρετα, καὶ βραχέα, καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα, ἐπιφαινόμενα ἀλλοῖ.

* *Accessiones verò & constitutiones morborum indicabunt tum morbi ipsi, tum tempora anni, tum periodorum proportionis inter se observatio, siue ea quotidie, siue alternis, siue ma-*

iore intervallo fiant. Sed & ex ijs qua postea apparent, iudicia sumuntur, velut in pleuritide sputum si statim initio appareat, breuem fore denunciat: si verò posterius conspiciatur, longam. Quinetiam vrinae, alui faeces, sudores & iudicatu faciles aut difficiles, & breues aut longos morbos fore, quum superueniunt, demonstrant.

Si quæ suprà de victus ratione dixit recordemur, in quem usum ista nunc dicat, manifestum euadet. erant autem eiusmodi. Vniuersæ diætæ instituendæ formam ad duos referebat scopos, egrotis videlicet virtutem & morbi statum seu constitutionem. Nam an morbus sit peracutus aut acutus aut diuturnus futurus, & quo maximè tēpore vigorem assequi debeat, si quis consideret, is propriè constitutionē morbi & statum spectare dicetur. Singillatim verò & particulatim præbēdi cibi occasionem ex singulis captabat accessionibus. Quum igitur ad rectè & perfectè victum instituendum & ordinandum tria sint quæ spectari debent, vires primùm ægrotantis, deinde morbi status, postremò singulæ accessiones, ex iis primo statim ad ægrotū aditu medicus vires de pulsu & aliis signis quæ ipse in prognosticis explicauit, deprehē-

dere potest. Vnde nullus virium magnitudinem negauit teneri posse. sed si minus possumus exactè earum mensuram inuenire, at coniectura certè artificiosa proximè accedere posse, nemo non fatebitur. Conditionem verò morbi qualis sit futura, & singulas accessiones medicis compluribus visum est dignosci non posse, non tamen Hip. Sed in iis, vt & in aliis exactè sæpe, propèq; dixerim scientia certa, sæpe etiam coniecturis, sed non citra artem factis, à veritate non longè absumus, sed prope atque etiam proximè accessimus, futurum vigorem, & quales accessionum futuræ essent inter se vicissitudines prouidentes. Verùm hæc latius tū in prognostico, tum libris Epidemion docuit. & nos Senis verba in primum librū de crisibus transcripta iuxta eius sententiā explanauimus. & quo maxime modo futurus vigor prouideri queat, ostendimus: nunc verò quicquid ea de re breuiter dici potuit, summam comprehendere est ab Hip. id quod & ipsi sumus quàm fieri poterit breuissimè declaraturi. Si cui verò diligentius hæc omnia discendi incessit cupiditas, is se ad ea quæ de crisibus scripsimus conferat.

Morbi ipsi. Morbi igitur ipsi tū quā inter se proportion

portionem seruatione sint accessiones, tū suā ipsorū conditionem & cōstitutionem indicabunt. exempli gratia, inter febres quæ intermittūt tertianam celerem obtinere iudicationem, longam verò esse quotidianam, eaque longiorem quartanam. Inter continuas autem, ardentes (quas *λευκώδεις* appellant Græci) acutas esse, fumantes verò cum incensi humoris copia, quas iidem *τυφώδεις* dicunt his *τυφών* & diuturniores esse, & inter has medias *ἐκ τ' ἀνα* esse semitertianas. quas omnes febres *δυμιό-* quomodo quis vel primò statim insultu *συνως συν-* noscitare possit, ipsi secundo de crisi- *προφῆ,* bus copiosissimè differuimus. Quare mini- *πρὶν ἐκ-* me necessariū esse duximus, quæ in aliis *πυρωδῶ-* locis prius rectè nobis sunt dicta, huc *να.* trāsferre, ne sæpius eadē inculcandi studio diuersis locis videamur dicere voluisse: sed solū in memoriā redigere oportet, si initio tertiana simul vt inuasit agnosci queat, ex ea ipsa licere sumere, tū citā eius fore crīsim, tū etiā accessiones tertio quoq; die redituras: atq; hoc ipsum est quod ab Hip. dicitur, accessiones, & statū morborū indicabunt morbi ipsi. nā & nos sepe quartanarū initia primo statim die quū cognouissemus, nihil iā accessionis alternationē morati, protinus

tinus ab initio victus modum constitui-
 mus qui morbo deberetur plurimo post
 tempore ad vigorem suūq; summum in-
 crementū peruenturo. Sic in quotidiana,
 & tertiana fecimus, pro cuiusq; proprio
 & statuto vigoris tēpore conuenientem
 victus formam imperantes. Et ut in feбри-
 bus, sic in aliis quoque morbis se res
 habet. Pleuritis enim & peripneumonia
 & phrenitis acuti sunt morbi: synanche,
 quam anginam vocant, & cynanche &
 cholera & tetanus, peracuti. Hydrops
 verò & melancholia & empyema & ta-
 bes, phthoë Græcis dicta, affectione
 sunt diuturnæ. Ac pleuritidi quidem &
 phrenitidi tertio ferè quoque die fiunt
 paroxysmi. iis verò qui ventre malè affe-
 cto & hepate morbi committuntur, item
 empyemati & tabi quotidie magisque
 sub noctem. Splenicis verò & omnino
 melancholicis quarto quoq; die. Quod
 deinde additum est, & anni tempora, ad
 ea quæ sunt de morbis dicta referri de-
 bet. Nam & morbi naturam & paroxys-
 mos anni tempora vnà cum morbo pos-
 sunt indicare. neque enim solum scire
 quartanam eo die inuasisse, satis fuerit
 ad victus formam rationemque ab initio
 aduersus morbum diuturnū prouiden-
 dam

*Anni tem-
 pora.*

dam ac constituendam, sed hyemene etiam an vere, æstate an autumno febris inceperit simul cōsydere oportet. Aestiuæ siquidem quartanæ magnam partem breues, autumnales lōge, præsertim si ad hyemē pertineant, solent esse, vt ipsemet postea nobis est traditurus. Quin etia tertiāna, licet ipsa sit alioqui celeris iudicationis, æstate tamen celerius multo quàm hyeme iudicari solet. Singulisq; adeò aliis morbis celeritatē æstas, tarditatē hyems addere solet. Paroxysmi etiā in totum ferè dixerim tertio per æstatem quoque die, quarto per autumnum, per hyemē singulis diebus aut noctibus fieri consueuere. Porro autem vt in partibus anni, sic in temperamētis similiter se res habet. De quibus Hippocrates ipse quum sæpe disseruisset, hinc quicquā dicere noluit, nostræ permittēs prudentiæ ex vno recordari reliqua. nā quæ tēpestas æstiuā, eadem quoq; corporis ægrotantis tēperatio, si ea natura calidior extiterit & siccior, eadem ætas si integra & adulta fuerit, eadem denique locus indicabit si calidus sit & siccus. Institutum etiā vitæ & consuetudo & aëris nos circumstantis præsens status eadem si similiter habeant indicabūt. de quibus ipse

ipse postea. Similiter quæcunq; de tempestate autumnali indicia ad morbi statum prouidendum & accessionum iterationem sumebantur, eadem etiam ab ægrotantis ætate, natura seu tēperatione, vitæ genere, consuetudine, & regione vbi ægrotat & præsentis cœli statu sumere possumus. Ex iis igitur constat nos, & morbi statū constitutionēque, & accessiones cognoscere posse. vt per statū, utrū peracutus morbus sit an diuturnus

Quid scilicet (quæ res etiam ad vigoris prouidentiam
ἡ αἰτία ὅτι est necessaria) per accessiones, an tertio
ἡ αἰτία ὅτι id est quarto ve quoq; die aut quotidie & qua
morbi cō- diei noctisve hora inuadere debeāt, in-
stitutio. telligamus. Deinceps autem expendamus id quod ad finem aphorismi est additum, an nostram sententiam cōprobare videatur. Nam quum ait Hip. & commutationes periodorū inter se siue quotidie, siue alternis, siue maiore interuallo fiant, constat eum per periodorū commutationes, paroxysmorum quī in ipsis periodis fiunt incrementa intelligere, quæ & tempus augescentis morbi, & certum statūque futuri vigoris diem ostendūt. Et quo rem facilius assequaris, secundæ accessionis supra præcedentem incrementum, in tribus hisce spectatur,
 hora

hora qua incepit, longitudine accessio-
nis, & magnitudine. nec quicquam re-
fert si pro magnitudine accessionis ve-
hementiam dixeris. ambo siquidē apud
medicos recepta sunt nomina, & pro
eadem re ab ipsis sæpe usurpata, vt quū
maiores interdum febrem quā an-
teā, interdum vehementiorem fuisse di-
cunt. Vsu porrò venit vt vehementior
hæc febris totidem horis atq; antea, aut
paucioribus, aut pluribus affligat ægro-
tantem. quæ longitudo paroxysmi erit
non magnitudo seu vehemētia. Hoc au-
tem loco per paroxysmū, totius circui-
tus deteriorem partē intelligere par est,
quæ iam inde à prima inuasionē ad vi-
gorem extendi solet, quæ admodum re-
liquam inde inclinationem, periodi me-
liorem partem dicere conuenit. Quum
itaque paroxysmus, siue tertio quarto ve
quoq; die, siue quotidie fiat, proportio-
nem anticipauerit, eaque anticipata, &
in longius tēpus productus & vehemen-
tior factus fuerit, tum manifestum erit
morbi incrementum, quī quantum inau-
ctus sit, singula hæc quæ retulimus indi-
cabūt. Paroxysmus enim qui maiore tē-
pore anteuerterit & plus durauerit, &
vehementius afflixerit, haud poenitēdum
indicabit

indicabit morbi incrementum, celeremque eius motionem esse, & in proximo vigorem ostendet. Neque enim magnas additiones paroxysmi fortientur, & non erit vigor proximus. Cōtrā paroxysmus qui horum sigillatim paruas sibi fecerit accessiones, quod ad eam rem attinet, longius vigorem abfore indicabit. Hoc igitur ex periodorum incremento discemus, nempe coniecturam facere quanto post tēpore morbi sit futurus vigor, simulque certam & prætututam inuasionis paroxysmi horam tenebimus. quorū prius ad constituendam vniuersæ victus rationis ideam & formam quandā, posterius ad singula cibo dando accommodanda tempora cognoscenda, est vtile. quorum indicationes docere ab initio eius erat propositū. Quod autem periodum vocet, eodem similem reditum, neminem latere puto. Sed & ex iis quæ postea apparent & consequuntur, tum paroxysmi, tum totius morbi status & constitutionis coniecturam ducendam esse ait. quæ quidem siue symptomata, siue signa appelles, intererit prorsus nihil. Sed illud potius de omnibus & symptomatis & signis statuere prætiterit, nempe quod ex iis nonnulla sint pathognomonica.

*Periodus
quid.*

*Quæ sunt
perueniunt.*

monica, id est affectionum indicatia, alia morbos comitentur, alia sint decretoria, alia coctionis cruditatiseve indicatua, quædã item salutaria, contrà exitia lia nonnulla. Ac pathognomonica quidem vnà cum morbo inuadunt. Comitantia verò interdum simul cum morbo vnà adoriuntur, interdum superueniunt, nonnunquã omninò etiam absunt. neque enim à morbo sunt inseparabilia, neque eius essentiam constituunt, sed proprias differentias efficiunt. Crisima verò Hippo. dicta, id est decretoria symptomata, omninò primo statim morbi initio inuadere non solent, sed vnà cum duobus aliis principiis (de quibus paulò post) accidere possunt. Quanquam ne in iis quidem sæpè, sed in morborum potius augmento & vigore apparere cõsueuerunt. Coctionis pariter signa nunquam morbi primo initio conspiciuntur, sed principium illud quod veluti pars est totius morbi, terminant. Cruditatis autem signa & primo morbi initio apparent, & interdum postea, sicut & exitialia spectantur: nam & horum ortus morbi principium subsequitur. Morbi autem appellandum principium (ut in

*Morbi prin
cipiũ quod-
dam est pla*

ad indi- mus) tum inuasionem primam illam la-
duñ, quod- titudine vacantem, tum illud quod tan-
dam tan- quam totius morbi pars est, quum scili-
quā totius cet in principium, augmentum, vigo-
morbi pars, rem & declinationem fit diuisio, tum il-
& quoddā lud quod in tertium vsque diem exten-
in tertium ditur. In eodem quoque opere, sympto-
vsque diem matum quæ recensuimus omniū facul-
pertinet. tates docuimus interpretatione ad id ne-
 cessariorum Hippocratis verborum ad-
 iecta. de ipsis tamen in præsentia quan-
 tum compendio licet dicemus. Totam
 verò si quis de his Hippo. artem perdi-
 scere velit, is ad eam se conferat cōmen-
 tationem. Consulit igitur ex iis quæ in
 morbis apparent Græcis, ἐπιφαινόμενα δι-
 στα, coniecturam de totius morbi consti-
 tutione & statu faciendam esse: deinde
 ex ipsis quoddam in medium proferens,
 exempli gratia inquit, in pleuriticis spu-
 tum si statim appareat morbi initio, eū
 breuiat, si verò posterius conspiciatur,
 eundem trahit. Verum quo res sit ma-
 nifestior, ego tibi ex tertio Epidemion
 huc transcribam quæ eo loco de Ana-
 xione pleuritico prodidit Hippo. quem
 ægrotum Anaxionem in primo etiam
 de crisibus mea interpretatione illustra-
 ui. Sic habet Hippocrat. dictio, Abderis
 (quæ

(quæ Thraciæ est ciuitas) Anaxionem^{cc}
qui ad Pylas Thracias decumbebat, fe-^{cc}
bris corripuit acuta, lateris dextri dolor^{cc}
continuus, tussis sicca, nihil per primos^{cc}
dies spuebat, sitibundus, peruigil, colora^{cc}
tior vrina, multa, tenuis. Sexto delira-^{cc}
bat, nec quicquam ad fomenta leuaba-^{cc}
tur. Septimo grauius habuit. tum enim^{cc}
& febris inualescebat, nec dolores re-^{cc}
mittebantur, & tusses infestabant, atque^{cc}
ægrè spirabat. Octauo in cubito ve-^{cc}
nam secui. sanguis copiosus qualem o-^{cc}
portebat manauit. labores remissiores,^{cc}
siccæ tamen tusses perseuerabant. Vnde-^{cc}
cimo febris remissa est, parum circa ca-^{cc}
put sudauit. tusses & quæ ex pulmone^{cc}
educebantur humidiora. Decimosepti-^{cc}
mo coepit pauca quædam concocta ex-^{cc}
create. Vicesimo sudauit, febréque le-^{cc}
uatus est. Post crisim leuius habuit, siti-^{cc}
bundus tamen erat, & quæ ex pulmone^{cc}
expurgabantur, minimè bona. Vicesi-^{cc}
moseptimo reuertit febris, tussit, cocta^{cc}
multa expuit. In vrinis hypostasis multa^{cc}
alba, omninoque siti leuatus est & spi-^{cc}
randi difficultate. Tricesimo quarto to-^{cc}
to corpore sudor manauit, atque in to-^{cc}
tum modo decretorio febre est leuatus.^{cc}
Quum itaque ab initio pleuriticus esset^{cc}

hic Anaxion, nihil initio spuebat, sed octauo etiam die tussis ipsi sicca perseuerabat, ut ait Hippo. Quo factum est, ut bona ratione totius morbi solutio in 34. diem sit reiecta, licet pleuritis plurimum habeat quartumdecimum criseos terminum: aut si non hunc, at certe omnino vicesimum. Quod si ante tertium spueret contigisset, circa septimum aut nonum, aut tardissimum vndecimum soluta fuisset. Ac si ipso tertio die coepisset spueret, non ultra fuisset decimumquartum diem progressa. Vsu enim in omnibus venit inflammationibus, duntaxat quæ denso operimento non teguntur, quales in externa cute existunt, quosdam exudari ichores, id est sanie initio tenuem, postea si coquatur, & proficiat in melius, crassiores. quàm ipsam crassiorem factam, magis minusque concoqui accidit. hoc ipsum in omnibus oris & oculorum inflammationibus cernere est, nec hisce minus in alia etià quauis parte, quando simul cum totius cutis diuisione, pars quæpiam interior inflammatione laborat. talis enim ab eiusmodi vlceribus profluit sanies, qualem modò commemoravi. Si quando verò cum tali pororum coarctatione inflammatio fuerit, ut nihil foras effluat,

fluat, tum & coctu difficilem & diuturnam eam inflammationem fore est necesse. Quæ quum ita habeant, in pleuritide quoque (quãdo & ipsa de genere est inflammationum) coctionis signis animum diligenter advertere oportet. Crudissima siquidem est in qua nihil omnino sputitur: secundum cruditatis locum obtinet in qua *ixōpes* tenues: tertium in qua crassiores: quartum in qua perfectè cocti apparuerint. qui si circa tertiū aut quartum diem existant, vt septimum morbus superet fieri non potest. Sic in singulis aliis morbis pro coctionis modo, temporis consequatur mensura est necesse. Quemadmodum igitur sputum perfectæ coctionis est signum, quum album, læue & æquale, nec supra modum humida aut crassa eius cohærentia fuerit: sic summam cruditatem significat, quum omninò non sputitur. Quod si spuatur, sed tenue adhuc sit, debilis & obscuræ coctionis est signū. Si sincerum minimèque permixtum fuerit, vel flavum, vel rufum, improbandum. si lividum aut ærugini simile, aut nigrum, perniciosissimum. Quum itaq; nobis distincta sint tum coctionis, tum cruditatis signa, tum etiā exitialia: ex iis tenendum

memoria coctionis signa semper bona esse, ut quæ morbi solutionem breui fore ostendant, quemadmodum exitialium signorum genus, ægrotantis mortē breui fore minitari solere. Cruditatis verò signa diuturnum necessario futurū morbum portēdere quidem, non tamen moriturum aut euasurum hominem, quod quidem in ipsis est, indicare. diligentius tamen si ante vires ægrotantis expenderis, ista etiam licebit prouidere. Aliud quoq; ipsi est signorum genus, quæ crifima, id est, decretoria appellat. cuiusmodi sunt sudores, hæmorrhagia, rigor, aluius copiosè deiecta, vomitus multus, capitis dolor derepētē natus, dyspnœa inopinata & vehemens, cardiognus, id est, cordis vellicatio, hypochondrij indolens contētio, vigilia vehemens & deliratio, nox præter rationē molesta, paroxysmus anticipans, lacrymæ etiam inuolūtariæ nullo oculorum affectu, nec vlla re tristi percepta, rubor itē faciei, & labri inferioris motitatio, & quædam velut à sole illustrata, vel tenebricosa & obscura ante oculos obuersantia, aut splēdores quidam oculos perfringentes, quos Græci *μαγνὰ γυῖα* appellāt, genæ itē aut nares repētino rubore suffusæ, tumores ad aures

*Symptomata
ante crisin
Hec oia ga
mutationem
subitam signi
fiant, quæ
decretoria so
lent appellari*

res, *παρὰ φύσιν* Græci dicunt. denique abscessus cuiuspiam in articulum decumbentis generatio. Hæc igitur vniuersa & præterea eiusmodi alia multa, quæ secundum propriam eorum naturam symptomatica dicuntur,* quia tamen mutationem subitam significant, signa decretoria solent appellari, duplicem tibi adferent providendi rationem, tum salutis propinquæ, si quidem ea post morbi coctionem accidant, tum criseos improbæ, id est, quæ perniciem ægrotanti aut temporis longitudinem sit allatura, si quidem ea morbi crudelitatem fuerint subsecuta. Aliam porro esse horum decretoriorum signorum naturam, aliam coctionis signorum, ex iis maximè discas quæ primo Epidemion ait Hipp. Morborum inquit maturitas seu cōcoctio crisis accelerationem & salutis certitudinem significat. Cruda verò quæ sunt & incocta, & quæ in malos abscessus vertuntur, vel criseos frustrationem, vel dolores, vel diuturnitatem, vel mortem, vel eorūdem fallacem reflexum & tergiuersationē fraudulentam denuntiant. Atque generaliter hic morbi coctionē laudauit: In prognostico verò particulatim, ipsius etiam signis traditis, hoc ferè modo, Optima vrina, cu-

ius hypostasis alba, lævis, & æquabilis toto tempore perstiterit, donec morbus crisi solvatur. talis enim tum certam indubitatamq; salutem, tum celerem morbi solutionem significat. Sic urinam laudavit, quæ humorum in venarum genere contentorū coctionem indicat. Rursum cum sic ait, Alui excrementū optimum, si molle sibi que constans & figuratum, qua per secundam valetudinem hora consueverat est redditum, ventris coctionum notas laudat & docet. Pariter quum partium respirationi serviientium coctionē simul nos doceret & laudaret, ita est locutus, In omnibus pulmonis costarūque doloribus celeriter & facile sputum excreari, in eo que quicquid flavi apparet, exactē commixtum esse oportet. Coctionis itaq; signa, quouis tempore se prodiderint, semper sunt bona: Crisima verò non item. Inquit enim: Crisima signa, si non decernant partim sunt mortifera, partim iudicatu difficilia. Eandē quoque ipse sententiam præ se fert, quum ait, Quæ in melius decernunt signa, protinus apparere non solent. Quocunque igitur tempore se prodiderint coctionis signa, bona sunt: totū siquidem ipsorum genus semper bonū.

Quod

Quod igitur hoc aphorismo traditur,
In pleuritide sputum si statim appareat,
& cætera. cum eo minimè pugnat quod
alibi dixit, quæ in melius decernunt,
protinus non apparere: nam crisima si-
gna interdù mala sunt, coctionis autem
nullum vnquã malũ, sed bona sunt sem-
per omnia, tantòq; celerius pristinae sa-
nitati restituendũ hominẽ pollicentur,
quãto celerius apparuerint. Atq; haec-
nus ista velut compedio & breuiter no-
bis dicta, pro præsentis aphorismi expli-
catione fatis fuerint. nã de iis totã Senis
mentem pluribus aperuimus in cõmen-
tatione de Crisibus. Verũ vt modò di-
cta signorum diuisio sit absolutior, quid
pathognomonica & comitantia signa à
superioribus differat libet cõmemorare,
prolato exempli gratia morbo, cuius no-
minatim meminit Hipp. ipse. Igitur in
pleuritide acuta febris vnà cũ spirãdi dif-
ficultate tussiq; & lateris dolore pũcto-
rio signa sunt pathognomonica. Dolorẽ
verò, vel ad hypochondriũ vel clauiculã
pertinere, itẽmque facilius in latus affe-
ctũ, quàm in sanum ferre decubitũ, signa
sunt morbũ comitantia. Verũ de signis
comitãtib⁹ duos libros scriptos reliquit
Praxagoras Nicãdri filius, & tertium de

iis quæ superueniunt, ob id ἐπιφαινόμενοι
 Græcè dicta, quasi τῶν ἐπιφαινόμενων librū
 inscripisset. quæ quidē Hipp. ipse mor-
 bos iudicatu faciles aut difficiles, breues
 aut longos, quum apparuerint indicare
 dicit. Nec verò sputi solūm, sed & vrinæ
 & alui excrementorū & sudorum fecit
 mentionem, nimirum qui exemplis eius
 modi in memoriā nobis redigere vel-
 let, quæ in prognostico scripta reliquit,
 quæ huc transcribere foret superuaca-
 neum. Abundè siquidem de iis cum in
 lib. de crisi- bus, tum multo etiam accu-
 rati- us nostris in prognosticum editis com-
 mentariis diximus, in quibus de iis Senis
 sententiam interpretati sumus.

XII.

Γερνῶντες δυσφορώτατα νηστείῳ φέρουσιν, ὁ-
 τερον οἱ λιανώτεροι, ἢ νηστεία μερῶν
 πάντων δὲ μάλιστα παιδία. τῶν δὲ αὐ-
 τῶν ἅπερ αἰνὸν τύχη αὐτῶν προθυμώ-
 τερα ἐνέειν.

Ieiunium senes non decrepiti ferunt facilli-
 mē, secundum hos qui constantem ætatem a-
 gunt, minus adolescentes, minimē omnium pue-
 ri, atque inter eos maximē qui acriore sunt &
 viuidiore ingenio præditi.

Ætatum quoq; discrimen aliquid ad
 instituēdum in morbis victus rationem
 conferre

conferre planum est. senes siquidem facile inedia ferunt, contra pueri, difficulter. Spectatur eiusmodi ferendæ inediae facilitas in non appetendo, nihilque inde noxæ capiendo. ex contrariis æstimatur difficultas. Nam & vehementius appetunt pueri, & longa inedia magis offenduntur. Media verò inter senes & pueros ætate qui sunt, quo ætati horum alterutri propinquiore fuerint, eo gravius faciliusve longam cibi abstinentioniam ferunt, eaque magis aut minus offenduntur. Huius porrò aphorismi causam docet eo aphorismo qui proximè sequitur, cuius est initium, Augescentia corpora infiti caloris habent plurimum. Quare hunc si placet superiori copulare, & cum particula causæ redditiva efferre, una eademque fiet & manifesta hoc modo habens oratio, Ieiuniū senes ferunt facillimè, deinde qui plena sunt & confirmata ætate, minus adolescentes, omnium minimè pueri. Nam qui crescunt, plurimū habent calidi natiui. Confirmatam verò seu constantem ætatem appellat eam, quæ inter perfectā adultamque ætatem, & senectutē est media, ita ut iam præcipitet ætas illa florida, necdum vllum adsit senectutis signum manifestum. Sic

Iuuentutis quia biliosa est, inedia maxime offenditur, sed non admodum appetentia cibi lacescit.
Thucyd

* Hæc
Græcè
ὡς ὅτι,
Latine in-
uentus vi-
detur dici
posse.

Thucydides appellauit eos qui constan-
tem ætatem agerent, inter quam & ado-
lescentium ætatem, * alia quædam inter-
cedit, quæ ut ordine, sic facilitate quoq;
aut difficultate ferendæ inediæ est me-
dia: neq; enim per eam ætatem tam fa-
cilè inediā ferre possumus, atque solēt
ij qui iam cōfirmata aut senili sunt æta-
te: nec rursus tam ægrè, ac faciunt ado-
lescentes & pueri. Sed huius ætatis non
meminit Hipp. quia ex iis posset quæ di-
xit intelligi. Nam quū diceret, atque in-
ter eos maximè qui acriore sunt & viui-
diore ingenio præditi, naturarum discri-
mina nobis aperuit. Ex pueris enim qui
copiosum habent naturalem calorem, ij
ad capiendum cibū promptiores & aui-
diores aliis existere, meliusque conficere
& percoquere, & nisi sumpserint, maius
detrimentum capere solent. Atque hæc
est Hippocratis dictionis sententia, quæ
paruam quandam adhuc, quo sit perfe-
ctior, desiderat accessionē. De iis enim
qui in prima aut media sunt senectute,
rectè dictū est longā facillime ferre ine-
diā, nō etiam de iis qui vltima sunt se-
nectute rectè pronuciari potest, quādo
ne breuem quidē illi inediā ferre pos-
sunt. Aut igitur ad aphorismum adden-
dum

dum est exiguum quiddam, & efferendum hoc modo, Facillimè senes ieiuniū ferunt, præter eos qui extrema sunt senectute, quos ἐσχετογῆρες Græci dicunt: post hos qui constantem ætatem agunt. aut vocabulum ieiunium cōuertendum in cibi paucitatem, id est oligositiā, & sic dicendum, Paucitatē cibi senes ferunt facillimè, secundo loco qui constantē ætatem agunt. Nam vt longam inedia non ferāt qui ætate sunt decrepita, paucitate certē cibi cōperientur indigere. ipsis siquidem simile quiddā accidit, quod lucernis olei defectu sensim extinguendis, quæ licet pinguis cuiuspiā assidua affusione indigeant, multā tamen & conferam non ferunt. Sic sanè & his qui senectute sunt vltima, cōuenit cibi copiā dare in vniuersum non magnam, eāque in plures partiti portiones, non vnā ipsis longam imperare inedia.

X I I I I.

TΑ αὐξάνουμνα, πλεῖστον ἔχει τὸ ἐμφυτον δερμὶν, πλείους δὲ δαίτης τροφῆς· εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσσεται. Γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ δερμὶν· διὰ τὸτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται, ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβευννύται. διὰ τὸτο καὶ οἱ πυνεῖροι τοῖσι γέρουσι ἔχουσιν ὁμοίως ἴξιν· ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Qui

Hoc loco ca *Qui crescunt, nativum calidum habent plu-*
 lidi nativi *rimum. itaque copioso quum egeant alimento,*
 domine in- *abundè ipsis suppeditare oportet: alioqui corpus*
 telligendum *consumitur. In senibus verò inest calidi parum.*
 humidum pri- *Paucis propterea succendiculis egent: siquidem*
 migenium, *vi multis extinguitur. Ob eandem causam nec se-*
 caloris *talibus febres perinde acuta fiunt. frigidum enim*
 talis & spi- *eorum corpus.*
 ritus sub-
 lectum &
 substantia

Qua ratione iuvenes cæteris calidio-
 res visi sint medicis quibusdam, & qua
 a semine *pueri, abundè nobis dictum est in iis etiam*
 orta. *commentariis quos de temperamentis*
edidimus. Illi enim acriorè, hi copiosio-
rem calorem obtinent. Nunc verò quod
ad præsentem attinet aphorismum repe-
re non abs re fuerit, quoad fieri poterit
paucissimis longà ea de re disputatione
complexos. Nomen igitur hoc calidum
ad eam interdum accommodamus qua-
litatem, cuius proprium nomen est cali-
ditas: interdum ab ea qualitate denomi-
nâtes totum appellamus corpus calidum.
qui modus appellandi, cum in omni vi-
ta, tum etiam apud veteres in usu fuisse
frequenti, satis indicat Theophrastus eo
libro quem de calido & frigido inscri-
ptum posteritati reliquit. nã quum cali-
ditatem, frigiditatem, siccitatem, humi-
ditatem qualitates cõtrarias corporum

substantia

substantia vicissim recipiat, si propter
eam substantiam quæ caliditatem rece-
pit, quidpiam appellemus calidum, eius
substantiæ corpus nõ solam qualitatem
intelligimus, parumq; aut multum ca-
lidi inesse in eo dicimus, quanti substan-
tiæ non qualitati aduertentes animum.
Idque duobus facimus modis, vno in
substantiis non mixtis, altero in permi-
stis. Exemplum de non mixtis fue-
rit, si sint duo qui calentem similiter a-
quam inæqualibus labris cõtentam ha-
beant. Horum enim vnũ plus calidi cui
maius est labrum, alterũ minus habere
dicere consueuimus. De commixtis verò,
si paribus labris inæquali portione ex vi-
no & aqua fiat permixtio, ex iis vnum
vini plus, alterũ aquæ continere dicere
solemus. Eadem ratio fuerit, si inæqua-
lia etiam labra statuamus, eadẽ permi-
stionis proportionem seruata. Interdũ ve-
rò non ad substantiæ copiã, sed ad solam
qualitatem oratione relata, vni plus ca-
lidi, alteri minus adesse dicimus. veluti
si ex duobus labris pari omnino magni-
tudine, id quod calidius est, plus habere
calidi, quod frigidius, minus calidi ob-
tinere dixerimus, minus tamen pro-
priè nomen plus vsurpantes. Siquidem

per magis minúsve & vehementius aut remissius & eiusmodi alia nomina, quã de qualitatibus agitur, loqui foret rectius: quemadmodum per parum aut multum, quum solùm de substantiæ quantitate. Verùm non hìc solùm, sed cum in aliis multis quæ fiunt in vita, tũ in ipsa maximè arte medica eiusmodi committitur verborũ improprietas & loquendi abusus. Omnes siquidem morbos magnos appellat aut paruos, quum tamen ipsi substantia non sint. Febrem enim magnã, febrem parvã, apoplexiam magnã, apoplexiã parvã, pleuritim pariter & phrenitim & peripneumoniã, cæterosque alios morbos omnes magnos dicunt aut paruos. Eiusmodi igitur diligenter animaduertenda est homonymia, videndumq; semper quid sibi dicentis velit oratio vniuersa, nã si alia significatione nomẽ aliquod proferat, alia nos accipiamus, ideóq; eius damnemus orationem, nõ tam reuera eũ qui dixit redarguerimus, quàm nostram prodiderimus ignorantia. Quod hoc loco Hippocrati cõtradicens studio nonnulli faciunt. Siquidẽ ipsi calidi nomẽ trãferũt ad qualitatem, quã in iuuenibus vehementiorẽ inesse (rem Hippocrati minimè ignorantam)

tam) demonstrare student. Verum ipse non ad qualitatem, sed ad substantiam hac oratione id nominis retulit. Ingeniti enim caloris substantia aërea est & aquea, quod ex semine intelligere licet. Id enim terrenae substantiae minimum, aeris vero rei calidae & humidae in se plurimum obtinet, quemadmodum nostris de semine commentariis demonstrauimus. Adhuc menstruus sanguis alterum procreationis nostrae principium, humidus sane natura existit. Quum itaque quotidiano augmento animalis corpus ficius terrenumque magis euadat, etiam si tum valde calidum existat & igneum, paucissimam tamen habet calidi natui substantiam. Alioqui febricitantes diceremus genuini calidi habere plurimum, qui tantum absunt ut copiosiores, ut ne parem quidem & integrum eum quem habebant obtineant. Siquidem est substantia caloris genuini temperata, ignea aduentitij. Adhuc effluvia quae toto nostro corpore fiunt, fumida quidem & fuliginosa siccaeque & acris ascititium: vaporosa vero & blanda & mitia & temperata natuum consequuntur calorem, quae vel tactu discernere possis. Sanorum enim calor vaporosus est, blandus, & ad tactum fa-

miliaris gratusque, nihil quod molestum
asperumve & mordax sit, habens: contra
febricitantium calor, praesertim si febris
sit hectica, aut ex humorum orta putre-
dine, acris ingratusque est, mordax etiam
ac tangentem manum tundens atque
pungens. Absoluta vero omnibus suis
numeris, longaeque mitissima in pueris
ingeniti calidi salubris illa qualitas exi-
stet. Nam ex iuuenibus quamplurimos
videas qui calidum illud mordax iam ha-
beant, nec amplius humidum aut vapo-
rosum & aereum. Id quod minimè mi-
rum videri debet. Siquidem vaporantis
materiae effluuium, subiectae substantiae re-
spondere oportet. exempli gratia, si hu-
mida sit & aerea substantia, id quod ex
ea effluit, vaporosum esse solet & gratum:
contra si terrea & sicca, id quod exhala-
tur, fumidum ac fuliginosum & acre, ta-
lumque triste existit. quod in externis quo-
que rebus fieri conspiciamus. Nam dulcis
aquae calentis halitus blandus mitisque
est & vaporosus: Contra solidi alicuius cor-
poris incensi fumosa est exhalatio, acri-
moniam praefereens. Quum igitur sub-
stantiae sint duae, quarum una iucunda sit
& grato calore praedita, altera molesto
& tristi, pueri copiosam illam obtinent,
hanc

hanc qui vegeta ætate sunt & adulta, respectu scilicet ad totius corporis elementorum proportionē semper habito. Sed quod tota hæc quæstio naturaliter magis explicetur, ab ipsis elementis tanquā à capite rem arcessere placet. Quatuor quum sint elementa vnde concreta corpora omnia suam temperationem sunt sortita, puerorū corpus minimum in se terrenæ substantiæ obtinet, plurimum aëreæ & aqueæ: In iuuenū contrā corpore terrena præpollet siccitas, minor inest aquea & aërea substantia: in tantum ut si ignem quartum elementum pari portione in ambobus statuamus ita ut similiter calida esse dicantur, non tamen similem in utroque calidam substantiam esse dicemus, quum humida sit puerorum substantia, sicca iuuenum. Humida siquidē substantia est, quo tempore maximè natiuum abundat calidum: ex humido enim ortus est nostri principium: Sicca verò per aduentitium calidum esse solet. Quo fit ut recens nati pueri quia substantiam calidam aqueam & aëream plurimam participant, plurimum innati calidi habere dicantur: Contra quàm in iis fiat tum qui vigentem florentēque, tum qui vergentem iam & inclina-

tam ætatem agūt. In ipsis siquidē quanto magis aquea illa & aërea substantia fuerit imminuta, auctior verò terrena facta, tanto minorem habent calidi infanti substantiam. Constare porrò inter omnes arbitror ex humida & aërea substantia plus deffluere quàm ex terrena, etiamsi vtraque similiter calidæ, quod ad earum duntaxat qualitatem attinet, existant. manifestò siquidem hoc in rebus etiam externis cernere licet. Neque enim ex corporibus simili calore præditis, par æqualisque materia effluere, sed minimum ex siccis, plurimum ex humidis abire videtur. veluti ex oleo & aqua modicè calfactis plurimum effluere & dissipari cernes, ex ferro autem, ære & lapidibus minimū. Proinde, aquā exempli gratia & ferrum pari inter se pondere ad solem feruentissimum exponere, si libet, ac deinde toto eo die transmissò eadem tute ad libram reuocans ponderes, aquam profectò multò minorem redditam, ferrum verò sibi par omnino suique simile comperies. Oleum pariter si placet cum ære, ferro & lapide conferre, illud multum imminui, suique non parvam facere iacturam, hæc verò eadem qua erant antea substantiæ mole persistere

tere deprehendes. Si ab istis te ad ceram
picemque & bitumen & resinam con-
uertas, aliæque id genus quæ substantia
plurima humida abundant, etiam ea sub
ardente sole cōspicies multo magis con-
sumi & diffluere, quàm æs aut ferrum,
aut alia similiter sicca corpora. Quare si
alimento propterea opus habemus, ut
quod ex corpore abiit effluxitq; instau-
retur ac restituatur, effluat autem plus
ex humidioribus & aëreæ substantiæ plus
habentibus, hinc necessario fit ut eius-
modi corpora copiosiore alimento ege-
ant: at eiusmodi est puerorum corpus,
humidæ scilicet & aëreæ multæ substan-
tiæ particeps, non siccae & terrene, qua-
lia eorum qui florente, & qui vergen-
te, & qui senili ætate sunt corpora.
Quum igitur Hippocrat. propositum
esset aphoristicam hoc libro & compē-
diosam doctrinam tradere, non quo-
modo feci, rem explicauit, sed pro eo
quod dicere poterat, Qui crescunt pa-
rem licet cum iuuenibus substantiam
habeant calidam & igneam, at aquo-
sæ certè & aëreæ substantiæ plus habe-
re fatendum, ita is dixit, Qui crescunt
calidum innatum habent plurimum,
eadem opera nobis in memoriam eo-

rum substantiam redigens, & propositum demonstrans. Nam quum plurimum humidæ & calidæ substantiæ habeant qui adolefcunt, plurimum ex ipsis fluere & dissipari, propterea que plurimo egere alimento est necesse. Alioqui corpus consumi ait: idque bona ratione. Vbi enim plurimum est quod effluat, & paucum quod influat, hic multum de subiecta substantia decedere & deperire est necesse. Quod verò ait in senibus parum calidi inesse, id vtraque calidi significatione accipi debet. Parum siquidem calidi, siue tu ad qualitatem siue ab substantiam id nominis accommodes, in ipsis inesse cernitur. Nam & qualitatis imbecillitas & substantiæ inest paucitas, si quidem adhuc memoria tenemus ea que nobis supra sunt dicta. Propterea, inquit, paucis indigent succendiculis, alimentum succendiculum caloris fomitemve appellans, suam & aliorum ferè omnium celebrium Philosophorum secutus sententiam, qui inter omnia elementa animantium corpora constituentia, calorem vite primum auctorem esse arbitratur. Vt enim lucernarum flammula oleum pro pabulo habeat, ipsum tamen confertim
affund

si affundas, extinguitur potius quàm alitur: eodem sanè modo & senilis calor pro fomite & tanquàm succendiculo quopiam habet cibaria, quibus tamen affatim & confertim congestis si obrutus fuerit, ne prorsus extingatur metus esse debet, non aliter quàm si scintillæ ignis exiguæ lignorum struem aggeras. Quod autem velut orationis clausulam & appendicem addit, Propterea senibus febres non perinde acutæ fiunt, argumento & ipsum profectò est, quòd frigidum sit senum corpus, quòdque decessione maximè caloris nativi in igneum facta, febris committatur. Sed tantam posse senibus accidere caloris conuersionem, vt ad eum qui in iuuenibus fit caloris mutationis gradum peruenire queat, res est factu imprimis rara. Copiosum siquidem calidum quàm longissimè quoquouersum tolli, succendique potest, paucum verò non facilè, sed causam quæ vt exuscitaretur coëgit maximam fuisse oportet. Quare ferè fit vt non similiter acutis febribus senes corripiantur ac iuuenes. Ac si quando (quod rarò fit) seni febris accidat, qualis iuueni solet, ea omninò in perniciem agrotantis finitur. Immenlita-

tem enim quandam causæ committentis indicat. Atque hæc satis erunt ad intelligenda & confirmanda ea quæ scripsit Hip. iis cerrè quidem qui natura nō fuerint peruersa. nam aduersus eos qui citra rationem reprehendere Hip. voluerunt, de quorum numero Lycus est, integrum scripsimus librum, in quo refelluntur ea quibus aphorismum conuellere conantur. Inscriptio libri est, Aduersus Lycum de eo quod nihil peccatū sit in eo aphorismo, cuius sit initium, Qui crescūt, plurimum habent germani calidi. Sed quia scriptis iam hisce commentariis mihi datus est Lyci liber, hoc loco ista addere, quæ prior editione non habebantur, non abs re fore visum est. Separatim verò edito libro refutaui, quæ Hippocrati Lycus obiecerat.

XV.

ΑΙ κοιλίαι χειμῶν & καὶ ἡρ & θερμότεραι φύσιν, καὶ ὕπνοι μακρότατοι ἐν ταύταισι οὐδὲ τῆσιν ὥρῃσι, καὶ τὰ προσόδεματα πλείω ἰσχυρόν. καὶ γὰρ τὸ ἐμφύον δερμὶν πλείον ἔχουσι. τροφή δὲ πλείον & δυνάτης σήμερον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀδελφοί.

Intus coërci Vētres hyeme ac vere naturā calidissimi, & iū, idēque somni longissimi. Per ea igitur tēpora plus cibi vegetiore ea dare oportet, siquidē plus nativi caloris habēt.

Quo

Quo fit ut copiosius alimento egeant. argu-
mento sunt etates & Athleta.

lorem in-
telligit, in
sanguine
& arteria-
rum spiri-
tu contin-
tum.

Non parum ad victus rationem con-
stituendam conferunt tempora anni.
Hyeme siquidem hominibus cibi appe-
tentia maior, & eiusdem concoquendi
facilitas: contrà fit per æstatem. Cuius
rei causam adfert Hipp. ipse, quum cibi
conceptacula hyeme & vere pronuntiat
calidissima esse naturâ. Quid autem sibi
Hip. velit per vocabulum naturâ, quod-
que hoc aphorismo non temerè sit adie-
ctum, ipse paulò infrà exposuit his ver-
bis, Innatus siquidem calor multus. plu-
rimo itaque indiget alimento. Cibi igitur
& sanguinis conceptacula, (τὰς νο-
τίας Græci dicunt) hyeme & vere cali-
dissima sunt, non simpliciter, sed natu-
rali calore abundante calidissima, cuius
quidem caloris substantiam superiore
ostendimus aphorismo. Sed quamobrè
per hyemem idem calor augeatur, cau-
sam etiam Aristoteles aëris antiperistasi
acceptam retulit. In profundum siqui-
dem corpus calor per hyemem circun-
stante extrinsecus frigore refugere atq;
se recipere, quemadmodum æstate contrà
per summum corpus ad cognatū exter-
num expandi calorem solet: atq; eius ita

substantiam per æstatem digeri ac dissipari: retineri verò & cōstringi per hyemem, atque altum subire cōtingit. Propterea concoctio quoq; hyeme ac vere melior, & ex hæmatosis, id est, chyli in sanguinē mutatio, & nutritio fieri solet. Addidit & aliud quiddā, quod tum quoque usu venit, longissimos videlicet per ea tempora somnos esse, propter notum nimirū longitudinē. quæ res etiā non parum ad functiones naturales cōfert. Illud verò quod ad finem est appositū, indicio esse possunt ætates & Athletæ, satis magno argumento esse debet cibi indigentia, vbi caloris adest abundantia. nam & pueri, quia calore abundant, propterea copiosiore alimēto egēt, & mitigatum facilius concoquunt: & Athletæ quia motu & exercitatione corporis natium exuscitant & augent calorem, ideò cibariis pluribus frui possunt. Atque abunde quod ad singularū aphorismi partium explicationē attinet, satis diximus. Earum verò veritatem diligentius si quis dispiciat, is hac oratione animantia omnia nō complectatur, sed excludat ea quæ subter terram in latibulis degunt. hæc enim quandiu sub terra latitant, copiosiore alimento

non

non egent. si quidem sola se tolerant in-
edia. Quòd si alimenti tantum, quantũ
antequàm se sub terram abderent inge-
rere cõcesserimus, ipsum profectò malè
cõcoquere fuerit necesse. nam quod fri-
gidæ lauacro hominibus usu venit, idem
animalibus sub terra degentibus per
hyemẽ solet accidere. Illi enim, si quidẽ
corpus imbecillum nacti fuerint, refri-
gerari frigidæ lotionẽ & læsionem acci-
pere solent: si verò robusto & firmo sint
corpore, calorem protinus in alium re-
fugere & cogi, posteaque collectũ, & mul-
to quàm antea ampliorem redditũ, ad
externam remeare cõtigit corporis su-
perficiem. Eodem modo animalium na-
turã frigidiorum calor naturalis à frigo-
re hyemali vincitur adeò vt propemodũ
extinguatur. Vnde ex ipsis complura
mortuis non dissimilia, sine sensu vllò
aut motu in suis latebris cernere est.
Quædam etiam tali per brumam frigo-
re omnino intereunt. Quibus verò tum
sanguinis tum caloris adest copia ma-
ior, iis simile quiddam per hyemem usu
venit, quod propter frigidæ balneũ ro-
bustis corporibus. ipsorũ nanq; in pro-
fundum calor compelli colligiq; solet,
non mehercle carnibus eo fugientibus,
& vna

& vnaquaque locum quem prius habebat, deferente, sed vnà cum sanguine eò se receptante spiritu. Tria porrò erant corpora, quæ nostri substantiam primigeniam absoluerent, spiritus, sanguis, & seminalis humiditas. ex qua primo quidem ortu solidæ animatis finguntur partes, vt in lib. de semine docuimus, postea vero in ipsis augmentatio & nutritio perficitur. Quòd igitur per hyemē melior fiat cibi concoctio, intrò scilicet sanguine & spiritu in altum subeuntibus, neminē latere puto. neque enim solum hoc dicit Hipp. sed etiam quòd cibum capere oporteat copiosorem. Per hæc enim, ait, tempora hoc est hyemem ac ver ad comedendum plura dare oportet. Sed forsan quærat aliquis, si per hyemem è corporibus parum defluat & foras digeratur dissipeturq; , quā fit vt tum corpora multo egeant alimēto? siquidē definitur nutritio, eius quod vacuatum est instauratio. Vnde fit vt alimēti mensura ad proportionem ei quod corporis perspiratu discussum dissipatumque est, respondere debeat. At verò per hyemem non solum nos melius cibos coquere, sed etiam paucis contentos perfrigerari, indēque detrimentū accipere: cōtrāque

que plures si assumam, in nullum propterea nos plethoricum morbum incidere, vel ipse rei euentus aperte testatur. Atque huius rei causam inuestigandam in medium proponamus. Neque enim contra Hippoc: solùm, sed alios quoque omnes repugnare eiusmodi quæstio videtur. Siquidem eo perspiratu, qui per occultos & sensum fugiētes fit cutis exiles meatus, animantium digeri corpora nemo non fateatur. Nam inde ipsa vacuari fit manifestum, quia continenter alimento opus habeāt. Alioqui si de nostro nihil decederet fluerētve assidue, sed pristina semper eadem seruaretur substantiæ nostræ moles, nulla profectò nobis sumendi alimenti esset necessitas. Hoc igitur loco reputare licet, tametsi cæteri omnes tanquam deprehensi hæsitent hac quæstione proposita, non habentes quod respondere debeant: Hippocrati tamen esse eiusque sectatoribus ad soluendum facillimam. Neque enim aliud quicquam præter calidum hoc innatum, quo de nunc agitur, animal ab initio finxit formauitq; non aliud postea ad iustam magnitudinem perduxit, non aliud denique ad finē vsq; vitæ alit ac sustentat. Siquidem omnium actionum

naturæ

naturalium causa existit. Quum igitur
idipsum hyeme fiat copiosius, cibi profe-
cto appetentiam coctionemque augere,
plus sanguinis cumulare, corpus cras-
sius habitiusque efficere, denique modis
omnibus ne alimenti inutiles reliquiae
in corpore retineantur, providere putan-
dum est. nam calor iste nostra undique
ambiens corpora, non quae restant solum
superflua, sed promiscue omnia vacuat,
una cum iis quae inutiliter in animantis
corpore redundant, etiam ea quae in eo
secundum naturam se habent digerens
eo vacuandi genere, quam *ἡ ἀπὸ τοῦ δια-
πνοῆς*, id est obscurum & nostros sensus la-
tentem cutis perspiratum vocant medi-
ci, cuius auctor est calor hic natiuus. ne-
que enim secundum Hipp. praeter hunc
aliud quicquam est animantium natu-
ra. quam quidem naturam in libris de fa-
cultatibus naturalibus non solum appete-
re & conficere & agglutinare particulis
suum cuique & familiare alimentum, sed
huius quoque inutiles reliquias digere-
re & foras expellere demonstraui-
mus. quatoque fortior calor insitus fuerit, tan-
to magis sensum eiusmodi cutis perspi-
ratio fugit. ideoque sudores praeter natu-
ram esse dicebat Diocles, quod rite om-
nibus

nibus in corpore dispensatis, probéque cocto à natura & victo cibo, nequaquã per cutem humor qui sensu percipiatur excerni debeat. nã sudores ij, quibus per balnea, & vehemētes exercitationes concitatósq; corporis motus, & calores æstivos toti manant homines, causas consequuntur violentas. Rectè igitur in animantis corpore omnia hyeme geruntur, siquidē ea sit moderatior. Nã immoderatas cœli intempestates ipsemet Hipp. in sequentibus damnat. Bellè autem geri omnia in animali per hyemem satis indicat naturæ per id temporis operum robur. nam & cibus optimè coquitur in ventre, quia plurimus inest naturalis calor, & corporis recrementa longioribus somnis repurgantur, nonnulla per cutim. quæ exactè tenuata fuerint, quædã efflatu, qualia quæ halituoſa sunt & vaporosa, alia per vrinas, quæ crassiora. In ipsis enim multo copiosius quàm per æstatē sedimentum cōspicitur, atque ipsa adeò tota vrina per id tempus auctior multò fieri solet. Jam verò corpora aluntur magis, & crassiora habitioraq; fiunt hyeme, & sanguinis pro bi cumulant copiã, modò ratione victus non vtantur omnino improbanda. nã si corpus nostrũ prope-

modum

modum sanguine exhauriri attenuari-
 que & imminui per autumnum, idemq;
 excipientem hyemem succo & sanguine
 incorrupto, & corpulentia replere fueris
 recordatus, tum demum facultatis nos
 gubernantis vim intelliges, qui utique
 est calor natiuus: qui si largo alimento
 non fruatur, is primum à frigore am-
 biente tam eo quod extrinsecus corpus
 afficit, quàm quod inspirantes ducimus,
 vincetur: deinde vnà cum eo cibariorū
 quoque debilitata coctio, probèque san-
 guinis generatio, & animantis partium
 nutritio & excrementorum vacuatio
 parum procedent. Si verò quantum ali-
 menti subigere vincerèque potest, beni-
 gnè ei ad fruendum detur, inde adauctus
 facilè quæ modò commemorauimus in
 corpore animalis perficiet. nam quòd ex
 cibi copia, quæ nō solum in ventriculo,
 sed in venis quoque, singulisque adeò a-
 nimantis partibus probè concoquatur
 conficiaturque, vnusquisque carnosior
 multo habitiorque fiat, & copiosiore
 quàm antea abundet sanguine, satis id
 ostendit quod homines nō in seipsis so-
 lum, sed in equis quoque experiètia cer-
 tum cōpertumq; habent. Siquidem ipsi
 postremo vere, antequàm ætas incipiat,
 & sibi

& sibi & illis sanguinē minuunt, recordati scilicet morborū quibus ubi repente calores æstivi aduenerint, corripī soleant. Æstatis siquidē ardores sanguinem amplificānt & fundunt & velut quandam eius ebullitionē & feruorem excitant, adeo ut qui moderatior antea venis facile capiebatur, amplius cōtineri nequeat, sed aut rumpat aut erodat: quūq; immoderatus in corporis partem quampiā, quæ cæteris sit imbecillior fluxerit, phlegmonē excitat aut erysipelas, aut eiusmodi quēpiā in ea morbum cōmittit: nam plures & grauiore quam sint plethorici morbi ex humorū fusione oriūtur. Quæ omnia ad probationem eorū faciunt quæ hoc aphorismo docuit Hippoc. quodque non solum per hyemem possimus cibos plures concoquere, sed pluribus etiā indigeamus.

* [Siquidem pro caloris natui copia cibaria ingerere oportet, nisi aliquādo ut dixi, aeris nos ambiētis calore soluta natura de cibo demere cogat. Quapropter de vere, quia indistincte locutus est, ego iam distinguam. Primū veris initium hyemi potius quā æstati simile esse, finem contrā æstati nō hyemi similem existere. deinde sæpenumerō frigiditate hye-

*cibus debet
ēē proportiona-
lis virtuti
et coguenti co-
sui;*

mem, interdum calore æstatem referre
Suis itaque primis partibus si quando
frigidum fuerit, eandem quam hyeme
cōstituemus victus rationem. Postremis
verò si calidius interdū sit, eandē quam
æstate: media autem temperie si existat
victus rationem tenebimus tempestati
præsenti respondentem. Atque hæc om-
nia de ratione viuendi eorum qui secun-
da sunt valetudine dicuntur, deinceps
de ægrotantium victu edisserit.

XVI.

Υγραὶ δὲ αἰτὶς πᾶσι τοῖσι πυρεταῖς συμ-
φέρουσι, μάλιστα δὲ πυρετοῖς, καὶ τοῖ-
σιν ἄλλοις τοῖσιν οὕτως ἐπισμελύνουσι διὰ
τὰς αἰτίας.

*Victus humidus cum febricitantibus om-
nibus utilis, tum pueris maximè, atque alijs
qui tali victu consuevere uti.*

Superioribus Aphorismis quantum
cibi dare conueniat docuit, nunc qua-
lem esse oporteat edisserit, perquam bre-
uiter multa & utilia perstringens quæ
artis sunt propria. Primum quo modo
febricitantes alere conueniat: deinde
salubris victus indicationes in iis qui-
dem quæ sunt præter naturam contra-
rias, in iis verò quæ secundum natu-
ram habent, similes sumere oportere.

nam

nam in febre quia calidus siccusque mor-
 bus est (est enim nativi caloris in igneum
 declinatio) humidum imperat victum.
 his vero qui natura sunt humidiores, si-
 ue id ratione ^{*}etatis, siue consuetudine *Nisi excess-*
 fiat, non contrarium victum, sed fami- *sus habeat.*
 liarem instituit. Eorum siquidem natu- *neque enim*
 ram seruare oportet per humida, non ut *senectus fr-*
 morbos tollere per ^{*}contraria. Ceterum *gidis, sed ca-*
 qui febrem cum hydropse coniunctam *lidis bene*
 in medium proferentes, se propterea a- *afficitur.*
 phoris. Hippoc. reprehendisse putant,
 quia talis affectionum colligatio non hu-
 midum, sed siccum victum requirat: ij
 profecto mihi in arte curandi caput im-
 primis necessarium ignorare videntur.
 quod utique nos in ea tractatione, quæ
 methodus therapeutica inscribitur, plu-
 ribus explicauimus, vnumquemque sci-
 licet morbum simplicem, propriam &
 peculiarem postulare curationem, colli-
 gatos vero quatenus inter se sunt im-
 plicati, eatenus communem habituros
 curationis indicationem: nobis videlicet
 vel obfistentibus & repugnantibus ei
 qui magis urgeat, interim tamen pror-
 fus non neglecta alterius curatione:
 vel ambobus pari studio auxilianti-
 bus. Nihil autem interest, sine tu hy-

dropis quæ febrem coniunctam habeat, siue pleuritidis quæ cū sanguinis excretionē affligat, meminisse malis. Siquidē pleuritidis & sanguinis reiectio contrarias exigunt curandi rationes. qui affectus si cui simul accidant, ei qui urgere videbitur magis obfistendū, altero tamen non neglecto. Si itaque febricitet aliquis & simul hydropica affectione laboret, nos ad vtrumque affectum contrariam curationem flagitantem respectu habito, ambobus solerter & ingeniosè obfistemus. quod in cæteris colligatis morbis facere consuevimus. Neque igitur nos tale aliquid aduersus Hippo. sumus dicturi, neque cū eo qui dixerit diutius rixaturi. Si quid verò nominatim hoc aphorismo dictum non est, cuius cum iis quæ dicta sunt idem sit iudicium, dictum id quoque potestate fuisse putandū. Aetatis enim meminit & consuetudinis, vnde tu & naturalis temperamenti, & partis anni & regionis meminisse facile potes. quæ ipse interdum Hippocra. adiungit, interdū vnius aut alterius mentione facta, reliqua quia eiusdem cum aliis naturæ sunt & ordinis, silentio prætermittit. Ex quibus etiam sumuntur indicationes, quemadmodum ab ætate & morbo

& morbo peti supra diximus: quæ scilicet inculcata sunt nobis victu temperationi simili seruantibus: quæ verò reprehensione non vacant, contraria victus ratione emendantibus. Verùm de omnibus indicationibus exactius in libris methodi curandi sumus locuti.

XVII.

K Αἱ οἷσιν ἀπαξ ἢ δις αὖ πάλιν ἡ ἐλάττωσι καὶ λιγύρῃ μέρῳ. Ὅσῳ δὲ τι καὶ τῇ ἡμέρῃ καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίῃ, καὶ τῷ ἔθει.

Quibus etiam semel ne an bis, & plus minusve & gradatim præbere cibum conueniat dandi cibi spectandum. Dandum verò aliquid temporis, regioni, ætati & consuetudini. De modo dandi cibi

Supra de quâtitate & qualitate victus verba fecit, deinceps quo modo eundem dare conueniat docet: neque enim satis est nosse huic plus minusve dandû, aut alimento vtendû deficcante aut humectante, sed semelne an sæpius in die aut nocte conueniat cibum apponere, cōsiderasse plurimû interfuerit. Huius autē rei indicationē tum ab anni parte, tum ætate, tum consuetudine sumit: quod etiam in quantitate qualitatēque victus faciendum esse iubebat. Nam primæ dandi cibi modi indicationes à morbo ipso & ægrotantis viribus sumi debent.

deinde etiam ab ætate, tempore, consue-
tutine, ceterisque eandem rationem for-
titis. Propterea Hipp. ipse illud addidit,
dandum verò aliquid tempestati, regio-
ni, ætati & consuetudini: manifestò per
orationem illam, dandum verò aliquid,
ostendens se neq; totum neq; maximum
ab eiusmodi petere: nam siue sæpè, siue
rarò, siue etiam omnino alere oporteat,
tum à morbo, tum ab ægrotātis viribus
primū ac præcipuè sumi debet: deinde
etiam à tempore, ætate, & similibus. Nā
si ægri vires fuerint infirmæ, & corporis
affectus sit ex humorū corruptione, aut
defectu ortus, alimenti parum & sæpius
dabimus ita affectis. parū quidem, quia
vniuersim magnā copiam virtus infirma
ferre non potest: sæpius autē, quia mul-
tis affectus indiget. nā & adiectionē de-
fectus, & attēperationem, πλὴν ἐπιπράσιμ
Græci dicūt, corruptio postulat. Si verò
laborantibus viribus humorū nō adsit
inopia nec corruptio, sed symmetria &
modus humorum naturaliter se haben-
tium, aut etiā abundātia, tum & rarò &
parum cibi præbebitur, multoq; magis
si cum humorū copia adsit viriū robur.
Cōtrā si virtus valida cū defectu aut de-
prauatione humorū sit cōiūcta, & mul-
ta cib

ta* cibaria & sæpè sunt sic affectis adhi-
 benda, nimirum multa exigente affectu,
 & ea concoquere & euincere potente
 virtute. Quòd si tum fortè per paroxys-
 mos sæpe dare non liceat, sed dando ci-
 bo raras ipsi præbeant occasiones, tum
 multum & rarò dandum erit. Verùm si
 cum plethorica affectione virtus valida
 existat, rarò & parum dandũ erit. quan-
 quam enim virtutem cibi coctricem ha-
 bemus robustã & validã, quia tamẽ af-
 fectio multũ non postulat, par profectò
 fuerit parum exhibere. Ad hunc igitur
 modum tum ex morbo tum ab ægrotã-
 tis viribus indicationes quo modo cibũ
 dari conueniat, sumere oportet. Ex tem-
 pore verò, ætate, consuetudine & simili-
 bus indicationes sic erunt petendæ: Æ-
 stiuo tempore si solam eam tẽpestatem
 spectes, sæpè & parum dandum, quia &
 accessione alimenti maiore indigent, vt
 pote per id temporis cute perspirabili
 exhausti, & quia vires solutæ sunt & de-
 iectæ. Per hyemem verò multũ dādum,
 quia vires validæ, sed non sæpè. Neque
 enim valde multa adiectione egent æ-
 grotātes. quippe qui per eam tempesta-
 tem non multũ inaniātur. nā eos qui se-
 cunda sunt valetudine, per hyemẽ abũ-

* Hinc col-
 lige in pe-
 stilente fo-
 bre, & Hi-
 spanica lue
 & simili-
 bus ex inci-
 piẽte corru-
 ptione citra
 plenitudinẽ
 morbis (nã
 & plenu-
 do, & ab-
 soluta cor-
 ruptio va-
 cuationem
 potius quã
 à cibo tẽpe-
 rationem po-
 stulant) &
 sæpe et mul-
 tum alendũ
 esse forti-
 existẽte vir-
 tute. Con-
 trã verò
 morbis à ca-
 cochymia
 & crudita-
 te, aut ple-
 nitudine or-
 tis, quò vir-
 tus fortior
 fuerit, eo
 parcior vi-

De his animis scri- ptus est Aphorismus, ampura corpora quae plus alas co magis la- das.

de fatis vacuari supra demonstrauimus, quia copiosum habeant innatum calidum. Medio autem adhuc verè, & multo magis quo æstati propius fuerit, & paucis eduliis ex magno intervallo alere conuenit. Siquidem videntur per hanc tempestatē non longè à plethorica affectione abesse, propter fusionem humorum qui superiore hyeme in corpore collecti ac defati fuerāt. Quēadmodū igitur plethoricis morbis si virtus fortis fuerit, alimenti parum & ex magno tēporis intervallo damus: sic tempore verno in iis præsertim qui febricitant, faciendum, de quibus nūc agit Hipp. nam supra de sanorum viuendi ratione egit. Superest Autumnus, qui morbis ex humorū corruptione natis similis est. Quare qui eo tēpore febricitant, probi alimenti assidua adiectione indigere solēt. quib⁹ si fortis adsit virtus, & sæpè & multū: si imbecilla, parū & sæpè daturi sum⁹. Eodē pacto ab ætate etiam, consuetudine & regione possis indicationes petere, ad duos illos primos scopos eas redigens. siquidem enumeratorum vnumquodque vel virtutem firmam infirmāve, vel corpus plethoricum, aut egenum, aut cacochymum reddit.

XVIII.

Θέραι & φθινόπωρος σίτια δυσφορώτα-
τα φέρει, χειμῶν & ἡνίκα, ἢ & αὐ-
τηρον.

*Æstate & Autumno cibi copiam ferunt
difficillimè, Hyeme facillimè, Vere minus.*

Non eadem de re bis, ut tibi videri
queat, differuit, cum paulò antè aphò-
rismum illum scriberet, cuius initium,
Ventre hyeme ac vere naturà calidissi-
mi, & rursum nunc cū inquit, æstate &
autumno cibi copiam ferūt difficillimè,
hyeme facillimè, minus vere. Sed cum
ad victus mensuram inueniēdam & ali-
mentis vtendi modum tam iis qui se-
cunda quàm qui aduersa essent valetudi-
ne, quādam ab anni partibus indicatio-
nem sumere vellet, non abs re utrobique
eorum temporū vnde indicatio petere-
tur fecit mentionem, illic plus cibi hie-
me sanis hominibus dandū esse demon-
strans, quia calidū insitum per id tempo-
ris sit copiosius, quod utique ali oporteat:
nunc verò etiam si ipsis cibi multū simul
præbeas, nullam inde noxam capturos
ostendens: facilè siquidē omnes hyber-
no tempore cibi copiam, æstiuo difficul-
ter ferūt. Vnde fit ut per hyemē rarò &
multum esitare concedamus, per æstatē

verò quia difficulter cibaria ferūt, quòd calor natiuus qui ea coquere & perficere debet, paucus habetur, ne vniuersum multumq; demus modis omnibus cauē dū, sed & sapius & parū cibi capere permittendū est. Nā corporis affectio similis morbis defectu ortis additione eget. Sic igitur hyeme habent & æstate. Ex aliis verò tēporibus autumnus æstatem cōsequitur, vt hyemē ver. Ac causa quidem est manifesta. Siquidē corpora autumnō refrigerari, cogi & densari, vere laxari, rarāq; fieri incipiunt. His igitur de causis non idem his de partibus anni præceptū tradidit, vel eo nomine quòd in superiore illo aphorismo sermo Hip. fuerit de iis qui secūda sunt valetudine.

X I X.

Tοῖς ἐν τῇσι προδίοισι παροξυσμοῖσι μὴ δίδοναι, μὴ δ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρῆν τῶν προδυσίων πρὸ τῶν κρίσεων.

Quibus per statos circuitus accessiones fiunt, nihil dare, nec cogere, sed demere ante indicationes.

Quum tribus capitibus tota vīctus ratio cōprehendatur, quantitate, qualitatēq; ciborum & ipsis vtendi modo, nihil nobis ad priora duo capita accessionum commemoratione opus erat: ad tertium autem

autem quia ab ipsis accessionibus utilitatem aliquam percipere possumus, propterea opportunè in tertio capite earum meminit Hipp. siquidem præcipuè paroxysmi indicant tempora cibi singulatim præbendi, in iis duntaxat morbis in quibus statò tempore, id est in orbè redeunt accessiones. Propterea Hipp. ipse dixit, Quibus per statos circuitus redeunt accessiones nihil dandū: quippè qui certò sciret alios etiā morbos esse in quibus paroxysmi repetant, sed nō in circuitū, id est nō certo statòq; tēpore. In his em̄ ad amissim inuenire tēpus dando cibo accommodū vix possumus: at in quibus certi sunt & statì paroxysmi, ipsorū sunt cibo præbendo vitanda principia, id est videndū etiam atq; etiam ne iam præfente aut quamprimū in futuro paroxysmo alamus ægrotum. Iam verò illud ante iudicationes, vel pro omnibus absolute paroxysmis, vel pro iudicationibus propriè dictis, vel deniq; pro vigore ipso accipere possis. vera siquidem sunt hæc tria. ad propositū tamen magis conveniat, si iudicationes pro paroxysmis absolute acceperimus. nam de vigore supra dixit: in quo de iudicatione quoque dixisse videri queat. maximā siquidem partem

*Crisis bona
omnis in sta*

partem in vigore fiunt iudicationes.

X X.

ΤΑ λεγόμενα ἢ τὰ λεγόμενα ἀρτίως,
μὴ λινέειν, μηδὲ νεωτεροποιεῖν, μήτε
φαρμακείησι, μήτ' ἄλλοις ἐπεδιομοίειν,
ἀλλ' ἴσθαι.

*Que decernuntur decretæve sunt iustè, nec
movere, nec aliud quicquam novare seu medi-
camentis, seu alijs irritamentis fiat, sed omittere.*

Finita de dicta oratione, iā ad aliud
caput transit, in quo docet quæ circa æ-
grogantem gerenda sunt omnia natu-
ræ interdum permittenda, nobis circa
aliud nihil quàm victus rationem ordi-
nandam occupatis & satagentibus : in-
terdum verò non omnia naturæ relin-
quenda esse, sed nos quoque agere ali-
quid oportere. Vbi igitur inquit, fit, fa-
ctave iam planè crisis est, omnia tum na-
turæ permittere, nec nos quicquam no-
uare oportet : vbi verò imperfecta crisis
est, id quod deest addere cōuenit. Idem
quoque dicebat in libro de humoribus,
his verbis, Quæ perfectè iudicantur ne
moueas, nec medicamentis alijsve irri-
tamentis quicquā novi moliaris. Nam
quod hīc ἀρτίως dixit, in eo libro parua

ἀπαρτίως nominis mutatione ἀπαρτί nominavit,
verbum, vñ- quod adverbium apud alios quoque ve-
teres

teres hac significatione reperire licet, ut de τὸ ἀπὸ
 pro ἀπορρισμένως ἢ ὁλοκληρώως ἢ ἀνελλίσ-
 τισμένως accipiatur, id est absolute, iuste, inte-
 grè & planè in qua significatione etiam *factum, ita*
 τὸ ἀπορρίψας nunc usurpatur ab Hipp. Ne *rem absol-*
 que enim pro diebus paribus intelligi *vere signi-*
 potest. siquidem mēdaci; apertè cōvin- *ficat ut ni-*
 ceretur qui diebus paribus si facta esset *hil desit, nec*
 fieretve crisis, nihil in his novādum esse
 arbitraretur. Iā verò nec pro nuper ac-
 cipere possumus in hac oratione, quod
 luce clarius apparet ex eo verbo quod
 subsequitur. neque enim illud, Quæ de-
 creta sunt absolute dixit, sed quæ decer-
 nuntur & quæ decreta sunt. Huius autē
 orationis pars una, nempe quæ decreta
 sunt, adverbio huic ἀπὸ τῶν pro nuper iun-
 cta, consentaneum fortè sensum reddi-
 derit. altera verò, hæc scilicet, quæ decer-
 nuntur, nullo prorsus modo ipsi accom-
 modari potest: quod profectò rei ipsius
 euidentia constat. Neque enim si quid
 paulò antè est decretum, protinus hoc
 immutandum non venit, sed si perfectè
 & consummatè & integrè fuerit d cre-
 tum, tum qui nihil novādum esse dixe-
 rit, à vero haud aberraverit. Quòd si ali-
 quid ad perfectam crīsim deesse videbi-
 tur, id addendū erit, nostraq; opera sup-
 plend

*Bona Cris-
eos condi-
tione.*

plendum. Nam quæ post crîsim relin-
quuntur, recidiuos morbos faciunt. Quæ-
nam igitur perfecta erit & consummata
crîsis? an in qua videlicet omnia rectè ge-
sta fuerint, nec ullus crîsis perfectè nume-
rus abfuerit? Primū enim melior quæ va-
cuatione, quàm quæ abscessu fit, deinde
quæ infestantem & redundantē humo-
rem, quàm quæ aliū quempiam vacuat,
melior. Tertiò quæ ex directo, quàm quæ
aliter fit, laudabilior. sic eā appellat quæ
recto fit vasorū processu & directione.
Quartò quæ euphoriā habet, id est tole-
ratu est facilis. Quintò quæ cū humorū
noxiorū coctione & die critico fit. Hæc
enim omnia si adsint, omnibus numeris
absolutā perfectāq; crîsim fore est neces-
se. vnū verò ex iis aut plura si abfuerint,
nō iā exacta & perfecta crîsis esse potest.

X X I.

A Δὲ ἀγαθὸν, ὅπως ἂν μέγιστα ῥέπῃ, ταύ-
την ἀγαθὴν, διὰ τῶν συμφορῶν χωρίων.
Quæ educere oportet, quoquo maxime ver-
gere videbuntur, ducere, vñs ac locis utiliter eò
ferentibus.

Quænam tādē ea sunt quæ ducere
oportet? videlicet quæ nec decernuntur
nec decreta sunt perfectè. quæ Hipp. per
quam partem euacuare cōueniat docet,

seopum

scopum nobis geminum proponēs, tum
partis ipsius naturam, tum humoris mo-
mentum, seu ad motum inclinationem.
quoquo enim locorū commodorū ver-
gere videbuntur, eā ducere oportet. Cō-
moda verò vacuationibus loca sunt in-
testina, venter, vesica, vterus, & cutis vni-
uersa, adhuc palatū, nares: quū videlicet
cerebrum libet repurgare, aut sanguinis
per nares eruptione crisis fit, præsertim
si *καθ' ἑξιν*, id est, directò ad locū affectū
fieri contingat. nā quæ contrà fit sangui-
nis eruptio, mala. Fiunt autem in loca in
quæ non conuenit infestantium humo-
rum inclinationes, quum ea vel principa-
lia sunt naturā, & maior ex ipsis noxa fu-
tura est, quàm ullū esse possit morbi ita
terminati operæ pretium: vel quū ex se
nullam habent ad excernendum viam.
exēpli gratia si quid in iecore malè nos
habet quod vacuari debeat, eius ad ex-
cretionem commodæ sunt viæ geminæ,
quarum vna per ventrē fert, cuius ipsius
aptior quæ deorsum quàm quæ sursum
ad vomitū agit. altera per renes & vesi-
cam ducit. verū ea quæ in pulmonem,
thoracē, & cor euehit, cōmoda nequa-
quam esse possit. Diligenter itaq; medi-
cum oportet naturæ motū & inclinatio-

nem obseruare, quæ si ad loca commoda fiat, ei seruendum est & auxiliandum, si verò modo contrario & incommodè, eam prohibere, simulque reuocare oportet.

X X I I.

Π Επὶ τῶν φαρμακείων ἢ λινέειν, μὴ ὥμας, μὴ δὲ ἐν ἀρχαῖσι, ἢ μὴ ὀργᾶ τὰ δὲ πλεῖστα ἐν ὀργᾷ.

Concocta maturaque medicari ac mouere, non cruda: nec per initia, nisi suoptè cieantur impetu: id quod per rarò fieri solet.

φαρμακείων verbum usurpare solet Hippoc. pro eo quod est medicamento purgante vti. ἰγρᾶν verò, id est ad coitum incitari, ab animantibus concitatis in venem translatum est ad humores. quæ admodum enim animalia semel libidine incensa abstinere non possunt, titillata quodammodo & impulsæ & stimulata ab eiusmodi affectus impotētia: sic sæpe numero humores dum motu feruntur concitatiores, & de parte vna in alteram fluunt, morbi statim initio hominē angunt concitantes & titillantes, nec quiescere sinūt. Tales ergo vacuare oportet, hoc est qui mouetur & quo quouersum feruntur per corpus & fluunt. Qui verò parte corporis quapiā firmati impa&iq; sunt,

sunt, eos nec medicari, nec vlllo alio auxilio mouere oportet, priusquā cocti fuerint. Tunc enim primū naturam ipsam habemus vacuationis adiutricem. siquidem ipsa post coctionem aperte videtur humores secernere & quod superuacaneum est expellere. quo tēpore crises fieri consueuēre. Quæ quidē natura si perfecte moueantur, medicamentō locus nō est: si verò intra modum & languidius agat, id quod deficit, medicamento supplendum: quo vtriusque & naturæ expellentis & medicamenti trahentis operā fiat humoris molesti vacuatio. Demonstrauimus siquidem in commentariis quos de facultatibus naturalibus scripsimus, quaque corporis parte naturā quatuor adhibere potestates, tractricē eius quod parti est familiare & conueniens, retentricem item & coctricem eiusdē, & quātam eius quod alienū & superuacaneum existit expultricem. Ibidem quoque singula medicamēta sibi familiarem & propriū humorem attrahere ostendimus. Iam verò illud rectē Hippocra. ad finem aphorismi addidit, id quod perrarō fieri solet. Nam hoc licet experientia discere, perrarō humores aliās in aliā atq; aliam partem transferri & fluere. sæpius nam-

que fit ut quiescant, & parte quapiā fir-
mati tandiu maneant, donec toto mor-

** Toto mor-
bi tempore
coctio fit ad
crisim us-
que, sed in
augmēto se
prodit, &* bi tractu* cocti tandem expellantur, ita
morbo soluto. Vnum restat quod sciri
velim, Aphorismum hunc in quibusdam
exemplaribus non scribi, in libro tamen
de humoribus scriptum inueniri in om-
nibus codicibus.

in vigore

X X I I I.

perficitur.

unde tā in

vigore quā

augmento

purgare li-

ceret, nisi

prohiberet

in vigore

symptoma-

tum vehē-

mentia.

TA χωρέουσα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι,
ἀλλ' ὡς ἐρ χωρεῖ οἷα δέ τι καὶ φέρει δύ-
ναμις. καὶ ἐν αὐτῇ, μέχρι λεπτοθυμίας ἀγειν,
καὶ τὸ ποιεῖν αὐτὴν ὑγιανόντα.

Quae vacuantur multitudine metienda non
sunt: sed si quae oportet vacuentur, & facile fe-
rant. Atque ubi ad animi deliquium educere
conuenit faciendam, si egrotus par esse possit.

Seu sponte naturæ, seu nostra opera
vacuatio fiat, ei omninò modum mensu-
ramque statuuisse oportet. Quemadmo-
dum enim molestum humor è pro qua-
litatis ratione vacuare oportet, sic profe-
ctò vacuationis quantitatem, humoris
vexantis copiae respondere par est. Sed
qualitatis indicia & notas suprā dixim⁹,
quum aphorismum interpretaremur, cu-
ius est initium, In turbationibus ventris.
quantitatis verò nullum tale signum di-
cere possumus. Quare quū de ipsa age-

ret

ret Hippocr. τὴν εὐφορίαν, id est leuius si inde habeant ægroti, eius nobis iudicandæ normam & regulam dedit. Nā si redundans vacuetur humor, tum leuius, tum facilius habere ægrotantem: contrā si ex iis qui naturaliter habent aliquis educatur, tūc vires solui & laborare, ipsūque ægrotum grauitatem sentire est necesse. Quo fit vt vulgari ex prima statim vacuandorū specie cōiectandæ quantitatis modo minimè debeamus animū aduertere, sed duobus potius commemoratis indiciis, si & qualia oportet, & cum euphoria, id est ferendi facilitate vacuentur. Quod in litera deinceps sequitur, Atque vbi conuenit ad lipothymiam ducere, id recte quidem est dictū, sed eius vsus ascribēda sunt indicia. Quæ quum Hippocrat. non dixerit, quantum ipsi experientia & ratione sumus cōsecuti, affectus eos in quibus ad lipothymiam vsque vacuare conueniat docere conabimur. Ac primū quidem ad quam vsque intelligat lipothymiam ducere oportere, non abs re fuerit definire. neq; enim eas dicere lipothymias putandū, quæ ægrotantibus dum aut venæ sectionem, aut eiusmodi aliud auxiliū reformidant, accidere interdum solent: nec quum in ore

Ventriculi quidā humores mordaces & vellicantes, qui vel prius in eo fuerint collecti, vel dum auxiliū ipsum adhiberetur, in ipsum confluxerint, lipothymiam committunt: siquidem etiam tum animo linquuntur. Sed eiusmodi lipothymia non satis apta fuerit vacuationis modi regula, quippe quæ intēpestiue accidat interdū. quod febricitantibus quoque nonnullis vsu venit inter exurgendum & desidendum sæpius animo defectis: propterea ipsis resupinis iacentibus venā aperire solemus. Ea igitur quæ vacuationis ratione interuenit lipothymia, sola nunc Hippocrat. est dicta, ipsa modus & mensura existens vacuationis quæ in maximis inflammationibus, in febribus ardentissimis & vehementissimis doloribus fieri debet. Verū (quod & Hipp. quoque ipse admonuit) non nisi constanter & firmis viribus ad tantam adgrediendum est vacuationem. Nam & ipsi vacuationes tales vehementer prodesse didicimus vsu frequentissimo. In febribus siquidē ardentissimis ad lipothymia vsque phlebotomia illico totū corporis habitum refrigerat, & febrem extinguit, atque etiā alius quamplurimis solui & sudores manare solent. quo facto nonnulli

nulli febre omninò sunt liberati: aliis ma-
gnopere inde adiutis morbi vehementia
est repressa. In maximis verò doloribus
nullum præsentius novi remedium ea va-
cuatione quæ ad lipothymiam usq; fiat,
cum ea tamē distinctione ut intelligatur
phlebotomiæ, an purgatione ad defe-
ctum usque animi uti conveniat. quam
rem demonstrauius in commentariis
quos de plebotome conscripsimus.

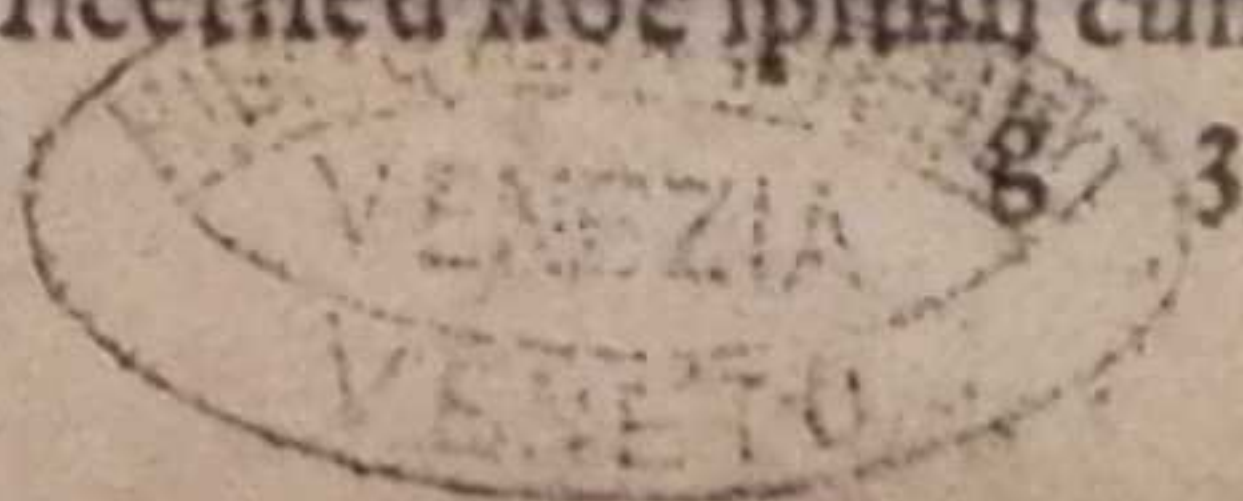
X X I I I.

EN τούτοις ὅξισι πάθεισι διγύαντις, ὡς ἐν in morbis acutis
ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρῆσθαι, ὡς τὸτο per in febri-
προξενικὸν ἀνὰ στήθος ποιεῖν. ardentibus non

In morbis acutis raro, & per initia medica-
mento purgante utendam est. Idque diligēti cō-
præmeditatione facere oportet.

Dixit paulò ante, concocta maturaque
medicari & mouere oportere, non cru-
da, nec per initia, nisi sua instabilitate
naturam ad excretionem stimulent, cu-
iusmodi perpauca esse: nunc etiam per
initia morborum acutorum solum posse
aliquando nos purgationem moliri uti-
lem docet. nam in diuturnis semper ma-
turationem morbi expectare oportet: in
acutis verò siquidem materia ad excre-
tionem sui proritet & gliscat, initio etiā
purgare licet: sed hoc ipsum cum magna

conueniunt pur-
gantia medicamēta
ex Hipp. lib. de
pur. med. ga-
lbenes calidæ a-
crasunt medica-
mēta, nec sunt
purgantia acuta
febri per maxime
nam, et maxime
nos purgant.

religione & circumspectione facere oportet. Vnde mihi Hippocrat. recte illud addidisse videtur, Idque diligenti cum præmeditatione & consideratione accurata facere oportet. Nam siue diligentem præmeditationem, siue ægroti præparationem, siue recti quoad eius fieri potest iudicii expectationem, siue ex iis aliqua, siue etiam omnia intelligat, suam certè religionem & cautionem in talibus purgationibus apertè indicat. Neq; enim parum impendet periculi, si quis in morbo acuto malè medicetur, quòd purgantia medicamēta omnia facultate sint calida, & febris quatenus febris est & sui ratione, non quæ calfaciunt & siccant, sed iis maximè contraria, quæ humectant & refrigerant postulet. Non igitur propter calorem illum febrilem purgatio nobis instituitur (hanc enim scimus quantum in se est nocituram) sed humorum qui febris causa sunt nomine. Maiorem igitur ex infestorum humorum vacatione utilitatem consequi oportet, quàm sit detrimentum, quod ex medicamentis purgantibus corpus necessario accipit. Maiorem autem utilitatem esse continget, si & citra molestiam, & totus humor nocivus & infestus vacuetur. quod ut fiat videndum

non propter fe-
brim purgamur
egrum. Sed pro
humoribus infestis
ta, febrem

dendum primum est, an qui ægrotat, ad
 eiusmodi purgationem aptus idoneusq;
 existat. Nam qui cruditatibus ex multis,
 aut lentis aut crassis eduliis abundat, qui-
 bus item flatibus sunt distenta hypochon-
 dria, aut vrina supra modum calida &
 ignea, aut aliqua subiectorum viscerum
 suspecta inflammatio, ij profectò omnes
 sunt ad purgationes inepti. Hæc igitur
 absint necesse est: deinde etiam ægrotan-
 tis humores quã potest fieri maximè flu-
 xiles esse oportet, hoc est tenuatos esse,
 minimèque lentoris participes apertos
 denique reſeratosque esse cõuenit mea-
 tus per quos purgatio fieri debeat, atq;
 omni obstructione liberatos. Nam ista
 quoq; nos prouidere & præparare sole-
 mus, si quando purgare velimus. Atque
 hoc ipsum est quod eo aphorismo tra-
 dit Hippocr[ates] Corpora qua quis purgare
 volet, fluxa & lubrica faciat oportet. Ve-
 rùm in acutis quum initio statim vel cir-
 ca primum diem, aut non vltra secundũ,
 (si quidẽ sua instabilitate materia excre-
 tionem affectet,) purgatione sit vtendũ,
 locus profectò eiusmodi præparationi
 esse nõ potest, nisi fortè quispiam propi-
 nandi melicrati occasionem nãciscatur,
 in quo hyssopi nonnihil aut origani aut

*qd ante pur-
 gationem vix
 sunt aggrauandi
 pat. humores
 præparandi
 Hipp. 2 aphor.
 9.*

tragorigani aut thyni aut pulegij, aut denique id genus humores tenuantium aliquid incoxerit. Quare non sine ratione dixit, in morbis acutis & raro & per initia usum fore purgatorij medicamenti, partim quia initio nocentes humores sæpè non citantur, partim etsi id fiat, æger tamen ad purgationem ineptus habetur: sed ne tēporis quidem satis morbus ad ægrotantis præparationem nobis præbet.

X X V.

HN οἷα δὲ λευδαίρεται, λευδαίρωται, συμπίπτει τε καὶ ἀντίρως φέρσιν· τὰ δὲ ἐναντία, ἀντιρῶσι.

Si qualia oportet purgentur, confert, & facile ferunt: si contraria, difficulter.

Constat aphorismum hunc in eo contineri ubi dicebat, In turbationibus ventris, & vomitionibus quæ sponte naturæ fiunt, si qualia oportet purgentur, cōfert & facile ferunt: Sin minus, contrà accidit. Sed quum hac in parte libri de purgationibus à medico instituendis disputaret, ac propemodum omnes ad id necessarias distinctiones recensuisset, hunc quoque sibi addendum esse putavit: in quo novi certè quidē nihil doceret, sed memoriam duntaxat eorum renouaret quæ

quæ suprâ alio loco de vacuationibus
sponte naturę factis dixerat: vt totam de
vacuando disputationem plenam abso-
lutamque hoc loco relinqueret.

GALENI IN

A P H O R I S M O S,

*Id est, selectas maximęque ratas Hip-
pocratis sententias,*

C O M M E N T A R I V S S E-
C V N D V S.

GVLIELMO PLAN-
tio Cenomano in-
terprete.

I.

Nō νοσήμασι ὕπνου πόνον
ποιεῖ, θανάσιμον ἢ πρὸς ὄψιν
λεῖψ, δὲ θανάσιμον.

Quo in morbo somnus labo-
rem adfert, mortiferum est: Si
verò leuationem, minimè est mortiferum.

*loquitur Hippo.
de somno inter-
nali;*

*somnus in
accessionis*

Quòd ὁ πόνος laborem significet & læsionem, constat ex eo quod ipsi opposuit. ait enim, si verò leuationem adferat, minimè est mortiferum. Quum verò duplex sit ex somno læsionis genus, commune vnum, quum in principiis accessionum (quæ Græci ἐπισημνοῦσιν vocant, nos primum accessionis sensum & significationem primam dicere possumus) egroti dormiunt, alterum proprium, ut quum in morbis quibusdam in alio quoquam dormiunt tempore: de posteriore hac per somnum læsione Hippo. loqui est existimandum. Prior enim illa, neque mortem, neque quicquam aliud magno pere reformidandum indicat, ut pote quæ temporis naturam sequatur: siquidem accessionum principiis tum calor vniuersus, tum humores in profundum corporis cogi solent, quemadmodum ipse nos docuit, multo que magis in quibus vel horror quispiam, vel rigor, vel vehemens est partium summarum refrigeratio. propterea ipsis si per accessionum initia dormierint, symptomata fiunt diuturniora, ægréque febres ad vigorem perueniunt, & si qua sub sit viscerum inflammatio, eam augeri est verisimile, & in ventrem si qui humores confluant, non perinde ac per
alios

alios somnos concoqui, sed plures cum-
 mulari & crudos permanere putandum
 est. Quam quidem ob rem vigilare tum
 ægrotantes iubemus, motum qui per
 vigiliam foras fit spiritus & sanguinis
 & vnà in ipsis caloris contenti, tanquam
 maximum præsidium ei motioni oppo-
 nentes, quæ eorundem intrò per ac-
 cessionum fit principia. Quare qui eius-
 modi læsionem id temporis fieri acces-
 sionis ratione dixerit, & eandem per vi-
 giliam prohiberi, is non adfurdè fuerit
 locutus, qua quidem vigilia si ægroti pri-
 uati fuerint, damnum sentiunt multo eui-
 dentius, non quòd altera propter som-
 num accedat læsio, sed quia absit quæ ex
 vigilia proficisci debuit utilitas. Atque
 hæc ratio eorum est qui nullam accessio-
 num principiis læsionem ex somno con-
 ciliari putant, sed hoc ipsum solum fie-
 ri, utilitatis videlicet quæ ex vigilia per-
 cipi poterat absentiam. Altera verò eo-
 rum est qui hoc etiam tempore somno
 læsionem fieri concedentes, doctrinam
 tamen nunc Hipp. tradi aiunt de iis qui
 in aliis temporibus dormiunt. quæ quum
 manifesta ferè quædam comitatur utili-
 tas, tum verò in declinatione, maximè si
 somnum obrepere contingerit, ipsa est
 multò

Somnus in
 ipso accessi-
 onum rocat
 quia prius bene
 fectio, quod a iijc
 efficitur.

multò euidētissima. nam in ipso etiā vigore interdū somnus apertè iuuat, nonnunquam etiam in ipso incremento postremo, quod utique vigori est proximū. Verūm omnium euidētissima utilitas somni in ipsa morbi declinatione apparere solet. Vnde fit vt nocuus etiam somnus in vigore & accessionis incremento minus perniciosus, in declinatione perniciosissimus existat. nam si quicquā quo tempore vtilissimum esse solet, id præter quā quod non iuuat, insuper etiam lædat: meritò perniciē portendere arbitrandum. Ex somno verò quæ oriūtur læsiones, eiusdem sunt utilitatibus contrariæ. exempli gratia, somno febris si nō soluitur sed irritetur, si dolores recrudescent, si multiplicentur fluxiones & inflammationes augeātur. Iam nōnulli inter dormiendam delira etiam loquūtur, qui excitati postea in delirio diu perseuerant. Dormientibus aliis comatis initium cōtingit, id est, tam grauis somnus opprimat, vix vt puncti aut vellicati expergeant. quæ omnia propter humorū malignitatem, id est, τὸν κακὸν ὁρμῶν accidere putandum: quos calor noster naturalis, si robustus validusque existat per somnos concoquere, si infirmior, ab illis vinci, viscer

visceraque ipsa grauescere, & enumeratis malis homo corripitur solet. Siquidē foris eum qui vigilet calidiorem fieri contrā intus eū qui dormiat magis incalescere Hip. est placitum. quo nos docere voluit quod & quibusdam aliis naturæ operū studiosis hominib⁹ visum est, pro nativū scilicet caloris intrō forāve motione somnum fieri & vigiliam. Meritō igitur ubi calor hic in visceribus collectus auctores morbi causas superare non potest, mortem denuntiat. qui tamē si superet, nondum propterea certæ salutis est signum. nisi placet dicere, quod ad hūc affectum attinet ægrotum servatum iri, qui tamē ab alio possit morbo interire. Nā si qua inflammatio prius in parte quapiā principe esse cœperit solutu difficilis, fieri tum potest ut qui ita affectus sit moriatur. Quare nos quum ex somno læsio aliqua fuerit accepta, exitiosum signū esse, cum utilitas, nō exitiale dicere certō possumus. Porro damna quædā ex somno capi in libris etiā Epidemiarū indicavit his verbis: In iis erant veterinosi ac deliri multi, qui ex somno tales facti erant.

I I.

O καὶ παραφροσύνην ὕπνῳ παύειν ἀγαθόν.
Ubi somnus delirationem sedat, bonum.

Sik

Si hunc & superiorem inter se iungamus aphorismos pronuntiauerimus, tota ex ambobus eiusmodi fiet oratio, Quo in morbo somnus laborem parit, mortiferum, si verò iuuat, non est exitiale. somnus ergo delirationem si sedat, bonum, ut velut exempli loco orationi illi vniuersaliter enuntiatae vnum aliquod ex singularibus subiungeret: quasi ita diceret, vbi somnus dolorem sedat, bonum, vbi febrem somnus terminat, bonum. vbi ergo inflammationem sedat somnus, bonum. Sed satis in praesentia habuit periculosior rem morbum proferre solum. Vniuersaliū enim verborū veritas, talibus propositis exemplis magis elucet.

I I I.

Υπὸν, ἀγρυπνίᾳ, ἀμφοτέρᾳ τῶν μετρίᾳ
 μάλλον γινώσκονται κακὰ.

*Somnus & vigilia modum si excesserint,
 malum.*

Putarunt ex medicis nonnulli vigiliam modum superantem & ut signum & ut causam malam esse, non etiam somnum. Semper enim hunc bonum esse, nec vnquam immoderatè fieri posse: sed falsos esse complures, quòd veterinosos incipientes affectus, longum sibi persuaferint somnum esse. Verum ij à nobis

bis edocti, veternum *κῆμα* Græcis appel-
latum, prius dici non posse quàm in ex-
pergefaciendo difficultatē habeat con-
iunctam, nobis somnum rectē longum
appellari concedant, qui tempore qui-
dem naturalem superet moderationem,
sed nondum ad expergefaciendum dif-
ficultatem habeat. Talis verò somnus fit
primo sensifico, id est cerebro refrige-
rato: quæ refrigeratio si ipsa vehemens
cum humiditate mista fuerit, morbos le-
thargicos, si cum siccitate, vocatas Græ-
cis *καταλίψις*, id est, vigilantem sensus
stuporem committere solet. Similiter &
vigiliæ fiunt propter principis partis sen-
sificæ caliditatem, quæ vel sola intem-
perie, vel biliolo redundante humore
orta nataq; sit. Sed horum omnium de-
monstrationes in aliis nostris commen-
tationibus explicauimus, in præsentia
ipsorum capita attigisse satis habeatur.
Porro quemadmodum arbitrâtur non-
nulli somnum semper symmetrum esse
& moderatum, nec vnquam extra mo-
dum fieri posse, sic contra alij quidā aiūt
vigiliam nunquam intra modum consi-
stere, sed eo nomine solam immodera-
tionem significari: immemores scilicet
eius quod in vita communi loquentium
usu

usu receptum est & consuetum, ut mala etiam moderata appellemus interdum magnorum malorum comparatione. Sic vigiliam moderatā audire nos oportet, quasi parvam diceremus.

I I I I.

ΟΥ πλεσμονή, & λιμός, & δὲ ἄλλο δὲ δὲ
ἀγαθὸν δὲ, τι ἄρ' ἡ μάλλον τ' φήσει. ἢ.

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam quod natura modum excedat, bonum.

Quod rursus hoc aphorismo, ut & superiore una proposita materia, idem de cæteris pronuntiari debeat, manifestum est. Nam quum symmetriā quadā & iusta proportionē sanitas definiatur, omnes excessus & immoderationes, quæ quidem longissimè à iusta illa moderatione recesserint, morbos iam esse, quæ verò nō tam longè absint, morborum indicare generationem est necesse.

V.

ΚΟΠΟΙ ΑΥΤΟΜΑΤΟΙ ΦΡΑΣΣΟΙ ΝΟΣΟΣ.

* *Spontaneæ lassitudines morbos denūtiant.*

Non à labore & motu nimio fatigationem hoc loco significat nomen lassitudo, sed ingeneratā in corporibus animantium affectionem & gravitatis sensum. neque enim de lassitudine motu contracta, sed de spontina mentionē faci-

cit

cit. Quum itaq; in corpore talis sine motu sit affectio, nō absolute lassitudo, sed spontina lassitudo nominari solet: quæ quum triplex habeatur, vt libro de tuenda valetudine demonstrauius, vna quæ vlceris, altera quæ tētionis, tertia ex am-
 babus cōposita, quæ inflammationis sen-
 sum præ se ferat, prima ex cacochymia,
 altera ex plenitudine, tertia ex vtraque
 vnā coeuntibus habet originē. Sic enim
 de iis commentatione de tuenda valetu-
 dine diximus. Spontanea ergo lassitudo
 meritò morbos denuntiat.

V I.

Ο Κέσσι πονέοντες τι τὸ σῶμα τῷ, τὰ
 πολλὰ τῶν πόνων ἐν αἰσθάνονταί, τῶ-
 ντοισιν ἢ γνώμην νοσέει.

*Qui ab aliqua corporis parte dolentes dolo-
 rem ferè non sentiunt, ijs mens agrotat.*

Doloris nomine interdum ipsas affe-
 ctiones in quibus dolemus appellare so-
 let. ita enim in Epidemiis loquebatur,
 Cranque dolores inueterati frigidi, re-
 centes calidi. non re ipsa dolores appel-
 lans calidos aut frigidos, sed morbos in
 quibus dolores fiunt. Eodem nunc quo-
 que modo dolores appellauit affectiões
 ipsas quæ cum dolore fieri consueuere,
 exempli gratia erysipelas, phlegmonē,

h

*Pro dolore
 intelligit cām
 doloris, sive
 affectionem
 cum dolore
 ut in 6. epid.
 scit. p. 1. lex. 8.*

vulnus, contusionem, ruptionem, fracturam & quicquid est eiusmodi, ex quibus si vnum quodpiam agrotanti adsit, quod ipse non sentiat, argumento certè est in eo mentem laborare: nihil autem in præsentia retulerit, mentémne malis an intelligentiam dicere.

V I I.

TΑἰν πολλῷ χρόνῳ λεπτομένηα σώματα, νωθρῶς ἐπανατρίφειν δεῖ· τὰ δὲ ἐμὲ λίγω, ὀλίγως.

Quæ longo tēpore extenuata sunt corpora, sensim reficere oportet: quæ verò breui, repētè.

Corpora enim quæ non multo tempore attenuata sunt, ea humidæ & spirituosæ substantiæ iacturam, non etiam solidæ colliquationem sunt passæ. Extenuatis verò longo tempore corporibus, tum carnes ipsæ sunt consumptæ, tum cætera accisa, per quæ coctio, distributio, in sanguinem conuersio & nutritio perficiuntur. quò sit vt ea alimenti tantum, quanto est corpori opus conficere nequeant. Quamobrè eiusmodi sunt longiore tempore refocillanda corpora & tenuiter, quod ipse sensim dixit. At in quibus soli humores & spiritus sunt vacuati, nobis celeriter & plenius reficere licet, partiū
nimir

nimirum solidarum firmitate & robore confisis. Quod verò ad finem aphorismi est additum, bisariam eadem prorsus significatione scriptum inuenitur, repentino scilicet tēpore auferendi casu, & repente aduerbialiter.

V I I I.

ΗΝ ἢν νόσος τροφήν λαμβάνων τις, μὴ ἰσχύει, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρεῖται. ἢν δὲ τροφήν μὴ λαμβάνοντες τὸτο γίγνηται, καὶ εἰδέναι ὅτι κενόσι & δεινόν.

Si à morbo cibum adhibēs quisspiā vires nō recipiat, copiosiore alimēto corpus onerari indicat: Si verò modicē epulanti idem eueniat, vacatione indigere sciendum est.

Propter breuitatem & quendam loquendi morem qui in hunc vsque diem apud nos receptus est in multis Asiæ ciuitatibus obscurior factus est aphorismus. Dicere siquidem ipsi cōsueuimus cibum eos non capere qui cibum fastidiunt, & contrā capere, qui cibum appetūt seque ad satietatē vsq; replent. vt talis sit aphorismi sensus, Qui inuitante appetentia abundē & liberaliter epulātur, nec propterea tamen pristinam possunt virtutē recuperare, eos grauari & obrui cibi multitudinem potius quā alii sustentari que existimandum est: qui verò auuiditate

cibi defecti modicè epulantur, nec se tamen ob id recolligunt, hos prauis abundare humoribus necesse est: qui nisi vacuentur, vt pristinas vires recipiant fieri omninò non potest. At verò non hoc tantum loco sed in aliis quoque suis scriptis Hippocrates, quum iusta proportionè inter se omnes humores inuicti sunt, sanguinis detractione auxilium adferre solet: quum verò ex ipsis vnus aliquis redundat, ipsi purgando conueniens medicamentum exhibet. Quum igitur idem hinc sentiret, quod in aliis suis scriptis dixit, rectè sequentes duos subiungit aphorismos, eandem in ipsis sententiam continuans, quam nos in præsentì aphorismo his verbis docuit, Si verò modicè epulanti hoc accidat, vacuatione indigere sciendum. Proinde duorum sequentium aphorismorum in aliis ferè omnibus exemplaribus peruersum ordinem fuisse arbitror. ac rectius in illis exemplaribus legitur, in quibus alter horum aphorismorum sic prior scriptus inuenitur, Impura corpora quo plus alueris, magis læseris: vt tota sit eiusmodi oratio, Quòd si cibum respuenti idem usu veniat, vacuatione indigere sciendum est. corpora siquidem impura, quanto plus
alas

alas, tanto magis lædas. Verum nos maximæ exemplarium partis ordinem sequuti, eo quo habentur ordine interpretaturi sumus.

I X.

TΑ σώμα ὅτε χρεὶν, ἢ καὶ ἄν τις βούληται καθαίρειν, ὄρεα ποιεῖν.

Corpora quacunque quis purgare volet, cōfluxilia facere oportet.

Medicorum certè quidem vulgus corpora ὄρεα id est ad fluendum idonea fieri putat, si quum vomitoriis medicamentis utendum est, vomitum ipsi proritent, si quum deiectoriis, assidue aluum subducant. Propterea ut his ad alui deiectionem idoneū aptumque corpus reddāt, illis ad vomitionem præparent omnem impendūt operam. Ego verò Hippocratem arbitror in præsentia non pusillum istud, sed præstātius aliud quiddam nos docere voluisse, quod longa nos experientia ita habere didicimus. Nā si quis corporis crassos & lentos humores tenuarit, succeritque, atque meatus per quos ipsi medicamentorum purgantium vi traduci trahique debent reserarit, ea demum fuerit longè optima in omnibus purgatio. Quibus neglectis si aut vomitum ciendum aut subducendam aluum cura-

ueris, ægrè molestéque purgatio procedet, non sine ventris tortione interdum, ** Corporis & vertigine quadam, * magnaque inquietudine non præparati sollicitatio & anxietas à purgante medicamento.* tatione, & pulsus deprauatione, interdum etiam corporis solutione & difficultate. Nobis autem qui tenuante victu uti soleamus (quo de integrum se ipsimus liberum) nihil tale accidit, sed omnium quæ in corpore sunt præter naturam purgationes citra ullam omninò molestiam & celerrimè peraguntur. Idcirco Hippocratem ipsum orationi illud addidisse dicimus, Corpora qua quis purgare volet, euroa faciat oportet: quasi ita diceret, siue per vomitum, siue per alui solutionem purgare velis, si totum corpus fluxum reddideris, sic demum bellissimè purgaueris. Fluxum verò uti modò dicebamus, fiet meatibus omnibus reclusis, & humoribus incisis & tenuatis, si fortè crassum & lentum humorem corpus habeat.

X.

TΑ μὴ λευθαρά τῶν σωμάτων, ὁπόσον ἀνδρείψης, μάλλον βλάβης.

Impura corpora quo plus nutrueris, eo magis leseris.

Mali siquidem succi in corpore prius collecti consortio vitatur nouū accedēs alim

alimentum. quo fit vt cacochymia quantitas augeatur, & retineatur qualitas. id verò maximè fieri solet, quum vèter prauis quibusdam humoribus refertus fuerit. à quibus certè humoribus malis fit, vt quod paulò ante dicebamus vsu venire iis qui se ex morbo recolligunt, his ipsis eueniat qui talibus abundāt humoribus. Id autem est, cibum sumere non posse.

P

X I.

Αὐτὸν πληροῦσαι ποτῶν, ἢ σίτης.

Facilius est potu refici, quàm cibo.

Quia suprà de iis, qui educatione & nutritione virium focillatrice indigerent sermo fuit, propterea nunc materiae recreandis è morbo conuenientis differentiam explicat. nam & in lib. de alimento sic scriptum reliquit: Qui celeri alimenti appositione egent, humidum ipsis optimum colligendis viribus remediū: quòd si adhuc multo celeriore egeant, odoribus sunt recreandi. Neutrobi tamen nec eo libro humorem, nec hoc loco potum absolutè, sed pro quibusuis rebus humidis & poculentis quæ alere & sustentare queant accipere oportet. Nam vt hæc solidioribus cibariis non similiter alant, distributionis tamen celeritate illis longè præstant: cuiusmodi sunt vina crassiora.

nam aquosa (sic alba & tenuia appellat) quemadmodum colore aquam referunt, sic nutriendi virtute ab aqua parum differunt. unde promouent quidem urinas, sed minimum nutriunt. Crassa verò quæ sunt & rubra inter vina plurimum nutriunt, simulq; inanita corpora, & ob id sufficiens alimentum indigua, possunt celerimè replere. Humidum porrò alimentum præsertim si natura sit calidum facilius corpora reficere, illi demum norunt, qui quomodo coctio distributioq; fiant intelligunt.

X I I.

TΑ ἔγνα ἁλιμωανόμηναι ἐν τῇσι νόσοισι μετὰ κρίσιν, ὑποπροφὰς ποιεῖν ἔωθεν.

Quæ à morbis post crism relinquantur, recidiuos morbos facere consueuerunt.

Præsens etiam aphorismus superiori- bus iungi copularique debet. Nā quum suprà dixisset, Si à morbo quis cibum assumens vires nō recipiat, corpus alimento copiosiore onerari indicat: Si verò cibum auerſanti idem accidat, vacuatione indigere sciendum: atq; ob eam causam postquā de vacuādo disputasset, nūc causam adfert quamobrem qui à morbo cibum fastidiunt, vacuatione indigere videantur. ac si ea de re tota ipsi hunc in modum

modum fuisset oratio, Quòd si intra modum epulanti idem eueniat, vacuatione indigere significatur. siquidem quæ post crisin relinquuntur, recidiuos morbos solent committere: ita nimirum humoris prauæ reliquias appellans, quas temporis interposito spatio putrescentes febres redaccendere est necesse. quandoquidẽ quiuis humor alienus à corporis quo continetur natura, ipsum alere nequeat, ac in posterum necessariam habeat in putredinem mutationem. quòd si locus in quo cumulatur, calidus existat, tum demum maximè & celerrimè putrescit.

X I I I.

Οκόρσις κρίσις γίνεται, τῶν κρίσεων ἡ νύξ δύσφορος ἢ πρὸ τῆς παροξυσμοῦ ἢ δὲ ἐπισσα, δύσφορος ὡς ἐπὶ πολλῶν.

Quibus crisis fit, nox quæ accessionem præcedit, grauis, quæ verò subsequitur, leuior ferè solet existere.

Crisis subita est in morbo ad salutem aut mortem mutatio: quæ fit dum benignam & vtilem materiã natura à praua & inutili secernit, & ad expulsionẽ præparat. Meritò itaque per hanc turbationem & naturæ luctam ægrotantes ægrè molestèque habent, quæ molestia noctu

magis apparet. tum enim nobis dormien-
di consuetudo. Per hanc igitur turbatio-
nem interrupto subindè somno eam mo-
lestiā licet manifestè dignoscere, etiam-
si dies similem habiturus sit turbationē,
quando proxima statim nocte crisis futu-
ra est. Quod sub finem aph. est additum,
quæ verò crisin nox subsequitur, præce-
dente leuior plurimum esse solet, in mul-
tis desyderatur exemplaribus. eo autem
docet noctem quæ iudicationem proxi-
mè excipit præcedēte leuiorem maxima
ex parte esse solere: quia videlicet plures
ad salutem crises desinant. Certò siqui-
dem scimus ex ægrotis plures esse qui ser-
uentur quàm qui intereant, nisi fortè pe-
stilens sit cœli status.

XIIII.

EΝ τῇσι δ' υοιλίης ῥύσεισι αἰ μείζονα
τῶν διαχωρημάτων ὠφελίσσι, ἢ μὴ ἐς
τὰ πονηρὰ μεταβάλλη.

* In fluxionibus alui excrementorum non in
deterior est deteriora facta mutatio iuuat.

Excrementorum mutationibus mul-
tas humorum species præ se ferentibus
corpus exactius repurgatur, nisi colliqua-
tionis habeant aut putredinis signa. de
quibus ipse disseruit in prognostico, ubi
& pinguiū & grauiter olentiū & foetido-
rum

rum

rum excrementorum fecit mentionem.

X V.

Οκα φάρυγγος νόσος, ἢ φύμαλα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, τὰς ἐκκρίσεις σκίπτειν οὐ δύναται. ἢ γὰρ χολώδεις ἔωσι, τὸ σῶμα ξυνοσείει. ἢ δὲ ὁμοίαι τοῖσιμ ὑγιαίνουσι γίνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφει.

Vbi fauces dolent, aut pustularum eruptiones oriuntur in corpore, excrementa spectare oportet. nam si biliosa fuerint, unà corpus aegrotat: si verò sanorum excrementis similia, tutò corpus alere poteris.

Quum posteriores aphorismi partes inter se opposuisset, utrobique quod cōsequi videbatur prætermisit. Quare si quid deest suppleueris, eiusmodi tota erit oratio, *Vbi fauces dolēt, aut in corpore pustulae exoriuntur, excrementa inspicere oportet. Nam biliosa si fuerint, unà corpus aegrotat, minimèq; tutum ipsum alere: si verò sanorū similia fuerint, nō aegrotat corpus, ipsūmq; tutò alere potes. Cæterum quibusnam rationibus inductus Hip. ita sibi pronuntiandum esse putaue rit, dicere iam aggrediar. Animantiū natura principibus partibus contentos humores prauos vacuatura, horū interdū partem quandam per vrinas, aut aluum, aut vomitū excernit, alios ad cutim protrudens*

trudens, si propter crassitiem vacuare nequeat, eo loci ipsos deponit, indeque pustulas in corpore fieri cōtingit. sæpe etiā susceptis ex capite ruētibus humoribus, fauces infestantur. Quo certe tēpore cōsiderandum est ac distinguendum, vtrum quicquid redundantis erat humoris natura iam in partes affectas deposuerit, an adhuc restet toto animātis corpore peccātium humorum copia. quæ res inspectis excrementis fiet manifesta. Nam si egregium omninò natura impetum ad corpus expurgandum ceperit, biliosa apparebunt excrementa, propterea quòd eiusmodi etiam pustulæ calfacto sanguine fieri ab humore bilioso cōsueuere. Quare eiusmodi sunt prius repurganda quàm alenda corpora. impura siquidem corpora quanto plus ales, tanto magis lædes. Si verò sanorum excrementis fuerint similia, totum corpus recte valere, nullumque ab eius nutritione imminere periculum indicant.

XVI.

O κα λιμὸς, ὃ δὲ πονέειν.

Fame dominante, vacandum est à labore.

Famelicos esse dicimus eos qui propter cibariorum inopiam & egestatem ad extremam famem rediguntur. Siquidem

Epid

Epidemion secundo sic ipse locutus est Hipp. Aëni Thraciæ, quum propter famem & annonæ caritatem leguminibus vesci cogerentur, crurum imbecillitate laboratum est Sed & omnem cibarium magnam indigentiam, tamen non inopia, sed voluntariò aut imperatò fiat, famem appellare consuevit. Nam quum diceret, molli carne præditos, in fame habere oportere, siquidem corpus famem siccaret: & rursum quum in prognostico iuberet percunctandum num vigilasset is, qui derepentè emaciatus erat, aut perhumida admodum aluus reddidisset, aut fame conflictatus fuisset: his locis famis vocabulum pro cibarium usurpauit indigentia. qua acceptione sic nunc quoque dixit, Quum famis stimulat, labore abstinendū & motu. quasi ita fuisset locutus, Qui esuri non sunt, nullum toto eo die laborē aut fatigationem suscipere debent. Laboris autē nomine motionem vehementiorem, quod etiam exercitium appellant, intelligere oportet. Siquidem ipse eo sensu dicebat, Labor cibū præcedat. Est igitur ipsi tam de iis qui secūda, quàm qui aduersa sunt valetudine sermo. Nā nec rectè valētibus imperanda sunt exercitia fame domināte,

te, nec in ægrotantibus motum corpori
vllum vehemētiorem vnā cum fame ad-
ferre oportet, siue missione sanguinis id,
siue purgatione, siue per vomitū vacua-
tione, siue multa frictione, siue denique
forti corporis motione aut alteratione
fiat: per hos siquidē motus ōnes si cū ine-
dia fiant, virtutē frangi ac debilitari acci-
dit siue secunda, siue aduersa valetudine
homines fruātur. At verò Hippo. vt vir-
tutem eā quæ animalia regit & modera-
tur validā semper retineat & tueatur, om-
nem solet diligentī ac curam adhibere.
Quā ipsā siue vim singulariter, siue mul-
titudinis numero vires dixeris, nihil retu-
lerit. Atq; illud est quod libro de alimē-
to dicebat, virtus vna & non vna: vnam
quidem genere virtutē esse, sed quæ mul-
tas species habeat his verbis indicans.

X V I I.

ΟΚαὲρ τροφή παρὰ φύσιν πλείω ἐσέλθῃ,
τὸ τοῦτο νόσον ποιεῖ, δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἰατρικὴ.
*Vbi præter naturam copiosior cibus ingestus
est, morbum inde creari indicat sanatio.*

Quod alio aphorismo vniuersaliter di-
xit, id nūc in vna docet specie. Nam vni-
uersalis erat oratio illa, non satietas, nō
fames, neque aliud quicquam quod na-
turæ modum superat, bonum. præsens ve-
rò

rò aphoris. de vna tantum re satietate scilicet pronunciat. Copiosior siquidem quàm pro corporis natura cibus, satietas appellatur. Cæterùm quū nimium omne ad aliud semper referatur, in nostris id corporibus duplex, vnum ad vasorum capacitatem, alterum ad naturam nos gubernantem refertur. De posteriore agēs hoc loco Hippocrates, Nimium inquit cibum præter naturam esse: ne eos qui cibi tantā vim ingurgitarunt, vt ipsis venter distendatur, inde detrimentum & læsionē omninò capturos, aut eos quibus ad ventris explendam capacitatem cibi aliquid deest, parum comedisse, atque id circo bellè omninò concocturos arbitremur. nam vt illi interdum valent ingurgitata cibaria coquere, siquidem eorum tale existat naturæ robur: sic hi propter eiusdem naturæ infirmitatem etiā pauca coquere non possunt: idque maxime si coctu facilia priores edulia, posteriores difficilia assumpsisse contigerit. Similiter etiam in distributione alimentī facultas sanguifex ad proportionē coctrici virtuti ventriculi respondens, propter imbecillitatem interdum nō alterabit succum etiam modicum in venas distributum: interdum isto multo etiam ampliorem

ampliores promptè vertet in sanguinē,
tum propter proprium ipsius robur, tū
propter succi in sanguinem facile con-
uertendi naturam. Eodem planè modo
tertium etiam alimentum, quod profe-
cto ipsum dicimus omnium maximè pro-
prium alimentum, quum scilicet parti-
culis animantis apponitur, pro naturæ
viribus vel largius, vel parcius dicetur:
ipsūque aut belle conficietur & alet,
aut secus fiet, atque ita à natura aut vin-
cetur, aut minimè euictus corrumpetur
& morbum creabit. Vna igitur hæc est
aphorismi expositio, qua cibi nimiam co-
piam ad facultatem animantium modera-
tricem relatione accipiendam esse dici-
mus. Altera est qua qualitatem cibi præter
naturam intelligimus, vera & ipsa. Alitur
enim quæque pars à conueniente & fami-
liari naturæ suæ alimento, quod meritò
nos secundum suam cuique parti naturam
esse dixerimus. Si itaque ad eam affluat suc-
cus quispiam qui alteri particulæ sit secun-
dum naturam, sed huic præter naturam &
alienus existat, malo certè quidem is par-
ticulæ fuerit, sed ita ut non necessariò mor-
bus consequatur, siquidē eius fuerit par-
ua portio. Nam si mandragora, papauer
& ruta pharmaca alioqui quæ corpus no-
strum

strum corrumpere possunt, sine quantitate incommodare nequeunt, multò certè minùs talis succus detrimentum adferet, qui pràter quàm quòd perniciosus non est, alere etià potest partes alias. Alioqui neq; ab initio alimentum vocaretur, nisi tali esset natura pràdit⁹. Quèadmodum enim si exiguus per gulam flatus in ventrem delatus fuerit, aut potus pauxillum in pulmones per arteriam asperà deerrauerit, venter propterea nō ægrotet, nec pulmo pei⁹ habeat: sic quoque se res habet in aliarum partium alimento. Quinetià pràter has tertia à nonnullis profertur interpretatio, illud pràter naturà intelligendum esse arbitrantibus pro magnopere & pràter modum, ac si ita dixisset, vbi copiosior cib⁹ pràter modū & exuperàter ingestus fuerit, is morbi causa existere solet. Siquidè q non multum superet mediocritatē morbum nōdum cōmittere, sed seruare corpus potest intra valetudinis latitudinem, atque hæc est vera quoque sententia. Siquidem iustam mediocritatem & conuenientem proportionē nō parū superare oportet alimentū, quod morbum sit facturū. Sed huius quidē rei causā medicis mos nō est orationi distinctionē adhibere

di, sed solum genus ipsum morbi causam esse pronunciare consueverunt, exempli gratia aestum, frigus, fatigatione, cruditate, humorum corruptela, ceteraque id genus affirmantes morbos facere: nobis scilicet in quoque horum quantitate haud parvam subaudientibus. Similiter quum copiosorem cibum morbi causam esse dicunt, orationi particulam multo non adiciunt. neque enim nos fugit, si drachmae decimam quintam partem id esse statuamus, quo iusta mensuram & proportionem excedat, morbum nondum posse facere: sed ubi eadem multiplicata fuerit, eundem interdum creare posse. De genere siquidem haec una causa est morbos committentium. Vnde fit ut tertia haec interpretatio, tametsi vera quam maximè existat, mihi tamen alienior esse videatur à consuetudine interpretandi veterum, cum eo quod violentius explicet significationem vocis praeter naturam. Porro ad finem aphorismi quod his verbis addidit, indicat sanatio, rectius haberet, si ascripta copulandi particula &, legeretur hoc modo, indicat & sanatio. Neque enim quoties praeter naturam cibus sumptus fuerit, inde morbum gigni sola indicat sanatio, sed rei etiam ipsius natura eam indicationem adiuvat, una ipsi

ipsi astipulante sanatione. Siquidem iis quæ singulis artibus solerter sunt inuenta, ipsum etiam ab euentu rei testimoniũ & confirmatio accedit. quæ in præsentí oratione sanatio est, quæ molestorum humorum vacuationem protinus cõsequi solet. quod quidem ab euentu testimonium ne Herophilus quidẽ prætermisit in eo libro quẽ *σημείωσις τρίχρονος*, id est indicationem à tribus temporibus sumptam inscripsit. Nam si quis plura quàm pro cõsuetudine comedēs, & cõsuetam exercitationem vel seruans vel etiam imminens, corpus grauari onerarique sentiat, & cum faciei rubore & venarum tumore febricitare incipiat, eum profectò qui ita affectus sit, non absque ratione ob repletionem ægrotare existimabis. Quòd si is à vacuatione leuari se sentiat, ex re ipsa protinus confirmatio accedet opinionis, quam de plenitudine conceperas, atque in posterum in iisdem similiter audendi & vacuãdi animus addetur, minimè abs te expectata illa Empiricorum obseruatione, quam ipsi dicunt eorum esse quæ frequentissimè in iisdem similiter euenire videntur. Verùm addita fortasse in præsentí aphorismo fuerat copula &, quam postea vs

superuacaneam sustulit aliquis, aut etiā Hipp. ipse ab initio absolutè citra cōiunctionis interuētū scripsit hoc modo, indicat sanatio, quasi diceret, Vbi quæ diximus ita habuerint, id est copiosior præter naturā in corpore cibus cōtineatur, vacuatione adhibita ægrotus si iuuabitur, in eum morbum ob cibi copiā incidisse cōstabit. Porro memoria semper tenendum solitum Hippocratem vacuationem absolutè dicere, quū æquabiliter omnes humores vacuātur: purgationem verò, quum qualitate peccantes & molesti educuntur. Atq; sanatio qua de nunc agitur, quia per vacuationem non purgationem fiat, opinionē de plenitudine cōfirmat. Iam verò æquabilis omniū humorū vacuatio quæ exactissima habetur, sectione venę administrari solet: quæ proximè ad hāc accedit, scarificatis, vt facere cōsueuimus, fit malleolis: sic etiam quæ exercitiis, & quæ frictionib⁹, & quæ balneis, & deniq; quæ inediā per accidēs fit vacuatio. per accidēs dixi, quia nō per se & primaria ratione vacuat inedia (quā rem faciūt singula quæ enumerauimus) sed vacuatio quidē naturali perspirationis modo fit, id est perspirabili cute latēter corpus digeritur: quæ verò in materiæ
vacuatæ

vacuatæ instauratione nullum sufficitur
alimentum, propterea manifesta fit quæ
prius latebat vacuatio. Hæc igitur ad a-
phorismi expositionē satis esse videntur.
Qui diligentius de plenitudine disputa-
tionē legere volet, is integrum ea de re
conscriptum librū habet, qui de plenitu-
dine inscribitur. Nunc satis erit hoc tan-
tum superioribus addidisse, posse quidē
absque corruptela cœpisse plenitudinem
eam quæ ad vires relatione intelligitur,
sed quæ utilis & benigna persistere ne-
queat. Siquidē ipsam in qualitate muta-
tionem, atque adeo temporis spatio cor-
ruptelā subire est necesse. verūm hoc li-
cet accidat, tandiu tamē plenitudinē ap-
pellaturi sumus, donec vacuato superua-
caneo, reliquū vtile ac benignū reddi pos-
sit. Nam quod acescentibus vinis usu ve-
nit, eiusmodi quiddā in sanguinis altera-
tione fieri solet. Id verò tale existit. vbi
vina planē acuerūt, nō iam ad vini natu-
ram redire possūt: verūm si tam leui mo-
mento ad id vergāt, vt acescere quidem,
sed nondum acetum esse videātur, ex iis
complura pristinā recepisse naturam sæ-
pius sunt visa. Sic in sanguine se res ha-
bet. nā si ipsius magna facta est corrup-
tio, nō iā ad suā naturā redire potest: parū

verò à seipso si degenerauerit, vacuato
superuacaneo qui restat suam recupera-
re potest naturam. Atq; talem sanguinis
affectionem non corruptelam, sed pleni-
tudinem appelladi medicis moris est, so-
lam eam (quod modo dicebā) corrupte-
lam nominantibus, quæ tam magnā præ-
ter naturam mutationem est sortita, vt à
natura amplius vinci regique nequeat, vt
probus & laudabilis & utilis succus fiat.

X V I I I.

* Quæ uni-
uersim &
celeriter a-
lunt, celeri-
ter quoque
corpus per-
vadunt.

TΩν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, τα-
χέως καὶ αἱ διαχωρήσεις γίνονται.

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, ce-
leres etiam excretiones esse solent.

Ea secundū Hip. sententiā celeriter ale-
re sunt intelligēda, quæ paulo postquā
sumpta sunt statim alunt, secundū suam
certē quidem naturā, quam ipsam in iis
exploramus qui inculpata sunt valetudi-
ne: confertim verò alere accipienda sunt
ea, quæ postquā alere cœperūt, quicquid
alimenti habēt, breui totum corpori im-
pertiunt. Quæ itaque sunt eiusmodi qua-
tenus confertim & cumulatē alunt, eate-
nus etiam corpus permeabunt celeriter.
Si verò ipsis adsit aut acrimonia quæpiā
ad excretionem stimulans, aut visciditas
qua morentur & retineantur diutius, illā
quidem

quidem citius ad excretionē incitabuntur, hac tardius permeabunt. Citissimè igitur & confertissimè alit vinū: tardissimè & sensim bubula, & cochleæ & spondyli marini, locustæ, carabi, gammari, & quicquid denique dura carne cōstat eandem cum his habet naturā. Adhæc duricasei, salitæque carnes, lentes, bulbi, & in tantum ut dura euadant oua cocta. hæc enim omnia multò postquā partibus nutriendis sunt applicata, sensim nutriunt. Quòd verò sumptus cibus iam alat, tum ex pulsus vehemētia & magnitudine, tū ex motus voluntarij firmitate & robore partibus nutritis cōciliato poteris argumentum accipere. quā rē explorare conueniet in iis qui vel propter vacuationē quandam manifestā, vel fatigationē vel inediam soluti sunt & viribus defecti. Ea igitur oīa quæ supra cōmemorauimus tardè per ventrē permeāt, hoc est multò postquā sumpta sunt tēpore. Hisce verò contraria celeriter peruadūt, imprimisque vinum omniū citissimè, uti diximus, corpus alens. Post ipsum alia suo quæque ordine subsequūtur, de quibus dicturus sum, vbi pauca pri^o de vinis edisseruero. Nā aquosa perpaucū dāt corpori alimētum, qualia sunt colore alba, substantiæ

compage tenuia: Crassa verò & fulua his multo copiosius impertiūt corpori alimentum, sed tanto in nutriendo cedunt nigris, quantam celeriter & confertim præ his habent alendi prærogatiuā. Quæ autem alba sunt & crassa, minus quidem quàm nigra, sed plus quàm alba & tenuia alimēti impertiūt corpori, sed celeriter & vniuersim nutriendi potestate cedunt. quæ quanto aliis antecellunt, tātò permeādi celeritate præstant. Omniū enim citissimè aquosa per vrinas percolantur, quia propemodum tota ocysimè ad hepar prius subuehantur, quàm per aluū quicquam descēdat. Alia verò omnia ex quibus manifestum quid subeat per ventrem, per uasionem habēt nutriendi temporī proportionē respondentē. Sic & in aliis omnibus accidit. Nam ptissanæ succum non multò postquā sumptus est alere paucò in tēpore vniuersum, sed non multum impertiri alimentū constat. Alia verò nec paucū nec vniuersum, sed & multo tempore & multū præbet alimentum. Porriò autem quæ inter se comparātur, similem habere debent compagem seu cōstantiā, quam οὐστάσις Græci appellant, nec vnū exactè humidum esse, alterum summè siccum. In ptissana ita q;
& alic

& alica & ceteris eiusmodi quæ homines ex milio & fabis aliisque frugibus parant, similiter secundum crassitudinis modum habeant oportet ea quæ inter se comparantur. Carnibus verò sua cuique est & propria compages. comparare itaque eas oportet in apparatus & cōditure forma, utrisque scilicet vel assatis vel coctis similiter. Succum autem si qui mordaces insint, per apparatus remoueantur, quæ admodum in brassica & leguminibus fieri solet, si quidem certam alentis substantiæ probationem es habiturus. Remotio autem fiet, si inter coquendum, ex una aqua in alteram quæ incoquantur transfuderis. Si igitur his omnibus probè constitutis & distinctis, diligenter exploraueris quæ paruo tempore, id est confertim seu vniuersim, & paulò postquam sumpta sunt (hoc enim celeriter significat) alunt, ea ocys etiam corpus peruadere, modò hominibus similiter habentibus exhibeantur (nam & hæc in omnibus adhibenda est distinctio) quæ verò contrà habeant, tardè subire comperies. Horum porrò causam si requiras, eam ex iis quæ nostris de facultatibus naturalibus commentariis demonstrata sunt petere poteris. In iis enim ventriculum ex eduliis ingestis familiari &

conueniente succo attracto, quem suis tunicis reponeret, primùm omniū ad satietatem vsque frui demonstrauimus, post ea ubi abundè saturatus esset, tum demū ipsa absese ad transitum demittere. quo tempore hepar quoque ex ipsis trahere par erat, si quidem alimēto egeret, alio qui eo quod in se haberet abufurum. Eodem quoque modo ex hepate corpus vniuersum quando alimento deficeretur, trahere rationi erat consentaneum. Qua ex re fit, vt in quibus totū inanitum corpus est, periculum eorū maxime facere cōueniat quæ vniuersim & celeriter nutriūt, quibus indidem etiā accedere dicebamus, vt celerius corpus peruaderent. Nonnulli tamen vacuationem eam quæ ex toto quoquouersum fit corpore, peruationis seu excretionis nomine Hippocrati appellatā esse volūt. vt idē nūc doceatur, quod libro de alimēto his verbis dicebat, Cibus alteratu difficilis, ægrè consumitur & discutitur: cibus contra facilis appositu, facile consumitur & exhauritur. Quod dictum quamquā est verissimum, non propriè tamen videtur peruationis nomine intelligi posse. Siquidem peruasio ferè de transitu per ventrē intelligitur: possis tamen de eo quoq; qui
quæ

quacunque corporis parte fit intelligere. neq; enim parum differt subirene cibum an peruadere dicas. nā sola subeunt quæ per aluum descendunt: peruadendi verò verbum vtrisque, tam iis quæ per ventrem subeunt, quam quæ quacunque corporis datum est permeant, potest conuenire. Suilla igitur cæteraque alia quæ lentos & crassos humores habent, non nisi multo tempore ex toto discutiuntur corpore. Olera verò piscēsque saxatiles & quicquid denique distribuendo constat tenui succo, distributionis quidem & appositionis celeritate aliis præstāt, firmam verò stabilēque naturam non habent, sed faciliè digeruntur & cute perspirabili euanescent.

X I X.

TΩν δὲ ξέων νοσημάτων ἡ πάμπαν ἀσφα-
λείς αἱ προδιαγνώσεις ἔτι τὸ θανάτου
ἔτι τὸ ὑγίαιε.

*In morbis acutis non omninò certæ sunt mor-
bis aut salutis prædictiones.*

Morbi acuti præterquàm quòd criticè citò soluuntur, statim etiam magnitudinem celeritati habent coniunctam. Nam febres diariæ quas ephemeræ Græci vocant, celeriter licet finiantur, nemo tamē morbos appellauit acutos. Duplex porrò
est

est acutorum morborum natura. nam
aut in*solis humoribus acceduntur cali-
dioribus, nullum certum occupantibus lo-
cū, sed æquabiliter quavis corporis par-
te genitis: aut parte quapiam affecta fiūt,
veluti in*pleuritide fit, peripneumonia,
& cynāche. Sed & morbos acutos febres
ferè comitatur velut cōtinuæ. rarò enim
fine febribus reperiuntur, qualis est apo-
plexia. Longi verò & diuturni morbi ra-
tione fiunt humorum crassorum, lento-
rum, & frigidorum, qui concoqui non fa-
cilè possunt, sed impacti & cuneati in par-
tibus affectis herent. quo fit vt scirrhi po-
tius quàm phlegmones naturam retineāt
eorum affectus. ex quibus qui per cōsen-
sum & sine loco affecto fiant pauci repe-
riuntur, in quibus æqualiter omnes venæ
putrescētes humores vel melancholicos,
vel pituitosos habeāt. quorum omnium
prædictionibus niti & confidere videtur
Hipp. Acutorum verò non omnium, sed
in ipsis falli etiam interdum præfagitio-
nem fatetur. id enim significat negatiua
illa particula, nō omninò, quæ idē quod
non semper, seu non in omnibus signifi-
cat. quod sermonis genus vsurpare so-
lent, quum pauca quædam de omnibus
eximunt: vt quum dicūt, non omnes ho-
mines

* Acutipri-
marij & cō-
tinui ex ac-
censa ma-
teria in ve-
nis flu-
dante &
aberrante.
* Acuti
symptoma-
tici cōtinui
ex inflam-
matione sta-
bili partis
cuiuspiam,
cū febre to-
tum corpus
occupante.

mines mali. significant enim perpaucos bonos esse. Sic Hipp. nunc hac oratione significare videtur, non omninò certas prædictiones esse in morbis acutis, quū experientē etiam medicum in his interdum, sed rarò falli contingat. Hoc autem accidit tum propter subitam in melius aut deterius in crisi mutationem, quæ mutatio naturā sequitur humorū morbose efficientium, tum etiam quia peccās humor ex vno interdū loco in alterum mutet sedem.

X X.

Ο Κόσσοι νεοισιν ἔσσι αἱ λοιπὴ αὔραι εἰσι
 τῶν τοισιν ἀπογυρᾶσιν ξηραίνοντῃ· ὁ πό-
 σοι δὲ νεοισιν ἔσσι αἱ λοιπὴ ξηραί εἰσι,
 τῶν τοισιν πρεσβυτέροισι γινόμενοι αὔραι ξηραίνοντῃ.

Quibus in iuventute alius est humectata, ijs in senectute siccatur: Quibus contrā sicca astringētaque iuuenibus fuit, ijs senibus humectata laxa que fit.

Id sæpenumerò, sed non semper fieri ipsemet aphorismo eo quē infrā scripsit satis indicasse videtur, Qui, inquit, aluū humidam habēt, facilius quàm qui sicca sunt aluo iuventutem degūt, sed ægrius senectute defungūtur. ipsis siquidem senescētibus resiccari ferè solet. Cæterum siccam & humidam aluū intelligere oportet,

portet, non absolute, sed eadē victus ratione seruata. nam si quis in iuuentute fassamenta comedat & porra, & zytum superbibat (quæ victus ratio Alexandrinorum est consueta) in senectute verò nihil quidquā horum esitet, sed lente vescatur, vinūmq; insuper austerum potet, quī quæso possis ætatis ratione dicere huic purgamenta alui fuisse mutata? Rursum si qs per iuuentutē lente & mespilo vinōq; austerō vsus, per senectutem verò Alexandrinorū victus rationē sequutus, simul cū tali mutatione victus, alui etiā deiectionē mutauerit, in eo pfectò certum de aphorismo iudicium facere nequeas. Sed si cum cæteris omnibus, tum iis etiam quæ ad alimoniā pertinent similiter gestis & administratis, alui deiectionio mutata fuerit, certū tum fiet de iis quæ ab Hip. dicta sunt iudiciū. Mutabitur verò alui purgamentorū ratio, quod ad ætatum naturam attinet, mutatis corporis affectionib⁹ vnde alius humidior fit aut siccior. quæ quidē affectiones quales sint, vnum ex iis est quæ inuestigatiōe digna videntur. Sed si in præsentia scribere cuiusque proprias aggrediar demonstrationes, tam lōga mihi instituēda erit disputatio, vt integro libro sit op⁹. Id igitur
tur

tur aliquando fortè præstabitur: nūc paucis rerum tantum capita persequar, atq; iis utar quæ in cōmentariis tum de naturalibus facultatibus tū de symptomaton causis mihi sunt demōstrata. Alius iusto fit humidior, quū ex ea alimentū in chylum redactū parciū distribuitur: cōtrāque ei⁹ inde omni ad hepar elato humore, sicci⁹ fieri solet. Quamobrem autē parciū distribuitur, interdū in causa est copiosior quā quo hepar egeat assumptus cibus, interdū etiā quia ipse celerī⁹ ad descensum festinat. ex copiosiore em̄ cibo postquā ad se hepar quod ad explēdam aviditatem satis est traxerit, plures superesse reliquias est necesse. celerī⁹ verò intestina peruadente & permeante cibo, per eā descensus celeritatem, alimentum tantum quāto egeat hepar trahere nō potest. vnde eius reliquias humidiores fieri est necessariū. Porro ocys subeunt alui purgamentā, tū propter bilis in ventrem defluentis & ad excretionem stimulantis copiam, tum propter facultatis retractoris ventriculi imbecillitatē, ipsiusque & intestinorum virtutis expultricis robur. Cibi verò plus appetimus, q̄a os ventriculi (in eo em̄ maxime sita est cibi appetentia) temperamento est frigidior: quemad

quemadmodum hepar quoque propter frigiditatem minus attrahere solet. Sic quoque venter propter humiditatē, imbecilliozem retentricem obtinet, vt expultricem fortiorē propter siccitatem. Senibus itaque vbi frigidius corpus euaserit, in ore ventriculi humiditas vsque eo frigida colligitur, vt in cibi fastidiū, quam anorexiam Græci vocant, quasi inappetentiam dicas, determinetur. quo facto deiectionē alui siccarī cōtingit cibariū defectu, quod certē quidē ad distributionem attinet. Pariter qui propter copiā vel naturam humoris picrocholi humectam aluum habent, in contrarium statum senes facti mutantur, quia in senectute talis humor non iam gignatur in corpore. Sed quibus propter retentricis virtutis imbecillitatem humida aluus est, non omnibus, sed pro quantitate caloris cum tali imbecillitate coniuncti in contrariam fit conditionē mutatio. nā statim ab ortu frigidiorē temperamento aluus si fuerit, ea per senectutem in frigidam præter modū intemperiem redacta, facultatem similiter imbecillam obtinebit retentricem: quia intemperies omnis immoderata actiones debilitat & lædit. quòd si ad multā ætatē calida

lida manifestò fuerit, robustam habebit retentricem virtutē, vt pote quæ neutrā intemperie exactè habeat, nec eam quæ in siccitate consistit (omninò enim alius erat humidior naturā: alioqui retentricē virtutem non habuisset imbecillam) nec eam quæ in calore est: hoc enim ponebatur: quare propemodū omnibus quibus alius naturā humidior est, senescentibus fit in contrarium mutatio. Quibus verò siccior, iis p senectutē euadit humidior, idque propter temperaturas contrarias. Aut enim quia minus quā pro iecinoris virtute cibariorum comedunt, aut propter excrementorum exuctorum siccitatem, aut quia bilis minus in ventrem deriuatur, aut propter firmitatem retentris virtutis, alui fiunt purgamenta sicciora. Quòd autem minor ipsis adit cibi appetentia, citiùsque expleatur, fit propter partium in quibus sita est appetētia caliditatem. Quòd exuetus cibus siccior euadat, in causa est hepar moderatè natura temperatum, aut etiā nōnihil calidior temperamento. Quòd pauca in ventrem bilis cōfluat, vt potè quæ pauca etiā generetur, ob visceris frigiditatem accidere putandum est. Fortis verò vis retētrix in iuuenibus ideo fit, quia ipsorū ad siccius

vergat temperamentum. Non sine ratione igitur hisce omnibus senescentibus fiet in contrarium mutatio. Nam & qui cibi fastidio ob caliditatem laborant ætatis progressu plus appetent quam subigere & euincere possit hepar: & quibus propter siccitatem ingenitam vix retentrix erat valentior, in senescentibus fiet ob eiusdem siccitatis excessum imbecillior, atque inde fiet ut propter citiorem cibarium transitum, humidior euadat deiectio. Quibus vero propter bilis inopiã moratur deiectio, ac propter tardum transitum magna obiter humoris pars exigitur, in iis idem etiam tum status manere potest, fieri tamen potest ut refrigerato præter modum lecore, atque ita imbecilla valde reddita distributione, alui purgamenta reddantur humida. Atque hæc in præsentia habui quæ de mutationũ, quæ ætatis ratione propter alui siccitatem & humiditatẽ fiunt, causa dicerem. quæ obscura propter breuitatẽ videantur iis qui exercitati nõ sunt in commentariis de quibus nobis supra facta est mentio. Sed aliquando postea integrum his explicandis librum dicabimus. Quod ad artis vsum attinet satis est tenere quod ab Hipp. est dictum, etiã si
eius

eius dicti causa non adiiciatur.

X X I.

Λ Ἰμὲν θώρηξις λύει.

Famem thorex exis soluit.

Thorexim meri potionem Hipp. consueto more appellat. In opere siquidem de hominis natura & victus ratione sic scriptum reliquit, Est autem, inquit, aura quam ducimus reddimúsque morborum popularium causa. planū est enim cuiusque nostrum victus rationem eorū causam esse nō posse, quū promiscuē omnes tam iuvenes quā senes, tam viros quā mulieres, abstemios denique iuxta ac thoreffomenos (sic enim meracioris vini pleniore potione gaudētes appellat) malum hoc corripiat. Nam vel ex eo cōstat per thoreffomenos merobibas intelligendos esse, quia abstemiis eos ē regione posuerit. Quare thorexim quoque ab ipso pro vini potione usurpari est manifestū. quā quidem vini potionem famē depellere dicit: nō mehercle quamvis cibi indigentiam famem appellās, quod arbitrati sunt nonnulli, ut nec eam quæ cibi appetentiā habet coniunctam, sed eam quæ morbus est. qua qui laborat, magna & insatiabili perpetuaque cibariis incessuntur appetentia. quam ex medicis quidā caninā

appellarunt. Huic siquidē fami sedandę
meracior potio est remedio, non eī quę
vel lōgam inedia, vel alui profluuium,
vel sanguinis fluxum, vel quamuis aliam
vacuationem consequi solet. Nā qui pro
pter horū aliquod redditū fuerint fame-
lici, tantum abest vt commodum ex me-
raco potu aut vtilitatem percipiāt, vt eo
et ā offendantur magnopere: quippe qui
cōuulsionibus protinus & delirationibus
prehedātur, si ante cibariū esum li-
beraliore vini portione vsi fuerint. At qui
bus fames morbus est, iis vini potio, non
cibi copia est remedio. Siquidē ego nō-
nullos qui perpetua fame laborarent ita
curaui, īpsīs scilicet liberalius vino quo
piā ex iis quę haud segniter calfaciūt, ꝑ-
pinato. Neq; enim acerba vina eiusmodi
famē sanauerint, vt pote quę ne calfaciāt
quidē: sed quę sine astrictione fuluo co-
lore sunt aut rubro, ea demum maximū
his qui canina vexantur appetentia auxi-
lium sunt allatura. Ipsīs itaq; quum prę-
dere volūt, primū cibaria apponere o-
portet pingua, & vt ita dicam oleosa, cę-
teraq; id genus ex multo oleo parari so-
lita. Sed prima cautio esse debet, ne quid
austeri admisceatur aut acerbi. Postea vi-
num ex iis quę diximus aliquod, etiā si
nondum

nōdum sitiant, potui dandum est. Pro-
tinus enim ipsis tali victus ratione fames
mitigatur, in qua si diutius perseueraue-
rint in totū etiā sedari solet. Atque hanc
mihi sentētiam Hip. hoc aphorismo præ-
se ferre videtur. Nam cū vel propter so-
lam intemperiem frigidiorē, vel propter
acidos quosdā succos vētriculi os imbuē-
tes, fieri cōsueuerint appetitiones caninæ,
quæ vitia duo persanat vinum suprā di-
ctum, easdem meritō appetētias caninas
sedauerit. Bulimum verò qui putant fa-
mis nomine dictum esse ab Hip. hi mihi
absurdè eius verba interpretari vidētur:
primū quòd pro generali & vniuersali
oratione particularem faciant, deinde
quòd falsum etiam dicant. Siquidē bu-
limus est virtutis prostratio ab externa
refrigeratione profecta, qui ab esuritio-
ne quidem principium sumit, sed famem
amplius non habet coniunctam.

X X I I.

Aπὸ πλησμονῆς ἐκέρσεται ἀρυσήματα γίνου-
ται λιένωσις ἢ τὰ ἐκέρσεται ἀπὸ λιένωσις
πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ἐναντιώσις.

Qui à plenitudine morbi fiunt, vacuatione
curantur: & qui ab inanitione proficiuntur,
sanantur plenitudine. Cæterorūmq; contraria
sunt remedia.

Non, si quid non amplius à plenitudine fiat, aut ea sublata remaneat, id curabit vacuatio : sed quo quæq; tempore à plenitudine fiunt curare aggredimur, eademum vacuatione indigere videntur. Plenitudinem certè ipsam morbum facere dictum est supra, ipsius verò curatione vacuatione fieri, ut & alias omnes causas morbos committentes per contraria tolli, monere certè quidem fuerit superuacaneum. Neque enim aliud quicquā præter* contraria excogitare queas, cui earum sublationem acceptam referre possis : quemadmodū in morbis iam factis & symptomatis eos necessario comitantibus iterum examinaturi sumus. Sed nunc de morbis qui adhuc fiunt habetur sermo. Vnde fit ut causarum morbos facientium sublatione, vnà etiā morbos remoueri necessarium esse videatur. At verò fit causarum morbiferarum per contraria remotio. Nam si quid refrigerando morbum faciat, eius per calfacientia fiet curatio, si calfaciendo, per refrigerantia. Pariter si propter copiam morbus fiat, eā protinus vacuare oportet, ut si nimia vacuatione corpus ægrotet, quāprimum cibo reficere conuenit. Quāquam placet quibusdam vacuatione morbum
nunquam

* Morbus
iam factus
suo, dum fit
causa sua
tollitur con-
trario.

nunquam fieri posse, solā vt coniicere licet febrem morbum esse arbitrantibus. Nam si alioqui omnē ipsi affectū actionem lædentem morbum esse, omnem verò insignem intemperantiā actiones labefactare didicissent, nunquam de forti vacuatione quòd morborum causa existat, dubitassent. Siue enim ex vtero sanguis, siue ex hæmorrhoidē, siue vulnere copiosè profluat, quibus ista acciderint, omnes actiones aut earū certē maximā partem labefactari est necesse: nec verò sola ea incōmoda sequuntur, sed in aquā quoque inter cutem ex his nonnulli inciderunt. quin vel longa inedia febrem nedum alias noxas iis adferat, qui naturā calorē feruentiorem habent. Quicquid igitur ad aphorismi veritatē & utilitatem attinet, diximus. Superest vt recentiorum medicorum nugacitatis prodendæ gratia aliquid addamus superioribus: qui de nominibus altercantes inter se, de rebus interim ipsis se disputare credunt. Quum enim causarū morbos efficientium sublationem non ad curandī rationem, sed ad prophylacticam, id est, cautionem & prouisionem incommodorum pertinere dicunt, de nomine primum eos inter se rixari, deinde ne id

* *Præcau-
tio causam,
Curatio
morbi re-
spicit.*

quidem rectè facere demonstrandū esse videtur. Vbi causa quæ morbum peperit abest, ibi tū sola facti morbi & eius symptomatum curatio restat: vbi contrā causa, exempli gratia plethora, quæ inest in corpore, morbum nondū cōmittit, eiusmodi tum causæ remotio ad eā artis partem referēda est, quæ à prouidēdo * prophylactice Græcis dicta est. Quādo verò morbum iam facit, id tum quodāmodo ex prophylactice & therapeutice mistū est. de morbo siquidem quantum faciendum restat, id ne fiat prouidere oportet, atque ipsum artis prophylactice munus est: quātum verò iam factum est propria indiget curatione. Vnde fit, quoniā ista ex prophylactica & therapeutica, id est, ea artis parte quæ ne morbi fiant prouidet, & ea quæ morbos curat mista sunt, proprio hisce significandis vt careamus nomine. propterea medici aliās aliter appellant, vt quum ne morbus qui fieri cœpit ad vmbilicum perducatur cautionem adhibendam esse dicunt, & quum quicquid morbi factū est curandū esse aiunt: veluti in iis fit q̄ à rabioso cane sunt icti. Medicamina siquidem quæ ipsis adhibētur duobus ipsi modis appellant, interdū aduersus rabiem remedia, tanquam ad affect

affectionem quæ rabie generat diceret, interdum non remedia, sed rabiei futuræ amuleta, id est prouidendæ & auertendæ rabiei vim habentia pharmaca.

X X I I I.

TΑὐτὰ τῶν νοσημάτων κρὶνεται ἐν τρισσὶν καὶ δέκα ἡμέραις.

Morbi acuti indicantur intra dies quatuordecim.

Acuti morbi censentur qui & magni sunt & ad statum celeriter perueniunt. vnde fit vt breui tempore magnas faciāt mutationes, quod perinde est ac si iudicentur dixeris. Siquidem Hipp. ipse eiusmodi mutationes quum in morbis repente fiūt, iudicationes appellat: idq; interdum ægrotantibus ipsis aut sanitatē pristinam ilico recipientibus, aut morientibus, interdum magnā quandam ad salutem vel mortem mutationem subeuntibus, qui tamen euestigiō propterea nō seruentur aut moriantur. Quibus rationibus fit vt in totū quatuor in ipsis repentinæ mutationes fiant, quas Epidemion primo his verbis nos docuit, Subita ad salutē mortēve mutatio, aut ad melius deteriusve inclinatio. Quod verò necessarium sit morborū magnitudine & symptomatum vehemētia vel citō virtutem succumbere, ita vt moriatur æger, vel si

strenuo ad mali expulsionē impetu sumpto natura superior euadat, bonā crīsim fore: si verò impar cedat & lassata det manus, malā iudicationē sequuturā esse, nemo est qui dubitet. In morbis igitur acutis vt crīsis in longum tempus differatur fieri nullo pacto potest. In talibus itaque omnibus terminū Hip. statuit duarum septimanarum spatium, quod nullus scilicet vltērius progrediatur. Possunt tamen multi ante decimumquartum iudicari. Nam & vndecimus & nonus & septimus & quintus multos iudicarūt, vt

* *Sextus* constat ex Epidemion libris: quosdā etiā
Pyramus. sextus iudicat, sed haud bene: quemadmodum in commentariis de diebus decretoriis latius demonstrauimus, in quibus exercitatū esse volumus eū qui ea sit affecuturus, quę Hip. breuiter sunt dicta. Imperfectis verò iudicationibus (quas Græci, quòd in alterā sint seminclinatae partem, *ἡμιπρόπας* appellant) sequentium deinceps dierū aliq̃s finē imponet. Atq; hi dies quinam sint ipsemet in prognostico tradidit, iterūmq; hīc aliquid sequēti aphorismo est traditurus. Sed & harū iudicationū seminclinatarū alius quidā est extimus terminus, vltra quē progredi nō liceat, quadragesimus nimirū dies. Morbos

bos ergo Hippocrates qui intra quartū-
 decimum diem integrè iudicatur, acutos
 absolutè appellare cōsuevit: eos verò qui
 aliquo dierum decreteriorū imperfectè
 iudicati, ad quadagesimum vsque diem
 durarunt, non iam absolutè acutos, sed
 appellatione ex integra oratione cōstan-
 te, acutos intra dies 40. iudicandos nomi-
 nare solet. Verùm apertius mihi dicere
 videntur qui eiusmodi morbos, per prio-
 ris status in alium mutationem, aut à sua
 specie degenerationem acutos vocitant,
 quos *ἐν μεταπίπτειν ἔξ αὐτοῦ νοσήματα* appel-
 lāt Græci. De quibus in prognostico scri-
 bit in hanc sententiā, In omnibus, inq̃t,
 morbis acutis qui febrem coniunctā ha-
 bent, & intra dies quadraginta terminan-
 tur, spirandi facilitatem ad salutem ma-
 ximam vim obtinere putandum est. Hic
 autem vbi inter aphorismos de morbis
 acutis absolutè loquitur, eos intra qua-
 tuordecim dies finiri ait, non mehercule
 his verbis id sibi volēs, quod putarūt nō-
 nulli, quatuordecim scilicet numero dies
 esse qui in his morbis iudicatiōes faciāt.
 Eadē enim ratione etiam dies qui mor-
 bos* per degenerationem acutos appel-
 latos, iudicant, quadraginta esse dicere
 possemus. Eadem siquidē est in vtrisque
 loq

* Acutis
 degeneres
 quos vulgo
 ex decim

dentia vo
aut.

loquendi forma, & hinc cum ait, morbos
acutos intra dies 14. terminari, & in pro-
gnostico cum inquit, quicumque febrem
coniunctam habent & intra 40. dies iu-
dicantur. Sed quum isti nullam inueni-
rent rationem quæ dictiones has, tum eam
quæ in aphorismis, tum eam quæ in pro-
gnostico legitur, inter se consentire de-
monstrare possent, ineptam hanc & ab-
surdam commenti sunt interpretatio-
nem. Neq; enim quatuordecim sunt ad
quadragessimū vsq; dies decretorij, sed cū
* Interci- extraordinariis quos* intercidētes vocāt
dentes dies, quos inter plures sine illis pauciores habētur, vt in
repentes & tractatu de diebus decretoriis apertē de
intercala- monstrauiamus. Ipsa etiā rei euidentia &
res potes di- experientia eam rationem cōfirmat, quæ
cere, quod dicit morbos acutos iudicationis habe-
propter er- re terminū quartumdecimū diem. Nul-
raturum com- lus siquidē adhuc morbus qui statim ab
missum, nō initio celeriter moueret, hunc superasse
propter so- terminum inuentus est, quin ex quatuor
lius natu- dictis diebus aliquo crisim prius subiret.
ra motum Adeo vt nonnulli primis diebus tardi &
in eos cri- parui, circa quartum aut quintum diem
sis incidat, citatiores & vehementiores facti, deci-
atque ita mo septimo die sint terminati. Alij ad
legitimorū sextum aut septimum sumpto acumine,
decretorio- cessarint vicesimo. Vnde fit manifestum
rum ordo morbi
interrum-
patitur.

morbi continuatum acumen plures 14. dies habere non posse. Ex iis verò qui motus habent inæquabiles multos reperire licet qui ad vltiorem proferantur terminum; cuiusmodi sunt qui diebus quibusdam sumpta vehemētia, latenter post ea eā remiserunt, rursūque postea aucti, motus continuationem acceperunt. Si quis igitur in ægrotantibus quemadmodum dixi obseruationē instituat, morbos qui per duas integras septimanas celeriter moti fuerint, vltius progredi nunquam comperiet.

X X I I I.

ΤΩν ἐπτα ἡ τετάρτη ἐπίκληται ἐτέρη ἐβδομάδι ἡ οὐδὲν ἀρχή. θεωρητὴ δὲ ἡ ἐνδεκάτη. αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη αἰ ἐτέρη ἐβδομάδι. θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἐπτακαιδέκατη. αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς σαρσκαδεκάτης, ἐβδόμη δὲ, ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης.

Index septimi quartus. Sequentis septimane octauus initiū. Spectādus quoq; est vndecimus, siquidem is secunda septimane quartus est. Rursumq; decimusseptimus spectādus: is enim à quarto decimo quartus est, & ab vndecimo septimus.

Indices & spectabiles dies cōsuetō more appellat Hipp. in quibus signū aliquod iudicationis apparet alio quopiā ex diebus decretoriis futuræ, quos ipse in prognost

gnostico per quaterniones digessit, singulis septimanis bipertitò sectis. Primum itaque quaternarium septimi diei à principio inita supputatione indicatorè esse ait. Vndecimum item decimi quarti indicem statuit, quādo & hic bipartitò diuisus sequētem septimanam in duos dirimat quaternarios. Pariter decimusseptimus vicesimi index, quando tertia quoque septimana hoc bifariā sit diuisa. Cæterum hanc Hippoc. cum secunda copulat, quum tamen à prima dirimat secundam: secundæ siquidem initium octauū diem esse dixit, non etiam tertiæ septimane decimumquintum, vt ex posteris arbitrati sunt nonnulli, quippe qui non vicesimū primū eius septimane faciat extremum, sed tertiæ septimane initium quidē statuatur decimumquartum, finem autem & extremum vicesimum. Quamobrem verò priores duas septimanas per disunctionem à se inuicem, tertiam autem per copulationem cum secunda statuatur, diximus in opere de diebus decretoriis. In præsentia citra eius rei causæ demonstrationem satis erit scire quod experiētia ipsa testatur, cum eo quòd Hippo. permultos ægros secundum hunc dierum decretoriorum ordinem iudicatos fuisse scripse

rit in libris Epid. Qui ordo talis est, ut tres primæ septimanæ in vicesimum circumactæ terminentur, tres verò sequentes quadregesimo cōprehensæ finiātur. Quò fit ut sexagesimus etiam & octogesimus sint decretorij: quod experientia quoq; ipsa compertum probatúmque habemus, quemadmodum in opere de diebus decretoriis demonstrauius, ubi eos etiā ægrotos adscripsimus qui iuxta præscriptum ordinem iudicati legūtur in libris Epid. quos omnes hīc describere quā longum foret, satis fuerit solā dictionem ex prognostico transcribere, quæ sic habet, Febres iudicātur iisdē numero diebus, vnde euadunt aut moriuntur ægrotautes. Ex febribus enim quæ minimè sunt malignæ, quæque cum signis tutissimis progrediuntur, quarto die aut etiā ante desinunt: pessimæ autem & imprimis malitiosæ atq; exitialia signa præseferentes, quarto die aut etiam antè ægrotaantē tollunt de medio. Ipsarum igitur primus impetus ita terminatur. secundus ad 7. tertius ad vndecimū. quartus ad 14. quintus ad 17. sextus ad 20. diem peruenire solet. Atq; ij insultus per quaterniones ex acutis absolutè in vicesimum per additionem finiuntur. Hæc verba apertè docent.

docent quòd tertiam septimanā per continuationem cū secunda numeret, diēm-
que 17. vicesimi faciat indicem.

X X V.

ΟΙ θερινοὶ τῆς ἀρχῆς αἱμοὶ, τὰ πολλὰ γίνονται
βραχέες· οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ, μακροὶ, καὶ
μέγιστα οἱ πρὸς τὴν χειμῶνα συνάπτοντες.

*Aestivæ quartanæ plerunque breves, Au-
tumnales longæ, & inter eas maximè quæ ad
hyemem vsque pertinent.*

Non febres solùm per æstatem, sed alijs
quoque morbi breves existunt, quia per
id temporis fusi humores redundantes
quoquoversus per corpus ferantur & per
spirabili cute digerantur. In quibus itaq;
inest valida virtus, in iis morbi ipsi vacua-
tis statim humoribus tristificis finiuntur:
quibus autem virium adest imbecillitas,
in ipsis vnà cum peccantium humorum
vacuatione virtus resolvitur. Quo fit me-
ritò vt nullus morbus æstivus sit diutur-
nus. Hipp. verò de longissimo morbo so-
lùm verba faciens (quod proposito quar-
tanæ exemplo est manifestum) idem de
alijs quoque omnibus intelligendum no-
bis reliquit. Quemadmodū autem cutis
perspiratu per æstatem humores digerit,
virēsque resolui contingit, sic contrà hy-
berno tempore fieri solet, vt & humores
scilic

scilicet intra corpus tāquā latibulis quibusdam deliteſcant, & vires robuſtæ ſeruentur & permaneant. Quare tum nec morbi ſoluūtur, perſeuerātibus ſcilicet humoribus eorum cauſis, nec moriūtur ægrotantes, iſſis contra vim morbi abunde ſuppeditante virtute.

X X V I.

ΠΥρρὸν ἂν δὲ σπασμῷ βέλτιον γένεσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρρῷ.

Conuulſioni febrem accedere ſatius eſt, quā febri conuulſionem.

Ipfemet Hippocra. infrā dicturus eſt, à repletionē ſpasmus & inanitionē fieri. Quum ergo valetudine ſecunda quempiam derepentē cōuelli accidit, talem à plenitudine proficiſci conuulſionem eſt neceſſe. ita enim nerui infarciuntur viſcidis & frigidis humoribus, quibus etiam aluntur, vt ſpasmus inde patiantur. cui ſuperueniēs febris, frigidos illos calfacere, & lentos tenuare humores & diſcutere ſolet. Verū ſi propter ardentiffimas febres totum corpus & nerui ipſi exiccati fuerint: atque propter eam ſiccitatem conuellantur, tum demum hoc maximū ac propemodū immedicabile malū euadit. ſiquidem & temporis multum ad ſiccitatis emendationem poſtulant ner-

ui, & inducias non admittit morbi vehementia, sed vires statim deicit, & citam mortem affert.

X X V I I.

Τοῖσι μὴ λιπατὰ λόγον κερτίζουσιν, ὃ δὲ πιστεύουσιν, ὃ δὲ φοβησάμενοι τὰ μοχθηρὰ γινώσκουσιν παραλόγως. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιούτων εἶναι ἀβέβαια, καὶ ὃ πάντων τοι διαμείναι ὃ δὲ χρονίζουσιν εἶναι.

Non si quid in morbis acutis fiat præter rationē leuius, fidere oportet, nec turbari, si quid temerè grauius acciderit. Istiusmodi enim multa sunt incerta, nec durare diu aut persistere solent.

Quicquid de iis dici debuit, id omne est traditū in libris Criseon. Nūc quod satis sit ad præsentis aphorismi expositionē breui oratione cōplectemur. Quum vehemens morbus hominē inuadit, qui postea mitior derepētē fiat & facilior, nullo vel sudore, vel vomitu, vel alui deiectione, vel sanguinis eruptione corpore va-

* *Allegua.* *morbi* *tuta,* *quæ* *concoctionē* *eiusdem* *expulsionē* *sequitur.* *cuato,* * nec vllis etiam nū apparentibus signis coctionis, eiusmodi tunc morbi facilitati Hipp. putat parum fidere oportere, quemadmodū nec si præter rationē agrè spiritū dixerit, aut delirauerit, aut vehementius fuerit febre cōflatus, aut magno etiā rigore correptus, metu propterea

pterea nos permoueri debere. nā isthęc
incerta sunt, tantūmq; abest vt mali quic
quam denuntient, vt bonam etiam inter
dum iudicationem quamprimū fore si-
gnificent. Quæ quo modo internoscere
& præsenscere medicum oporteat, do-
cuimus in libris Criseon.

XXVIII.

TΩν πυρεσέντων μὴ παντάπασιν ἐπιπο-
λαίως τὸ διαμελύνειν, ἢ μηδὲν ἐνδιδέναι
τὸ σῶμα, ἢ καὶ σιωπῆναι μᾶλλον τῶ λε-
τᾶ λόγον, μοχθηρόν. τὸ μὲν γὰρ, μὴ καὶ νόσον
σημαίνει· τὸ δὲ, αὐθιγείαν.

*Febricitantium non omnino leuiter corpus
sibi constare nec minui, aut etiā plus aequo col-
liquefieri, malum. Hoc siquidem viriū imbecil-
litate, illud morbi diuturnitatem significat.*

Illud, Non omnino leuiter, distinctio
nis gratia addidit Hippoc. nam absolutē
si malum esse pronuntiasset, febricitan-
tium corpus sibi constare nec cōcidere,
falsa fuisset eius assertio. Fieri siquidem
potest, qui cœli statu frigido propter hu-
morum copiam laboret, vt eius corpus
oborta febricula nō collabatur, nec ema-
crescat. Sed si magna febris fuerit, nec eā
ob rem corpus attenuetur aut inminua-
tur, tū haud parua ostēdit crudorū hu-
morū abundantia. Iam verò illud, plus

æquo colliquefieri, etiam si in contextu aphorismi pars illa, non omnino leuiter, omiffa fuisset, inter mala nihilominus signa fuerat numerandum. Siue enim leuiter febricitent, siue non, argumentum imbecillitatis est facta præter rationem corporis macies. Nec verò existimare oportet Hippocratem συντρίκειν δαὲ verbum hoc loco propria significatiōe accepisse pro contabefieri & absumi, sed abusum potius fuisse pro ἰσχυρῶς δαὲ, id est attenuari & imminui. Rectè autē in altera aphorismi parte dixit plus æquo: rectiusq; fuerit si id ad priorē quoque aphorismi partem referamus, vt eius tota sit eiusmodi oratio, Febricitantium non omnino leuiter corpus sibi cōstare, aut colliquefieri magisquàm ratio postulat, malum: vt de vtraque parte communiter illud, plusquàm ratio postulat, prædicetur. Nā siue plusquàm ratio postulat perftet idem febricitantium corpus nullatenus imminutum, siue collabatur & concidat, malum. Quibus autem & vnde sumptis indicatiōibus, illud plusquàm postulat ratio, expēdere oporteat & intelligere, dixisse Hippocratem præstitisset. Sed quoniam hoc est aphoristicum, id est præcisum & definitū docendi genus, summæque breuitat

breuitate circunscriptum, nos illud explicantes referemus tum ad febris magnitudinem, tum morbi tempus, tum ætatem, tum regionem, & anni partem statumq; cœli præsentem, ad manifestas etiam vacuationes, & vigilias, & curas, in ediam etiam, & plures tum animi tum corporis motus. Maior siquidem febris & citius & magis macilentos reddit. idem quoque morbi diuturnitas facit, ætas etiam tum puerorū, tum eorum qui vltima sunt senectute: sed vtraque sua propriāq; ratione. In pueris siquidem plurimū propter humiditatem & caliditatem fluunt & vacuantur corpora: in iis verò qui summa sunt senectute propter virium imbecillitatē corpus facilè collabitur. Tam verò anni pars & regio & tēpestas calidiores & sicciores corpus magis vacuant, vt frigidiores & humidiores magis astringunt & densant, & ne cutis perspiratione digeratur & inaniatur prohibent. Omnibus verò manifestas & sub sensum cadentes vacuationes quid attinet dicere? Neminem ignorare arbitror cōplures vel sanguinis eruptione, vel sudorū multitudine & vrinarum copia, vel vomitu deniq; & alui deiectione ita exinanitos fuisse, vt bona ratione protinus sint extenuati. Di

Etis causis quadam naturæ propinquitatē inedia coniungitur, quæ & ipsa vt vigilia & cura corpus emaciat, quemadmodum frequentes quoque motus, sed ij in febribus rarò fiunt. Nam qui ægrotant quieto plerūque sunt decubitu. Si quis tamē (vt fit interdum) viam ingressus febricitare cœperit, atque necessitate urgente, vel domum reuertendi studio inceptum iter nolit intermittere, is multū eo motu attenuetur par est, priusquā mansiōnem attingat. Sed & propter mentis alienationem & furorem assiduē exurgentes nonnulli, aut inter decumbendum membrum aliquod semper moritantes, aut loquētes, paucis meritò diebus redacti sunt in corporis gracilitatem. Hæc igitur omnia ægrotos cogūt macescere, vt horum contraria corpus amplius conseruant & tuentur. Ipsorum verò nullum virtutis imbecillæ signū, sed quodque solum causa existit. Nam quemadmodū corpus in iis minuitur bona ratione & attenuatur, ita virtus quoque deiicitur & pessumdat. Verū si nullo eorū quæ modo cōmemorauimus præsente corpus præter rationē attenuetur, id tum Hippo. imbecillitatis virium argumentum esse dicit: quam quidē viriū imbecillitatē causam esse

esse dicebamus quamobrē per febres de
 crepitorū corpus citò collaberetur. Nec
 mirum in talibus videri debet, si virium
 imbecillitas gracilitatis causa, & gracili-
 tas imbecillitatis argumētum existat. sic
 enim in omnibus se res habet, quæ effi-
 cientiū & effectorum rationem sortiun-
 tur. Atq; hæc Hip. est sententia, omnē au-
 tumantis factam præter rationem corpo-
 ris gracilitatem eiusdē imbecillitatis si-
 gnum esse. Nos verò eius orationi aliā
 affectionē addemus, quæ & ipsa tanquā
 causa quædā gracilitatis in febribus exi-
 stit. Ea humorū est tenuitas & corporū
 raritas: nam hæc duo cōiūcta si fuerint,
 quàm ocysimè per occultā illam cutis
 perspirationē, quā ἄδηλον διαπνοήν Græ-
 ci appellant, corpora vacuari contingit.
 quemadmodum in contrario affectu hu-
 morum scilicet crassitie & corporū den-
 sitate, nec humorum fieri vacuationem,
 nec corporis confidere tumorē, sed sibi
 ipsi constare videmus. Affectū hunc de-
 signabat Hip. quum in vltima aphorismi
 parte morbi diuturnitatem significari di-
 ceret. Oppositum verò huic affectum si-
 lentio prætermittit: quē si addamus, inte-
 gram & omnibus suis partibus constāte
 efficiemus orationem quàm fieri potest

paucissimis comprehensam hoc modo:
 Haud omninò leuiter febricitantiū con-
 stare sibi corpus, nec cōcidere aut etiam
 colliquefieri magis quā ratio postulat,
 malum. Nam quòd idem permaneat tū
 ob cutis densitatem, tū propter humo-
 rum crassitudinē accidere solet: qua ex
 re morbi indicatur lōgitudo. Collique-
 fit verò cum ppter humorū tenuationē
 & cutis laxitatem, tum interdum etiam
 propter virium solam imbecillitatem.

X X I X.

Aρχομένων τῶν νόσων, ἢν τι δυνάμητι
 νέμειν, αἰνῶς ἀκμαῖσιν δὲ, ἡσυχίην εἶχειν
 βέλτιον ὄσιν.

*Sub prin-
cipio aug-
mentū con-
tinet: id ap-
paret ex eo
quòd à
principio
ad vigore
protinus
præsiliat.*

*Incipientibus morbis siquid mouendū videtur,
 moue: vigētibus autē quiescere multò præstat.
 Hoc quamobrem cōsulat, ipsemet con-
 silij sui rationem adfert sequenti apho-
 rismo, quem si cum præsentī copules, to-
 tam eiusmodi orationē efficies, Incipien-
 tibus morbis siquid mouēdum videatur
 moue. vigētibus enim quiete vti melius
 est. Nam morborum initio & fine remis-
 siora sunt omnia, in vigore fortiora. vbi
 ad dictionē omnia, addere oportet sym-
 ptomata. De iis siquidem enuntiauit vo-
 cē omnia. Nā affectus qui symptomata
 gignit, quem morbum appellamus, dum
 viget*

viget non est omninò fortior, sed in iis qui seruari debent multò melior quàm morbi initio. in quibus vtique Hip. quie te vtendum esse consulit. per morborum initia nobis siquid mouendum videatur mouentibus. Nam non solo vigore exitialium morborum aduentante, sed nec aliis etiam temporibus summum incrementum præcedentibus quidquam mouendum: nobis illud semper memoria tenentibus, deploratorum non esse suscipiendam curationem, sed cedere abstinereque cū ea prædictione oportere: quisnam sit morbi tandem futurus exitus. Aliorum verò morborū in quibus salutis ægri sit spes aliqua, per initia dāda est opera, vt maiora adhibeantur remedia. nam de iis morbis dicebat Hipp. siquid mouendum videatur, moue. Præcipua autem in his remedia sunt maximè quidem phlebotomia, nonnunquam verò & purgatio: quorū neutrū in vigore venit vsurpandū. Nam vt in libris criseon ostendimus, tum temporis maximè sūt morborū coctiones. quæ quo citius fiant melius est per initia vacuare, vt minorē redditam eo modo materiam facilius cōcoquat natura: in vigore autē quo tēpore maximè in coctionem morbi incumbit,

coctio fit
in statu.

vacuare fuerit superuacaneū, cum alijs de causis, tum quia animalis omnino virtus fatigata laborat, licet duæ aliæ vitalis & naturalis fortes eo maximè tempore permaneant.

X X X.

Περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη παύσας ἀδυναστεῖν περὶ τὰς ἀνέμους, ισχυρότερα.

Circa initia & finem morborum remissiora sunt omnia, in vigore vehementiora.

Symptomata omnia morbis incipientibus & desinentibus imbecilliora, videntibus fortiora esse affirmat, febrium scilicet accessiones, vigilias, dolores, implacidam molestamque corporis iactationem & afflictationem irrequietā, & sitim intelligens. Nam affectiones ad quas ista consequuntur, per vigorem ut meliores existant esse necesse: in iis certè quidē ægrotis qui incolumitati sunt restituendi.

X X X I.

Τὸ δὲ ἀρρώστῳ δύσινειν καὶ μηδὲν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, μοχθηρὸν.

Si à morbo bellè comedenti corpus non proficiat, malum.

Præsentem aphorismū & proximè sequentem cōiungi oportuit cum eo quem suprā his verbis posuit, Si à morbo cibū adhibens quispiam vires non recipiat.

Eo

Eo enim aphorismo, pro ea dictione qua
 nunc est usus *ὁυσι φαίνεται* scilicet id est benè
 comedenti, quum *τροφὴν λαμβάνει* eo lo
 co, id est cibum adhibere dixisset, satis
 indicare visus est se de symptomate eo in
 telligere quod accidit quum corpus ali
 mentum non sentit nec vires recolligit.
 Hic itaque illud cibum assumere utrique
 commune aphorismo seruauit, sed sym
 ptoma vires scilicet non recipere nonni
 hil immutauit, ascripto tamen quod ei
 ad proportionem responderet. Nam vi
 res non recipere, & corpus non profice
 re inter se sunt quodam modo similia.
 illud siquidem ad eam pertinet virtutem
 quæ corpus moderatur & regit, hoc au
 tem corporis ipsius est affectus. Porro in
 eutrophiam, id est probam sui nutrica
 tionem corpus non proficere, id tum pro
 pter ipsius altricis virtutis imbecillita
 tem, tum etiam interdum propter hu
 morum peccantium redundantiam acci
 dere putandum est.

X X X I I.

Ως τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες,
 καὶ ἀρχὰς μὲν ὀυσιγενῆς, καὶ μετὰ
 ἐπιδηιδόντες, πρὸς τὴν τελευτὴν πάλιν ἀσὶν ὕσονται.
 οἱ δὲ καὶ ἀρχὰς μὲν ἀσὶν ὄντες ἰσχυρῶς, ὕστε
 ρον δὲ ὀυσιγενῆς, βελτίον ἀπαλλάσσονται.

Quo

* Qui aduersa valetudine abūdē initio comedunt nec proficiunt, & ferē tādē omnes in cibi fastidium incidunt: Contrā, qui initio forti inedia vti, cibum postea appetere incipiunt, inualetudine facilius liberantur.

Et hic quoq; aphorismus de iis qui sese recreant & recipiunt ex morbo dici videtur. si quidem non proficere, alimentum non sentire, cum alij complures tum Hippo. ipse de conualescentibus dicere consuevit. Si itaque initio quispiam auidē comedens, corpus non reficiat, quae de causa is nō reficitur, eam ob rem postea cibum malē appetet. Iam verō initio cibum appetit nec proficit, propter partium appetentiæ seruientium robur, & corporis totius prauitatem & vitiū. quo quidem totius corporis vitio temporis progressu propter alimentorum copiam aucto, ipsum quoque nonnihil appetentiæ instrumentum labefactari ac deprauari par est. Vnde fiet vt cibum respuant & auersentur qui prius magna appetentia assumebāt, quos οὐκ ἔχοντες rectē appellauit, quasi cibi appetentes dicas. quod ipsum in superioribus aphorismis in hac sententiā dixerat, si verō citra modum & parcē epulanti idem accidat, vacuatione indigere sciendum. Qui verō per initia

tia tam fortiter cibum aspernabantur ut parum omninò sumerent, postea autem in contrarium acti appetunt, eos facilius morbo defungi affirmat. eiusmodi autē in contrariū facta est mutatio, postquam natura quo tēpore valdè tenuiter & modicè viuebant, affectionē eam, ob quam initio grauatim cibo utebantur, concoxit.

XXXIII.

EN πάση νόσῳ τὸ ἐρρῶσαι τὸ διάνοι-
αν, καὶ οὐ ἔχει πρὸς τὰς προσφορὰς,
ἀλλὰ τὸ ἐν ἀντίθετον.

In quouis morbo valere rationem, recteque se ad ea quæ assumuntur habere, bonum: Contrà vero habere se, malum.

Non si quid ex iis quæ corpori accidunt bonum esse dicat Hipp. propterea hominem omninò euasurum esse putandum: nec si malum, idcirco protinus moriturum affirmādum. Nam bonum etiā signum, à maiore malo vinci potest, contràque malum, à potentiore bono. Quare eiusmodi sententias sic accipere oportet, solūm ut id quod dicitur itelligatur, hoc scilicet quātū in se est signum, bonū esse: & illud, duntaxat quantum in se est signum, esse malū. De hominis verò salute aut morte priusquàm affirmetur quicquam,

quam, omnium sigillatim signorū vires
attentius reputasse & perpendisse, sicque
demum de morbi exitu pronunciare o-
portet, quemadmodū facere in progno-
stico consuebat. Sic sanè hoc loco men-
tem constare & appetentiam permanere
inter bona signa in omnibus morbis sta-
tuit. quædam enim non in omnibus mor-
bis bona sunt, quod & ipse significare cō-
suevit his verbis, Spirādi facilitatē (quā
σπννία vocat) in omnibus morbis acu-
tis maximā ad salutē vim obtinere cre-
dendum. Iam verò quod sana mēte esse,
inter bona signa sit recensendū, hinc sci-
re licet. Cerebrum enim ipsum & menin-
gras, dorsi que medullam & diaphragma,
omnes deniq; generis nervosi partes &
inter eas maximè quę propius cerebrum
sitę sunt, si probè suis muniis ratio fun-
gatur, sanas integrasq; esse testatur. quem-
admodū etiam partes ad ventrem & ie-
cur & cor ipsum attinentes validas esse
iudicamus, si ægri ipsi impigri ad ciborū
sumptionem & parari fuerint. Quæ om-
nia si sana sunt, non parvam de ægrotan-
tis sanitate spem concipere licet.

XXXIII.

EN τῇσι νόσοισιν ἡσυχία καὶ ὁρεκτικότης οἰ-
σιν ἀρδινείη τ' εὐνοίη, καὶ τῆς περικύψεως,
καὶ

ἡγεῖται δὲ τὸ ξῆλον, ἡγεῖται δὲ ἄρως ἢ νόσος ἢ μὲλλον, ἢ οἷσιν ἄρ' μὴ οἰκείῃ λατρεῖται τι τῶντων.

Minus periculose egrotant, quorum vel natura, vel ætate, vel consuetudini, vel tempori familiaris morbus est, quàm quibus horum nullo affinis cognatusque existit.

Aegrotant
tium natura,
æ, ætati,
consuetudi
ni, & tem
pori consen
taneus mor
bus, dissem
taneo mi
nus pericu
losus.

Quum multifariâ dicatur natura, in eo significato nunc accipienda est, quo sæpius Hippocr. cum multis aliis locis, tum maxime toto de natura hominis libro usus est. quo loco ex primis elementis temperationem appellat naturam, quasi ita nunc diceret, à morbis periculi minus impendat iis quorum & primæ corporis temperationi, & præsentī vel ab ætate, vel consuetudine, vel parte anni acquisitæ & aduentitiæ naturæ familiaris morbus est, quàm quibus horum nullo affinis cognatusque existit. Nam & naturæ & ætati & habitui & parti anni & tempestati cœli & regioni calidioribus familiares propriique morbi sunt calidiores, ut iis ipsis frigidioribus frigidiores, eademque ratione siccioribus sicciores, & humidioribus humidiores morbi conveniunt. At contrarium dixit Diocles libro de septimanis. siquidem quæ eius dicta literis mandant, à similibus quidem concitari, à contrariis

contrariis solui morbos obiciunt: quando vel ipso tradente Hippocr. contrariorum sint contraria remedia. Causum itaque hybernum aestiuo autumant curatu faciliorem esse: non utique recordantes hyeme Causum non fieri, nisi affectione eum accendente maxima. Neque is aliter initio conflare potuisset, nisi causae vehementia hyemis contrariam & repugnantem qualitatem vicisset ac superasset. Vbi ergo causae magnitudinem prohibere aut reprimere temporis non potuit contrarietas, adiutricem licet corporis sanitatem haberet, multo profecto minus in morbo (quo tempore integra illa & incolumis corporis firmitas adest) eam vincere domareque poterit. Sed id vel experientia compertum probatumque est. Ex duobus enim pari magnitudine Causis, qui hyeme ortum habet, perniciosior. Nam calidioris coeli statu si sit genitus, & repentina fiat in frigidioris coeli conditionem mutatio: à circumstante aere frigido talis Causus iuuatur magnopere, utroque scilicet ipsi fauente tempore, priore quidem in quo initium habuit ut signo, posteriore verò in quo solutionem ut causa. Hæc igitur omnia aphorismum probare potius, quam cum eius sententia pugnare

pugnare videntur. Quin & illud, Invalde senibus raucedines & distillationes coctionem non admittunt, cum præsentim minimè pugnat aphorismo, etiamsi eius modi sint senilis ætatis proprij & peculiare affectus. Primum quia inter se ista differunt, coctionem non admittere, & periculosum esse. Deinde quòd non absolute, sed addita particula valde senes dixerit. In his enim propter viriù imbecillitatem morbi quilibet suspecti sunt & periculosi. Pariter nec illud suprà dictis aduersatur, quod epidemicon primo legimus, Atque ij maximè de vita decedebant, quorum esset ad tabem prona, propensaque natura: neque enim tum ex elementis temperationem, sed corporis formam intellexit naturæ nomine. siquidē hanc etiam interdū naturam nominant. Et quemadmodum certò dicere possumus eos qui calido temperamento sunt, calidis morbis minus periclitari, sic qui arcto strictoque sunt pectore (quos Græci stenothoracas vocāt) non solum promptius tabe corripì, sed correptos etiā in maiore versari periculo qui dixerit, à verò haud discesserit. Nonnulli tamen eorum qui aphorismos explanarunt, hisce & similibus, quæ probabilitatem habere

viderentur decepti, familiarem ægrotantis naturę morbum interpretati sunt, qui sit tēperamento contrarius, perinde quasi aptus idoneusq; morbus dicatur: toto (quemadmodum demonstrauius) cœlo, quod aiunt, & à rei veritate & Hippocratis sententia aberrantes.

XXXV.

ΕΝ πάσῃ τῇσι νόσοισι τὸ περὶ τὸ ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἥττω πάχυνται καὶ ἐκτεννύνται. τὸ δὲ σφοδρὰ λεπτὸν καὶ ἐκτεννύνται, μοχθηρόν. Εὐπιστάδης δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς τὰς λιᾶτω καὶ ἀδύστας.

In quouis morbo partes ad vmbilicum & infimum ventrem attinentes crassiores esse præstat. harum siquidem extenuatio & tabes mala. Sed ad inferiores quoque purgationes parum tuta.

Constat abdominis, quòd epigastrium Græci dicunt, vniuersam regionem omni affectione præter naturam vacare debere, quod in prognosticis quoque dixerat his verbis, Hypochondrium optimū quod indolens, molle & æquabile. Ea verò de quibus nūc verba facit abdominis loca alias crassiora sunt, alias macilentiora, quæ crassiora meliora, quæ macilentiora deteriora esse affirmat & vt signa &

Ut causas. Signa siquidem sunt imbecillitatis partium macie extenuatarum: causæ verò, quòd & in ventre propterea minus probè ciborum fiat coctio, & in iocinore chyli in sanguinem mutatio, quæ ex hæmatosis Græcis dicitur. Hasce enim partes ambas sua crassitudine fouendo iuant inibi incubantia corpora: quibus utique macie extenuatis, earum actiones in tantum lædi debilitarique contingit, quantum integris illis per sanitatem iuuantur. Quòd eorundem corporum extenuatio ad infernas quoque purgationes parum sit tuta, neminem latere arbitror. Nam partes infra thoracē omnes robustas validasque esse oportet, siquidem feliciter purgationibus auxiliari debeant. Alioqui magnopere offendatur ac lædantur necesse est. Quamobrē autem de solis infernis purgationibus mentionē fecerit, quærere alienum non erit. nam & quæ supernè id est vomitione purgationes fiunt, iis qui eiusmodi partium attenuatione laborāt periculosa. An has tanquam omnibus notas prætermisit, illarū verò mentionem fecit tanquam notiorū? *ἄρα* autem priuatim eam abdominis regionem appellat, quæ pudendum & umbilicum interiacet: ut totum epigastrium

in tria diuidatur, hypochondriū, ad umbilicum regionem, & τὸ ἥτρον, id est ventrem imum, quem & hypogastrium appellant.

XXXVI.

Οἱ ὑγιανὼς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φαρμακείῃσι λαθαρρόμενοι, ἐκλύονται τὰ χεῖρας, καὶ οἱ πονηρῇ τροφῇ χρέομενοι.

Qui corporum salubritate sunt præditi purgante hausto medicamine statim deficiunt, ut & qui prauo alimento vtuntur.

Qui corporum salubritatem integritatemque habent, ij iure optimo medicamentis purgantibus concidunt ac deficiunt. siquidem ij colliquefiunt nō purgantur. Qui verò prauo alimento sunt vfi, propter vitiosorum humorum copiam facilè solvuntur & fatiscunt, si quando purgationibus * vtantur. Siue autem intra corpus recipienda cibaria, siue in ipso iam contentum vitium dicat, vtraque vera est oratio. Siquidem praua alimenta prauum gignunt sanguinem. Vitiosa itaque edulia dicentur ad sanguinem, qui inde gigni debet, respectu habito.

XXXVII.

Οἱ δὲ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακοῦντες οὐδὲν ὀφθαλμοῖς.

Qui

* In cachecticis ut hydropicis morbum vitium & cæcis tenacibus paulatim demoliri oportet, nec nisi post coctionem & per magna in tenualla purgationes exhibere.

Qui integra sunt corporis valetudine, medicationes ægrè molesteque ferunt.

Medicationis verbū vsurpare consuevit Hipp. in iis qui non quoduis, sed purgatorium duntaxat hauserunt medicamentum. Superiore itaque aphorismo vnum ex iis quæ ipsis solent accidere, indicauit. deficere enim dicebat celeriter qui secunda valetudine purgans sumpsis-
sent medicamentum. Nunc verò orationem de iisdem generalius extulit, ipsos affirmans ægrè ac difficulter ferre purgationes : siquidē vertigine ac torminibus vexantur, ægrèque ipsis purgatio procedit, atque exanimantur præterea & celeriter deficiunt. Quæ omnia ideò ipsis accidunt, quia purgans medicamentum familiarem propriūmq; humorem, exempli gratia bilem alterutram, aut pituitam, aut aqueam superfluitatem nitatur attrahere, sed eo destitutum, sanguinem liquet & carnes, vt ex ipsis sibi quicquid proprium familiaréque est attrahat.

XXXVII.

Το σμικρῷ χειρόν ἢ πότερ ἢ σίτιον ἢ πόσιον ἢ τὸ βελτίονον μὴ ἢ ἀκατέστεινον ἢ μᾶλλον αἰρετέον.

Paulo peior, sed suauior cibus ac potus, meliori quidem, at ingrato præferendus.

Non id in gratiam solùm ægrotantis, sed ad maiorē quoq; eius utilitatem facere medicum oportet. nam quæ libēter & magna cū voluptate assumimus, ea arctius complectitur, omniq; ex parte appressus concludit & retinet ventriculus, atque multo facilius cōcoquit: Insuavia verò & ingrata respuit, ut pote vel nauseam vel inflationem vel fluctuationem parientia. Quæ mala cū in plurimis iisq; euchymis cibariis accidunt: paulò alioqui peior cibus, non solùm deterior amplius non est iis quidem certè cui libēter & magna cum voluptate assument, sed melior etiam interdum redditur.

XXXIX.

OΙ πρεσβύτεροι νεώτεροι τὰ μὲν πολλὰ νοσήσιν ἡσυχῇ ὥστε δι' αὐτοῖσι χρόνιαι νοσήματα γίνεσθαι, τὰ πολλὰ ξυνοποθυήσκει.

Magnam partem senes iuuenibus minus ægrotant: Semel autem diuturnis morbis correpti ferè vnà moriuntur.

Senes non omnes iuuenibus minus ægrotant, sed ex ipsis duntaxat qui moderatam atque temperatam vitam agunt. Nam intemperantius qui viuunt, morbis magis patent, quippè propter ætatem iuuenibus sunt imbecilliores. Diuturnas autem ægritudines cōplures ad mortem vsque

vsque comitari senectutē est manifestū. siquidem & potentia ipsa adeo est imbecilla, vt facile morbos per eam ætatē coquere nequeant, & frigidi sunt diuturni morbi omnes: quò fit vt senibus frequentius quàm iuuenibus accidant. Sibi enim cognatis quisque & familiaribus morbis promptius corripitur.

X L.

B Πάγχοι καὶ λόφουσαι τοῖσι σφόδρα προσέ-
τησι & πεπαισμένοις.

Destillationes & grauedines coctionem in valde senibus non admittunt.

Si hos inter se copulauerimus aphorismos, talis erit vtriusque sententia. Maximam partem senes iuuenibus minus ægrotāt: Qui verò diuturni ipsis accidunt morbi, ferè vnà cum morte terminantur. siquidē in ipsis valde senibus destillationes & grauedines coctionē non recipiūt. vt sit hic aphorismus velut quoddā præcedentis exemplum: neque enim hi soli morbi, sed nephritis quoque, podagra, arthritidis, ischias atque coli & splenis affectus frigidi ad mortem senes comitari solēt. Adhæc asthmata, tussēs, spinæ itē extrorsum vel introrsum, & dextrorsum sinisterorsumve peruersio torsioque (primum Græci νόρτωσις & νόφωσις, id est gibbum,

secundum λόρδωσιμ, id est cauitatem, tertium σκολίωσιμ, id est obliquitatem spinæ vocāt) cæteri que id genus affectus ex frigidis humoribus ortum habentes: qui à quibusdam iuuenibus nedum à senibus difficulter percoquuntur.

X L I.

ΟΙ ἐκλυόμενοι πολλάκις ἢ ἰσχυρῶς ἀνδρῶν προφάσις, ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Qui sæpe & vehementer sine causa manifesta animo relinquuntur, ἢ derepentè moriuntur.

Non omnes qui animo deficiunt repentè moriuntur, nisi determinatè ipsis tres conditiones addas, quarum vna eademque prima est, si sæpè, altera si vehementer, tertia si sine causa manifesta id patiantur. nam & cuidam mulieri si diutius in balneo commorata fuisset, frequenter oriebatur animi defectus, tū propter temporis longinquitatē, tum quia malis plerunq; lignis balneū succēdebatur, verum hoc non erat mortis signū, cum causam haberet manifestā. Idē quoq; altera patiebatur vteri strāgulationibus obnoxia. Quidā etiam si diutius cibo abstinuisset, inter lauandū deficiebat. Alteri si vel per horā lauabatur idē vsu veniebat, nisi panis pauxillū antè sumpsisset. Quibus profectò omnibus erat os vētriculi vel imbecilli

cillius, vel admodū sensibile. Qui verò propter nullā eiusmodi causam sæpè & vehementer exanimantur, ij propter imbecillitatem * animalis virtutis id mali patiuntur. quo modo is cui vnà cum animi deliquio cordis vehemens palpitatio acciderat, derepētè de medio sublatus est. Quod idem iis quoq; euenire solet, qui acutissimis animi deliquiis, quas cardiacas syncopas appellant, corripiuntur.

* Vitale intelligit.

X L I I.

Λ γαρ ἀποπληξίην, ισχυρὴν μὴ, ἀδύνατον· ἀδένεια ἔ, ἔρηϊδιον.

Apoplexiam fortem nullo prorsus modo, debilem agrè curaueris.

Qui apoplexia (qua de hīc agit Hip.) percellūtur, ij toti⁹ corporis sensu & motu repētè priuātur, sola respiratiōe excepta. nā si & ipsa prohibeatur, eiusmodi maxima esse solet & acutissima apoplexia. Quibus verò respiratio seruatur quidem, sed cū magna violentia procedit, ea fortis ac vehemens est apoplexia, vehementes quoq; sed minus adest iis qui neq; contentā, neq; violentā, inæqualē tamen inordinatāmq; & intermittētē habent respirationem. Siquidem in quibus ordinē aliquē seruat, * debilis eiusmodi censa est apoplexia, quā ipsam fortasse, apoplexia.

* Debilis

ferè in pa- curabis, si quæ ad eius curationem perti-
valysim al- nent omnia ritè administraueris. Omnis
serius late- porrò apoplexia fit facultate animali in
ris definit, partes capite inferiores influere prohibi-
protrusa in ta, idque vel propter quandam affectio-
spinale me- nem à ciliata materia (sic enim hoc loco
dullam ma- seria, *φλεγμαίνοντάς διὰ θέσιν* interpretari placuit)

in ipso cerebro consistentē, vel eius vētri-
 culis pituitoso humore oppletis. Causæ
 verò magnitudinem, affectus ipsius vehe-
 mentia consequitur: qui ferè læsa respira-
 tione incurabilis euadit. Sed mirū vide-
 tur qui fiat vt aliis omnibus musculis stu-
 pentibus per apoplexiam & immotis, so-
 li thoracē attollentes & dilatantes muscu-
 li sæpè moueantur, quamuis id vix egiē-
 que fiat. Quod sanè propter necessitatē
 respirationis vim nervis contentā exci-
 tantis ad actionem accidere videtur. Ob
 eamq; causam omnino in apoplexia qui
 thoracem attollūt musculi omnes agūt:
 quamuis antè ratō omnes, exempli gra-
 tia in vehementissimis corporis exerci-
 tationibus agerent. Si quidem propter
 eiusmodi motus vehementiam respira-
 tione opus est quàm maxima. Secus ha-
 bet in apoplecticis (quos attonitos latine
 possis dicere) neque enim quia respiran-
 di aucta sit necessitas, sed propter virtu-
 tis

tis imbecillitatem mutuò auxiliari coguntur omnes muscoli thoracem diducentes. quemadmodū alioquī in iis etiā qui propter febres imbecillam virtutem habent sese eadem de causa omnes mouere coguntur, singulorum actiones in summam vnā colligentes illam certē quidem minimē contemnendam.

X L I I I

ΤΩΝ ΑΠΟΧΟΙΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΛΥΟΛΩΝ,
ΜΗ ΔΕ ΠΩ Ή ΤΕ ΘΥΝΗΟΤΩΝ, Ή ΑΝ ΑΦΕΡΟΙΣΙΝ
ΘΙΣΙ ΑΝ ΑΡΡΟΣ Ή ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΩΜΑ.

Strangulati aut suffocati, nondum tamen
mortui, ad se non redeunt, quorum circa os col-
lecta spuma apparuerit.

Spumæ generatio omnis duarum sub-
stantiarum mistura perficitur, quarū spi-
rituosa vna est, altera humida. Hæ autē
inuicem permiscentur, in multas partes
fractis vtrisque & comminutis, atq; plu-
rimas inter collidendum paruas bullas
excitantibus. Quòd si ita fractus humor
(cuius cū spiritu circūplicatione & com-
plexu bullas excitari cōtingit) crassitudi-
ne viscidus fuerit, tū inde nata spuma so-
luta difficilis & constās euadit: cuiusmo-
di maximè cursu fatigatis equis atq; ira-
cūdia permotis apris circa os colligitur.
Substantiæ porrò vtriusq; comminutio-
nis

Spuma ma
teria.

* *Spuma* nis & *permisionis causa aliàs existit vel
causa effi- vtriusque vel alterius tantum motus vio
gens. lentus, aliàs calor vehemens, nisi quis for
tè hunc suo quoq; motu spumam excita
re dicat. Verùm rei euidentiam secutis cau
tius & certius fuerit, si duplici eius gene
ratione constituta, in mari quidè vento ve
hementius ingruente, propter verberatũ
vehementem excitari spumam, in feruente
lebere ob calorem fieri dixerim: sicq; cor
poribus animalium per cõuulsiones epi
lepticas iactatione & motus violentia, in
apris calore spumã nasci solere: equorũ
verò cursu, vtriusq; causæ vehementiam lo
cum habere. Quum enim inter respiran
dum aër intrò ac foras continenter fera
tur, tum saluã ipsis tenuari, tum ex pul
monibus vaporis instar elatum quiddam
ipsi permisceri & cõplicari accidit, quod
gignendæ spumæ adaugeat substantiam.
Nam qui spumam eiusmodi ex ventricu
lo efferri arbitrantur, ij profectò mihi in
magno errore versari videntur. Quum
enim tum animans nec vomat nec omni
nò nauseet. citra quæ symptomata ex vē
tre nihil efferri queat, indè certè quidem
spuma vt cõfertim tollatur, fieri nullo
modo põt, multoq; minus vt vapor vllus,
similiter ei qui respirando efflatur: quan
do

do eiusmodi nulla ex ventriculo educatur substantia, qualem inter respirandum pulmo exhalat. Nā & sanguis qui ex pulmone reiectionatur visceris colore spumofus existit, qui verò ex vētriculo effertur, cū eo nullā habet affinitatem. Sed quæ ex pulmone simul cū sanguine spuma educitur, ea confertim & cum tussi reijcitur: qui verò paulatim ex tali humore vapor efflatur, is tusses non mouet. Collo itaq; arctius iniecto laqueo, efflare quidē cor & pulmo excrementum fuliginosum habent necesse (sic enim demonstrauimus in eo libro qui nobis de respirandi necessitate est scriptus) sed laqueo prohibitus pulmo totum violēter ad exitum impellit, simulq; cum eo humiditatis propriæ aliquid expellit, quemadmodum in sanguinis fit reiectione. Exitiale igitur eiusmodi signū est, vt potē vis quæ pulmone adfertur index dum strangulatur animans. quod ipsi accidere verisimile est, calente materia in ipsum à corde cōpulsa. Quū igitur & feruore calidæ materiæ, & spiritus violento motu, & ipsius pulmonis vehementi cōtentione spuma reiectionetur, signum inde sumptū meritò cēsetur mortiferum. Nonnulli tamen, quibus strāgulatis spuma circa os apparuerat, sibi sunt
(quamuis

(quamuis id rarò accidat) restituti. Ac fortasse Hip. non quòd necessariò intereant, ita pronúciauit, sed quia aliter eueniat rarissimè. Cuius rei exēplum nobis paulò suprà intelligēdū reliquit, quū diceret, Quibus per iuventutem alius est humida, his resiccatur senescentibus. Nā eo aphorismo securitatis & cautionis particulā, Plerunque, prætermisit, quā paulò infrā addidit his verbis, Qui aluo sunt humida, iuventutem quidem transmittunt facilius quā qui aluum siccam habent, sed difficilius senectute defunguntur: ipsis siquidem senescentibus aluus plerunque resiccatur.

XLIII.

Οι παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχυθάνατοι γίνονται μάλιστα τῶν ισχυῶν.

Qui natura sunt valde crassi, breviorē vita fruuntur quā qui graciles.

Crassos iam inde à prima ætate & graciles inter se comparans, de naturā crassiss affirmat, quòd gracilibus minus diu viuant. Optimum siquidem est iusto & quadrato corpore nasci, quod quadratum Latini, *δύο κρηρ* Greci vocant, id est inter crassitudinem & gracilitatem modum tenere, vt nec crassius corpus nec gracilius, sed modice carnosum existat.

sic

sic enim ad summam etiam senectutem
vivere possis. Quòd si à modo receda-
tur, præstat gracile quam supra modum
crassum esse. Nam qui opimo sunt cor-
poris habitu, venas & arterias angustas
& exiles, proindeq; paucū omninò san-
guinem & spiritum habent: quo fit ut
ipsis ætate prouectis leui occasione citò
extinguatur calor natiuus: qua ex re nul-
lum impendat gracilibus periculum: sed
quia partes in his principes iniuriæ sunt
expositæ (quippe quæ propugnaculum &
præsidium nullum aut ceriè tenue admo-
dū habeant) propterea ab externis cau-
sis facilè offenduntur. Si qui autem na-
turā symmetri, id est modicè corpulenti,
pleniorē postea victu & otiosa vita cras-
si euaserint, etiam si carnis & adipis co-
pia accesserit, nihilo secius tamen am-
plas ipsi venas habēt & arterias ob eam
que rationem in ipsis non minus inest ca-
loris natui.

X L V.

TΩν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοις ἡ ἀπαλ-
λαγήν αἱ μετὰ βολαὶ μάλιστα τῇ ἡλικίᾳ
καὶ τῶν τόπων, καὶ τῇ βίῳ ποιεῖσι.

*Epilepsia laborantes pueros cum loci victus-
que tum maximè ætatis mutatio liberat.*

Apoplexia & epilepsia inter se sunt
quodam

quodam modo affines & cognatæ affectiones. Nam & eundem locū affectum & eundem humorem habent mali autorem. Hoc differunt, quòd apoplexia fiat propter virtutis ad nervos adfluētis plenā cōsummatāmque priuationē: Epilepsia ob motū vitiosum & peruersum. Quin-

* Nō tam
crassa materia
est in
epilepsia,
sed sape tenus
& fluctuans.

etiā vtriusque frigidus humor est & crassus. Quo fit ut adolescentiū ætas, temperamento nimirū sicca & calida, maximo sit Epilepticis auxilio. Pariter & loci ad proportionē facta mutatio iuuat, ad proportionē intelligo, si in calidiorē & sicciorē regionem migrarint. Par de victu habetur ratio: neque enim huius quævis mutatio Epilepsiā soluere potest, sed ea duntaxat quæ calidiorē efficiat & sicciorē corporis habitū. Illud tamen absolute exaudire possum⁹, victus scilicet mutationem Epilepticis prodesse, quandoquidem vitiosa victus ratio affectū hunc ferè generet. Quare eiusdē mutatio, in melius prorsus conuertet.

X L V I.

Υο πόνων ἀμα γινόμενων μὴ λεγὰ τὸ αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαρτοῖ τ' ἔρπον
Ex duobus simul doloribus non eundē locū occupantibus, qui vehementior est, alterius sensum obscurat.

Si

Si quis locum eundem exactius ac pressius intelligat, nūquā eodem loco duo simul dolores fieri poterunt. Si verò latius, pro maiore videlicet quopiā mēbro, ut brachio, ulna, f. more, tibia eundem locum interpretetur, simul tum dolores duo consistere poterunt, sed partis affectæ inter se vnā molestiam augebūt, altero dolore ægrotum minimè fallēte. Verū si locis diuersis, exēpli gratia in ulna vnus, alter in tibia fiat, tum à vehementiore alterum obtūdi & hebetescere continget, tota nimirum sentiendi facultate ad id quod magis vrget cōuersa & in diuersum tracta. Idem per angores quoque & mœrores vsu venit, qui & ipsi citra corpus sunt velut quidam animi morbi. Nam ex iis qui vehementiores sunt, minores dissimulant & obtegunt, duntaxat si non eadem de re hausti sint & concepti. Aliās enim se inter se mutuo fouent & amplificant.

X L V I I.

Περὶ τὰς γενέσεις τῶν πυρῶν οἱ πόντοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβάλλουσι μάλλον, ἢ γινώσκουσιν.

Dum pus fit, dolores ac febres accidunt magis, quā confecto.

Pus ex sanguine fit in semi vitiosam,

vt sic loquar, mutationem degenerante. Nā quæ mala omninò est sanguinis mutatio, ea cum graueolente perficitur putredine, quemadmodum cōtrā quæ bona absolutè existit & benigna, ea corporis partium est nutritio. Harū autem medio posita est sanguinis in pus mutatio, vtpotè quæ nec à calore præter naturam solo, nec à naturali peragatur. Proprius siquidem inflammationis calor ex utroque mistus est quodammodo. Ceterum dolor fit tensa simul & calfacta præter naturam parte inflammatione laborante. Febres sequuntur, vbi cor ipsum vitæ princeps vnà accensum fuerit. Ipso verò velut feruore & crematione sanguinis : vnà simul & dolores fiunt & febres. Ab eiusmodi autem sanguinis perfecta adustione pus fit reliquum, quomodo in combustis lignis cinis. Quare per id temporis tum dolores tum febres mitigantur, præsertim si pus eruperit, vtpotè materia iam consumpta & extincto calore inflammationem faciente.

XLVIII.

EN πάση ληνήσῃ τῷ σώματι, ὁπόταν ἀρχῇ τῇ πόνειν, τὸ διασπασθεῖν ἀνθρώπου.
 Quoquo modo corpus moueatur, simul ac laborare cœpit, quies statim lassitudinem leuat.

Labo

Laborare verbum & dolere & defatigari significat, atque utroque significato vera est aphorismi sententia. Siue enim propter plures motus doleant iā corporis partes, siue etiā ita sint defessæ ut vix functiones suas obire possint, requiescere statim lassitudinem dissoluit.

X L I X.

ΟΙ ἐθισμένοι τὰς συνήθους πόνους φέρειν, λιγνῶσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες, τῇ ἀσυνήθῳ ἰσχυρῶν τε καὶ νέων ῥᾶον φέρουσι.

Quotidianis laboribus assueti, etiam si invalidi sint aut senes, insuetis quamvis robustis & iuuenibus facilius cōsuecta ferunt exercitia.

Alia alij consueta est exercitatio, vni cuipiā curius aut quiuis alius mot⁹ qui cruribus peragitur solitus. Alteri conser tis manibus depugnare mos est, aut alia manuū actione uti. Alij fodere humum, alij arare, alij remigare, alij deniq; aliud quiduis agere cōsueuerunt. Atq; in eiusmodi corporis fatigationibus & exercitiis quædam differentiæ sumuntur, tum ex eo q̄ pluribus aut paucioribus corporis partibus agentibus fiant, tum etiam quia has aut illas partes magis minúsve exercent. Sed hoc omnibus est commune, ut exercitiæ partes in exercitatis fortiores euadāt & expeditiores, atq; ideò

labores consuetos facilius ferant.

L.

TA ἐν πολλῷ χρόνῳ συνήθεια, ὡς ἡ
χείρῳ, τῶν ἀσυνήθων ἥσσον ἐνοχλεῖν
ἔσθαι. οὐδὲ οὖν καὶ ὅτι τὰ ἀσυνήθια μετα-
βάλλειν.

*Consueti longo tempore, etiam si deteriora
sint, insuetis minus molesta solent esse. Quare ad
insolita quoque facienda mutatio.*

Non de exercitatione solum ut præce-
dere oratione, sed absolute de omnibus
consuetis suā hoc aphorismo fert senten-
tiam. qualia esculenta & poculenta, bal-
nei usus, eiusdemque insolentia, vigilia,
somnus, calor, frigus, curæ & studia. Sin-
gula enim hæc quæ commemorauimus,
quia consueti sunt, minus nocent quàm
quæ suapte natura innocētiora nūquàm
venerunt in consuetudinem. Atq; exer-
citationis quidem cōsuetudo ad partiū
agentium robur refertur, quemadmo-
dum paulò suprā diximus. Rerum verò
aliarum quid consuetudo possit aperien-
dum hoc loco esse videtur. Cibus ac po-
tus cum in aliis ferè partibus, tum maxi-
mè in vētriculo acquisititiam & aduenti-
tiam naturā efficiunt. quāuis enim à cor-
pore quoad eius fieri potest maximè vin-
cantur & mutantur, ipsum tamen secun-
dum

dum suam ipsorum naturā efficiūt quodam modo. Quo fit vt secundū ea ipsius magna longo tempore immutatio fiat, atq; nutriendis cōcilietur cum nutriendis similitudo, vt in eo libro demonstrauimus quē de cōsuetis inscripsimus. quo loco illud etiā probauimus, à sui simili vnumquodq; alterari & immutari promptius. Vnde fit, vt quanto similis mutando corpori mutās fuerit, eo citius ipsum immutet & alteret. Quinetiā ab aliis omnibus in quibus versatur & propinquat corpus quā dātenus efficitur, veluti in aëre ambiēte fit frigido aut calido, hoc rarefieri & laxari, illo dēfari solitum. Quæ causa est, vt cōsuetas ferāt facilius, insolitis magis offendātur. nā si caloris propinquitate aut cōsortio rarefactū corpus frigori derepētē occurrat, id euestigiō altius subiēs & sese penitus insinuās lædit magnopere. Cuius rei causa singulorum enumeratione quibus assueuimus declarata est in lib. de cōsuetudine. Iā verò norunt omnes quod experientia notū compertūmq; est, quódq; Hip. scribere cōtētus, eius causam ascribere neglexit. Sed & ipsi eius inueniendę ansam & occasionem dedimus. Verū hęc satis sunt ad prioris aphorismi explicationem. Quod

ad finem scriptū reperitur, vbi ad insue-
ta iubet faciendā esse certo quodam mo-
do mutationem, id sanitatis certius cau-
tiūsq; tutandæ gratia est additum. Siqui-
dem vniūsmodi consuetudo omnis Græ-
cis *μνησίδης* dicta, id est certa quædam &
stata, parum tuta solet esset: quando qui-
dem omnium hominum vita inopinatis
incertisq; rerum casibus sit subiecta. Ne
quādo igitur insolitis rebus & ex impro-
uiso incidentibus, aut occurrentibus gra-
uiter offendamur, nihil non tentare &
periclitari satius esse inquit Hipp. Quod
fiet si non iisdem in rebus & consuetis
semper immoremur & permaneamus,
sed insolitas quoq; interdum & contra-
rias experiamur atque periclitemur.

L I.

Το λεγὰ πολὺ ἢ θραπίνης λενῶν, ἢ πλη-
ρῶν, ἢ θρμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως
ὁπωσῶν τὸ σῶμα λενῶν, σφαλερόν· ἡγεὶ γὰρ πᾶν
τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. τὸ δὲ λεγὰ ὀλίγον,
ἀσφαλές, ἢ ἄλλως ἢν ἡγεὶ τὶς θ' ἑτέρῃ φ' ἑτε-
ρον μεταβαίνει.

*Semel multum & repente vel vacuare, vel
replere, vel calefacere, vel refrigerare, aut alio
quouis modo corpus mouere periculosum: omne
siquidem nimium nature inimicum. Paulatim
verò quod fit, tutum, cum aliàs, tum maxime*

ab vno ad aliud facienda est mutatio.

Quamobrem vniuersim & repentè implere, aut vacuare, calfacere aut refrigerare, aut alio quouis modo corp⁹ mouere periculo nō vacet, ipsemet causam attulit, quū omne nimium naturæ inimicū esse diceret. Naturæ siquidem substantia in symmetria, id est certa & cōmoda elementorum proportionē consistit. quam quidem symmetriam quum omne nimium corrumpat & labefactet, mirū videri non debet si idem quoq; animantis cōstitutionem resoluat. Cōtrā verò paulatim, inquit, vel replere, vel vacuare, & cætera quæ deinceps commemorat facere, minimè periculosum, cū alias, tum maximè vbi à re quapiam cōsueta ad alteram mutationem facere studemus. nā in præcedente aphorismo cōsulebat etiā ad iniueta transeundū esse. In eo igitur transitu, quod vniuersim & repētè fit periculosum, quod verò paulatim sensimque progreditur, tutum.

L I I.

Π Ἀντὶ κατὰ λόγον ποιεῖν, καὶ μὴ γινωσκόντων τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἑτέρον, μέλονται τοὺς λόγους ἀπὸ ἀρχῆς.

Recta ratione faciēti omnia si secundum eam

minus succedat, protinus nō est ad aliud transfundendum, dum modò id constet quod ab initio visum fuit.

Non mediocris prudentiæ munus est ab iis non recedere, quæ rectè sunt visa, nec ad alia subinde remedia transire, tametsi adhuc manifesta utilitas nulla sit secuta. Quæadmodū enim gutta in subiectam petram casitante, vix longissimo tempore in ea fit sensibile cavitatis vestigium: sic in crudis morbis & coctu difficilibus se res habet: in quibus si qs recta ratione quod factò opus est inuenerit, ab eo recedere non debet quod faciendum initio existimauit, etiam si eius usu nihil dum manifestò effectum esse videatur.

LIII.

Ο κείνοι τὰς υγρὰς ὑγρὰς ἔχουσι νέοι ἢ οὐ-
τες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι τὰς ξηρὰς
ἐχόντων ὅτι τὸ γῆρας, χεῖρον ἀπαλλάσσουσι. ξη-
ραίνουσι γὰρ ὡς ἐπὶ πολλοῦ τοῖσι ἀπογεράσκει.

Quibus aliud est humida, iuventam quidam agunt facilius quàm qui eandem sicca habent, sed senectute difficilius defunguntur. Ipsis siquidem senescentibus ferè resicatur.

Præter quàm quòd clara apertaque est huius aphorismi sententia, etiam in eum quæ dicta esse oportuit, recordari ex eo aphorismo licet, cuius tale fuit initium,
Quibus

Quibus in iuuentute alius est humida,
in senectute reficcatur.

L I I I I.

MΕΓΕΘΟΣ δὲ σώματος ἐν νεότητι μέγιστον
εἶναι, καὶ ἐν ἀνδρῶσι ἐγχεῖσθαι, δύσ-
χρηστον, καὶ χεῖρον τῶν ἐλασσένων.

*Vt traducenda iuuentute liberalis & spe-
ciosa corporis magnitudo, ita senectuti gravis
& paruitate deterior.*

Magnitudo corporis propriè appella-
tur ea dimensio quæ in longum, latum &
profundum iustam exuperat mensuram.
Iam verò magnum quoque corpus inter-
dum appellamus, quod solum in longum
amplius iusto auctum est, quamvis huic
longitudinis nomē sit proprium. Simili-
ter quod in latum & profundum legiti-
mam proportionem excessit, magnum
quandoque corpus nominant, quum ta-
mē propriè si dicatur, crassum vocari de-
beat. Si ergo eam corporis magnitudi-
nē intelligi velit Hippo. quæ propriè di-
citur, nihilò fanè ipsa senectuti fuerit mi-
nore corporis statura deterior: si verò lo-
gitudinem aut crassitudinem corporis si-
gnificauit, hæ senescētibus tum graui-
ores, tum inutiles magis fiunt: sed ne iu-
uētuti quidē liberalis & speciosa corpo-
ris crassitudo. de longitudine igitur sola

verè dici potest, quòd in iuuentute quidẽ
 liberalis honestaque & visenda res sit, in
 senectute verò inutilis ac grauis existat.
 incuruescit enim senescentibus, sitq; gra-
 ue & molestum onus, quod Hipp. *Ἀσφου-
 ρον*, id est gestatu difficile dixit.

G A L E N I I N

A P H O R I S M O S,

*Id est, selectas maximèq; ratas Hip-
 pocratis sententias,*

C O M M E N T A R I V S T E R-
 T I V S,

G V L I E L M O P L A N-
 tio Cenomano in-
 terprete.

Tertio hoc in aphorismos Hippocra-
 tis cõmentario quæ ab ipso de anni tẽpo-
 ribus & etatibus scripta sũt exponemus,
 ea potissimum declarantes quæcunq; in
 ipsis obscuriora videbuntur, (hoc enim
 proprium est expositionis munus) singu-
 lorum tamen quę rectè dicta fuerint de
monstratione non omiffa, quoniam hoc
 quoque

quoque in commētariis fieri consuevit. Satis autem hoc etiam loco Lyci inconstātiā mirari nō queo, qui, ut ipse quidem ait, Quinti praeceptoris interpretationes scribat, nec eorum quæ de temporibus & ætatibus dicta sunt demonstratiuam vllam probationē adiiciat, sed ad experientiam omnia & obseruationem referat: quum tamen in multorum aliorum aphorismorum explanationibus rationalem de contenta in ipsis veritate disputationem adhibeat, sola experientia non contentus. quam quidem experientiam solam ad congerendam eiusmodi commentationem satis esse non posse & Hipp. ipse ostendit, & orationis continuatione fiet manifestum.

I.

Ἡ μεταβολὴ τῶν ὥρων μάλιστα
τινὲς νοσήματα, καὶ ἐν
τῇσιν ἔρξιν αἱ μεγάλαι μετα-
λλαγαὶ ἢ ψύξις, ἢ θάψις
καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

Mutationes temporum potissimum pariunt morbos, & in ipsis temporibus magnæ mutationes frigoris aut caloris, cæteræque ad proportionem his similiter.*

* Magna
& frequēs
ab aere
morborum
occasio.

Permutationes temporum quidā autumant commutationes eas dici, quibus
temp

tempora vicissim se excipiunt & sequuntur, quasi successiones & vicissitudines diceret. nam hyemis in ver commutatione morbi illi generantur, de quibus in sequentibus sic ipse loquetur, Vere furores, melancholix, epilepsix. Rursusque vere in æstatē conuerso (id quod prima fit æstate) febres inquit, continuæ, & tertianæ, & ardentes, cæteri; morbi quos deinceps enumerauit. Similiter de autumno & hyeme scripsit, inquit illi, qui mutationes & vicissitudines pro eodem accipiunt. Cæterum vox potissimum, orationi addita hanc aphorismi expositionem non admittit. Quemadmodū enim temporum commutationibus & vicissitudinibus morbi quidam generantur, sic iisdem soluantur: quod & Hip. ipse dixit. Quare successiones temporum morbos nihilomagus pariūt quā soluant. Alioquin quonam modo ille solū ita dicere contentus nō fuisset, mutationes temporum pariūt morbos, sed potissimum addidisset? Melius itaq; fuerit propter huius vocis additionē per mutationes temporum intelligere eorum naturæ & temperationis alterationes. Hæ siquidē sunt quæ maximē pariūt morbos, quum plures deinceps fuerint, aliāq; aliam exceperit

rit, quemadmodū in Epidemiis scriptū reliquit, atque hīc non ita multò pōst est dicturus. Vnius verò solūm tēporis alteratio morbos certē quidē efficit, sed nō prācipuē. Quādo igitur morbi fient potissimum temporis vnius alteratione? quum eius scilicet magna cōtigerit mutatio. propterea enim dicebat, & in ipsis temporibus magnæ mutationes caloris vel frigoris, vel alterius cuiusdā, vt humiditatis, siccitatis, ventorum, horūve silentij & quietis. Hæc recta est interpretatio, aptē præsenti lectioni conueniēs. Est & alia eiusmodi lectio. Mutationes temporum pariunt morbos maximos, & in ipsis tēporibus magnæ præsertim mutationes. quæ scriptura nullā obscuritatem habet apud eos maximè qui ea quorum modò finem dicendi fecimus, intellexerunt. Sunt & aliæ quædam eiusdem dictionis lectiones, quas facile ex iis quæ diximus examinare poteris & intelligere.

I I.

Tων φύσεων αἱ μὲν πρὸς θερον, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα, οὗ ἢ λιανῶς πεφύνασι.

Naturarum quædam ad æstatem, aliæ ad hyemem benè aut malè se habent.

Naturas hīc appellauit Hip. in proprio maximè & primario significato, quod ex ipsa

ipsa maximè substantia naturæ sumitur. quam quidē suprà dicebamus esse temperationem ex quatuor elemētis, humido, sicco, calido, frigido. In opere quoq; de temperamentis demōstratum nobis est vnicum & singulare temperamētum esse eucratum, omnibus perfectionis numeris absolutum, dyscrata verò & à perfectissimo illo deficientia esse numero octo, quatuor vnica domināte qualitate, quatuor item alia duabus qualitatibus præpotentibus. atque vna quidem vincente, calida, frigida, sicca, humida: duabus verò superātibus calida & sicca, calida & humida, frigida & sicca, frigida & humida. Ad æstatem igitur frigida & humida naturæ optimè habent, ad hyemem calida & sicca: Calida contrā & sicca naturæ æstate malè afficiuntur, frigida & humida hyeme. Atq; hæ quidem naturæ omninò seu vtriusque qualitaris ratione ad dicta tēpora optimè & pessimè se habent: quæ verò vtracunque qualitate iuuantur à temporibus aut offenduntur, hæ non omninò benè aut malè, sed mediocriter afficiuntur, vt humida & calida æstate & hyeme. æstate nanque vt humida, hyeme vt calida melius afficitur.

I I I.

TΩν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας οὐ κα-
κῶς πεφύκασιν, καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς
ἄρας, καὶ χώρας, καὶ διαίτας.

*Morbi * alij ad alia tempora benè vel malè
se habent. Et quædam ætates ad tempora alia
& loca & aliud victus genus.*

* *Morbi
alij ad alia
tempora fa-
cilis, diffi-
ciliusve ge-
nerantur &
solvuntur.*

Inordinatius hunc aphorismū extu-
lisse mihi videtur Hippocrates. Nam me-
lius ita dici potuit, Morbi alij & ætates
aliæ ad alia tempora & loca & victus ge-
nus benè & malè se habent. Benè itaq; se
habent ad tempora morbi quod ad sui
generationē attinet similes, quod ad so-
lutionem contrarij. Hoc enim prius defi-
nivimus, quū exponeremus aphorismū
illū cuius initiū, Periculosè minus ægro-
tant. Aetates autem ut & naturæ frigida
ad calida, calidæ ad frigida tempora be-
nè habent, ut senum ætas ad æstatē, iuve-
num ad hyemē habet melius. Eadē ra-
tione à locis quoq; nō morbi modò, sed
etiam ætates afficiuntur. morbi enim ca-
lidi locis calidis magis generantur, & mi-
nus sunt periculosi: meliùsque valent in
frigidis regionibus ætates calidiores, &
in aliis ad proportionē. Sic ad victus ge-
nus alij ad aliud benè malè se habent
tum morbi, tum ætates. Nam calidiores

ad

ad victus rationem frigidiorē, frigidiores ad calidiorē, & sicciores ad humidiorē, humidiores ad sicciorē benè se habent, & vt breuiter dicam, contrarij morbi & ætates ad contrariā victus rationem benè, similes ad similē malè habent, nisi ætas moderatio victui & tēpori & regioni tēperatio cōparetur. Nam hoc solo modo similes & ætates & naturæ à similibus benè afficiuntur: his verò quæ immoderatus à tēperie recesserint, contraria tum loca tum tēpora, tum victus ratio magis conferūt. Iā verò morbi omnes quū immoderationes quædā sint, à similibus, tum locis tum temporibus generantur, soluuntur à contrariis.

I I I I.

EN τῇσιν ὥρῃσιν ὅταν τ' αὐτ' ἡμέρης ὅτε
 μὲν θάλλωσιν, ὅτε δὲ ψύχῃ γίνωνται,
 φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεται χρεῖ.

*In temporibus cum eodem die modo calor
 modo frigus, autumnales morbi expectandi.*

Merito sanè. neque enim appellationes temporum, sed temperationes cause sunt morborum. Quum igitur à sua natura desciscūt, morbos quoque diuersos parturiant est necesse.

Nοτῶν βαρύνουσι, ἀχλὺν ὡδεις, καὶ ἡ βαρύνουσι
 μωθροῖς

πῶδοι, διαλυτικοί, ὁπόταν οὗτος δυνατὸς ᾖ,
 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀρρώστιασι πάσχειν· ἢ
 δὲ βόρεον ἢ, βῆχας, φάρυγγας, λοιμίας σκλη-
 ραί, δυσχρίαι, φριγώδεις, ὁδύνας πλεονάζου-
 δέων. ὁπόταν οὗτος δυνατὸς ᾖ, τοιαῦτα ἐν
 τῇσιν ἀρρώστιασι προσδέχεσθαι χρή.

Auster auditū hebetat, caliginem visui ob- *Austro he-*
ducit, caput grauat, corpori tarditatem & lan- *besunt sex*
gorē conciliat. Cum itaque is increbrescit, ta- *sus omnes,*
lia inuvalidis accidunt. Contrā Aquilo tusses *languent*
mouet, fauces exasperat, aluum indurat, vri- *corpora.*
nam suppressit, horrores excitat, lateris & pe- *Aquilone*
toris dolores facit. Hoc itaque dominante, ta- *nosus & frē*
lia infirmos expectare oportet. *gidas par-*
tes laedit.

Rei quidem certē effectū significauit,
 cum diceret, Auster auditum hebetat,
 oculis caliginem offundit, caput grauat,
 torpentes & languidos efficit: causam
 verò indicauit, quum illud adscriberet.
 Quum itaq; iis increbrescit, talia laborā-
 tes inualetudine patiuntur. Semper si-
 quidem medicum separare & fecernere
 oportet id quod propter externā aliquā
 causam non ratione morborum accidit
 ut certius præsagia capiat. Causam verò
 quamobrem auster grauiorem auditū,
 & caliginosum visum efficiat difficile nō
 est ex eius tēperamento intelligere, quip-
 pē qui calida sit & humida natura. Eius-

modi enim omniavim replēdi capitis ob-
 tinent, quæ eadē ipsa causa est, vt sensuū
 instrumenta humiditate multa inferciat,
 & capitis grauitatē (quā καρκίαιον Græ-
 ci dicunt) faciat. Iā verò in principio ner-
 uorū humefacto, voluntarios motus tor-
 pere, & veluti solutū se & languidū senti-
 re hominē est necesse. Contrā aquilonia
 vt ipse inferius dicet, tēpestare coguntur
 ac firmātur corpora, & robustiora vege-
 tioraque fiunt, expeditiora itē & alacrio-
 ra promptioraq; ad motū euadunt & au-
 ditu valētiora. Sed nūc ista non opposuit
 iis quæ ab austro corpori accidunt, quia
 hoc aphorismo sola ea quæ ab utroq; vē-
 to importantur incōmoda persequi pro-
 posuit, vt perspecta ea & cognita habētes
 ab iis separemus quæ morborū ratione
 eueniunt. Aquilonio igitur, inquit, statu

* *Fiunt e-* fiunt * *tusses* propter instrumentorū vide-
siā per ac- licet respirationi seruientiū intēperiē &
cidens tus- faucium asperitatē inæqualitatē mve. de
ses, Aqui- qua loqui se ostendit, cum fauces addi-
lone plenius dit, vt subaudiremus exasperat verbum.
cerebrū con- Nā hoc quoq; pacto interdū loqui solet.
stringent. paulò post enim dicet, Autumno multi
& humidi- æstatis etiam morbi, quartanæ, errones,
tatē ipsius splenes. Possumus & coniūctim ista duo
in partes legere, Aquilo fauces, aluū indurat, vt in
subiectas ex-
primente. terpr

terpretes nonnulli legendū esse putarūt. Nā & fauces per tēpestatē aquiloniā euadunt duræ, quia exiccantur & refrigerantur, & alius dura excernit: tū propter tēporis conditionē ad ficcius vergētem toto siccescēte corpore, & propterea humidiores alimenti partes auidius ad se trahēte, tum etiam quia diutius in corpore retenta superuacanea nec permeātia tota exucta & arida reddūtur. Dysuria præterea, id est urinae reddēdæ difficultas accidit flante aquilone, propter frigiditatē offensa vesica. nam exanguis est & frigida, & idcirco plusquā aliæ partes frigidis causis patens ab iis promptius afficitur. Eadē Boreæ frigiditas, thoracis etiā dolores facit, communi cū aliis partibus noxa: accedēte etiam respirationis læsione, quæ nō pariter pulmonem & cor attingit ob caloris in ipsis contēti copiam. Homines verò vt aquilonia cōditione inhorrescant facit manifestò aëris ambientis frigida & sicca natura.

V I.

Οκόταν δὲ φθὺ γένῃται ἢ ἢ ὁμοίον, ἰδρῶτας ἐν τοῖσι πυρεθοῖσι πολλὰς προσδεχέσθαι χρὴ.

Quum estas sit similis veri, sudores in febribus multos expectare oportet.

Quemadmodum paulò antè dicebat, quum eodem die modò calor, modò frigus, morbos autumnales expectare oportet, eodè nunc modo rursum ait, Quum æstas euadit similis veri, hoc est moderata temperie naturæ veris respondente, multi in febribus sudores expectandi. Id quod ratione fit optima. neq; enim sine aëris nos ambientis calore, & superuacanea aliqua humiditate cõtenta corporibus sudores multi manare possunt, quorum primum æstate, alterũ hyeme, neutrum autumnò, vtrunq; vere fieri solet. Meritò itaq; æstas, si valde sicca sit & torrida, humiditatem contentam absumit & resoluit: si verò similis sit veri, calore quidẽ euocat ad cutim, sed præ humiditate in vaporis speciem resolvere & consumere non potest. Morborum itaq; crisi humiditas dum tota simul & confertim excernitur, multos sudores facit.

V I I.

EN τούτοις αὐχμοῖσι πυρετοὶ ὄξεις γίνονται. καὶ ἢ μὲν ἐπὶ πλέον ἢ τὸ ἐλάχιστον ἔσθαι, οἷον πλεονάζουσι καὶ ἐλαττωθῶσι, ὡς ἐπισημασθὲν καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδεχέσθαι.

Magnis siccitatibus febres fiunt acutæ. Quod si annus talis esse pergat, qualẽ temporis statum esse

effecerit, tales ferè morbos expectare oportet.

Siccitatibus non multas, sed acutas febres fieri inquit. Siquidem paulò post dicturus est, Ex anni cōstitutionibus in vniuersum siccitates assiduīs imbribus salubriores, ac minus mortiferæ. Rursum illud deinceps coniungens, inquiet, Humidiore ac pluuio cœli statu plerunque morbi fiunt, & febres longæ, idque bona ratione fit. Nā aëris ambiētis humiditas pituitosos humores cōgerit, & nō paruā cumulat aquæ superfluitatis copiā. Siccitas verò humores quidem minuit, sed qualitate biliosiores reddit. Quæ causa est vt sicciore temporis cōditione febres numero quidē pauciores gignantur quā pluuiosa, sed hæ acutiores fiant. Quæ in aphorismo sequuntur, sunt manifesta.

V I I I.

EN τοῖσι καθεστῶσι καλοῖσι ἢ ἀραιῶσι τὰ ὥρα ἀποδιδῶσι, οὗ καθεστὸς καὶ ἀντιθέτως αἱ νόσοι γίνονται ἐν δὲ τοῖσι ἀνατρεσκουσιν, ἀνατρεσκῶσι καὶ δύσκολοι.

Certis temporibus & suam tempestiuitatem seruantibus certi & tempestiui ac iudicati faciles morbi fiunt. Incertis autem & alienis, incertæ quoque agrotationes fiunt, & ad iudicandum difficiles.

Καθεστῶτας καλοὺς (latine statata, debita;

ordinata & conueniētia tempora dicere possis) appellat Hippocrates, partes anni ordinatim & tēpestiuē suam temperationem sortitas. Quē verò annum *καθεστῶτα* (Latinē, rectē atque ordine constitutum annum dicere potes, vel qui temporū vices benē cōstitutas & tempestiuē dispensatas habet) idem Hippocrates vocet, ex eius libello de aquis, aëre & locis discere licet. Si inquit, syderū ortu & occasu conuenientia hæc signa appareant, si autūno fiant pluiæ, & hyems moderatior, neq; nimis tepens & humida, neq; frigore excedens tempus legitimum, si vere & æstate imbres fiant tempestiui, sic demū annus euadet saluberrimus. Cum itaq; audiueris quem annum *καθεστῶτα* dicat, facile quē *ἀκατάστατον* appellet potes intelligere. Quæcunque enim tempora parte aliqua non seruarint anni benē cōstituti moderationem, ea *ἀκατάστατα*, id est, incerta, aliena, inordinata & intempestiua nominat, & morbos qui in ipsis gignuntur similiter *ἀκαταστάτους* nūcupat, quos *δυσκρίτους* etiam, id est, *λακονκρίτους* vocat. vel enim cū grauib; symptomatis & periculosis Crises in talibus morbis fiūt, vel præfenti sunt exitio, vel restibili denique semine rediuiui ac reduces morbi fiunt.

I X.

EN φθινοπώρῳ ἐξύτῃ αἱ νόσοι, καὶ δα-
νατῶδες τὸ ἐπίπαρ' ἢ ὃ ὑγιανόντα-
τον, καὶ ἥκιστα δανατῶδες.

*Autumno in vniuersum morbi acutissimi
& perniciosissimi : Ver autem saluberrimū &
minimè exitiosum.*

Quum anni tempora singula suam & conuenientem seruant temperationē, in ter ea ver est saluberrimū, vt pote quod eucraturū existat & moderatū : morbos autē acutissimos & perniciosissimos quā tum in ipsis quidē est temporibus, autūmnus adfert. Siquidē ver magnam cœli temperiē habet. Autumno verò hoc imprimis mali inest, quòd eodē die modò calor, modò frigus dominetur : deinde æstatem excipiat, in qua humores multis adusti, quibusdā vires etiā sunt debilitatæ. Nec verò sola hac ratione morbifer autumnus, sed quia humores etiam, qui prius ad cutim mouebātur, atq; eiusdem perspiratu digerebātur, per autumnū ab aëris ambientis frigore pellantur in profundum & intrò cogātur. Atq; hæc sunt omnium hominū cōmunia. Iis verò qui vitioso victu vtuntur auctarij vice poma accedunt, quibus abundè repleti faciliè malorum humorum copiam colligunt.

X.

Το φθινόπωρον τοῖς φθίνουσι λανθόν.
Autumnus tabidis nocuus.

Autumnum aliis etiam de causis incubat superiore aphorismo, eundem nunc ut tabidis eximie & præcipue nocentem rursum damnat. Iam verò utrum eos solū tabidos appellet, qui phthoe laborat, quibus ulceratus scilicet pulmo est, an omnes quacunque occasione colliquefactos & macilentos coniicere non possimus. Verum utrisque constat autumnum esse aduersum, cum siccus simul ac frigidus & inæqualis existat.

XI.

Περὶ δὲ τῶν ὥρων, ἢν μὲν ὁ χειμὼν ἀν-
 χμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ ἐ-
 πομβρὸν καὶ νότιον, ἀνάγνηται δὲ πυρε-
 τὸς ὀξείας, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας
 γίνεσθαι, μάλιστα δὲ τῇσι γυναιξὶ καὶ ἀνδρά-
 σιν τοῖσιν ὑγροῖσι τὰς φύσεις.

• *Inter anni partes, si hyems sicca & aquilonia, ver pluviosum & australe fuerit, æstate necesse est febres acutas fieri & ophthalmias & dysenterias, mulieribus præsertim & viris natura humidioribus.*

De temporum variatione & immutatione agit his aphorismis, ab aquilonia hyeme & sicca, & vere australi & pluvio
 facto

facto initio. Eiusmodi autē mutationes
quanquam parvæ existūt, sunt tamē præ
ter naturā. Quare aduentate æstate mor
bos fore prædicit febres acutas, ophthal
mias, dysenterias. Atq; causam certē qui
dem cur post talem temporū statum eius
modi morbi fiant ipse explicuit in libro
de aëre, aquis, & locis, cuius sic habet ora
tio: Si hyems sicca & aquilonia, ver plu
uium & austrinū fuerit, ut febribus æstas
abundet est necesse, in eaq; ophthalmias
ac dysenterias fieri par est. Vbi enim ver
nis imbribus & austro madefacta & hu
meclata terrā æstatis derepētē æstus in
teruenerit, tum à terra permadescente &
calida, tum à sole adurente geminari ar
dorem est necesse, hominū propterea ne
que constātibus, sed potius laxatis vētri
bus, neque cerebro resiccato. Neq; enim
vbi ver eiusmodi præcessit, fieri potest,
quin corpus & caro fundantur & colli
quesiant, simulq; cum omnibus acutif
simas febres, tum maximē pituitosis eue
niāt. Mulieribus verò par est dysenterias
fieri & viris natura humidioribus. Atque
hæc sunt Hipp. verba ex libro de aquis,
aëre, & regionibus. Nos verò pluribus ut
eius oratio apertior esset & perfectior ef
fecim⁹, ac imprimis illud declarauimus,

quamobrem nec hyeme ipsa dixerit nec vere eiusmodi tempestatem sortitis, morbos existere, cum tamen secundo Epidemione eo ipso tempore deprauato Cranone carbūculos ortos fuisse prodiderit. atque eius sic habet dictio, Cranone anthraces æstiuī, imbri largo per ardores assiduè descendente, iiq; magis increbrescente austro fiebāt. Manifesta itaque ex eius dictis causa est, quamobrem Cranone per æstatem carbones sunt facti. neq; enim parum à naturali temperatione recesserat, sed ad talem ipsa venerat statum per quem putrent facilè, quæ naturā nata sunt putredini obnoxia. Possunt enim humiditates præter modū auctæ putrefacere, ut & ipse dicturus est, Morbi pluviosis temporibus ferè fiunt febres longæ, alui fluores, putredines. Sed iis ipsis caliditates magis putrefacere possunt. Ambabus verò simul coniunctis, nec minus quàm Cranone vehementibus & immoderatis, tēpus alterū corpus ut offendatur non expectat, sed in priore gravissimè ledatur est necesse. Ac per hyemem siccam & aquiloniā corpora molestiis iis afficiuntur, quas ipse prius retulit his verbis, Aquilo tusses mouet, fauces exasperat, aluum durat, urinam supprimit, horrores

rōres excitat, lateris & pectoris dolores facit: non tamen propterea effatu dignus morbus gignetur. nam alioqui sicciores tempestates sunt salubriores. In vniuersum enim, inquit, siccitates perpetuis imbribus salubriores, & minus mortiferæ. Hyems itaq; illa aquilonia & sicca homines tussi, alui retentione, dysuria, & dolore partium pectoralium *ὀρθοτάδην* vexabit, (id est non tam malè habebit vt lecto teneātur, aut solitas actiones intermittere cogantur) non tamē febres aut dysenterias aut simile quidpiam est effectura. Sed cur ne vere quidē pluuioso & australi morbi grassantur? quia præcessit hyems multū frigida & sicca. ipse verò dixerat non solū spectandas esse præsentem tempestates, sed etiam ex quibus & in quæ tempora mutationes fiant considerandū. Corpus itaque prius per hyemem siccam & aquiloniā resiccatum tantū abest, vt à vernis pluuiis quicquā patiatur, vt aliquid etiam iuuetur, ad naturalē quadamtenus rediēs mediocritatem. Si verò totum ver humidū fuerit, ad aliam corpus & contrariam ei quam prius siccam habebat, conditionem redigetur, in medio positam symmetriam, id est mediocritatem superās. Quare paratū

tum ipsum ad offensionē æstas excipiet, ut pote terra adhuc humecta, atq; ob id suffocantem æstum & grauem efficiente, Etesis nimirum nondum flare solitis. nā ij posterius & post Caniculam flare incipiunt. Quare totum illud tempus mediū febres habebit acutas, propter caliditatē & humiditatem in corpore humoribus putrescentibus, ophthalmias item & dysenterias pro partium habilitate facilē offensionem admittentium. Aliæ enim aliis pro corporū temperatione sunt ad patiendum faciliores aut difficiliore. Nā ophthalmiæ omnibus ferē sunt molestæ capite repleto, nisi quibus oculi adsunt præualidi. Dysenterix verò, ut & ipse dixit, eos torquent qui natura sunt humidiores, & mulieres. hæ siquidem viris sunt humidiores. Si totam igitur tempestatē damnamus tanquam nostra putrefacientem corpora, constat utique maiorem in corporibus humidis fore putredinem. siquidem hoc ipsum quod in corporibus caloris vi putrescit, humiditas est cuiusdam materiæ vicem obtinens. Ambientis verò aëris humiditas, quia humores in corpore redundātes desiccare prohibet, ea ratione adiuuat vim putrefacientem. Nihil igitur mirum si talibus tempestatibus

bus naturæ humidiores iniuriæ magis pateant: propterea dicebat febres pituitosis magis obuenire. talibus siquidem esse humidioribus est necesse. Manente igitur putredine in corpore febres fiunt: si eadem per ventrē vacuetur, dysenteria. Atque hæc mala per totam erunt æstatem, nisi circa Caniculæ ortum aliqua fiat mutatio, de qua ipse in lib. de aquis, aëre, & locis egit, statim post eam dictionem cōsequenter, quam suprà posuit, cuius ea fuit clausula: Et dysenterias mulieribus par est accidere, & viris natura humidioribus. nam orationem continuans deinceps scribit in hunc modum, Et siquidem superuenerit circa Caniculæ ortum aqua & tempestas, & Etesia flauerint, spes est eiusmodi quieturos morbos, atq; autumnum salubrem fore. Alioqui mortis periculū imminet pueris & mulieribus, non etiam senibus: atque verendum ne qui euaserint, in quartanam tandem incidant, quæ in aquam inter cutem terminetur. Verū de iis quæ præterea dixit de aëre, aquis & locis, quū eum librū interpretabimur, diligentius disputabimus. De iis verò quæ ad præsentis aphorismi explicationem pertinent, satis multa diximus, excepta dictione

vna,

vna, Necesse, quam nō solo hoc aphorifmo addidit, sed etiā libro de aëre, aquis & locis, per eam scilicet significās quòd rei natura fìsus, non obseruatione aliqua hæc literis prodiderit. Quoties namque ipsum par esset vidisse talem temporum tempestatem, & quot in locis, num bis, térve quaterve? sed ne si sæpius quidē vidisse dixeris, iam queas ita semper fore pronūtiare. quemadmodum nec si medicamēto aliquo videris sex aut septē purgatos homines, iam dicere certò possis omnes posthac similiter purgandos esse. Quare pro manifesto relinquitur quòd rei naturam, non obseruationem aliquā secutus Hipp. ita scripserit, Necesse est æstate febres acutas fieri & ophthalmias & dysenterias.

XII.

HN ἡ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἐπομβριὸς καὶ δύλιος γένηται, τὸ ἥλαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες ἥσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἥρ, ἐκ πάσης προφάσεως ἐκλήρωσιν· αἱ δ' ἀρτέκνουν, ἀκρατεῖα καὶ νοσήσιν τὰ παιδία τέκνουν, ὥστε ἢ παραισῆνα ἀπέλυσθαι, ἢ λεπτά ἢ νοσήσιν ἢ ἐόντα. τοῖσι δ' ἄλλοισι δυσεντερία, καὶ οφθαλμῖαι ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δ' σπληνικοῖσι κατάρροι σιλόμως ἀπολλύνται.

Centrā

Contrà verò si australis hyems & pluviosa
 & tepens fuerit, Ver siccum & aquiloniũ, mu-
 lieres quibus partus in ver incidit quavis occa-
 sione abortiunt: aut si pariãt, tam infirmos &
 morbosos partus edunt, vt vel statim ipsi inter-
 eant, vel tennes & valetudinarij viuant. Cete-
 ris dysenteria & ophthalmia sicca fiunt, & se-
 nibus catarrhi perniciem breui allaturi.

In duobus tēporibus superiore apho-
 risimo comprehensis crasis, id est qualita-
 tum permistio vice versa se habet atque
 in duobus præsentibus tēporibus. Qua-
 lis enim illic hyems erat, tale nunc ver
 est, & quale illic ver, talis nũc hyems. At-
 que in illis nõ fuisse necessariũ vere mor-
 bos vehemētes existere abũdè diximus:
 nunc verò quòd hyeme humida & cali-
 da, vere frigido & sicco necessarium sit in
 ipso vere homines ægrotare demõstran-
 dum esse videtur. Primum mulieres qui-
 bus tempus pariendi in ver incurrit, qua-
 cūque occasione abortiunt. Corpora si-
 quidem per hyemem ὀΐδιον, hoc est tepi-
 dam & clementē humida & mollia & ra-
 ra facta, intrò facilè ad intimas vsque sui
 partes ambiētis aëris verni frigiditatem
 admittunt. Quò sit vt partus qui longo
 iam tempore aëris tepori & clementiæ
 assueuerãt, vehemētius à frigore perculsi,
 bona

bona ratione alij in ipso vtero iam mortui deprehendatur, alij in ipso partu moriantur. qui verò viui in lucem editi fuerint, non ferentes repentinam in contrarium mutationem, vel breui postea tempore è vita decedat, vel tenues & morbo si ægrè vitam trahant. Cæteris deinde pituitosis & mulierib⁹ dysenterias fieri inquit, pituita nimirum à capite in ventrè defluente. Hunc siquidem humorè dicto cœli statu cumulari par est, repleto scilicet per hyemem, & circa veris initium repente refrigerato capite. quando quidem cerebrum facilè pituitosa generet excrementa, cum refrigeratū subigendo non est & perdomādo alimēto. Sed & hoc pituitæ generationi accedit, ut quæ à vehementi frigidityte fit euadat acida: & quæ à calore caput replente, salsa. sicut & quæ propter exiguam fit frigiditytē, nullam ad gustū manifestam qualitatem aut certè paucam dulcedinem præ se ferat. Quæ itaq; ob præsentem aëris statum pituita fit, propter hyemis calorē salsa euadet. qua occasione maximè dysenterias generabit, quū mordens diutius & radens intestinū labefactauerit & malè affecerit. nam quum propter lentorem in transitu per intestina hæreat & cesset, semperque sua

*pituita sal-
ditat dysen-
terias, easq;
molestissimas*

sua qualitate aliquid abradat deteratq;
dysenteriam meritò efficit. Calidis verò
naturâ & biliosis hominibus ait Hippoc.
ipse ophthalmias ficas accidere. Sic au-
tem eas vocat quæ citra materiæ affluxû
fiunt. Calidis siquidem naturis & ficcis,
sicca & frigida tempestate calidâ & hu-
midam excipiente tales ophthalmias fie-
ri rationi est consentaneum. Caput enim
prius per calidam & humidâ temporis
conditionem repletum est, frigus verò su-
perueniens velut manu quapiâ extrinse-
cus apprehenso & cōpresso veluti spon-
gia cerebro contentâ humiditatem ex-
primit: quæ delata aliàs ad alium locû
iniuriæ opportunû & ad patiendum fa-
cilem varios cōcitât morbos: quo modo
iis qui infirmos naturâ & debiles oculos
habêt ophthalmiæ sūt, ex quibus pro-
pter aëris frigiditatem superficiem den-
santis foras nihil effluere potest. Iam ve-
rò quòd hæc omnia Hipp. quæ diximus
ad causas referat antedictas liquet ex iis
quæ lib. de aquis, aëre, & regionibus scri-
psit: cui⁹ ita habet oratio, Pituitosis ita-
que & mulieribus par est dysenterias ac-
cidere ppter naturæ humiditatē pituita
à cerebro defluēte: Biliofis autem ficas
ophthalmias ob carnis caliditatē & sicci

tatē. Similiter & illud quod in fine apho-
rismi scribitur, Et senibus catarrhi perni-
ciē breui allaturi, ipse eodē libro his ver-
bis scriptū reliquit, Valde autē senib⁹ ta-
les ppter venarū raritatē & attenuatio-
nem catarrhi fiunt, vt repētē ex iis non-
nulli intereāt, aliis pars dextera sinistra-
ve resoluta flupeat. qbus verbis Hip. non
illos valde cōsuetos catarrhos appella-
tos, q ex capite per arteriā asperā in pul-
monem fiunt, significare videtur, sed eas
fluxiones omnes quę ex capite per venas
in partes feruntur subiectas. Vnde illud,
Breui perniciem allaturi rectē adiectū
esse videtur, q fluxiones eiusmodi subi-
ta crisi terminātur, cum alij catarrhi lon-
giore durent tempore. Nonnulli tamen
interpretes eos ipsos catarrhos intelligi
volūt qui ex capite per fauces & arteriā
in pulmonē fiunt. itaque orationē hanc
cum negandi particula efferūt hoc mo-
do, Et Senibus catarrhi, qui celeriter nō
interimant. idq; rectē ipsi dicūt. Siquidē
frigidæ in senibus fluxiones propter æta-
tem cōctionem non recipiunt. Verū in
quibusdam exemplaribus scriptum est,
breui perniciem allaturi, quandoquidē
in lib. de aquis, aëre & regionibus dixe-
rit, Vt repētē ex iis nonnulli intereant.

X I I I.

HN δὲ τὸ δέρον αὐχμηρὸν καὶ βέριον
 γίνεσθαι, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον καὶ
 νότιον, κεφαλαλγίας ἰσχυραίας ἢ χειμῶνα γί-
 νουσι, καὶ βήχες, καὶ βράγχοι, καὶ ῥινορροΐαι,
 ἐνίοισι ἢ καὶ φθίσεις.

*Aestate verò sicca & aquilonia, Autum-
 no pluvioso & australi, vehemētes capitis dolo-
 res in hyemem, & tussēs, & raucitates, & gra-
 uedines, nonnullis etiam tabes expectande.*

Eandem crasim nūc æstati & autum-
 no tribuit, quam hyemi & veri attribue-
 rat paulo suprā, quum diceret, Si hyems
 sicca & aquilonia fuerit, ver pluvium &
 australe. Quinetiā eo loco propter hūc
 temporum statum febres acutas æstate
 futuras dixit, ophthalmias item & dysen-
 terias, sic nunc capitis dolores (cepha-
 lalgias Græci vocant) tussēs, raucita-
 tes & destillationes hyeme expectandas
 esse dicit. Sed neque illic ascripsit æsta-
 tis conditionem, neq; hīc hyemis: quip-
 pe qui naturalem vtrumque tempus
 temperationem seruare vellet. Nam
 si præter alia tempora, in his etiam di-
 uerſa quædam aëris fiat intemperies,
 propterea quiddam etiam aliud ad di-
 ctos morbos accedet, quod eius intēpe-
 statis sit propriū. Verū in eo cœli sta-

tu quo hyemem siccam & aquiloniam
ver pluuium & australe esse dixit, mor-
borum qui hyeme fieri deberent causas
explicuit in libro de aëre, aquis & regio-
nibus: sed in præsentī statu de ipsis nihil
eo libro dixit. Statim em̄ post illas duas
tempestates suprā scriptas, vnā qua
hyemem borealem simul & siccam, ver
pluuium & australe esse statuit: alteram,
in qua vice versa hyems pluuiosa esset &
australis, ver siccum & aquilonium, hanc
istis consequenter ordine tertiam à natu-
rali statu temporum declinationem, de
qua pposito agitur aphorismo, eo libro
nō adscripsit, sed huius loco aliam sub-
iūxit, quæ talis est, Si verò æstas pluui-
osa fuerit & austrina, similisque sequatur
autumnus, morbis abundare hyemem
est necesse. postquā deinceps alias quas-
dam scripsit, sed ne eas quidem præsentī
similiter. De quibus omnibus ipsi age-
mus, quum in eum librum cōmentabi-
mur. In præsentia de proposita ab ipso
Hipp. inter aphorismos tempestate dica-
mus, disputationis eodem sumpto initio
quod paulò ante fecimus. Verisimile em̄
est Hippo. ipsum naturalem hyemi tem-
perationem retinere, id est humidam &
frigidam eatenus hyemē facere, quate-
nus.

nus vtraque qualitas temperatis orbis
 terrarum partibus conuenit. de quibus
 moderatis mundi tractibus ipsum verba
 facere memoria tenendū est, vt ipse pau-
 lō pōst quum eorum nominatim faciam
 mentionem dicturus sum. Seruante ita-
 que suam naturam hyeme, in ea nullus
 magnus morbus ortū est habiturus, sed
 solæ cephalalgia & tussis, & raucitates &
 grauedines erunt molestæ, quæ pleni ca-
 pitis sunt symptomata. Quod si fortē, vt
 antē dicebam, imbres austrini vtrumque
 tempus tum æstiuū, tum autumnale ha-
 buissent, in ipsa etiam fortasse estate, si-
 minus, autumno certē frequētes omnino
 fuissent tempestatis humidæ & australis
 proprij & familiares morbi. Nunc quo-
 niam æstatem siccam & aquiloniam præ-
 cessisse, & autumnū humidum & austra-
 lem sequutū fuisse ponitur, rationi pro-
 fectō consentaneum est nō solūm proti-
 nus neminem ægrotare cœpisse, sed siccī-
 tatis etiam æstiuæ immoderationis reme-
 dium nō paruum fuisse autumnī tempe-
 statem humidam. Verūtamē quia totus
 autūnus talis secutus est, atq; idcirco iis
 qui humidiores sunt natura caput præter
 modum repletum fuit, vt in proximam
 hyemem dicti morbi incurrant est neces-

se, quinetiam ex ipsis tabidi euadant qui
tabi erāt obnoxij, quales tum qui stricto
angustoque sunt pectore, tum quibus à
capite in pulmonem fluxio defertur. His
ergo tabes cōciliabitur, aliis autem nul-
lus grauis morbus, sed tussēs, raucitates
& eiusmodi alia symptomata erūt mole-
sta, quæ fiunt dum hyems repleta per au-
strinos imbres capita excipit. quæ dein-
de ipsa in quibusdam hoc solū efficit, vt
in capite permanens excrementum ipsi
fit * doloris causa. Siquidem nulla corpo-
ris parte plenitudinē vllam hyems dige-
rit aut discutit: In aliis verò auctor est vt
vehementius coacto & constricto capite
expressum excrementum in * partes fera-
tur capite inferiores. Atque hæc velut ca-
pitis purgatio est & vacuatio. Sed in qui-
bus præ copia grauatum prius & debilita-
tum caput hyemis frigus ferre nō potuit,
in iis iam per intemperiem refrigeratum
* Tabi. * maiorum partibus inferioribus fluxio-
num causa existit.

* Causa ce-
phalalgie
in hyeme.

* Raucita-
tis & gra-
uedinis.

X I I I I.

HN δὲ βόρσιν ἢ καὶ ἀνθρώπων, τοῖσι μὲν
ὕγρασι ἐδοῖ τὰς φύσεις, καὶ τῇσι γυναι-
ξὶ ξύμφορον, τοῖσι δὲ λοιποῖσι ὀφθαλμῖαι ἔσονται
ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες, καὶ λέοντες ἐνίοισι
δὲ καὶ μελαγχολία.

Aquil

Aquilonio verò & sicco autūno, hominibus natura humidis & mulieribus comoditas parabitur. Alios ophthalmia sicca, & febres partim acuta partim * longa, quosdam etiā melancholia male habebunt.

* Loco
νεκρῶς αἰν

Orationem hanc integrum aphorismum non esse, sed vnius aphorismi partem alteram, cuius priorem explicandi reponendum modò finem fecimus omnibus est manifestum. Qualis enim superiore aphorismo æstas esse ponebatur, talis utriq; ora legisse vitioni cōmuniter manet, sed prior autumnus detur: quā nū illic pluuium & australem faciebat, lectionem & posterior nunc proposita eundē ἀνυδρον cōprobat id est siccum & aquiloniū esse dicit. Nihil enim refert siue ξηρὸν id est siccū, siue τὸς ex lib. αὐχμηρὸν id est squalidum, siue ἀνυδρον id de aëre, est pluuiarum expertem dixeris. Si itaque aquis & que tempus vtrūque & æstinū & autumnale squalidum fuerit & siccum, naturæ humidæ nō modo nihil quicquā offenduntur ab eiusmodi tempestate, sed aliquam etiam vtilitatem capient. Cuius causam Hipp. ipse in lib. de aëre, aquis & regionibus aperuit his verbis, Pituitosos hæc omnia iuuant. Desiccantur enim, atque ad hyemē præ nimia humiditate minime liquecentes & defluentes, sed exicati perueniūt. Reliquos verò, q̄ tali non

sunt natura præditi, ophthalmiæ sicce, & acutæ & diuturnæ febres, & quosdā melancholiæ etiam comitatur. Quorum affectuum gignendorū causam eodē ipse libro suprā scripto exposuit his verbis, Biliosis verò hæc tēpestas est infestissima. Nimis enim exiccatur, atque sicce ipsi ophthalmiæ superueniunt & febres tum acutæ tum diuturnæ, quibusdā etiā bilis atra. Deinde orationem continuans ait, Bilis nāque quicquid humidissimum est & aquosissimū desiccatur & consumitur, quod crassissimū & acerrimum relinquitur: quod in sanguine quoq; eadē fit ratione. Qua ex re ipsi dicti sūt morbi. Atque hæc satis de propositis tempestatibus. Quamobrem autē Hip. harum meminerit solū, quum & aliæ sint multe, dicere non habeo necesse. Malo viam & rationem aperire, quā si sequaris, tempestates oēs permiste implicare & committere possis. Atq; method⁹ ea talis est, A simplicibus aëris nos circumstantis intempestatibus tanquā ab elementis incipiendum: quarum in paruas, maximas & mediocres diuisione facta, de vnaqua que postea in singulis temporibus dicendum quos secundū suam quæque naturā morbos sit generatura. Quo facto, inter
se

se duorum deinceps temporum intēperies cōmiscere oportet, quemadmodum nunc Hipp. facere est aggressus. Quibus commemoratis omnibus postea trium deinceps temporum omnes cum omnibus implicandæ intemperies, atque ita demum deinceps quatuor etiā temporum copulandæ dyscrasię. Sic enim perfecta absolutaque & integra exercitatio euadet. De quibus intempestatum cōplexibus ipsi fortē aliquando si plus otij nacti fuerimus, ex professo scripturi sumus. In præsentia satis erit illud solū dixisse, valde paucas Hipp. intempestatum complexiones prosequutum fuisse, vt exemplum potius quā pars quædā iusta totius doctrinæ quę de his tradi potest, videri debeāt. Atq; de his plura dicturi sumus quum librum de aëre, aquis & regionibus, & Epidemiā primum interpreta bimur. Iā verò si quod paulò suprà dicere sū pollicitus superioribus attexuero, plura de his commentandi finem faciam. Tēpestates enim omnes de quibus agit Hipp. in temperatis mundi regionibus fieri intelligere nos oportet, exceptis iis Thraciæ locis quæ remotiora sunt à mari. ea enim plusquā par est humida sunt & frigida : quēadmodū Aegyptus & Li-

bya regiones iusto calidiores sunt & sic-
ciores, deperitis earum tractibus illis qui ad
mare sunt siti. Nam frigidis regionibus,
qualis Thracia & Pontus, quia humilio-
res sunt ora maritimæ, ideo temperamē-
to sunt calidiores. Calidis verò, qualis
Aegyptus & Libya, quoniam per æstatem
ventis ab Arcto perflata loca maritima
refrigerantur, idcirco minus calent, quàm
quæ à mari continentē versus recesserūt.
Exactè verò temperata & totius orbis me-
dia zona per Cnidum & Coum insulas,
& loca ea porrigitur, quæ ab his nō lōgè
ad Arctum Notūve versus recesserunt.
Intelligere autē te oportet & cogitatio-
ne cōprehendere rectam quādam lineam
per quæ dixi loca ad ortū & occasum ver-
sus perductam, quæ nihil aliud est quàm
temperata illa zona appellata. quam rē
exactius ab hominibus talium peritis di-
scere poteris. Astrologi nonnulli non zo-
nas sed parallelas appellant, id est perpe-
tuo ductu æquè inter se distantes lineas,
quæ in terra ab ortu ad occasum vsq; du-
ctæ habitationū similitudines designant.
Atque de his maximè locis Hipp. sermo
est habitus. Temporum autē ordo, vt &
ipse passim libris Epidemion indicauit
& præstantissimi scripserunt Astrologi,
ta
lis

talis est. Vergiliarum ortus æstatis est initium: post quas Caniculæ ortus Oporam appellatam id est pomorū seu fructuum cortice molliore generationem inchoat. quam ipsam esse volunt alteram æstatis partem. Post eam Arcturus suo ortu Autumno dat initium. Deinde Vergiliarum occasus hyemi facit principium. quā excipiens æquinoctium veri initium impertit.

X V.

Τὸν δὲ λεγόμενον τὸ ἐνικνύειν, τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐτοὶ τὴν ἐπομβρίαν εἰσιρρύγισιν ὅτεροι, καὶ ἡσυχίαν δὲ αὐτῶν λέει.

Ex tempestatibus anni in uniuersum siccitates assiduis imbribus salubriores & minus mortiferae.

Quòd hic aphorismus, quem nunc explicandum suscepimus inter eos primus scribi debuerit, in quibus de statu temporū agitur, tum ipsa rerum commentatione didicimus quū ipso ad superiorum aphorismorum probationē indiguimus, tum necessitate etiam ad id nos cogente sumus edocti. Siquidem & natura & doctrina prius est simplex composito. Itaque secundum illum aphorismum statim, cuius initium, Auster auditum & visum hebetat, caput grauat, corpora pigra tardaque

daque & languida efficit, ordine primum
 locabimus eum qui ita incipit, Tempe-
 states quotidianæ siquidē Boreales fue-
 rint, cogunt corpora. Secundum verò
 statuemus eum qui nunc propositus est.
 In quo Hippoc. inter omnes tempestates
 anni siccitates perpetuis præfert imbri-
 bus, idq; meritò facit. Siquidem per sic-
 citates superuacanea digeruntur, quæ
 imbribus in corpore collecta putre-
 scunt, nisi quis ipsa quotidie congesta
 quotidianis expurget & discutiat exerci-
 tationibus. Neque enim ea pro magna
 vacuatione habenda est excrementorum
 vaporatio, quæ balneorum cōsuetudine
 perficitur, sed ferè quæ in cute hæret so-
 lum vacuat: quæ verò in profundo sunt
 carni & solidioribus partibus interiecta
 & sparsa, non satis abundè per balneas
 vacuantur. Sed nec si medicamentis pur-
 gantibus quotidianorum excrementorū
 procuretur vacuatio, apta commodaque
 fuerit, quippè quæ magnopere egētibus
 & magnis temporum intervallis vtenda
 veniat. Adhæc superuacaneorū quæ quo-
 tidie in corpore generatur vacuatio mi-
 nor est, quàm pro purgantis medicamen-
 ti efficacia & viribus. Quòd si veritus
 quispiam ne multa in corpore excreme-
 ta cumu-

ta cumulentur, purgationē bis aut certē
semel in mēse adhibeat, is prāterquā
quōd in malam consuetudinem corpus
adducet, etiam ipsum labefactabit, dete-
riusque reddet. Porro alimēti excremen-
tum quoddam est velut serosum & hu-
midum, quod ipsi distribuendo vehiculi
vice est admistum: alterum est velut fuli-
ginosum quiddam residuum in cibariis
permultis peiorib⁹ pręsertim: quod sub-
actionē naturę & coctionem effugiens,
nec assimilari alendo corpori nec agglu-
tinari potuit. Quę omnia quotidie quū
vacuari desiderēt, siccis potius quā hu-
midis tempestatibus vacuari possunt. At
que propterea Hippoc. illas salubriores
esse pronunciauit.

X V I.

Nοσήματα ἃ ἐν μὲν τῇσι νεύροις καὶ ἐν
ταῖς πολλὰς γίνεσθαι πυρετοὶ τε μακροὶ, καὶ
λοιμῖνες ῥύσεις, καὶ σηπτικές, καὶ ἐπίληπτοι, καὶ
ἀπόπληκτοι, καὶ λιμνάγχαι· ἐν δὲ τοῖσι αἵματι-
σι, φθινώσεις, ὀφθαλμῖαι, ἀρθρίτιδες, τραχεα-
ρίαι, καὶ δυσεντερῖαι.

*Assiduis imbribus morbi ferē fiunt, febres
longę, fluxiones alui, putredines, epilepsię, apo-
plexię, angina. Siccitatibus autem morbi tabi-
fici, ophthalmię, articulorum dolores, urinae &
intestinalium difficultates.*

Mirum.

Mitum videri non debet si febres longæ humiditatis consequatur multitudinem. siquidem ægroti ad solutionem morborum coctione egent, & plures humiditates non nisi longo tempore concoqui possunt. Huc accedit quod pluviarum assiduitate frigidiores sunt & humidiores humores, sicut rursus siccitatibus biliosiores. Quare hac quoque ratione febres pluviosis temporibus diuturniores, contrariis siccitatibus acutiores evadunt. Quod autem alui fluxiones merito imbrium abundantia fiant, ex ipsa per alvum humorum expurgata redundantia fit perspicuum: quemadmodum & quod putredines. siquidem manifestò cernuntur sicca humidis minus esse putredini obnoxia. Constat etiam apoplexiam & epilepsiam morbos esse pituitosos. Angina autem fit interdum ipsa superuacaneorum copia in fauces regeſta. fit etiam magna ex parte fluxionibus à capite in faucibus impactis & firmatis. Manifestum porro quod & à nobis sæpè dictum est, cum fluxiones alias tum maximè eas quæ ruunt ex capite, per multos & assiduos imbres fieri plurimum. Contra morbos aut tabificos per siccitates multum fieri, & ophthalmias, & articulorum dolores, ac vrinæ & intesti-
norum

norum difficultates: de iis mihi quidem
 non satis distinctè & definitè pronuncia-
 re & statuere visus. Morbi enim tabifici
 duas has tempestates cōsequuntur, tum
 summè frigidam qua vas aliquod instru-
 mentorū respirationi seruientium rum-
 patur, tum calidam humiditate adiūcta,
 qua caput repletū ad pulmonem fluxio-
 nes ableget. Siccam verò tempestatem,
 quantū in calore est & frigore naturali-
 ter habentem, quiduis potius morborū
 quàm tabes comitabitur. Vnde coacti
 sunt nonnulli adiectiuum nomen tabifi-
 ci referre ad oculorum vitium, quod in
 dictione proximè sequitur, vt oratio es-
 set eiusmodi: Siccitatibus autem immo-
 deratis tabificæ ophthalmiæ fiūt, hoc est
 quæ in tabem oculorum desinant. vnde
 oculi destituti alimento exuccī fiunt, &
 plus quàm eorū naturæ conueniat exic-
 cantur, eorūmq; redditur pupilla angu-
 stior, consumpto scilicet & deficcato hu-
 more proprio. à quo quidē mediocriter
 distenta, in naturali modo retinebatur,
 magis verò quàm ratio postulat amplia-
 ta, in vitiosam & improbandā extēdeba-
 tur latitudinē. Quòd si ipsas per se dici
 ophthalmias intelligamus, ipsis adden-
 dum siccas. Quamobrem verò siccae per
 Iqualores

squalores immoderatos ophthalmiæ
fiât, causam nō ita multò antè explicauimus. Iā verò à fluxione morbi articulares, siccitatibus immodicis fieri omninò nō possunt. nā qui humorū quandā consequuntur acrimoniam, si immoderatus quoque calor accesserit, tum demum fient solūm. Quasnam igitur arthritides siccitatibus fieri dixerit Hip. inuestigandum. Si enim tantus fuerit squalor vt articulare humorem exiccet & consumat, motus profectò præ siccitate difficultatem, & verò etiam dolorē fortè fecerit, nunquam tamen affectionē arthritim appellatam cōmiserit, nisi quis omnem articulorum dolorē ita vocitare velit. quanquam ipse Epidemion secundo eos qui Aeni per annonæ caritatem leguminibus vesci coacti in crurum debilitatem inciderāt & propter eruorū esum genuum dolores patiebātur, nō arthriticos, sed γονυαλγῆς, id est ab genibus dolentes appellauit. Dicat etiam fortasse quispiam non vnus articuli dolorē, sed multorum arthritim nominari. atq; eo certè modo τὸς γονυαλγῆς, id est ex genuū dolore causarios, nondū arthriticos appellandos esse. Atq; hæc de arthritide in quæstionē & dubium hæctenus reuocasse, sit

se, fit satis. Deinceps dicamus de urinae difficultate. neque enim hæc siccitates absolute sequitur, nisi tribus additis & explicatis conditionibus. quarum prima siccitas est immoderata, altera eadē est immodica siccitas quæ caliditatem, vel frigiditatem (quæ tertia est distinctio) habeat coniunctam. quarum Hipp. non meminit. Si cuiuspiam tamē placeat omnium anni tempestatum naturam inquirere, sic ipsi erit faciendū. Erit autē manifestior oratio si à propositæ questionis exemplo non recedamus. Squalor enim immodicus aliam in temperatis naturis, aliam in siccis, & aliam in humidis affectionē in corpore relinquit. Sic etiā in calidis & frigidis, diuersam in vtraque efficit affectionem. Et coniugatis simplicibus intemperaturis, aliam cum calida & sicca communicat, diuersam ab ea quā frigide & sicce impertit. Similiter in reliquis duabus fit coniugationibus. Et quemadmodū simplicem aëris intemperie retinētes modo dicebamus, pro quaq; natura propriam quandam affectionē efficere: sic compositam suppositantes secundum singulas rursus naturas considerare poterimus affectiones ab ea corporibus infligendas. Fuerit autem composita ambientis aëris

ficca tempestas, quæ vel frigiditatem vel caliditatem habuerit admistâ. quanquã videri potest vel simplex quodam modo composita esse. miscebatur enim aëris sicca hæc intempestas cū tempestate temperata inter excessum vtrunq; tam eū qui in calore est, quã eū qui in frigore reperitur media. Verū quando tradendis doctrinis habetur pro cōfesso simplices eas intemperies esse, quæ qualitate vna à naturali statu recedant, non simplices, quæ pluribus, meritò aëris si oppositione ea quæ sicci est cum humido intemperatus, & ea quæ calidi est cum frigido temperatus fuerit, dicemus simplicem esse intemperiem. Nobis verò ita speculantibus omnia & perscrutantibus, nō dubiū quin oratio tam ea quæ de tempestatibus est, quàm quæ nūc de vesica habebatur, multò sit longior euasura. Stranguria enim, id est vrinæ incontinentia, vel vrinæ difficultas, quòd guttatim & ægrè vrina reddatur, fit tū propter vrinæ ipsius acrimoniam, tum propter imbecillitatem virtutis retētricis vesicę. quę imbecillitas rursus fit propter immodicā quampiã intemperiem. Cum verò immoderationes octo habeantur, harū vnaquaq; poterit imbecilla vesica fieri, atque idcirco eam
strang

stranguria comitari. Quinetiā urinae acrimonia & mordacitas ab intēperie fit aliqua, præcipuè verò à caloris, deinde à caloris & humiditatis simul, & tertio à siccitatis excessu. Stranguria igitur his etiā de *Symptoma*
causis fiet, præter vesicæ proprios & pecu *tica strangu-*
liares affectus, * quos symptomatis ratio *ria.*
ne stranguria cōsequitur, veluti quū propter vlcus, aut erysipelas aut abscessum in ea factum, aut inflammationē aut eiusmodi aliquē affectū in stranguriā incidet: neq; enim de his in præsentia agimus, sed de iis solum quæ ab aëris proficiscuntur tēperatione, quemadmodum nec de iis quæ propter vitiosum & improbabile victū accidunt. Quæ de urinae difficultate sunt dicta, eadē mihi de dysenteria quoque dicta esse intellige, de qua neq; ipse cum Hip. cōsentio. neq; enim dysenteria absolute siccitates sequetur, nisi distinctè explices, primū siccitatis extremum excessum, deinde aëris in calore & frigore mutationem, postremò naturas etiā affectorum corporum cōsyderes. De Hippocrate verò addubitare, & mirari quòd tā tam artem quā primus inchoavit & informavit, uniuersam non excoluerit & perfecit, nō pariter equū fuerit, atq; de Diocle primū, deinde secūdum ipsum

de Mnesitheo quoq; , & aliis postea multis medicis qui veris Hippo. viis insistentes multa sibi particulatim expolienda & cōficienda proposuerunt. Quū enim ipsi deberent, si quid aliud maximè, de tēporibus anni disputationem, quemadmodū nuper institui, articulatè explicare, & absolutam perfectamq; reddere, prætermiserunt omninò atq; neglexerunt. Sed nos id ipsum alio opere integro his priuatim dicato præstare conabimur, si quæ in manibus habemus prius absoluta fuerint.

X V I I.

AΙ ἢ λεῖθ' ἡμέρην λεῖτατάσεις, αἱ μὲν βό-
ραιοι τὰ τε σώματα σκωτσῶσι, καὶ δύτοναι,
καὶ δυνήνῃαι, καὶ δύχροαι, καὶ δυνηοῦτερά ποιεῖ-
σι, καὶ τὰς λοιπὰς ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὀμμάτα
λάκνουσι, καὶ περὶ τὸ θώρηκα ἀλγυμα ἢν τι
προὔπαρχῃ, καὶ πολλὰ πονέουσιν· αἱ ἢ νότιοι δια-
λύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραίνουσι, καὶ βαρυ-
κοΐας, καὶ καρδιαρίας ποιεῖσιν, καὶ ἰλίγγες
ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ τοῖσι σώμασι δυσκι-
νησίην, καὶ τὰς λοιπὰς ὑγραίνουσι.

Quotidianæ tempestates. Aquilonie cogūt corpora firmantque, mobilia itē expeditiorāq; & coloratiora & auditu valētiora reddunt, alium siccant, oculos mordent, & si pectus dolor aliquis prius habuerit, exasperant. Contrā austrine eadem solvunt & humectant, auditū hebetant,

hebetant, caput grauant, vertiginem oculis, tarditatem & langorem corporibus adferunt, aluum humectant.

Boreas ventus siccus & frigidus ex corpore excrementa omnia absumit, atq; in instrumentis substantiæ densatione à se constrictis & coactis robur ingenerat. Propterea enim inquit, perfectius suas functiones & munia obeunt tam naturales quàm animales facultates. Cū enim corpora dixit mobilia & expeditiora fieri, animales, cū coloratiora, naturales actiones ostendit, quarū vtriusq; communis est eutonia, id est firmamentum & robur instrumentis additū. Manifestū etiā est, vnico auditus sensu velut exēpli gratia proposito, idē quoq; de reliquis sensibus intelligēdum indicauisse. Atq; hæc in Borealibus tēpestatibus insunt bona, quibus ij maximē fruuntur qui salubritate corporū sunt præditi, præsertim si humidiores fuerint. Adsunt tamen sua his etiam tempestatibus parua quædam mala, minimēq; iis quæ auster inuehit similia. Quis enim inficias eat ista pro paruis habenda, aluum sisti, oculos pungi, inueteratos pectoris dolores irritari? sed horū paruitatē apertius intelliges, si ea cū austrinis tēpestatibus cōtuleris. quas ait

soluere & eneruare corpora, re profecto
ad omnem tum vitalem tum animam
functionem maximo malo futuram. nec
paruum etiam capitis grauitas & auditus
hebes malum. Quid de vertigine dicam,
proxima epilepsiae & apoplexiae affectio
ne? Ea enim scotodinia quaedam est, id est
tenebrosa obuersatio qua circumagi vi-
detur omnia: quae fit dum crassus spiritus
humore permixtus mouetur in capite.
Vnde & ipsa epilepsiam & apoplexiam
praece-
dit. Dyscinesiam quoque, id est mo-
tus peruersitatem (quam palpitationem
interpretatur nonnulli) oculis & vniuer-
so corpori conciliari dicit: quae & ipsa pra-
ua sunt symptomata. Id solum ipsis mo-
derati adest, quod alium humidior effi-
ciant, quod & alia omnia cum propter
caliditatem, tum maxime propter humi-
ditatem praestare possunt. Initio autem
orationis quod scriptum reperitur, praes-
tisset commutato ordine legi, ut primo lo-
co humectant, secundo soluunt legere-
tur, atque deinceps alia eo quo habetur or-
dine. Nam si humectant, aliorum etiam
continuò quodque faciunt, ad id calore etiam
conferre. Actiones enim fiunt per so-
lidas animalis partes, quae quidem re ipsa
& verè sunt censendae ipsius particulae.

* Vertigo
apoplexiae
nuntia.

hæ semel humiditatis copia onerata & grauata agunt deterius.

X V I I I.

ΚΑΤὰ δὲ τὰς ἔρας, τὸ μὲν ἡρᾶ καὶ ἄνθρωποι καὶ οἱ παῖδες, καὶ οἱ τέττωρ ἐχόμενοι τῇσι ἡλικίῃσι ἀριτά τε διαγῶσι καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα· τὸ δὲ θερεὶ καὶ τὸ φθινοπώρῃ μετὰ μὲν τινὸς οἱ γέροντες· τὸ δὲ λοιπὸν φθινοπώρῃ καὶ τὸ χειμῶν· οἱ μῖσοι τῇσι ἡλικίῃσι.

Quod ad ætates verò pertinet, vere & primæ æstate pueri & his ætate proximi optimè degunt valentq; maximè. Æstate verò & autūni ad aliquā vsque partem senes. Reliquo autūno & hyeme qui mediam ætatem agunt.

Si orationem hoc loco Hippocrati habitam non solū in ætatibus, sed & in omnibus aliis quæ secundum temperationem vel moderatè vel immoderatè se habent examines, veram eam esse cōperies. Naturis siquidē, ætatibus & regionibus temperatis tempus optimum, quod temperatissimum. quippè quæ non habitudinis quam habent mutatione, sed cōseruatione egeant. quādoquidem à similibus seruetur res quæq; mutetur à contrariis. Quare pueri, & adhuc magis adolescētes (ipsoꝝ enim ætas est omnium optima) ætatem vere degūt optimè: eadē quoq;

ratione temperatæ regiones & naturæ
vere habēt bellissimè. Adiunxit autē ve-
ri æstatis principium Hipp. latius exen-
dens vniuscuiusq; theorematissum. Ex-
actius autē & apertius dicere poterat, a-
dolescentes vere, pueri æstatis principio
optimè valēt. At verò senibus ppter na-
turæ frigiditatē æstas est utilis: sicut iis
qui florentē & vigentē ætatē agunt hyēs
vtilissima. hæc enim biliosæ ipsorū tem-
periei cōtraria est. Sic naturæ biliosiores
hyeme, pitulosiores æstate, tēperatæ ve-
re degūt optimè. Similiter tēperatis re-
gionibus ver conuenientissimum, vt fri-
gidioribus æstas, calidioribus hyems cō-
uenientior. Quin pessima etiam cuique
ætati & naturæ & regioni tempora ex iis
quæ dicta sunt inuenire possumus. Siqui-
dē quæ optimis sunt aduersissima, pessi-
ma cēsenda. Eadē ratione media etiam
inter optima & pessima inuenire licet.
Illud præterea diligenter animaduerten-
dum, ver adolefcētibus dictū optimum,
aliis omnibus esse mediū. neq; enim his
optimum est, neque pessimum. Similis
eius est ad naturas quoq; & regiones re-
spectus. Contrà verò omnibus & ætati-
bus & naturis & regionibus malus autū-
nus. minus tamen per id temporis calidæ
&

& humidæ naturæ læduntur quàm aliz.

X I X.

Nοσήματα ὅ πάντα μὴν ἐν πάσῃσι τῇ-
σιν ὥρῃσι γίνετῃ, μᾶλλον δ' ἐνία καὶ
ἐνίας αὐτέωρ καὶ γίνετῃ καὶ παροξύνετῃ.

*Quilibet in quibusvis temporibus morbi fie-
ri possunt: Nonnulli tamen in quibusdam ma-
gis tum sunt tum irritantur.*

Si aëris ambientis tēperatio sola esset
morborum causa, singulis temporibus
omnes morbis illis afflicta remur, q̄ ipso-
rum sunt proprii & peculiare. Nūc verò
cum etiam propter vitæ intemperantiā,
& alia peccata in vita admissa morbi fiāt,
omnes in omnibus temporibus fieri po-
terunt, plures tamen qui cuiusq; tempo-
ris proprii sunt & familiares, non parum
ad id conferente etiam naturarū disci-
mine. Neq; enim similiter ab eadē causa
calidus ac frigidus, nec humidus ac sic-
cus offendi solet. quemadmodū nec tem-
peratus ac quilibet horum, aut ij qui per
coniugationem aliquam sunt intempe-
rati, ut suprā diximus.

X X.

Tοῦ μὴν γὰρ ἡρῃ τὰ μανικὰ καὶ τὰ
μελαγχολικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ
αἱματῃ ῥύσις, καὶ κυνάγχαι, καὶ πόρυσαι,
καὶ βράγχαι, καὶ βύχαι, καὶ λέπραι, καὶ λε-

καὶ αἱμορροΐαι καὶ ἐκφυσις ἐκφυσις
πλευρίτις καὶ φούριλα καὶ ἀρθρίτις.

Vere enim insania, melancholia, epilepsia, fluxiones sanguinis, anginae, grauedines, destillationes, tusses, lepra, impetigines, vitiligines & pustulae ulcerosae plurimae, tubercula, articulorum dolores.

Qui quæso iā rectè ab eo supra dictū videatur, Ver autem saluberrimū & minimè exitiosum, cum in eo fiant permulti morbi? Siquidem ipsum præter quàm quòd vniuersa tempora morborū quos generat varietate adæquare videtur, suos etiam quosdam & proprios morbos habet. Nam vesania, atra bilis, quā melancholiam appellāt, epilepsia, anginae morbi sunt autumnales: vt grauedines, destillationes, tusses hyemis proprii sunt affectus. Quā autē communitatem eas habeat cū vere ostendere volens, de ea ipse deinceps dicet, Æstate verò horū nōnulli, id est supra cōmemoratorū ī vere morborū. Auctarij verò vice & ex abundanti præter aliorū tēporū morbos, Ver ipsum sanguinis efficit fluxiones, lepras, impetigines, quas lichenas Græci appellant, vitiligines, id est alphos, & eruptiones in cute ulcerosas plurimas: tubercula q̄ phymata dicūt, & articulorum dolores. Qui
quidem

quidem tēporis verni proprii morbi omni periculo vacāt, tātūmq; abest vt aphorismū illū falsum esse conuincant, in quo dixit, Ver autem saluberrimū & minimē exitiosum: vt maiorē ipsi confirmādo fidem astruere videantur. Nā hoc ipso tēpore profundum corpus expurgatur vitiosis humoribus, à partibus principalibus ad cutem peruenientibus. Sic enim fiunt lepræ, lichenes, alphi, & quāmplurimæ vlcerosæ pustulæ. Aliter verò tuberculis enatis, & articulorum doloribus affligentibus, corpus altum purgatur, vitiosis scilicet humoribus ad extremas partes translatis. Quòd autem sanguinis profusiones plenitudinē & cacochymiam, id est humorum prauitatem vacuando, ab his morbos fieri prohibeant omninò est manifestum. Quòd si corpus aliquod euechymum, id est succi bonitate abundās, vernum tempus accipiat, integerrimam ipsi valetudinē tuetur & seruat, nihil ex propria innouans natura. non tamen de æstate ita aut autumno, aut hyeme dicere possis. Hæc enim tempora licet purū corpus & omni ex parte inculpatum excipiant, flauam tamen bilem æstas iusto copiosiore, atram Autumnus, pituitam hyems generare consuevit. Porro eiusmodi

modi aliquid in vere accidit, quale corporis exercitationibus fieri videmus. Nā etsi ipsa alioqui corporis exercitatio est saluberrima, tamen si pituita plenū hominem, aut bile alterutra, aut etiam sanguine ipso exercere volueris, ei epilepsiā aut apoplexiā tali exercitatione contraxeris. Aut si ista non accidant, periculum certē imminebit ne rupto aliquo in pulmone vase, in morbum incidat incurabilem. Iam verō multi cum febricitare coepissent propter exercitatiōes acutissimis morbis sunt correpti. Quibus verō purgationis humorum in profundo latentiū loco exercitatio imperata fuerit, ea ad cutem cacochymiam, id est prauorū humorum copiam euocans & spargens, vlcera & scabiem excitat. Nam & hoc innuebat Hippocra. ipse cum diceret, Impurgatum si exerceas, vlcera exorientur. Sic sanē verno tempore aëris ambientis calor humores fundens euocat ad cutē persimili exercitationum effectu. Nec verō exercitationū effectis solū, sed ipsius etiam naturæ operibus similia sunt veris effecta. Illius siquidem partes sunt, tum occultā illam toto corpore perspirationem efficere, qua corporis excernantur superuacanea, tum etiam per morbos va-

tis aliás ad aliam corporis partem excrementum deponentis. Oris etiam ulcerationes propter biliosum humorem fieri est manifestum. Genitalium verò putredines non quavis æstate fiunt, sed quando vel humidior paulò fuerit, vel vento ferè vacauerit, vel ad austrinam cōditionem inclinauerit. Nam vbi plurimùm à statu naturali ad humiditatem & auræ vacationem recessit, non modò naturalium, sed cuiusvis etiam alterius partis putredines facit, qualis profectò erat illa coeli tempestas, quæ & tertio Epidemion & secundi statim initio describitur: quæ verò parum à naturali statu desciverit ad humidius, ea naturalia teneat, ipsa alioquin ob humiditatem & caliditatem facile putrescentia. Quare quum propriâ etiam ætas servat temperationē, si multis excrementis infestentur, quæ fortè occasione aliqua ad naturalia fluxerint, ipsorum putredines patiuntur. Sudationes autem è genere sunt eruptionum in summo corpore hærentium, quæ more ulcerum cutem exasperant. Fiunt autem, vt ipsum nomē ostendit, propter multos sudores, qui vel biliosiores, vel mordaciores omninò euaserint. mordēt enim hicutem, & pruritum in ea ardoremque excitant

citant, & vlcerum instar exasperant.

X X I I.

Τοῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ τῶν χειμῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλωήτες, καὶ σπληνίτιδες, καὶ ὑδρωπικαί, καὶ φθίσεις, καὶ τραχηρίαι, καὶ λευτερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ισχιάδες, καὶ λευκάγχα, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοί, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μενιγκά, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumno æstivi etiā multi morbi, & febres quartanae, & incertae, lienis tumor, aqua intercutem, tabes, urinae difficultas, intestinorū tum leuitas tum difficultas, coxae dolores, angina, anhelatio, intestinorum parte quāpiam coarctatio, epilepsia, insania, melancholia.

Autumno, inquit, æstivi morbi multi fiunt, manēre adhuc per id temporis humore æstiuo, flaua scilicet bile. Neq; em̃ quo modo æstas veri succedēs humores vacuat, ita & autūnus æstiuos, sed modo prorsus contrario à partibus summis & externis ad interiores & profundas reuocat. Itaq; meritò æstatem quidem nōnullos vernos morbos gignere, Autumnum verò æstiuos nō aliquot, sed multos creare dicit. Quinetiam id temporis quartanas febres fieri ait, quæ ex atra bile ortū habent, geminam & ipsa generationem
fortita

fortita, vnam ex flaua bile retorrída & perusta, alteram ex crasso sanguine. Fiunt etiam incertæ & erraticæ febres per autumnum propter tēperaturæ inæqualitatem. Fiunt & lienes magni, redundāte excremento melancholico, & aqua inter cutē lienis vitio. Et si qua est affectio tabida suspecta, maximè autūno deprehēditur ob siccitatem & frigiditatē, & temporis inæqualitatē, nihilōque min⁹ etiā propter humorum vitium. Fit & iisdem de causis eo maximè tempore vrinæ difficultas, stranguria Græcis, Latinis vrinæ incontinentia dicta. Nam & incertis illis inordinatīsq; ac repentinis caloris & frigoris mutationibus refrigeratur vesica, & ex cacochymia, id est humorum vitio profecta acrimonia ipsi molestiam exhibet, præsertim cum facta in frigidius mutatione humores qui antea cutis perspiratu digerebantur & sudoribus vacuabantur, ad vesicam fuerint conuersi. Laeuitas vero intestinorum, id est λειψήπια, subita est, & sine vlla omninò mutatione ciborū deiectio, quæ fit vel propter exulcerationē vētriculi aut intestinorū in superficie eodem modo factā, quo aphthæ in pueris, id est oris vlcera, vel propter virtutis retentricis imbecillitatem. quorū prius propter

propter mordaces & substantia tenues humores fieri solet, secundum magnam ventriculi aut intestinorum intemperiem consequitur. quæ duo mala autumnio maxime fieri consuevere. Coxæ autem dolores cum ex humorum malignitate, tum refrigeratione maxime fieri rationi est consentaneum. At verò angina ex biliosis humoribus originem ducunt ad fauces decumbentibus: quæ ab iis quæ verè fiunt eo differunt, quòd illæ sunt quodammodo pituitosiores. Iam verò anhelatio, id est animæ ducendæ difficultas, quæ asthmatis vocabulo Græci intelligunt, tum propter humorum ad interiora motum, tum propter refrigerationem fieri solet. Propter hæc ipsa intestinorum coarctatio, quæ *ἐν κλειδί* Græci appellant quia in arctum cogatur intestinum, fit dum alimentum excrementa deorsum descendere & intestina pervadere prohibentur, quod magna ex parte accidit propter intestinorum partis alicuius inflammationem. maxime verò par est, ut frigido, & inequali & malos humores gignente tempore offendantur ventriculus & intestina. Nam æstate tenuatos & mobiles factos humores autumnus excipiens in profundum corporis sua frigiditate & inequalitate compellit. est verò profan

dus intestinorum situs. Epilepsia verò iis
 qui naturā sunt huic malo obnoxij, acci-
 dit propter repentinā in contrarium mu-
 tationem. nam ferè meridianis tēpori-
 bus calor, nocturnis atq; matutinis & ve-
 spertinis frigus viget. nihil autem æquē
 epilepticas accessiones generare, atque
 eiusmodi mutatio potest. Insania verò
 quam maniam appellant, propter tenuiū
 ac biliosorum humorū malignitatē ac-
 cidit, quo modo melācholia propter a-
 tram bilem, de qua paulò antè diximus.

X X I I I.

Τοῦ δὲ χειμῶνος, πleuritides, περι-
 πνευμονίαι, λήθαργοι, λέργυλαι, βράγχοι,
 βῆχες, πόνοι στήθεων, καὶ πλσύνων, ἐσφύς,
 κεφαλαλγίαι, ἰλιγγοί, ἀποπληξίαι.

Hyeme pleuritides, peripneumoniae, lethargi,
 grauedines, raucitates, tussēs, p̄ eloris, laterum,
 & lumborum dolores, cephalalgiae, vertigines,
 apoplexiae.

Hyemales morbos statim post autum-
 nales exponēs, non eadē qua in superio-
 ribus vsus est loquēdi forma, hyeme sci-
 licet multos etiā autūnales morbos fie-
 ri. quāquā pri⁹, quū de aestiuis ageret,
 vernis eos comparans dixit, Aestate verò
 horū etiā nonnulli: & quum de autūna-
 libus disputaret, Autūno aestiuorū etiā
 multi

multi. Nunc autem morborum hyemalium catalogum absolute citra alterius temporis mentionem confecit, siue quod de communi voluerit hoc etiam loco nos subaudire ex dictis morbis aliquot, siue absolute pronuntiare, tamquam nihil autumnale tempus cum hyemali comunicet. Atqui prima certe quidem hyemis pars & ratione & experientia comunitatem cum autumno & similitudinem habere videtur. Ipse enim dicebat, Aestivæ quartanæ magna ex parte breves, Autumnales longæ, præsertim quæ hyemem attigerint. nisi quis dicat, ipsum de quartanis iis quæ extrema autumni parte generatur mentionem facere. Verum hosce vult hyemis proprios morbos esse, pleuritides & peripneumonias, quoniam instrumenta respirationi servientia à frigore lædantur. Cætera enim licet tam exactè obtegere & munire aduersus cœli iniurias, ut nihil aut certe minimum sentiant aëris ambientis frigiditatem. Respirationis verò usu neque nobis interdicare possumus, neque aliunde datur respirandi facultas. Sola enim aura est, quam inter respirandum ducunt reduntque communiter omnia animantia. Ob hanc ipsam refrigerationem caput læsum, grauedines, tussis, & raucitates committit.

Et quēadmodū dolores laterū propter refrigerationem fiunt, sic etiam capitis, lumborum, & omnium denique partiū nervosarum. Vertigines etiā, capitis læsionē consequuntur, similiter & apoplexia. Nam hic quoq; morbus fit, cum cerebrum pituita repletum fuerit.

X X I I I.

EN δὲ τῇσι ἡλικίαι τοιάδε συμβαίνει, τοῖσι μὲν μικροῖσι ἢ νεογενέσι παιδίοισιν ἀφθαί, ἕλκυσ, βήχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ἰμφαλῆ φλεγμοναί, ὡτῶν ὑγρότητες.

Secundum ætates autem hi morbi fiunt, parvis & nuper natis puerulis oris ulcera, vomitiones, tussis, vigiliae, pauciores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

Diligentior fuit Hipp. in explicatione ætatum & morborum qui in ipsis fiunt, quā temporū. siquidem ætates in minimas etiā partes secuit. In puerulis itaque recēs in lucē editis aphthas fieri dicit. Sic Græci vocāt exulcerationes, oris superficiē occupātes, præ mollitie instrumentorum maximē factas. ea enim tenera adhuc neq; cōtactum, neq; qualitātē lactis non parum feri continentis ferre possunt. quod quidē serum cum abstergendi vim habeat, nihil mirum, si in molliorib⁹ corporibus quasdā in superficie exulc

exulcerationes excitet. Vomitiones autē id ætatis ipsis accidere par est, propter lætās quod sugunt nimiam copiam. Vigiliās verò ipsis adesse, res est minimè consueta. quippe qui maximā temporis partem dormiāt, nisi fortè quia patiatur aliquid, vigiliās ipsis fieri putes. Siquidem multus somnus ipsis est maximè secundū naturam. Pauores autē per quietē infantes pueros inuadunt, eos præsertim qui sunt natura edaces, quando ventriculus sentiēdi quidē vi pollet exquisita, sed imbecillitate naturali laborat, & in eo cib⁹ corrūpitur. Nos siquidē non in tantillis solū sed etiā ætate perfectā & grandi hominibus horrificas per somnū imaginationes fieri obseruauimus, quū & multi & vitiosi humores ventriculū & ipsius os præsertim grauarēt & morderēt. hæc enim ipsius particula sensibilis est maximè. Umbilici quoq; nō multò antè præfici inflāmatio recens natis pueris meritò accidit, nō aliter quā si qua alia pars vlcerata foret. Sed & auriū humiditates reponit inter morbos, nō etiam palati & narium excrementa eodē numero comprehendens, quoniam secundū naturam fit per nares atq; palatum cerebri excrementum deriuare, quod iis etiā qui æta

te iam sunt perfecta usu venit: præter naturam autem per aures deriuatio. Pueris tamē infantibus per aures quoq; expurgatur cerebrū, rectēq; Hippoc. inter proprios huius ætatis morbos aurium etiam humiditates scripsit. Est certē quidē puerulis recēns natis corpus totum humidissimum, adeo ut ossium etiam natura in ipsis veluti cerea sit potius quā lapi-dea, præ cæteris verò partibus cerebrum lōgē humidissimū, utpote quod in adultis etiam & perfectis tale existat. Quare non citra rationem in ipsis quum multa superuacaneorum copia redundet, per omnes excernitur meatus.

X X V.

Πρὸς δὲ τὸ ὁδοντοφυεῖν προσάγασιν, ὅ-
λων ὁδασισμοί, πυρετοί, σπασμοί, διὰ ῥ-
ροίαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγῃ τὰς κινώ-
δοντας, καὶ τοῖσι παχυλῆστοις τῶν παιδῶν,
καὶ τοῖσι σκληρὰς τὰς κοιτίας ἔχουσι.

Aduentate dentitionis tempore gingivarū pruritus, febres, conuulsiones, alui profluvia, maxime quum caninos edunt, & ijs præsertim qui crassissimi sunt, & qui aluo sunt dura.

Gingivarum ὁδασισμὸς, id est pruritus fieri, quum puerulis dētes prodituri sunt & emerfuri mirum videri nō debet. ὁδασισμὸς enim pruritus quidā est cū exiguo quodam

quodā & leui dolore. Febres verò & cō-
uulsiones & diarrhœæ, id est solutiones
alui pueris ipsis iam dentientibus, id est
dētes iam edentibus, non etiam edituris
accidūt. quemadmodum ipse his verbis
ostendit, Maximè quum caninos edunt.
Quæ sanè symptomata euenire est verifi-
mile, foratis à prodeuntibus dentibus
gingiuis, veluti quum paxillus carni fue-
rit impactus. Atq; profectò plus dentes
affligūt, quàm infixus paxillus, hic siqui-
dem semel firmatus in mēbro cui ab ini-
tio infixus est quiescit, dētes verò semper
tantum procedunt, quantū augētur. Fe-
bricitāt ergo hac ætate pueri ppter do-
lores, vigilias & inflammationes. Conuel-
luntur etiam tum ob hæc ipsa, tum quia
probè in ipsis non coquitur alimentū, &
quia neruofarum partium natura nōdū
satis valida existit. Quæ omnia necessariò
diarrhœæ & alui deiectiones cōsequun-
tur, quia alimentum non bene coquatur
neq; distribuatur. Illud autē, Et iis præ-
sertim qui crassissimi sunt, & qui aluum
duram habent, ad conuulsiones referri
debet. His enim maximè pueris conuul-
siones fieri dicit qui crassissimi sunt, &
qui aluo sunt dura. Tales enim plethori-
ci sunt & excrementis abundant, & idcò

convulsionibus facile corripuntur.

XXVI.

Προβύθροισι δὲ γενομένοις παρίσθια,
σφονδύλας ἔχει τὰ τὸ ἐνίον ἔσω ἔοις,
ἀσμάλας, λιθιάσεις, ἑλμινθες τρογύλαι, ἀσκα-
ρίδες, ἀκροχολόνες, σατυριασμοί, στραγγαρία,
χοιράδες, καὶ τ' ἄλλα ζύματα, μάλιστα δὲ
τὰ προσημεία.

*Ipsis verò grandiusculis tonsillarum inflam-
mationes, vertebrae in occipitio introrsum lu-
xationes, anhelationes, calculi, lumbrici rotundi,
ascarides, verrucae pensiles, satyriasmī, strangu-
riae, strumae, & alia tubercula, præcipuè verò
antedicta.*

Primum scripsit de puerulis recens in
lucē editis, deinde de dētiētibus, nūc de
iis agit qui mediam ætatem agunt inter
eos qui dētire desierūt, & eos qui puber-
tati sunt proximi. Nā de pubertati pxi-
mis deinceps secūdū hos quartū ordine
locū obtinentib⁹ mentionē facit sequēti
aphorismo. Verūm tertiā ætatē, qua de
nunc agitur, ad duo decimū & tertiū deci-
mum vsq; annum progredientē corripī
dicit Hip. iis aff. ctibus, quorū prima pa-
risthmia scribit, quæ locorū sunt ad isth-
mum, id est fauces pertinentiū inflāma-
tiones. Hoc autē loco per *isthmū intelli-
gēda est pars illa quæ os & gulam inter-
iacet

* Isthmus

☛ fauces

iacet, quæ per metaphorâ ab Isthmo proprie dicto ita est appellata. Est autem âgusta quædâ terra inter duo maria peruia, quas fauces Latini & angustias maris appellant. Hæc autem paristhmia interdum solius sunt tunicæ ventris & gulæ & faucium totiusq; oris cõmunis inflammatio nes, interdum verò ipsis etiam subiectorû musculorû : quo tempore vertebræ etiâ quæ est in occipitio antrosum inclinatio fit. de qua statim post paristhmia inquit, Et vertebræ in occipitio antrosum luxationes. nam vertebra hæc à musculis inflammationem pariëtibus tracta, ad partem inclinatur colli anteriorem. sed hanc partem Hipp. nõ anteriorem, sed interiorẽ appellavit, ut qui ad vertebrâ ponere loca tam orationem referret. Corporis enim è sua sede in profundum emotio, siue ex anterioribus, siue ex posterioribus fiat partibus, per vocem vnam introsum significatur. Quæ cum ita sint, quamobrem tandem Hip. in pueris recens natis neque de paristhmis, neque de vertebræ in occipitio luxatione quicquã dixit, quum & illi nihilò minùs habeant cerebrum humidum & excrementis abundans, adeò ut in subiectas partes fluxiones dimittat? An quia tam pusilli & tenelli prius moriatur

nomina metaphorica: unde paristhmia glandula ad linguæ radicem & earundem inflammationes.

quàm subiecti faucibus muscoli vnà cū
neruis vehementem patiantur inflamma-
tionem: & alioqui partes has molles ha-
beant, atque ideo tam vehementem ne-
queant sustinere tētionem, vt vertebram
intrò ad se possint attrahere? Quinetiam
asthma, id est anhelatio, (sic autem Grę-
ci crebram respirationem vocant, qualis
currētibus, aut quouis alio modo ad ve-
hementem motionem adductis accidit)
in concitatis quidem vehementius fit,
quia multa propter exercitationē respi-
ratione animal indigeat: vbi verò exerci-
tatio abest, fit ob coarctationē & angu-
stiam pulmonis cavitatum. Hęc verò an-
gustia fit fluxionibus supernè irruētibus
repleto viscere. Atqui hęc plures in recēns
natis puerulis fiunt, & citò ipsos interi-
munt, quoniam aliàs etiam habeant ma-
lè. nam & ab utero in aërem ambientem
insolens transitus, & alimenti diuersitas,
& inflammatio tum quæ primùm fuit lo-
corum ad vmbilicum, tum quæ deinde
propter dentium ortum est nata, hęc in-
quam eiusmodi omnia imbecillos red-
dunt, & vix ea quæ dixi tolerāt mala, ne-
dum præter hęc fluxiones etiam in pul-
monem decumbentes sustinere possint.
Lithiasis verò, id est calculi in vesica gene-
ratio

ratio, proprius est puerorū morbus, propter edacitatem & ingluuiem crudos humores non paucos coaceruatium. ex quibus crassior pars vnā cum vrinis ad vesicam delata, fit lapidum gignendorū materia: accedēte causa altera caloris copia. Nam & senes acervant humorē quidem crudum non paucum, nō propter voracitatem vt pueri, sed propter vis coctricis imbecillitatem: verūm calorē non habēt fortem, qui ex crassa materia per humoris resolutionē in vaporē deficcata lapidem generet. Lumbrici verò & ascarides, videntur aliis animalibus similiter gigni quē non ex semine, sed ex putredine oriū habēt. Sola enim putredo nō satis est hīce generādis, sed multo etia calore eget. Pueris ergo cibus plerūque corrumpitur in ventre p̄sertim inferiore: verūm caliditas in valde paruis & tenellis nondum materiæ potens est, & ipsi dominatur. In grandiusculis verò materiā obtinet idoneam ad eiusmodi animalīū generationem, & p̄ter eā insuper calorē acquisiuit. Ascarides ergo sunt tenues quidā lūbrici in parte maximē inferiore crassi intestini geniti: cuiusmodi plurimi manifestò cernūtur in veterinis animalibus maxē cibū coquētibus. quorū deprauatā co-

tionem

nem foetor indicat excrementorū. Aliud lumbricorum genus rotundorum, in superioribus magis intestinis generatur, unde fit ut in ipsum quādoq; vētriculum ascendant. Atque multo plures hi quā ascarides gignūtur in pueris. Rarior lumbrici lati generatio, qui & lōgissimus est, & saepe per omnia extenditur intestina. Verū de hoc penitus nullam Hip. fecit mentionem, quoniam neq; ipsi erat propositum de omnibus morbis agere, qui accidunt hominibus, sed de iis tantum qui quaque aetate fiunt. Propterea enim ipse enumeratis iam dictis, deinceps verrucas pensiles, quas Græci acrochordonas appellant, & strumas adiecit. morbos ex vitiosi humoris foras & ad cutem vergētis copia natos. quorū genus totū appellat phymatis, id est tuberculi nomine, ita deinceps scribens, verrucæ pēfiles, strumæ, & alia tubercula. Verū eximiè phymata quēdā appellātur inflammationes nonnullæ spontē nascentes, quę & celerimè oriuntur, & ocysimè in acumen & altum attolluntur, & citissimè etiam ad suppurationē perueniunt. quorum plurima in inguinibus & axillis generatio, quoniā in his locis multi sunt adenēs eā sortiti naturam, ut in se excrementa facilè recipiant

piant. quorum morbus struma quoque est, non utique ex calida materia, & ad suppurationem festinante, sed ex pituitosiore & frigidiorē maximè constans.

X X V I I.

Τοῖσι δὲ ἔτι πρεσβυτέροις καὶ πρὸς τὴν ἡβην προσάγει, τῶν τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ρινῶν αἵματι & ῥίσις.

Grandioribus autem & ad pubertatem accedentibus superiorū etiam morborum multi, & febres diuturniores potius, & ex naribus sanguinis fluxiones.

Pueri pubescere incipiūt post annum quartumdecimum. illi ergo prope ætatem hanc accedere dici possunt, qui vel duodecimum, vel tertiumdecimum, vel quartumdecimum annum agunt. neque enim vnus est omnibus certus statūque pubertatis terminus, propter caliditatē & frigiditatem naturarum. Calidiores enim citius, frigidiores tardius pubescunt. Verūm ætate hac laborant multis ex morbis suprā dictis propter temperationis similitudinem, & præterea longioribus febribus quàm erant superiores. quamquam de iis febribus quæ prima ea ætate abūdant quales essent nihil quicquam dixit: verūm ex eo quod nunc dicitur,

** In pueris fortissima naturalis facultas ceterarum virtutum comparatione, per se vero imbecillior est quam proximis aetatibus.*
 dicitur, apertè ostendit acutas esse. immutatur enim & alteratur citissimè habitus puerorum propter corporis humiditatem, & naturalis virtutis imbecillitatem. Sanguinis verò per nares fluxiones fiunt grandioribus, quoniam talis humor ea ætate redundare incipit, non quod copiosior generetur quàm antea, sed quia nunc ipsius minus cōsumatur, propterea quòd augmentum pro corporis ratione minus hac ætate procedat, quàm superiore.

XXVIII.

ΤΑ Δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθουσι
 ἑρπύλλης, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέ-
 ρησι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μηνσὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτε-
 σι, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡβην προσάγουσιν. ὅσα δ' αὖ
 διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ
 τὸ ἡῤῥοκερὶ, καὶ τῇσι δὴ δέοι περὶ τὰς τ' ἑατά-
 μηνίων ῥήξιας, χρονίζουσι εἰς ὄλεθρον.

Pueris maximam partem morbi indicantur, alij intra dies quadraginta, nonnulli intra septem menses, quidam intra annos septem, alij ipsis etiam ad pubertatem accedentibus. Qui verò permanserint, neque pueris circa pubertatem, neque fœminis cum menstrua erumpunt soluti fuerint, inueterascere consueverunt.

Si vox diuturni, orationi adiecta fuisset,

set, melius foret. inde enim nonnulli nomen $\pi\acute{\alpha}\theta\circ$, quo hinc usus est Hippoc. de diuturnis tantum morbis intelligere ipsum arbitratur. Verum his aduersantur, quæ in aliis dixit aphorismis, quale illud est, In acutis $\pi\acute{\alpha}\theta\epsilon\iota\varsigma$ raro & p initia medicationibus uti oportet. Itē & illud, Victus tenuis in longis semper $\pi\acute{\alpha}\theta\epsilon\iota\varsigma$ & in acutis. Ex quibus fit manifestum non in diuturnis tantum morbis Hippo. sed etiā in acutis usurpare consueſſe $\pi\acute{\alpha}\theta\circ$ nomē. Videtur tamē nūc aut diuturnis morbis id nominis accommodasse, aut imperfectam orationem reliquiſſe. Nos verò ipsi quod deest ad perfectionem supplētes, ita efferemus, Maximam partem pueris diuturni morbi soluuntur, quidā intra dies quadraginta, alij spatio septimestri, nonnulli septennio. Quadragimus namq; dies diuturnorū morborum primus criticus, & degenerū acutorum ultimus decretorius, quemadmodum suprā docuimus. Qui verò hunc superant terminum, septenaria ratione iudicationem sortiuntur, non iam diebus connumeratis septem, sed primū quidem mensibus, deinde annis. Et verò morbos qui hoc tempus superauerint ad quartumdecimum annum peruenire est manifestū.

Nam

Nam secundus septenarius eo tempore completur cū eo quod in pubertate magnæ sūt corporis mutationes, in foeminis præsertim propter mēsum eruptionem. Quo fit ut qui ne hac quidē ætate morbi soluti fuerint, in longum usque tempus permanere soleant.

X X I X.

Tοῖσι ὅ γε νεανίσκοιςιν ἀμ. ἰ. & π. τοῖσι, φθίσις, πυρετοὶ (ἐν τῇ ἐκείνῃ ἡλικίᾳ), καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιτα ὅ τ' ἀπροσρητὰ. * *Iuuenibus sanguinis exspuitiones, tabes, febres acutæ, epilepsie, alique morbi, sed præcipuè nunc dicti.*

Quum primas ætates ad pubertatem usque minutissimè & particulatim explicuerit, nescio quo modo nunc adolescentiā prætermisit, inter puberes & eos qui floridam iuuenilēmque ætatē agūt mediā. Verūm qualis ea sit licet ex iis quas oratione est prosequutus cōiecturā facere. quippe quæ in multis cōmunicet cum illis ætatibus quæ vtrinq; eā circumstāt: sed in maribus peculiarem eximiāmque habet sanguinis per nares p̄fusionē. de qua in iis mentionē fecit qui propius pubertatem accedūt. Nam hoc symptoma ea ætate apparere incipit, sed maximè viget in adolescentibus, deinde remittitur in

in viris. Verum ætatē hanc prætergressus Hip. ad iuuenum ætatem peruenit, ac primum sanguinis excreationes & tabes, deinde febres acutas, & secundū has epilepsiam scripsit, postremò adhuc omnia, & alij, inquit, morbi, sed maximè nunc enumerati, rectè quidem hoc adiiciēs. Nam ita rem habere cernimus, sed nō satis de morbis acutis dixit. Neq; enim absolutè dictum oportuit acutos (nam & in pueris nihilo secius videntur fieri) sed inter acutos morbos febres maximè tertianas, & ardentes. Hæ enim omniū sunt biliosissimæ, & sæpillimè iuuenes inuadunt, quoniam flaua quoq; bilis hac ætate abundat. ex qua morbi tales iis qui florente & vigente sunt ætate fiunt. Nam tabes & sanguinis expuitiones patiuntur non secundum ætatis naturā sed ex accidenti ipsius quopiam. vnde suprā dicebat, Senes ferè minus quàm iuuenes ægrotare: vbi nos quoque diximus propter intemperantiam, non ob virtutis imbecillitatem iuuenibus ægritudines multas accidere. Eadem quoque ratione sanguinis screatus iuuenibus accidunt, vel quia vulnus acceperint, vel contusi sint, vel saltauerint, vel vehementius & contentius vociferati, vel refrigerati fuerint, vel humi

cubitauerint, vel plenitudine nimia aut
 eiusmodi occasione aliqua in id mali
 inciderint. Ad sanguinis verò sputum,
 tabes consequitur. Quare propter eius-
 modi actus iuuenes ægrotabunt per
 accidens non primariò neque ætatis
 ratione. Epilepsia verò iuuenibus, quam-
 uis etiam malo victu vtantur, non mul-
 tum accidit: vt mirari subeat quo mo-
 do Hippocr. hanc ascripserit, cum alibi
 non modo pueris plurimum accidere,
 sed indè etiam puerilem morbum appel-
 latum fuisse, & verò ætatis mutatione sa-
 nari dixerit. Fit ergo Epilepsia in quibus-
 dam iuuenibus, quibus antea pueris nò
 acciderat, propter ipsorum vitiosam &
 inordinatam viuendi rationem, & pec-
 cata in cibo & potu & aliis actibus ad-
 missa: exempli gratia cum humi cubāt,
 & soli se exponunt & imbribus, aliæque
 patiuntur his similia. Verum nec sic qui-
 dem multæ hac ætate epilepsiæ: aliæque
 his non minus quidam morbi fieri pos-
 sunt eadem ratione. Quare melius fue-
 rit, si ita scribatur aphorismus, Iuueni-
 bus cum aliij propemodū omnes in aliis
 ætatibus dicti morbi fiunt, tum verò præ-
 cipuè ardentes febres, quos causos appel-
 lant Græci, & tertianæ fieri solent.

X X X.

Tοῖσι ὅτι ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἀσθμα-
τα, πleuritides, περιπνευμονία, λήθαρ-
γοι, φρενίτιδες, λεῦσοι, διάρροιαὶ χρόνιαι, χολ-
εραὶ, δυσεντερία, λεῖεντερία, αἵμορροΐδες.

*Ultra hanc ætatem prouectis asthmata, pleu-
ritides, peripneumonia, lethargi, phrenitides, ar-
dentes febres, diuturna alui profusio, cholera,
dysenteria, lienteria, hamorrhoides.*

Iuuenum ætas quinto septenario cir-
cūscribitur. Siquidem id innuens ipse in
prognostico dicebat, Expectanda in iis
magis profusio sanguinis, qui nondum
trigesimum quintum annum attigerunt.
Nam quæ iuventutem ætas proximè ex-
cīpit, ad sequentes duos septenarios ex-
tēditur, in qua ætate qui sunt, omnia quæ
geruntur in vita facere adhuc aggrediun-
tur, non aliter quàm qui floridam & iu-
uenilem ætatem agunt, sed non similiter
labores perferre possunt. Nam ab ardo-
ribus solis & frigoribus, & in nuda humo
cubatu, quam chameuniam Creci appel-
lant, & vigiliis, & cibi potūsve expletione
nimia magis offenduntur quàm iuuenes.
Iam verò horum quoq; temperamen-
tum quodā modo melancholicum ma-
gis est. ideoque per eam ætatem, vt inter
anni tempora per autumnū multi atra-

bili perciti vexantur. Quemadmodum enim hoc tempus frigidum existens flavam bilem æstivis caloribus perustam excipit, sic vergens ætas & inclinata iuvenile ætati simillimam subsequitur. Vnde mirari subit, quid factum sit ut in hac ætate non meminerit melancholiæ. quam ego hanc quoque in quibusdam exemplaribus ascriptam inveni, siue sit quispiam ausus adicere id quod deesse videbatur, tanquam ab Hipp. prætermisum, siue alij deprauatis & falsis exemplaribus fidentes, ita legendum omnino putaverint. Sed & ex tabidis quoque multi, & ex iuuenibus quotquot ex sanguinis sputo in tabem inciderint hac ætate moriuntur, non tamen hac ætate multi sanguinem expuunt, quoniam neque ætate tam progressis sanguinis copia adest. Asthmatis autem id est anhelationibus & peripneumonia id est pulmonis inflammatione, & pleuritide corripuntur hac ætate magis quam iuuenili, ut potè qui & victu simili & laboribus utantur, & multo imbecillius quam iuvenes corpus habeant. Denique morbos quos silentio præterit quum de iuuenilibus ageret, nunc omnes recenset. Nam phrenitides & ardentes febres & cholerae, & dysenteriae nihilominus accidunt

dūt iuuenibus quàm ætate prouectis, ortus utique occasionem ex flava bile fortitæ. Diuturniores autem diarrhœæ, id est, ventris solutiones ætate deferuescente (quæ eadem matura & constans ætas dicitur) fiunt propter imperfectam & deficientem alimenti distributionem. Nam omnium ferè ætatum deferuescens paracmaſtice Græcis dicta, pauciſſima indiget corporis refectione. ſiquidē id quod diſcutitur & diſſipatur pauciſſimum eſt. neque enim corpus ſimiliter calidum ac prius, neque amplius in augmentū quicquam abſumitur, ſed neq; in his facultate retentrice valdè imbecilla, ſicuti in ſenibus, effluit plus ex corpore. Cum igitur diarrhœæ fiant, vel concoctione vel diſtributione offenſante, vel etiam bile ſua acrimonia inteſtinū deradēte, & hæ omnia in progreſſis ætate & prouectis adſint, nō ſine ratione ipsis diuturnæ ſiūt alui fluxiones. Cæterū febres lethargicæ ſiūt ex humore pituitoso in cerebro aceruato: qui prioribus quidem ætatibus parcior potius eſt quàm redundantior, in ſenili verò ætate plurimus habetur, ſed propter ætatis frigiditatem febres non accendit. In quibus autem ætatis feruor & vigor elanguescit eiufmodi etiā abun-

dat humor, necdum frigidum corpus est. Lienterías verò, id est levitates intestino-
rum ostendimus aliàs à frigida fieri pitui-
ta, aliàs à sola intemperie, quæ vètris vim
retentricem imbecillam reddiderit, aliàs
denique ab ulcerosa quapiam committi
affectione: quæ omnia abundàter adsunt
ætate progressis. Ex hæmorrhoidib⁹ au-
tem venis sanguis profluens huius ætatis
verus est & proprius morbus, sicut & me-
lancholia. Fit enim id ab atra bile ad se-
dis venas cumulatus decumbente. Atq;
sic mihi omnium enumeratorum morbo-
rum causa est explicata. Qui verò certā
horum probandorum scientiam compa-
rare sibi volet, is commentationes no-
stras, in quibus horum demonstrationes
docuimus, diligenter euoluat, quæ quot
qualésq; sint, & quam quæque rem pro-
fiteatur & doceat intelliget, de librorum
nostrorum ordine libello perlecto. Hinc
enim auspicatus quomodo ipsorum quis-
que legi debeat intelliget.

X X X I.

Tοῖσι δὲ πρεσβύτησι, δύσπνοια, λα-
τάρροι βηχόμενες, τραχευαίαι, δυσσρίαι,
ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἰλιγοί, ἀποπληξίαι,
λεαχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλης, ἀγρυπνίαι,
κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμ-
βλυω

βλῦωπία, γλαυκώσις, σαρρανοΐα.

Senibus spirandi difficultates, destillationes cum tussi, strāguria, dysuria, articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexia, malus corporis habitus, cachexia Græcis dictus, pruritus totius corporis, vigilia, alui, oculorum & aurium humiditates, visus obtusior, glaucomata, auditus hebetior.

Quidam Hipp. sectatores τὰς προβύτας τῆς γέρωντων, id est ut ipsi interpretatur, prouectos ætate, à senibus distinguunt, nomen τῆς γέρωντων postremæ ætati tribuentes, atq; id perpetuū esse existimantes: τῆς προβυτίων autem appellationem priori ætati accommodantes inter iuuentutem & senectutem mediæ. Sed nūc manifestò ostendit se τὰς προβύτας eos appellare, qui postremam ætatem agunt. In ipsis siquidem de ætatibus disputationem finivit, quasi omnes iam ætates percurrisset. Senes ergo destillationibus cum tussi sæpius corripitiuntur, quoniam ipsis caput facillimè refrigeratur, atque idcirco multa in eo gignuntur pituitosa excremēta, cum iam cerebri sint temperamento valde frigido. Asthmata verò & anhelationes, tum propter has destillationes ortū habēt, tum etiam, quia alioqui ipsa respirandi instrumenta nō rarò proprium fri-

goris habent principium. Cum verò ipsis multa ac crassa excrementa generentur, insuperq; virium adsit imbecillitas, sæpe fit ut renes obstruantur & lapides gignāt, postquā tenax & crassa superuacanea materia ibidē hærens & permanēs callosam fuerit concretionem nata. Articulorum quoque dolores fiunt interdum affluentibus ad hæc loca excrementis, interdum verò instrumentis ipsis refrigeratis articulos mouentibus. Vertigines verò spiritus cū multo vapore in ipso cerebro contenti inordinata & turbata motio sæpè excitat, sæpè etiam in ventriculo vitiosis superuacaneis coaceruatis vapida in cerebrum exhalatio tollitur. Sed quid de apoplexia dicere conuenit? nullus enim adeò senili ætati familiaris est morbus. in ea nanque cerebrum pituitosis repletum est excrementis. Sicubi verò vlcus factum fuerit in senibus, ægrè sanatur propter sanguinis defectum. Et assidue se scabunt toto pruriente corpore, quia pruritum excitantia superuacanea difficilem per cutem vacuationem habent. Siquidem propter refrigerationem tum cutem ipsis densari & cogi, tum plura excrementa simul & crassiora euadere rationi est consentaneum. Complures etiā
(neque

(neque enim omnes) continenter vigilant, tum quia alioqui ferè senectus ipsa sollicita est & anxia, tum etiam propter corporis siccitatem. Quare tunc etiam magis vigilant, quum integra sanitate fruuntur. Nanque diximus in commentariis de temperamētis ipsas quidem corporis partes per senectutē sicciores evadere, sed excrementorum pituitosorum aceruari copiā. Vnde vulgò ratione quadam probabili habetur senectus frigida & humida. Quandiu igitur eiusmodi excrementa in cerebro plura coaceruata fuerint, somniculosi magis senes, quandiu bene excernentur vigilāiores fient. Verū n & pauciora gigni excrementa & citius excerni accidit ipsis benè & salubriter habētibus. Vnde vel maximè propria affectio senilis ætatis videtur esse vigilia. Humiditates verò oculorum & narium in ipsis fieri liquet propter cerebri superflua excrementa: quibus in ventrem defluētibus ipse etiam sæpius humectatur. Obtusior autē visus & hebetior auditus sensibili facultate in senibus imminuta & obscurata, fiunt. Et glaucomata, id est glaucitates ipsis accidunt ob immodicā instrumentorum visui seruientium siccitatē, & quia suffusionis habeāt speciem.

GALENI IN
APHORISMOS,
*Id est, selectas maximè queratas Hip-
pocratis sententias,*
COMMENTARIUS
QUARTUS,
GVLIELMO PLAN-
tio Cenomano in-
terprete.

I.

*As λυέσας φαρμακόνειν ἢ μὲν ἔρ-
γῶν, τῶν ἰατρικῶν καὶ ἀρχαῖς καὶ μὴ
νῶν, ἢ αὖτε τῶν ἰατρικῶν καὶ ὑπὲρ
καὶ πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἀναγκαῖον χρῆ-
σθαι.*
Pregnant spurgabis, si ma-
teria urgeat, quadrimestres, & usque ad septi-
mum mensem, sed has parcius. Minore verò aut
gradiore cōceptu, cautius religiosiusq; agendū.
Eandē fœtus cum vtero cohæreticiæ &
coalitus rationē habent, quā cum arbo-
ribus fructus. Hi etenim prima genera-
tione infirmis pediculis continētur, atq;
ideò facillè decidūt, si quādo ventus vehe-
mentior cōcusserit, postea verò aucti ipsi
diffic

difficiliter à plantis dissoluuntur & diuel-
luntur. quemadmodū rursus, vbi ad perfe-
ctam maturitatē peruenerint, sponte sua
& sine vlla vi externa decidunt. Eodē sa-
nē modo cōceptus quoq; , primo à semi-
nis submissione tēpore si vel saltare ali-
quādo, vel loco lubrico vestigiū fallente
cadere, vel quoquo modo aliter aut ani-
mo aut corpore vehemētius moueri mu-
lierē cōtigerit, facilē ab vtero abrūpun-
tur: quemadmodū & cū perfecti iam fue-
rint & adulti. Tempore verò intermedio
firmiorē coalitū habēt & auulsioni mi-
nus obnoxiiū. Quare mulier tū in vtero fe-
rēs potest vehemētiores motus sustinere
sine foetus offensiōe. Quæ omnia animad-
uertēs & probē tenēs Hip. rectē ait, Præ-
gnātes purgabis, si materia suo motu in-
uitet, quadrimestres, & vsq; ad septimum
mensem : quod prægationis tempus est
mediū, cum scilicet foetus vtero firmiter
adhærescit & cōtinetur. Sed ne hoc qui-
dem tempore omnes quæ purgatione in-
digeant vacuari permittit, sed si materia
ὀργᾶ, id est ἐπ' ἰσχυρᾷ καὶ ἰσχυρᾷ, suo motu in-
uitet & sollicitet ad sui vacuationē. Tra-
cta em̄ appellatio est ab animalibus ad
coitū concitatis. Nā cum humores redū-
dātes mouētur & quaqua per corpus fe-
runtur

runtur nondum corporis parte aliqua firmati, tunc ad eorū expulsionē natura incitatur, atq; aliquo qui veluti manū porrigat, & illū humorū motū ad alium dirigat atq; deducat indiget. Nā qui parte quapiā firmati fuerint & impacti humores mouere nō oportet. In eam siquidem sententiam illud dictum est, Qui inflātas partes per morborū initia aggrediuntur purgatione soluere, ij prāter quā quò l de parte contēta & inflammatione laborāre nih l educūt, (neq; em crudus adhuc morbus permittit) sanas etiā partes & morbo resistentes colliquefaciunt. Quòd autē Hip. verbum *φαρμακείν* pro medicamēto purgāte vti vsurpare cōsue-
sueuerit, in confesso est apud omnes qui vel minimā habēt eius dictionis notitiā. Nā vt alia eius scripta omittas solis aphorismis contētus, aliud profectò nihil per eam vocē in ipsis significari posse fatearis necesse est, vt paulò post fiet manifestum.

I I.

EN τῇσι φαρμακείῃσι τοι αὐτὰ ἀγερῖν τὰ σώματα ὅτι οὐκ ἐν αὐτοῖς καὶ ἰόντα, χρῆσιμα τὰ ἢ ἐν αὐτοῖς ἰόντα παύειν.

Purgantium medicamentorū vsu talia è corpore educenda, qualia spontè etiā prodeūtia, inuant: Contrario verò modo exeuntia, sistenda.

Vltro

Ultiò ex corpore vacuari ea dicimus
 quæ citra omnem medici operam excer-
 nuntur, natura nostrū corpus moderan-
 te & regēte ea per se interdū expurgāte,
 interdum etiā alicundē irritata, vel quia
 à vasis capi nequeāt. Quum itaq; natura
 quod superfluū est euacuat, iuuatur ani-
 mal: quū verò aliter excernitur ratione
 symptomatis, præterquam quòd indē uti-
 litas nulla cōsequitur, talis vacuatio pra-
 uæ etiā affectionis est signū. Rectè igitur
 Hip. cōsulit imitandā esse naturā. Quod
 assequemur, si singulis morbis tales hu-
 mores vacuare tentabimus, quales vidi-
 mus in spōtinis profuisse vacuationibus.
 Suprà itaq; ipse de omni humorū vacua-
 tione generalius locutus est in hunc mo-
 dum, Sic & vasorū depletio si quidē talis
 fiat qualē fieri oportet, confert & leuiter
 ferūt. nunc verò de sola purgatione eun-
 dem habuit sermonē, quoniā de ea hoc
 maximè libri loco disputationem insti-
 tuerat. Atq; præstiterit fortasse de omni-
 bus vacuationibus, quas medici circa æ-
 grotantiū corpora occupati moliantur,
 altius disputationem repetere. Fiunt er-
 go vacuationes interdū medicamentis
 tum vomitoriis tum deiectoriis totum
 corpus purgantibus. Nonnunquam verò
 medica

*quid sponte
purgari*

medicamentum ex parte quapiã vacuã-
di vim habet, qualia quæ per palatũ &
nares capitis educũt excrementa. Sunt etiã
de genere expurgantium superflua, quæ
per tussim thoracem & pulmonẽ expur-
gant, & quæ per vrinas eiciũt totius san-
guinis serosum excrementũ. Clyster quo-
que fuerit de hoc genere, & quicquid de-
nique totum corpus æquabiliter nõ va-
cuat. quo modo tũ phlebotomia vacua-
re creditur, tũ generaliter omnis sangui-
nis ablatio quouis modo facta. Eiusmo-
di quoq; est vacuatio tũ quæ per vterũ &
hæmorrhoidas fit, tum etiam quæ per
exercitia & frictions & motũ omnem, &
quæ tepore fit & balneis calidis, præfer-
tim si vel nitrosæ vel sulfureæ, vel bitumi-
nosæ fuerint, & deniq; ex accidẽti inedia
æquabiliter vacuat. Hæc siquidẽ omnia
videntur totum æquabiliter corpus va-
cuare: quamquam si quis exactius verita-
tem exquirat, nõ æqualiter vacuare cõ-
periet. Verũ quum in his parvus sit al-
terius ad alterum excessus secundum eo-
rum quæ vacuãtur qualitatẽ & quanti-
tatẽ, idẽ & qualis vacuatio videri queat.
At verò cathartica appellata pharmaca
euacuationis diuersam speciẽ cõstituũt.
de quibus, vt dixi, ipsi nunc est differendi
pro

propositum: non tamē maius quicquam docet, quā quod de omnibus vacuationibus ipse iā dixit. Vnus enim est omnibus scopus propositus, humor redūdans, cuius quidem humoris internoscendi peritia petenda est, tum ex cuiusq; colore præter naturam toto corpore apparēte, tum etiam ex symptomatis & morbis, an etiam tempore, regione, ætate, aëris conditione præsentī, & ægrotātis natura & vitæ genere & studio, & victus modo. Vt si exempli gratia flauus toto corpore color appareat, vt in his fit q̄ regio morbo laborāt, & per sedem bilis non excernatur, si pustulæ quædam biliosæ per totum corpus eruperint. Et particulatim, si ventriculi morsus, & cibi fastidiū, & inappetentia adsint, si sitis & oris amaritudo, aut si aliqua pte corporis erysipelas, aut tertiana febris hominē habeat, aut ardens ex bile sæuiente febris, quē *λευκοσφοπιρόχολον* Græci dicunt. Nā in his omnibus abūdat flaua bilis: atque idcirco eam educere conabimur iis medicamentis quæ ab effectu cholagoga, id est bilēducentia appellata sunt. Atque illud est quod ab Hip. dicebatur, Si qualia oportet purgētur, confert & facillè ferunt. Nā illud qualia oportet, humorum sua qualitate

litate ægrotum infestantium abundantiam significat. propterea, quia scilicet peccans humor vacuatur. tales aut cōferre vacuationes. Sed quoniam omnes solertes & artificiosæ coniecturæ in agendo fallunt interdum (similitudines enim, ut ipsemet ait nō solum vulgo medicorū, sed præstantibus etiam medicis errorem creant) alterū nos indicium docet & notam à bonis non separatam vacuationibus, euphoriam scilicet, id est inferendo facilitatem, & leuationem ægrotantis: t vel hui⁹ fiducia rectè nos vacuationē moliri fiamus certiores. Quod autem de flaua bile veluti exēpli gratia dixi, de atra quoque intelligere potes. Nam & in hac totius corporis color nigrior, & pustulæ atræ bilis colore erumpūt. Morbi etiam propter eius abundantiam facti manifestò humoris indicant copiam, ut elephas & cancer. Quinetiā quartana periodus, id est quarto quoq; die morborū repetitio fit propter melancholicū humorem. Et lien magnus, & nigrescentes varices affectus sunt eiusdē humoris soboles & propagatio: quemadmodū & melancholia appellata, furor deniq; omnis, & infania iracunda, temeraria, immanis & fera. Hipp. verò ex menstruis quoque redundantem

dantem in mulieribus humorem conie-
ctabat, cui⁹ rei notas & signa scripsit pri-
mo li. de morbis muliebribus. Ex his igi-
tur atram bilem redundare internosces,
atq; his adductus indicationibus, ita de-
mum poteris ad eius accedere vacua-
tionem. Posterius autem ipsa durate vacua-
tione secūda sumetur indicatio ex ægro-
tantis euphoria, id est ferēdi facilitate &
levatiōe. Quæ de atra bile & flaua dicta
sunt, ea mihi de pituita quoq; intellige,
œdematosos tumores, eruptiones item
quas Græci *ἰκθυήματα* appellāt & totius
corporis colorem secundū humoris for-
mam, adhuc febres quotidianas, & mētis
pigritiam & torporē, ad somnū propen-
sionem, capitis grauitatem, & acidosis ru-
ctus, oxyregmias Græcis dictos, siquādo
in vētre talis cōtinebitur materia. Nam
hæc omnia suadent dādum pharmacum
quod purget pituitam, ob id phlegmago-
gon appellatum. Iā verò purgatione fa-
cta, euphoria & facilitas ferenda vacua-
tionis tuæ de interno scendo humore re-
dundante cōiecturam confirmabit, qua
confusus ad talem aggressus es vacuatio-
nem: quoniam quidam cōiecturam & fidu-
ciam vacationis non solum ætas & na-
tura ægrotantis adiuvabunt, sed & annū

tempus, & præsens cœli status, & regio, & victus antecedens simul cum aliis vitæ institutis, artibus & studiis ad eā rem conferent aliquid. Etenim iam didicisti ex istis omnibus alia pituitā, alia flauam bilē, atrā alia augere & amplificare. Atq; ab his omnib⁹ vti diximus exhibēdi medicamenti sumuntur indicationes, quod peccantis humoris expurgandi vim habeat. Media verò vacuatione altera existit indicatio, quæ vel cōiecturæ veritati astipuletur, vel errorē coarguat. Siquidē ægrotantis euphoria, id est ferēdæ purgationis facilitas rectē nos peccatē coniecisse & internouisse humorem testabitur, dysphoria verò, id est in ferēdo difficultas perperā iudicasse coarguet. Nā si infestates humores vacuētur, facile ferēt ægrotātes, si verò aliud quiddam & non quod molestum est vacuetur, necessariū est omninò grauius molestēque ferre. Quod igitur, vt modò dicebam, libri initio complexus aphorismo vno ostendit his verbis, Sic & vasorū depletio, siquidem talis fiat, qualem fieri oportet, confert & facile ferunt: id nūc de purgationibus agens in duas secuit orationis partes, quarum priore quæ nā sint commodæ vacuationes, posteriore q̄ tales vacuatio

cuationes firma approbatio & nota comitetur ægrotātis scilicet euphoria docuit. Porro vacuationū benè ac fœliciter spōte naturæ factarū exēpla ptulit ipse multa libris Epidemion, pauca verò hoc aphorismorum libro, qualia sunt, Aqua inter cutem laboranti per venas in ventrem aqua fluente, morbi solutio. & Si ophthalmia vexet, alui pfluuio corripī, bonū. & Quibus biliosæ sunt deiectiones, surditate superueniente cessant: Et contra quibus surditas adest, biliosis deiectionibus interuenientibus, cessat.

I I I.

HΝ μὲν οἷα λέγειται εὐερεῖται λευθαίρων τε, συμφέρεται τὴν κατὰ φύσιν φέρει. τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

Si qualia oportet purgetur, confert, & facile ferunt: Contrà verò si fiat, grauitur.

Suprà nobis hic aphorismus declaratus est in præcedentis aphorismi expositione: scriptus etiā antea alia libri parte iisdem verbis. Quare nonnulli eum ex hoc loco sustulerunt.

I I I I.

Φαρμακόν βέλτερον μὲν μάλλον τὰς ἀνω χερῶν, καὶ τὰς κατωτέρων.

Aestate superiorem potius, hyeme inferiorem purgare conuenit.

Subaudire oportet ventrē. Recte autem æstate purgat supernè. Nam per id tēporis humor exuperans bilis est flaua, & vniuersa omninò animalis natura propter aëris ambientis calorē sursum magis mouetur. Superuacaneū verò quodque & redundans quo vergit ducere per loca commoda oportet. Adiecit autem huius aphorismi dictioni aduerbiū potius, neque absolutè dixit, Æstate superiorem, hyeme inferiorem ventrem purgare oportere. Nam vt non sapius, at certè quandoque (licet rarò) visus in quodam est per æstatem abūdare pituitosus humor, sicuti hyeme aliquando bilis flaua.

V.

Υπὸ λύγῃ καὶ πρὸ λυγρῶς ἀργώδεις αἱ φαρμακείαι.

Sub Canicula & ante Caniculam difficiles sunt purgationes.

Nam & nostra tum natura ardoribus deflagrans æstiuis purgantium medicamentorum acrimoniam & vehementiā non facilè feret, vnde complures purgati hoc tempore in febres incidunt: & natura propter æstum imbecilla, purgatione magis soluetur & debilitabitur.

*Hinc col
ligi posse vi
detur, a me
dica potio-
ne summum
nō esse pro-
hibendum.

*Quin ipsa etiam purgatio ægrè procedet.

det, aëris scilicet ambientis calore foras contra quàm medicamētum agat humores retrahente. Vt enim calidæ balineæ purgationibus aduersari solent, ita calor æstius iisdē reluctatur, præsertim si se- ipso extiterit vehementior.

V I.

Tοὺς ἰσχυροὺς καὶ δυνάμεις ἀνω φάρμα-
κόντων, ὑποστυλλομένης χειμῶνα.

Graciles & ad vomendum faciles per superna purgare, nisi hyems adsit.

Etiam hic addēda particula potius, vt paulò antè monuimus. Magna enim ex parte qui graciles, biliosi: quibus si ad vomendum facilitas accesserit, supernè sunt purgandi, nisi reclamet hyems. Nam suprà dixit, Aestate superiorē potius, hyeme inferiorem ventrem purgandum esse.

V I I.

Tοὺς δὲ δυσημέας καὶ μέσως δυσάρκας
λιάντας, ὑποστυλλομένης χειμῶνα.

Aggrè vomentes & modicè carnosos, quos eusarcos appellant Græci, infernè purgato, de- uitans æstatem.

Si quidem & vomat facilè & gracilis sit, supernè purgandus est, præterquàm quum hyems adest, id est æstate, autūno & vere. Si verò difficulter vomat, & mediocriter carnosus sit, per inferna purga

ri debet, si quidem eò vergat materia, solum vitando æstatem: aliud verò nullum anni tempus reformidandum.

VIII.

Τοὺς δὲ φθινώσεως, ὑποτελλομένους τὰς ἀνν.

Obnoxios phthisi suprâ ne purgato.

Nunquam, inquit, obnoxios phthisi suprâ purgaueris, veritus nimirum instrumentorum respirationi seruientium imbecillitatem. Per obnoxios phthisi intelligere par est, vel eos qui phthisi, id est tabe morbo sunt correpti, vel qui ad phthi sim sunt idonei aptique natura. De quibus ipse primo Epidemion in hunc modum scribit: Maximèque moriebantur, quorum natura ad tabem propensa erat. his verò angustum strictumque pectus adest, & qui in eo continetur pulmo non modo angustus, sed & imbecillus.

IX.

Τοὺς δὲ μελαγχολικὸν ἀδρότερος τὰς λιάνω, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τ' ἐναυλίας προσιδέει.

Melancholicos infrâ vehementius purgabis, eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam.

Ventres inferiores melancholicorum ἀδρότερος, id est σφοδρώς fortiter, vehementerque

que purgare oportet. Quia autē hic humor propter infitam grauitatem tendit deorsum, meritò eū per inferna vacuari iubet, sicut flauam bilem per superna, leuem ipsam & sponte sua continenter per summa fluitantem. Habet itaq; humor vterq; id commune, vt quò vergūt duci debeant per loca conuenientia: verūm vnus proprium est, vt per superna vacuetur, quoniā eò vergat, alterius verò per inferna, quandoquidem & eò inclinēt. Cum igitur supernè facta vacuatio, contraria sit ei quæ infernè fit, vtriusq; profectò vna fuerit communis ratio. Quare rectè dixit Hipp. Eadem ratione cōtrariam iniens vacuandi humoris viam.

X.

Φ Αρμακθέρ ἐν τοῖσι λίην ὀξεσιν, ἢ ὀργῇ, αὐθιμέριμ. Χρονίζεσθ γὰρ ἐν τοῖσι τοῖστοισι βλακέρ.

Purgandum in valde acutis, si incitet materia, eod. m ipso die. differre enim in talibus malum.

Hoc loco repetam quod suprā etiam mihi dictum est, Hippocratem verbum ὀργῇ ab animalibus ad veneris vsum impulsis & concitatis transfuisse ad humores, cum ea naturali quadam cupiditate mouētur ad seminis excretionē. Siqui-

dem ostendimus in lib. de semine foemina quoq; in coitu semen emittere. Quando igitur vel toto corpore similis huic animatiū cōcitatae ad feminis emissionē libidini, fuerit naturae impetus ad excretionem redundantium humorum, vel si non toto corpore, at certē partibus principalibus: eiusmodi naturae quae molesta sunt expellere gestiētis motum cōsuevit Hip. verbo ἐργᾶν significare. Itaque cēset protinus medicamento vacuandum esse, priusquā vel corporis virtus collabatur imminuatúrq; , vel febrilis augeatur calor, vel vagi & errātes per corpus humores in partem quampiam principem decumbant. Quod autē valde acutos morbos nūc dixerit, quos prius peracutos appellauit, cuius est manifestū. Quinetiā horum iudicationis primam septimanā esse terminum mihi suprà dictum est.

X I.

ΟΚέσσοισι τρόφοι καὶ περὶ τὸ ὀμφαλὸν πόνοι, καὶ ἐσφύθ' ἀλγῆμα μὴ λυόμενον μήτε ὑπὸ φαρμακείης, μήτ' ἄλλως, εἰς ὕδρωπα ξηρὸν ἰσχυρῶς.

Quibus tormina adsunt & circa umbilicum cruciatus, & lumborum dolor, qui neque medicamento neque aliter solvatur, in siccum hydropa firmatur.

Tormina

Tormina fiunt tū propter morsum vehementem, tum propter spiritum flatuosum, qui exitum nō habet, sed intestinorum flexuosis illis orbibus & gyris interceptus hæret. Quòd verò dolores & cruciatus ad tales affectiones consequantur nemini dubiū. Verūm vbi circa vmbilicū & lūbos firmati fixique, neq; medicamentis postea neque aliis remediis solui possunt tum earū partiū habitualis quedam, vt ita loquar, intemperies est, quæ ferè perseuerans eu hydropa facit, quem Hip. ficcū appellat, quē subsequuti medici Tympaniā nominarūt, quoniam hypogastriū percussū talē sonitū reddat, qualem tympana edunt. Nā & in his per circumtensam pellem cōtētus aër verberatur, quemadmodū in hoc morbi genere per mediā cutim qui in profundo est flatus percutitur. Quòd autem à tumoris similitudine quā cum aqua inter cutē habet id morbi genus, hydropē quoq; appellauerit est manifestum: nō tamen humidum dixit, quēadmodum Ascitem ab ascī, id est vtris similitudine appellatū, in quo materia collecta non aër est flatuosus, sed aquosus humor. A maiore autē frigiditate aquosus hydrops generari videtur, quē Ascitē appellāt, quoniā in pe-

ritonæo veluti in asco, id est vtre quodā humor contineatur: à minore verò Tympanias. neq; enim mutari in aërē flatuosum humiditas sine aliquo calore pōt.

XII.

Οκίστοις λοιπίαις λειοντεσιώδεις, χειμῶν φαρμακόν εἶναι ἀντιλεονόρ.

Quibus propter leuitatē ventris cibi sunt incontinentes hyeme suprā purgare malum.

Quā celeriter cibaria talia deiiciuntur, qualia sunt deuorata, eum affectum Leenteriam Græci, læuitatem intestinorum Latini nominant. Fit autē propter retentricis facultatis infirmitatem: atque omnium ad ventrem pertinentiū instrumentorum, hoc est ipsius ventriculi, in quem vorando cibos ingerimus, & intestinorum cibos ab hoc acceptos trāsmittentium dyscrasias comitatur & intēperies. Fit etiam interdū Leenteria, intestinorum superficiē occupāte exulceratione quapiā, illis non dissimili quæ in ore sunt, quas aphthas appellāt. Porro habituales, vt ita dicam, intemperies aliquādo fiunt (sic eas vocāt quæ ipso corporū habitu læso perficiūtur) propter frigidā pituitā, qualis maximè est acida. Exulcerationum verò superficiē tenentiū causa existit humor acris & tenuis. Hic ergo
quam

quã quã per superna purgari postulat, quoniã eiusmodi humores per summa potius fluitare, quã pectus ire soleant, non tamẽ hyeme hoc faciẽdũ est, quemadmodum suprà est dictũ. Alter verò pituitosus ille humor, quũ infectus indutũque intestinis fuerit, nunquã est per superna id est vomitorio medicamento purgandus. Sola enim ea euomi cõparata sunt natura, quæ habentur in vetriculo. Eorũ verò quæ continentur in intestinis nihil possis per vomitum vacuare.

X I I I.

Πρὸς τὰς ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηιδίως ἄνω καθαρομένοισι, πρὸ ἧς πέσις προὔγραινεν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

Qui ad veratrum non faciliẽ suprà purgantur, eorum corpora ante potionem copiosiore alimento & quiete prahumectanda.

Prius fecisse oportet periculũ naturæ eius qui elleborũ sumpturus est, quomodo se habeat ad supernas purgatiões, hoc est leuioribus & moderatioribus quibusdã medicamẽtis vomitoriis antè periclitari & tẽtare quo modo vomitiones ferat. Si itaq; non faciliẽ purgari videatur, nõ oportet eiusmodi hominem ad elleborum adigere ante legitimam præparatiõ

parationem. id autē fiet si is qui ellebō-
rum sumpturus est continēter vomendo
assuescat ad promptē vomēdum. Verūm
hoc ipsum tāquam paruum & omnibus
notum prætermisit Hipp. Melius autem
fiat eiusmodi preparatio, per corporum
præcedētem humectationem. Præhume-
ctatur autē alimento copiosiore, & quie-
te. Nam quietē corpora humectare cla-
rum est. Quo modo enim exercitia exic-
care solēt, sic & quies (quæ aliud nihil est
quàm otium & ab exercitatione vacatio)
corporū servat humiditatem. Cibus ve-
rò nō qui plenior absolutē naturā hume-
ctat, sed qui nullā sortem habet qualita-
tem, hoc est neque acerbā neque acrem,
neque salſam, neque amaram. Quin for-
tasse ne alimētum quidem absolutē di-
cēdum est eiusmodi, sed quasi medica-
mentosum alimentū. quippe quod abso-
lutē est alimentum, solum ex omnibus
secundū suam ipsius naturam, nō ex ac-
cidenti potest solidas animalis partes hu-
mectare: quod ipsum non per se, sed per
accidens præstat quies. Quia enim acce-
ptam ab alimento partium humiditatē
non exiccat, idcirco humectare dicitur.
Aqua verò neque epota, neque extrinse-
cus adueniens potest de sua natura soli-
das

das animantis partes humectare. Cæte-
rùm qui perfectiorem horum intelligen-
tiam assequi volet, is nostros de faculta-
tibus naturalibus commentarios, & de
marasmo librum diligenter legat.

X I I I I.

Ε Πῆν πίν τις ἐλλέβορον, πρὸς μὲν τὰς κιν-
ησίστας τῶν σωμάτων μάλλον ἄγει, πρὸς
δὲ τὰς ὑπνους καὶ μὴ ληνήστας, ἥσσον· δηλοῖ
δὲ καὶ ἡ ναυτιλία, ὅτι λήνους τὰ σώματα
ταράσσει.

*Poco elleboro, corpus mouendum potius, quàm
somno tradendum aut quieti. Nam vel nauiga-
tio indicat motione turbari corpora.*

Ipsemet causam attulit, quamobrem
eorū corpora moueri præcipiat qui sum-
pserunt elleborum. Quies liquidem eo-
dē statu seruat corpus, mutat & alterat
motio. quod vel indicare potest nauiga-
tio, quæ motus species est, adeò turbās
corpora vt ad vomitū adigat. Quū igi-
tur talis motio vel sola possit ad vomitū
corp⁹ præparare, fit verisimile ipsam vo-
mitorio cuius paruo medicamento iun-
ctam longè maiorem habituram effica-
ciam. Quidam pro nauigatione nauseā
legunt, vt sit talis oratio, Nam vel nau-
sea quæ corporis vehementes motiones
sequitur

sequitur, satis potest ostendere motionē corpora turbare. Hinc liquidò constat hunc aphorismum eandem cū superiore vim habere.

X V.

Επὴν βάλῃ μᾶλλον ἄγειν ἢ ἐκλέβωρον, κίνησιν τὸ σῶμα· ἐπὴν δὲ παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ κίνησιν.

Cum elleborum citare voles, moue corpus: eum verò sistere, somnum concilia, nec moue.

Superior aphorismus quo modo oporteat hominem qui elleborum hausit ad purgationē comparare nos docuit, præsens verò quo modo sistēda sit purgatio tradit. Consentaneum porrò rationi est ea purgationē sistere, quæ vomitū cientibus sint contraria. Quod itaque citat motio, quies sistit, multòq; magis somnus, per quem actiones animales feriantur & quiescunt, tum quæ per sensuum fiunt instrumenta, tum quæ per musculos, in motibus voluntariis.

X V I.

Εκλέβωρον ἐπικύνειν τοῖσι τὰς σάρκας ὑγιᾶς ἔχει. σπασμὸν γὰρ ἐμποιεῖ.

Elleborus periculosus sanas carnes habentibus. Convulsionem enim ingenerat.

Quòd suprà de omnibus purgationibus dixerat, hoc nūc de ea sola repetit, quæ

quæ ellebore fit. itaque possunt aphorismi inuicem iungi hoc pacto, Qui corpore sunt sano, ægrè molestèque ferunt purgationes. Sic nanque elleboreus iis qui carnes sanas habent periculosus. conuulsionem enim accersit. Siquidem habet præ cæteris id eximium elleboreus, ut propter actionis vehementiam spasmus accersat.

X V I I.

Aπρίτω ἐόντι ἀποσίτη, καὶ καρδιωγμός, καὶ σκοτεινότης, καὶ τὸμα ἐκπινγόμενον ἄνω φαρμακείας ἀειδαὶ σημαίνει.

Non febricitanti cibi fastidium, cordis dolor, vertigo tenebricosa, & oris amaritudo purgatione per superna opus esse significant.

Apositia, nomen quo usus est Hipp. idē quod anorexia, id est cibi fastidiū significat. καρδιωγμός (quam vocē nos popularē loquendi cōsuetudinē sequuti cordis dolore reddidim⁹) morsus est cordis, id est oris vētriculi. nā hoc quoque veteres cor appellabant. Scotodinos, id est vertigo fit cum simul quæ cernuntur circumagi videntur, & derepentē sensus qui visu fit euanescit, putantibus qui id malī patiuntur sibi offusas esse tenebras. Hoc autē accidit ore vetriculi morso & vellicato ab humorum prauitate. Nā propter

pter neruorum magnitudinē ex cerebro
in ipsum descendentium animæ functio-
nes læduntur, hac malè affecta particula.
Atque symptomata eiusmodi cōmunia
sunt omnium humorum mordendi vim
habentium: Oris verò amaritudo, solius
pallidæ & flauæ bilis appellatæ sympto-
ma existit. Quare rectè Hippoc. ait enu-
meratis symptomatis significari purga-
tionem per superna. Quod eius dictum
explicare si placeat, sic sonabit, Enume-
rata symptomata significāt medico ho-
minem supernè, id est, vomitu purgan-
dum esse.

XVIII.

TA ὑπὲρ τὸ φρενὸς ὁ δυνάμει αἰσθησάμενος καὶ
δάσσωσι δεινὸν, ἄνω φαρμακείας δεῖ-
σθαι σημαίνει· ὡς καὶ δὲ λέγει, λέγει.

Supra septum transversum dolores, quicun-
que egent purgatione, per superna purgandum
esse significāt. Qui verò infra sunt, per inferna.

Quod superiore aphorismo de vno
dolore docuit oris vētriculi, hoc nūc ad
omnes extendit dolores. ex quibus qui-
cunque supra septum transversum confi-
stunt, purgatione scilicet egētes, supernè
purgandum esse significant: quicunque
verò infra subsistunt, per inferna quoque
purgationem postulare est manifestum.

Addit:

Addidit autem orationi, quicumq; purgatione egent, ne quis Hipp. omnes absolute dolores per purgationem sanare putet. neque enim in praesentia hoc dixit, sed pro humorum noxiorum momento & inclinatione vacuationem esse faciendam: neque supra septum consistentes dolores per deiectoria medicamenta, neque infra sitos per vomitoria vacuare oportere.

X I X.

Οκείσοι ἐν τῇσι φαρμακοποιήσιν μὴ διψῶσι, λευθαίροντες & παύοντες πρὶν & διψήσωσιν.

Qui potione medica dum purgantur non sitiunt, ipsorum purgandi finis non fit donec sitiuerint.

Quidā dum purgantur statim sitiunt, alij postea. Quod fit tum propter ipsius ventriculi affectionem, tum ob propinatum medicamentum, tum etiam propter humoris vacuandi naturā. Ac propter ventriculum quidem fit, dum praecaliditate vel siccitate vel utraque simul promptè sitim concipit, siue hoc naturā adsit ei qui hausit medicamentum, siue eo duntaxat tempore. Medicamenti verò ratione fieri potest, si acre & calidū, & mordax fuerit. Humor quoq; vacuandus esse potest

in causa, si bilis amara fuerit. Atq; hisce quidem de causis sitiunt, contrariis verò plurimo tēpore sine siti permanēt, quando scilicet & qui purgatur frigidiorē fuerit vel humidiorē ventriculo, idq; vel ab initio vel purgationis tempore, aut cum medicamentum ipsum omni mordacitate vacat. & tertio cum vacuandus humor vel pituitosus vel aquosus extiterit. Verum nonnulla in his etiam, cum liberalius fuerint vacuati, sitis sequi solet. Potest enim vel quæ restat à vacuatione siccitas sitim efficere. ad hæc purgantis etiā medicamenti vis aliquam, licet non manifestam neque sensibilem, latentem tamen habentis acrimoniā & caliditatem, potest sitim accendere.

X X.

A πυρέτοιςιν ἔσσιν ἢ γένηται σφόδρ, καὶ γυνάτωρ βάρ, καὶ ἐσφύ & ἀλγυμα, καὶ τὸ φαρμακείης δειδῶαι σημαίνει.

Si citra febrem tormina adsint & genuum gravitas, & dolor lumborum, inferna purgatione opus esse significant.

Quemadmodū paulò antè signa tradidit eorum qui supernè purgādi essent, ita hoc loco docet signa quibus eos cognoscas qui per inferna purgari postulant. Atque utrorumque purgandi communis

munis est ratio, à differētibus ostēsa sym-
ptomatis. Nā p̄ momēto & nutu humo-
rūnoxiorū, vacuandi viam ire oportet.

X X I.

Υποχωρήματα μέλαινα, ὁποῖον αἷμα μέ-
λαν, ἀπ' αὐτομάτης ἰέν' αἵμα καὶ ξὺν πυ-
ρεῖν καὶ αὐτὸ πυρετῶ, λεάνιστα. καὶ ὁπόσω ἀν-
τὰ χρώματα ὑποχωρημάτων πλείω πονηρότε-
ρα ἢ, μᾶλλον λεάνιον· ξὺν φαρμάκῳ ᾧ, ἀμει-
νον· καὶ ὁπόσω ἀν πλείω χρώματι, ὁ πονηρά.

*Excremēta alui nigra sanguini atro similia,
spōte eūtia siue cū febre siue citra febrē, pessī-
ma: Et quāto ipsorū colores peiores fuerint plu-
res, eo deteriora. A medicamēto autē talia exi-
gi, melius est, idque quāto ipsorum plures fue-
rint colores.*

De iis excremētis ipsi nunc est sermō
quæ à veteribus medicis nigra vocātur,
bilis verò atra exquisitè nō sunt. Nā nec
acrimoniam, nec exedendi & exulcerādi
vim, nec acerbiteriam habēt, multoq; mi-
nus in terram iacta & effusa eam ferme-
rant, sed sunt, vt similitudinē rē apertius
declarē, velut sanguinis fordes & limus
quidā, qualis in vinis crassis quum defæ-
cantur & ab ebullitione residēt subside-
re solet, quam fēcē appellāt. quæ si diu-
tius retineatur in corpore, nec per aliquē
sensibilē aut occultum meatum expel-

lendis è corpore excrementis comparatū
excernatur, sed mutetur atq; putrescat,
atra exactè bilis generatur. Verū ante
quam hæc generetur, liē impurū & cœ-
nosum illum humorē, qui veluti sangui-
nis fœx est, attrahit, eoque sanguinem &
iecur expurgat, quemadmodum in com-
mētariis de facultatibus naturalibus est
demonstratum. Quo quidē succo melan-
cholico ad sui nutrit onem liē abutitur.
Deinde quicquid eius vi nec subigi nec
molliri potuit, id tanquam ad nutriendū
ineptum in ventrem propellit, vnā cum
aliis purgamentis excernendum. Si quan-
do igitur lien malè iecur expurgauerit,
atque ideo sanguis in hepate contentus
multū huius squalidę & cœnosę mate-
rię habuerit, in eam debilitatem viscus
deueniet, vt superuacanea in seipso cōti-
nere nequeat. Quo facto nigrailla appel-
lata excrementa deiicientur, de quibus
nūc ipsi sermo habetur. Porro addidit in
aphorismi cōtextu Hippo. sanguini atro
similia: quibus verbis tale quiddam signi-
ficare voluit, Qualis apparet sanguis ille
qui morā in intestinis dum per ea fertur
denigrari solet, talia sunt nigra reddita
excrementa. Nam extremæ foret demen-
tię existimare sanguini secundū naturā
haben

habenti nigra ista reiectanea esse similia. ea enim rubra essent & nigra. Atqui idē simul rubrum esse & nigrum est impossibile. Quamplurima eiusmodi excrementa pestilenti morbo illo longo vidimus, quæ nō magis in iis qui perniciosè quàm qui salutariter egrotarēt apparebant: nō tamen morborum initio vel incremento conspiciebantur. Tunc enim quæ vacuabantur, tum flaua tum fulua colore erāt colliquefacta ramenta. Quæ verò postērius apparebant veluti sanguinis fax nigra, vel ipso sanguine retorrido & perusto, vel extraneam aliquam putredinem nactō habuerant originem, non aliter ac in ventriculi fit cruditatibus, cum in vitiosos scilicet humores cibariorū corruptela definit ac terminatur. Quare morborum quidem initio nunquā in bonum apparere solent talia excreta, vtpotē grauem afflictationē & vexationem visceris indicātia: vigorē verò sæpē sequūtur, natura tū superuacanea expurgāte. Verūm ista hoc aphorismo non distinxit Hipp. quāuis alibi vniuersaliter dixerit, Signa crisima, id est quæ in melius discernūt, nō protinus apparere: & particulatim sequēti aphorismo. Morbis quibusuis incipientibus, si bilis atra supernè infernève sub-

terit, perniciosum. Nunquid igitur satis mentem suam aperire visus est, cum euntia dixit (temporis enim longinquitatem indicat id nominis) ut vel per totum morbum, vel per longum ipsius tempus talia excrementa exierint? Si enim vnum aliquod tempus ostendere voluisset, omnino vel superuenientia, vel deiecta, non sponte euntia dixisset. Cæterum sumpto medicamento melanagogo, id est quod vacuandi nigravim habeat, si talia deiciantur nihil mirum videri debet. Sic sanè excrementorum quoque plures colores si sponte vacuentur, multarum in corpore affectionum sunt signa: à medicamento verò plures humorum species vacuandi vim habente si exigantur, absurdi nihil alienive significant.

XXII.

Nοσημάτων ὀνόσων ἀρχομένων ἢ χολῆς
μέλαινα ἢ αἵματος ἢ λεύκω ἐπιλθῆ, θανά-
σιμον.

*Morbis quibus suis incipientibus si atra bilis
suprà infràue exierit, perniciosum.*

Præcedente aphorismo melancholicum succum ab atra bile distinximus, de qua Hip. nunc sermo habetur. Et causam quidem, quamobrem morborum initio si compa-
paruerint humores eiusmodi sint pernicio-
ciosi-

ciosi, posterius verò si se prodiderint, cri-
 fimi sint & decretorij, abūde eo aphorif-
 mo explicuimus. Verū quādo de iis quæ
 ad artem sunt imprimis necessaria sæpius
 disputatio suscepta habet operæpreciū,
 ideò hoc etiam loco eadem repetere nō
 grauabimur. * Cum morbus aliquis inci-
 pit, si quid excernatur, id tunc naturæ ra-
 tione & lege nō excernitur, sed sunt om-
 nia earū quæ præter naturā sunt in cor-
 pore affectionum symptomata. Quādiu
 enim à causis morbū faciētibus grauatur
 natura, & humorū adest cruditas, tunc vt
 aliquid rectè vacuetur fieri omninò non
 potest. Siquidē vt bona crisis fiat, coctio-
 nem præcessisse oportet, & secretionē se-
 cutam fuisse, tandēque vacuationem.
 Hæc enim ipse nos docuit primo Epide-
 miōn his verbis: Coctiones crisis celerita-
 tem, salutis securitatem significant: Cru-
 da verò & incocta, & in malos abscessus
 conuersa, vel iudicationis frustrationē,
 vel dolores, vel diuturnitatē, vel mortē,
 vel eorundem malorū reditum denun-
 ciāt. Quoties igitur post morbi coctionē
 humor aliquis vitiosus excernitur, tunc
 corpus à natura expurgatur. Et proinde
 atra etiam bilis & quiuis alius eiusmodi
 humor, siquidē coctionis signa apparue-

* dualuatio
 symptomata

rint in morbi progressu bonā vacuationem significant: aliās si excernantur sine coctiōis signis, exitiosum est symptoma. Quare cum in morbi principio semper sint cruditatis signa, omninò ut tum mala non sit eiusmodi humorum vacuatio fieri non potest.

X X I I I.

Οκείσοισιν ἐν νοσημάτωρ ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρόνιων, ἢ ἐν τραμάτωρ ἢ ἄλλως πωρ λιπῶσι μενύσιν χολή μελαινα, ἢ ἐκδοῖον αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑπεραίᾳ ἀποδυνήσονται.

Quibus per morbos acutos, aut diuturnos, aut vulnera, aut alium modum extenuatis atra bilis, aut velut sanguis niger subierit, postridie moriuntur.

Huius aphorismi potestate talis est oratio, Siue atra bilis (de qua præcedēte egit aphorismo) siue nigra quædam atro sanguini similia (de quibus in eo aphorismo qui præcedentem antecessit) extremè attenuatis superuenerint, postridie moriuntur. Natura enim in talibus adeò imbecilla est, ut neq; coquere, neq; secernere, neque excernere quæ tā praua sunt possit. Propter morbi igitur magnitudinem cum contineri & regi nequeant, effunduntur, & eodē die mortis difficultatem & sæuitiam non in posterum adferunt, ut

in

in aliis fit morbis, propter virium imbecillitatem. Ostēdit porrò hoc aphorismo apertè, quod suprà, cum diceret, Excrementa alui nigra vel qualis sanguis, subaudiendum esse voluit: vt talis sit orationis plenitudo, Excrementa alui nigra, vel qualis sanguis ater. Ostendit etiam nos rectè bilem atram ab excrementis illis nigris distinxisse. Hæc enim sanguini denigrato similia deiiciuntur, sed differunt, quòd fusa sint, non vt ille concreta. Atra verò bilis differt, quòd & ipsa sit sine cōcretionē fusa, & splendentem nigrorem habeat, prætereaque sit vt acetum mordax, & terram excutiat fermentetq; quo rum nihil nigris adest.

X X I I I I.

Δ Υσεντερία, ἢ ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἀρξήτης, θανάσιμος.

Dysenteria, si ab atra bile incipiat, exitiosa.

A bile pallida quibusdā, ab aliis flaua appellata ferè dysenteria incipit, primū deraſis propter humoris acrimoniam in testinis, deinde etiā exesis, adeò vt exulcerentur, fiatq; dysenteria. Hanc itaque dysenteriam sæpe sanauimus. Cæterum quæ ab atra bile facta fuerit, incurabilis planè est, nihil ab exulcerato cæcro differens. Si igitur in corporis superficie con-

sistens eiusmodi cancer vix curetur, aut etiam omninò curationem nō recipiat, licet impositum sibi remedium semper habere queat, eum profectò qui occupa- uit intestina, nō solum quia medicamen- tum continēter adhærescens habere nō potest, sed quòd alimenti præterea excre- mentorum contactu perpetuo irritetur, insanabilem prorsus remansurum ratio- ni est consentaneum.

X X V.

A Ἰμα ἀνω μὲν, ὀκτοῖον ἀνὴρ, λιανόν· λιάν-
τω δὲ, ἀγαθόν, μέλαν ὑποχρόρον.

*Sanguinem supernè quidem efferri, qualif-
cunque sit, malum: Infernè verò niger si de-
ijciatur bonum.*

Superioribus aphorismis de iis quæ per os & sedem excernuntur verba fecit Hip. Quare proposito etiam aphorismo cum supernè sanguinem efferri dicit, ea sola intelligēda quæ per os fit excretio, ea quæ per nares fit minimè comprehen- sa. Illam itaq; ait semper malā esse, qua- liscunq; sit sanguis qui excernitur, hoc est siue spumofus, siue ruber, siue flauus, siue niger, siue aquosus crassúsve extite- rit. Infernè enim subire melius esse dicit, sed ne illac quidem copiosè erumpentē, vt in hæmorrhagia fieri solet, sed paula-
tim

tim fluentem, ita ut transitus morâ denigretur. Et verò ipsum omninò sanguinè confluere in aliquod intestinum, malum esse arbitrari oportet, sed melius est cū sensim, quàm cum hæmorrhagiæ instar abundāter & cumulatè effunditur. Quare & illud quod dixit, bonū, non tanquā propriè dictum accipere oportet, sed ut idem quod melius significet: quasi ita diceret, Infernè verò nigra deiici melius. Nam si verum fatearis, multò malis hac, quā quoquo modo per os tibi sanguinè efferri. Atque ista sic distinguere possis, ad tollendā antiqui Senis verborum repugnantiam, qui quidem nunc si nigra deiiciantur, bonum esse pronūciat, quod paulò antè pessimum esse dixerat. Possumus in eum quoque sensum nigra accipere, quo ipse in Epidemiis cum de hæmorrhoidib⁹ ageret, usurpauit, eatenus scilicet probandam nigrorum deiectionem esse, quatenus melancholicos affectus sanat. Nam reuera maximo & iam factæ melancholiæ remedio, & futuræ impedimento est hæmorrhoids. Quæ si ita acceperimus, eiusmodi esse poterit oratio, Sanguinem supernè efferri, qualiscunque sit malum, infernè verò per hæmorrhoides profluere bonum, cum ni-

gra vacuantur, id est cum hominis natura multum humoris huiusmodi accumulatur. Alioqui temerè non est vacuatio ni per hemorrhoidas assuefacienda natura. quippe quæ utrunque periculosum excessum habeat, & cū ultra modū sanguis excernitur, & cum ex toto sistitur.

XXVI.

HN ὅτε δυσουρίας ἐχόμενον ἐνοίαν ἀρ-
σενος ὑποχωρήσῃσι, θανάσιμον.

Si dysenteria laboranti veluti caruncula deiciantur, mortiferum.

Dysenteriae initio opima quædam & adiposa excernuntur corpora, postea, nisi ipsa prius desierit, ipsorum intestinorum ramenta quædam, derasa scilicet interiore superficie ipsorum membranosa ac densa existente, non secus ac epidermis est, quæ cutem corporis extimā obtegit. Postremo de ipsa etiā intestinorum substantia aliquid deraditur. Quo demū tempore, nō adhuc fieri dysenteriam, sed iam factā, absolutamq; & consummatā esse dicimus. Quando igitur per dysenteriam intestinorum partes adeo magnæ excernuntur, ut ipsæ carnis appellationē mereantur, tum perniciosum inquit morbum esse, cum neque caro regni neque cicatrix obduci tam magna exulceratione possit.

X X V I I.

Ο Κόσσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν αἵμορραγίαι
πληθεῖς ἐκθινῶν, ἐν τῇ αὐτῇ ἀναλήψει
τῶν κοίτων αἱ λοιπὴν λαθὺ γράνουνται.

Quibus per febres sanguinis undecunque
eruperit copia, convalescentibus ventres hu-
meantur.

Calore natio propter hæmorrha-
giam debilitato, neque probè concoqui
cibi, neque in sanguinem mutari, imò
verò nec distribui possunt. Quibus omni-
bus ventres ipsis humidiores fieri par
est, quoad vires natura cum tempore re-
parauerit ac receperit.

X X V I I I.

Ο Κόσσοισι χολώδεια τὰ διαχωρήματα, λιω-
φόσιος γινώμενης πάσης, καὶ ἐκκόσσοισι
λιόφωσι, χολωδίων γινώμενων πάσης.

Quibus deiectiones sunt biliosæ, superue-
niente surditate cessant: & contrà quibus sur-
ditas adest, biliosorum deiectione finitur.

Non de inueterata & firmata in habi-
tum, ob idq; solutu difficili surditate ipsi
nunc sermo est, sed de ea quæ repenti in
febris, aut aliter facta est ascendente in
cerebrum bile. Ipsa siquidē quum mea-
tus auditorios obsedit surditatē efficit:
rursūmq; inde à natura deturbata, dum
per aluum deiecitur, eandem soluit.

X X I X.

XXIX.

Ὅταντι ἐν τοῖσι πυρετοῖσι ἐκείνοις
ἔσσι πύρετος γίνεσθαι δύσκολα.

*Febricitantibus si sexto die rigores fiant,
indicationem habent difficilem.*

Febribus ac præsertim ardētibus rigores superuenientes bona perfectaque crisi decernere solēt, si & die decretorio, & cū signis coctionis acciderint: nō bona neque perfecta, si vel diei, vel coctionis signa fuerint imperfecta. Quod itaque cōcocta esse oporteat, quæ rectè sint decernēda, docuit primo Epidemion in ea dictione, quam paulò antè protulimus, cuius est initium, Coctiones crises celeritatem, salutis certitudinem significant. Quod autem non in omnes dies crisis incidat, & in prognostico, & in hoc ipso aphorismorum* libro declaravi, & præter ea primo Epidemion. Congesta autē & collata nobis sunt hæc omnia cū apta & conueniente expositione, quæ quidē ab eo de diebus decretoriis scripta sunt, in tractatū de diebus crismicis, quæ verò de signis coctionis, in libros de crisisibus. In quibus cōmentationibus de crisi etiam, quæ sexto die fit disseruimus, cuius ipse nunc meminit. Ait enim rigores qui hoc die fiant, dyscritos esse, id est vel malā iudic

* Galeno
unus tan-
tum apho-
rismorum
liber.

dicationem adferre, ac si cacocritos dixisset, vel certè parum firmā incertamq; ita ut faciliè reuertantur febres vel in lōgum tempus protrahantur, quasi dyslytos, id est solutu difficiles dixisset. Quinetiam interdum cum grauib; symptomatis sexto die crisis fit. de quibus omnibus, quicquid ad perfectā absolutamq; ipsorum cognitionem attinet scripsimus in cōmemoratis tractationibus. Hæc verò ita fieri, ipsa etiam experientia comper- tum testatūque est: quorum longū foret in præsentia causas exponere. Nā de diebus decernentibus tertio de diebus decretoriis libro diximus. De rigore autem seorsum proprio huic dicato libro.

X X X.

Ο κρόσιτοι παροξυσμοὶ γίνονται, ἢν ἂν ὥρην ἀφ᾽ ἧς ὁ πυρετὸς, ὅτε τὴν αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβη, λύσεται.

Quibus accessiones sunt, quacunque hora febris dimiserit eadem si postero die repetat, iudicatu difficilis esse solet.

Ponamus primo die aliquem ægrota-
re cœpisse hora tertia, & desisse alia qua-
uis hora: deinde secundo die eadē tertia
hora cœpisse, rursūmq; cessasse alia qua-
cūq;: itē tertio rursū die tertia simili-
ter hora cœpisse, ac rursū quauis hora
desisse

desiisse : & quarto itē die cœpisse eadem
 tertia hora, atque ita deinceps tertiā ho-
 ram, in qua initium habet accessio, ean-
 dem semper seruari, alias verò horas in
 quibus desinit, non seruari: necesse est eū
 qui ita ægrotet morbo impediri diutur-
 niore, quam si principij accessionis horā
 incertam inordinatamq; habere conti-
 gisset. Atq; hoc nos ab Hipp. experientia
 comprobante & attestante dictum esse
 arbitramur. Sunt tamē q̄ quod ab Hip.
 dicitur esse velint eiusmodi, Si quæ pri-
 mo die agrotū accessio inuasit, hora exē-
 pli gratia tertia, & (si ita fors tulit) duo-
 decima desit, eadē secundo rursus die
 duodecima incipiat, morbum aiunt iudi-
 catu fore difficilem: cum interim nul-
 lam sui dicti rationem adierre, nullā at-
 testante experientia probationem mon-
 strare possint. Iam verò * illud iudicatu
 difficilis, quod *δύσκολον* appellat Græci,
 in alio significato intelligere nō possum⁹
 quā pro solutu difficilis, id est *δύσλυτος*,
 quasi Hip. diceret, siue quotidie, siue ter-
 tio quartove quoq; die accessio eadē ho-
 ra repetat, morbus hic erit dyslytos, id est
 solutu difficilis, siue multas, siue paucas
 horas duret accessio. Quod dictū Hipp.
 experientia vt dixi, cōprobatur. Eius ve-
 rò

* *Dyscolō
 pro dyslyto.*

rò causam talem esse putandū est. Cum accessionū causa minimè fixa firmatave fuerit, eandē periodū & statam horam non servat: cum verò firmata & constās extiterit, eandē servat, atq; idcirco quæ firmata stabilitaq; est causa, eadē solutu difficilis, quæ verò talis nō est, solutu facilis existit. * Nam quæ firmata sunt & impacta, robusto quodam vt dimoveantur quasi vecte opus habēt, qui & longo tempore, & cū fortibus & pluribus auxiliis adhibeatur.

* Tenax
& impacta
materia nō
facile excus-
titur.

XXXI.

Tοῖσι λιπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ὅτε αἰσθάνονται παρὰ τὰς γνάθους μάλιστα αἱ ἀποστάσεις γίνονται.

Qui per febres lassitudinem sentiunt, ijs ad articulos, & iuxta maxillas potissimum abscessus fiunt.

Quasdam lassitudines ob multos motus fieri suprā diximus, quæ simpliciter & propriè lassitudines nominantur. Nonnulli verò neque multis neque vehementibus vñ motionibus lassitudines sentire consueverunt. Tales itaque lassitudines, non lassitudines absolute, sed cum adiectione lassitudines spontaneas appellare solent. quarum vtriusque communis est locus affectus, totum scilicet in corpore:

genus musculosum. earum verò fatigationum quæ motiones plures sequuntur, propria & peculiaris est excitata in articulis caliditas. Quare per has in articulos abscessus si decumbant, mirum videri non debet, ut pote qui iuxta ac muscoli laborauerint, atque incaluerint præter modum. Spontaneis autem lassitudinibus quemadmodum & aliis omnibus ferè morbis qui abscessu iudicantur, ut fluxiones decumbant ad articulos una fit ratio sola, nempe quia spatia superuacaneis recipiendis idonea faciliæque habeant. Rariores igitur in cæteris morbis abscessus fiunt: in iis verò qui lassitudinis coniunctum sensum habent plures, præsertim si fuerit spontanea lassitudo, & morbi à plenitudine profecti. Erit igitur aphorismi paucis & summatim comprehensa huiusmodi sententia: Quoquo modo in febribus facta sit lassitudo, ad articulos, & maximè circa maxillas fiunt abscessus. hoc verò ideo usu venit, quia à calore febrili sublata in caput est humorum copia, quam indè postea ruentem maxillarum adenes suscipiunt, quo modo fit, cum in alas & inguina à superioribus partibus aliquid peruenerit.

X X X I I.

ΟΚέσσοι δὲ ἀνισταμένοι ἐν τῷ νόσῳ
τὶ πονέειν αὐτὰ αἱ ἀποστάσεις γίνονται.

*Quibus ex morbo convalescentibus pars ali-
qua laborat, eò abscessus fiunt.*

Siquidem labor & vehementem mo-
tum, & dolorem & læsionem significat,
quemadmodū suprà demonstraui-
mus, cōstat sanè laborare quoq; verbum, tum
motive vsum esse vehementiore, tum
dolorem aliquem aut noxam cōtraxisse
significare. Propterea in nōnullis etiam
qui se ex morbo recipiunt, cum humo-
res morbum facientes nō satis rectè pur-
gati fuerint, sed quædā eorum reliquiæ
superuacaneæ restiterint, si vel laboran-
tem vel dolentem partem quampiā ha-
beant, in eam apostemata decumbere vi-
dentur, idq; defatigatione causæ, dolore
signi rationē obtinente. Nam per vehe-
mentiores motus tum vires imbecillio-
res fiunt, tum caliditas maior accēditur:
dolor autem fluxione iam decumbente
perficitur. Hic igitur abscessus, vt dixi,
qui fit signum est: imbecillitas verò & ca-
lor ad locum affectum viam superuaca-
neis præeūt. Vtroq; igitur, vt demōstra-
uimus modo accipere possumus verbū
laborare: vniuersæ tamen eorum senten-

tiae de quib⁹ praesens instituta est ab Hiporatio, alterum significatum magis convenire videtur. Siquidem prius de febribus cum lassitudine copulatis locutus est, rursusq; deinceps inquit, Sed si qua pars prius laboraverit. Primo enim aphorismo, cuius initiū, Qui per febres lassitudinem sentiūt, de iis lassitudinibus quae fiunt in morbis: in eo verò qui nūc propositus est, de iis quae conualescentibus accidunt, in sequente de iis quae morbum antecedunt disputare videtur.

XXXIII.

A Τὰρ ἢν ἡγὰρ προπεποννηκός τι ἢ πρὸ τοῦ νοσήειν ἐν τῷ σώματι τῆς ἡ νόσου.

Sed si qua ante morbum pars laboraverit, ibi morbi sedes.

Siue placet cum duobus superioribus aphorismis praesentē cōnectere ad unius aphorismi perfectionis explēdos numeros, siue seorsum vnumquenque scribere, nihil retulerit. Nam & quid ipsi inter se commune habeant, & quid singulare & proprium explicuimus superiore aphorismo. Quod etiam nūc paucis repetere non abs re fuerit. Cum in morbo lassitudinis sensus est, ægro abscessus aliquis ad articulos ac praesertim circa maxillas expectādus. Similiter si se ex morbo

bo recolligenti, aut etiam antequā egro-
taret, pars aliqua corporis laborauerit,
in eam abscessus timendus. nā ferē in ta-
les partes humorum* decubitus fieri so-
let, in iis videlicet morbis in quibus spes
est futuri abscessus, neque prius per ex-
cretionem soluendus morbus videtur.
nam de talium morborum dignotione
tum in superioribus nonnulla diximus,
tum quicquid de his dici debuit decla-
rauimus in commentariis de crisi-
bus.

* Pars se-
mel affecta
fere sem-
per manet
imbecilli-
or, & qua-
si vicinaria
partium sen-
tina sit.

XXXIII.

HN ὑπὸ πυρετῇ ἐχομένη, οὐδὲν μὲν
ἐόντι ἐν τῇ φάρυγγι πνίξις βαίνουσα ἐπι-
γίγνηται, θανάσιμος.

*Si febre detento suffocatio derepentē super-
uenerit, nullo in faucibus apparente tumore,
est mortiferum.*

Possumus simpliciter intelligere hu-
ius aphorismi initium ī quo ait, Si febre
detento, quasi ita diceret, Si homini fe-
bricitati in faucibus nullo existēte tumo-
re: possumus etiā cū maiore quapiā em-
phasi exaudire, quo modo in Epidemiis
scribere solet, quum dicit, Febris eū ha-
bebat, non absolutē eū qui quouis mo-
do febricitat demonstrans, sed eū cui ma-
gna febris adest his verbis designans. Cō-
tingit nanq; etiā sine magna febre stran-

gulatione derepētē superueniente inter
ire hominē: sed ineuitabilior & celerior
mors est, ita vt ne inopinatō quidē vllus
vnquam seruatus sit, quū vehemens fe-
bris detinet ægrotantem. Indiget enim
eiusmodi febris (vt in commentariis de
dyspnœa demonstrauimus) copiosa inspi-
ratione: fit verò non modò non copiosa,
sed etiā prorsus exigua in iis quibus suf-
focationis imminet periculū. Neq; enim
aliud est suffocatio, præter internecionē
ob respirationis defectū factam: qui qui-
dē respirationis defectus fit propter an-
gustiam & coarctationē alicuius spiri-
taliū instrumentorū. neq; enim talis
angustia sine instrumētis respirationi ser-
uientibus fieri potest. Desit etiā respira-
tio vel propter virtutis thoracē mouētis
imbecillitatē, vel propter vitalis princi-
pij vehementē refrigerationem. Ob an-
gustia verò fit omninò strangulatio. an-
gustia autem fit vel repleta regione ea
quæ inter thoracē est atq; pulmonē me-
dia, vel pulmonis cauernis & fistulis, vel
inflammatione quapiā totum viscus ha-
bente, vel arteriam asperā, vel eam par-
tem, quæ est velut eius caput, quā Laryn-
gem & bronchon Græci, guttur Latini
nominant. Sed & in illa capacitate guttu-
ri

ri præiacete (quæ Græcè pharynx, Latine fauces dicitur) suffocatio quâdo que fieri cōsuevit. Sic enim Homerus inter- *Odyssæa*
 num oris locū, ubi gulæ & gutturis sum- *decimo.*
 ma conueniunt, appellat.

- Vinūmquē eructat faucibus imis,

Humanosquē artus.

illam scilicet regionem quæ gulæ & gutturi præposita est, fauces nominans, quæ hoc loco imitans Hip. hanc eandē particulam ita appellasse videtur. ait enim tumore in faucibus non apparente. Nam ore multum hiante partē eam licet exactè cernere: id quod in gutture fieri nequit. Erit igitur tota istiusmodi oratio, Si febre detēto suffocatio repētē superueniat citra tumorem in faucibus conspicuum, lethale est. Nam veteres promiscuè tumorem quemuis *τὸ τε διδμια καὶ τὸ ὄγκον* appellabāt. neq; tamē nos latet triplicem esse tumorum differentiam. Vel enim sunt cum dolore, quas recentiores appellant phlegmonas, id est inflammations, vel sine dolore duri, quos scirrhus vocant, vel citra dolorē molles, quos iidem recētiores Græci œdemata propriè appellāt. proptereaq; ab appellādi veterum usu in tantum recesserūt, quatenus non iam omnes præter naturā augmēta

tionem complectitur œdematis vocabulo. Cum igitur sine tumore fauces apparuerint, & derepentè superuenerit suffocatio, solius gutturis est eiusmodi affectio. Sanè suffocatur, ut dixi, ppter alios etiã morbos paulò antè cõmemoratos: sed repetina suffocatio soli adest gutturi. Peripneumonia enim derepentè non suffocat ægrotantes, sed postquã ab initio paulatim incrementum capeffens ad proprium vigorẽ summũq; incrementũ peruenierit, in eo tale symptoma adfert. Si quod etiã tuberculũ aut abscessus in pulmone fiat, hic quoque diuturnus morbus esse solet. quẽadmodũ etiã inter pulmonem & thoracẽ pure repletũ spatium hominẽ sæpè suffocat, rupto scilicet apostemate, & intra ipsum pure effuso, quod certè & ipsum lōgo tempore cõflatũ est. Asperæ verò arteriæ inflammatio difficultatem quidẽ spirãdi aliquam efficere potest, suffocationem verò non potest, tum propter eius capacitatis magnitudinem, tum ob tunicæ tenuitatem. Siquidem corpore adeo tenui inflammationem magnum spatium replere est impossibile. Reliquum igitur guttur est, quod subitam possit suffocationẽ efficere, quando quidem quantũ ipsum patet
in

in lōgum coarctatur pulmonis meatus,
 & interiores ipsius muscoli vnā cum am-
 biente tunica inflammationem patiētes,
 spiritus viam possunt intercipere : quam
 affectionem ex medicis nonnulli nō per
 f. synanchen, sed per c. cynanchen nomi-
 nant. quibus placet fauciu inflammationem
 per f. synanchen, id est anginam ap-
 pellare. Alij verò parafynanchen & para-
 cynanchen vocant, illam quando muscu-
 lorum faucibus adiacētium phlegmone
 fuerit, hanc quū extra guttur inflamma-
 tio extiterit ita appellātes. Ex his igitur
 quæ dicta sunt rationi est cōsentaneum,
 talem affectionem gutturi dolorem ali-
 quem inferre, cuius doloris Hipp. mani-
 festò meminisse videtur in Prorrhetico
 hisce verbis, Fauces dolētes, graciles, id
 est nullo manifesto tumore, cū inquietu-
 dine suffocantes citò perniciē adferunt.
 nūc verò dolētes fauces nō appellauit, si-
 ue quia ex iis quæ antè dixerat posset sub-
 audiri, siue quia etiā absque dolore pu-
 tauerit memoratam precedēte oratiōe
 suffocationē aliquādo fieri posse. Quòd
 si omninò esse potest sine dolore suffoca-
 tio, eiusmodi causas cōsequetur. Fieri po-
 test vt humiditatis præsertim pituitosæ
 copia interiorē gutturis tunicā madefa-

ciente, in eo tumor anodynus excitetur: potest etiā aperiētib; ipsum musculus resolutis meatus angustior reddi. Potest vtrisq; etiam simul iunctis idem fieri, nec impossibile præ siccitate nimia musculus internis gutturis admodum tensis meatum coarctari, qui quidē musculi quales sint, & quomodo dum tenduntur guttur claudant, demonstrauius in tractatu eo qui nobis de voce scriptus est.

X X X V.

HN ὑπὸ τῆ πυρετῆ ἐχομένῳ ὁ βράχνης
 βραδείνως ἐπιστραφῆ, καὶ μέγιστος καὶ ἀπίνειρ
 δύνηται, οἱ δὲ μέγιστος μὴ ἐόντος, θανάσιμος.

Si febre detento repente collum intorqueatur, ac vix deglutire queat, nullo existente tumore, mortiferum.

Non hic locum designauit, quū dixit, nullo existente tumore, quemadmodum in præcedente aphorismo, quū faucium meminit his verbis, Nullo in faucib⁹ existente tumore. Nos verò ex duobus alterum dicturi sumus, vel de cōmuni subaudiendum esse in faucibus, vel certè in omnibus locis ad collum pertinentibus. Quum enim horū nullo, neq; ore multum aperto in faucibus, neq; extrinsecus tumore apparente, æger deglutire nō potest,

test, symptoma id perniciosum est ob inflammationem aliquando musculorum gulæ substractorum, interdum verò gulæ ipsius natum. Est enim partibus istis per nervos & ligamenta cōmunio quædam & societas cū dorsali medulla & meningibus ipsam ambiētib; ac præterea hisce extrinsecus adjacentibus vertebrarū ossibus. Quum itaque ad partes inflammatas ligamēta & nervi tenduntur, vertebra quoq; vel intrò vel ad latus trahi est necesse. Nam si in altero tantum nervorum exortu tensionem fieri cōrigerit, ad latus: si utroque, intrò fiet vertebra- rum distortio. Verum nos pluribus de istis agemus, quum de articulis librum interpretabimur, vbi spinæ distortionem fieri tradit crudis tuberculis intra ipsam natis.* Eo itaque libro cyphosim etiam, id est gibbum seu extuberationem spinæ fieri est auctor vertebrarum ad interna tensionibus, non solum lordosim, id est excavationem, & scoliosim, id est spinæ in obliquum tortionem. Secundo verò Epidemion libro de ea, qua de nunc agitur, angina mentionem faciens, inquit: Erant anginae tales affectiones, cervicis vertebrae intrò vergebant, & forinsecus manifesta videbatur in ceruice cauitas, in qua

* Vide e. 3
lib. 4. de lo-
cis affectis,
& tertium
Gal. cōmen-
tarium in
lib. de Ar-
ticulis.

qua dum tangeretur laborās dolorē sentiebat: quibus verbis vnicam significauit vertebrarum peruersionem, eam scilicet quæ introrsum fit. Præsentī autem aphorismo generalius orationem extulit hoc modo, Si collum intorqueatur. nā intorqueri verbum omnem præter naturā à recto vertebrarū tramite & porrectiōe declinationē significat. Porro Epidemiōn secundo orationi adiicit, qua parte dum tangeretur ægrotus dolebat, quum hoc loco nihil de dolore dicat: quāquam dolorem vnā cū ceruicis inflammatione ad esse est necessarium, nisi hīc etiam præ siccitate nimia tractionem partium factā, & tēSIONem & deprauationem solū demonstraret, proptereaq; dicat symptoma esse mortiferum, quū alterū ex inflammatione ortum, omninō mortale nō sit, quale illud prius erat, cui suffocatio & deuorādi difficultas erat cōiuncta. Verū si propter exuperantem siccitatem ceruicis deprauatio accidat, & deglutiēdi labor, lethale erit tale symptoma, maximē quū vehemēs febris affligerit: vt verba illa, Si febre detēto, in hunc etiā sensum intelligenda veniant. Sed ob hanc eandē febrem par est immodicam mēbris conciliari siccitatem. Atq; ita vehemens illa febris

febris duplicem habitura est ad mortem rationem, tum quia ut signum ceruicis deprauationem illam & in deuorando difficultatem propter siccitatē accidisse indicabit, tum etiam quia & ipsa aliquid conferet, tanquam vna quæpiam ex causis ad mortem perducentibus.

X X X V I.

Ι Δρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἀρξάντῃ, ἀγαθοὶ τεταταμένοι, καὶ πεμπταταμένοι καὶ ἐβδομηκαταμένοι, καὶ ἐννεαταταμένοι, καὶ ἐνδεκαταταμένοι, καὶ τεσσαρεσκαταδεκαταταταμένοι, καὶ ἐπιδεκατεταταταταταμένοι, καὶ μὴν καὶ εἰκοστῇ, καὶ ἐβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ καὶ τετακοστῇ πρώτῃ, καὶ τετακοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἰδρῶτες νόσους λήγουσιν· οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μὴν ὁ νόσος, καὶ ὑποτροπισμὸν.

Sudores febricitantibus boni, qui manare ceperint die tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, decimoquarto, decimosextimo, vicesimo primo, vicesimosextimo, tricesimo primo, & tricesimo quarto. ἢ enim sudores morbos indicant. Qui secus euenerint, laborem, & morbi longitudinem, aut eiusdem reditum significant.

Non tantum sudores, sed alui non contemnendæ deiectiones, & urinae multæ, & iuxta aurem aut aliquem alium articulum abscessus dictis diebus commodè apparere solent. Oratio enim vniuersaliter
si esse

si efferatur, talis fuerit, Signa decretoria
& symptomata diebus criticis incipiant:
quæ oratio satis esse poterat. Verū Hip.
nō de omnibus crīsimis, id est de omni-
bus decernēdi vim habentibus, sed de su-
doribus tantum egit, nobisq; dies criti-
cos qui sunt intra quadragēsimū redegit
in memoriā. Morbi enim terminū hunc
superātes non admodum cōsueuēre per
sudores iudicari, vt nec omnino p̄ excre-
tiones, sed vel per concoctionem, vel per
abscessus. Iam verò non quemuis dierū
numerum ad decernendū idoneum esse
experientia ipsa manifestò testatur. vnde
admirari subit eos qui nullā in his diffe-
rentiam statuunt. Nam & ex iis quæ rei
euidētia cōstāt eorum dierū differen-
tiam discere, & effecti causam per otiū
inuestigare præstaret. quod nos in tracta-
tu de diebus criticis egimus. Nā differen-
tias in duobus prioribus cōmentariis ad
artem necessarias explicauimus, & in ter-
tio eorū causas pro virib⁹ exquisiui⁹.
Porro autem non parua est de diebus in
aphorismo scriptis dissentio, aliis aliter
p̄ libidine sua scribētibus. nos verò Hip.
præscripta secuti, & i Prognostico, & Epi-
demiis, & hoc ipso aphorismorum libro
eorū enumerationē fecimus. Dictiones
verò

verò Hip. in quibus de hisce diebus scri-
pſit. habes in commentatione de diebus
criticis, & de crisi^b omnes à nobis colle-
ctas: Nūc verò à tertio incepit, q̄ quarto
anteuertit per breuioris temporis mor-
bos. post quem quintum scripsit vno die
posteriorē quarto. Sic enim in omnibus
ferē exemplaribus scriptum inuenitur,
nusquam in aphorismo quarto die ascri-
pto, quamuis hic primus criticus esse vi-
deatur. attamen ipsum nūc pratermisit
vel Hippocrates ipse, vel is qui primus li-
brum scripsit. Quod si Hip. omninò eum
praterierit, mihi propterea id fecisse vi-
detur, quia morbi plurimi peracuti, qui
cū sudore iudicatur, tertio & quinto die
potius quàm quarto iudiciū subeant. ra-
riores enim sunt, qui die quarto decer-
nāt. Quod cum diu multūmq; vel ob eā
causam quæsiuissem, q̄ hoc aphorismo
fuiſſet ab Hip. pratermissus dies quart^{us},
ita tandem habere longa experiētia cō-
peri. Hoc autem ideo accidere videtur,
quia morbi peracuti tum primā statim
accessionem vehementissimam habeāt,
tum eā quæ die tertio fit primæ ad pro-
portionem respōdens. Per vehementio-
res autem accessiones crises fieri, & mor-
bos qui diebus imparibus cōmouentur
citius

citius crisi terminari, qui verò paribus, longius trahi, id quoque nos experientia didicim⁹. Atq; ideo si initio statim morbus aliquis concitetur vehementius, in dies impares poti⁹, si verò trahi debeat, in pares vehemētiores accessiones incidunt. Atq; hæc habui, quæ de quarto die dicerem. Ad finem autē aphorismi nonnulli tricesimumprimū diem, alij tricesimumquartū scribunt, quos criticorum dierum numero contineri certò scimus, ac fortasse plus potest tricesimusquart⁹. Quadragesimi verò non meminit, quia fortè hunc diuturnorū morborū principium putabat, qui non libenter sudoribus iudicantur. nā & ipsum tricesimumprimum, & tricesimumquartum, & ante ipsos vicesimumseptimū rarò per sudores iudicare comperias.

XXXVII.

ΟΙ ψυχροὶ ἰδρωτές ἐν πυρὶ ἰξῆ πύρετός γινούμενοι, θάνατον ἐν πρώτῳ ἡμέρᾳ τῶν συμπτῶν.

Frigidi sudores cum febre quidem acuta mortē, cum mitiore verò morbi longitudinem significant.

Rem ita habere sæpè docet experientia: eius verò inquirenda est causa. Nam explicatu difficillimum esse videtur, quomodo

modo febre calidissima hominē habente, sudor frigidus fiat. Quòd itaque in aliis corporis partibus vehementem inesse caliditatem, ex aliis sudores frigidos vacuari oporteat, cuius est manifestum. Calfacti enim fuissent, si ex partibus calidissimis manassent. Vacuantur autem ex eadem cute sudores, quæ frigida esse potest, cum vrantur interim ea quæ ipsi sunt subiecta. Nam humoribus quibusdam putrescētibus febres acutas fieri ostendimus. hi verò sæpè toto corpore, sæpè etiam in solis vasis putrescūt. Si quando igitur hæc duo contigerint, ut & humores in vasis putrescant, & natura solidas partes moderans & regens (quæ secundum Hippocratem est nativus calor) vel prorsus extinguatur, vel propius extinctionem accedat, quæ tum ex his vacuantur frigida apparēt, atq; interim vehementissimā esse caliditatem ex putredine ortā nihil prohibet. Ac propterea frigidus ille sudor exitiale est signum, indicās scilicet in animalis corpore humorum superare copiam usque eo frigidorum, ut neque ab insito, neque à febrili calore excalfieri potuerint. Verūm si febris fuerit remissior, poterit homo servari, concocta scilicet longiore tempore

humorum multitudine, atq; euiecta à natura. Nam acuta febris & causa est, & signum perniciosissimū. ac causa quidem, quando suapte natura potest resolvere corpora: signum verò, quia humorū multitudinem ostendit, quæ frigidissima est, cum ne à febrili quidem calore mutetur. Quæ verò acuta non est, sed moderatior febris materiæ copiam per diuturnitatem temporis coquendam naturæ permittit: quippe quæ hominē frangere, aut tollere de medio non præoccupat. Nec verò signū adeo exitiosum est, ac febris vehemens. fieri enim potest, ut remissione febre, etiam si modicè frigida sit humoris copia, inexcalfacta maneat.

XXXVIII.

K Αἱ ὅντι ἐν τῷ σώματι ὁ ἰσχυρὸς, ἐν ᾧ αὐτὰ φράσσει τὸν νόσον.

Qua corporis parte sudor, ibi morbus.

Si ad totum animalis corpus morbus pertineret, ex toto etiam æquabiliter fieret vacuatio. Fiunt ergo sudores, vel natura superuacanea euacuante (quo tēpore ipsi commodè & utiliter decernūt) vel etiam quia in corpore contineri non possint morbi ratione fiunt. Utrolibet autem fiant modo, partibus affectis contentam humiditatem vacuant.

XXXIX.

XXXIX.

K Αἱ ὁμοιότητες ἐν τῷ σώματι ὅτε θερμὸν ἢ ψυχρὸν
ἐν ταύταις ἢ ἄλλοις.

Et qua parte corporis inest calor aut frigus, ibi morbus.

Quacūq; corporis parte insignis fuerit calor, aut frigus, ibi morbū delitescere est necesse: siquidē ipsa longius recessit à naturali eucrasia, id est, proba tēperatōne, quæ nihil aliud est quàm sanitas.

XL.

K Αἱ ὁμοιότητες ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ
ἢ τὸ σῶμα μεταβαλεῖται ψυχρὸν ἢ θερμὸν
ἢ χροῖα ἕτερον ὅτε ἕτερον γίνηται, μὴ
νόσος σημαίνει.

Et quando toto corpore mutationes accidunt, ut si corpus refrigeretur & vicissim calefiat, vel color alius ex alio oriatur, longitudinem morbi significant.

Variae & discrepantes affectiones, semper diuturniores fiunt, quàm quæ sunt uniusmodi & formæ: quia scilicet natura paruo tempore multas affectiones subigere & concoquere nequit.

XLI.

I Διὸς πολλὰς δὲ ὅταν αὐτὴ φανερῆς αἰτίας
γινώσκῃ τῷ σώματι, σημαίνει ὅτι πλεον-
ει τροφῇ χρεῖται ἢ τὴν τροφήν μὴ λαμβάνοντα
τοῦτο γινώσκῃ σημαίνει ὅτι λινώσι & λιτῇ.

Sudor multus per somnum factus, copiosiore cibo corpus uti significat: Quod si parcius epulati hoc accidat, vacuatione indigere sciendum est.

Nonnulli aphorismum scribunt in hunc modum, Sudor multus per somnum factus sine causa manifesta. Quidam vero sic, sine causa altera. Verum ista & eiusmodi alia locis innumeris ab Hipp. praetermissa, intelliguntur facile, etiam si non ascribantur, quia ea nos subaudimus, quamvis non dicatur: quippe qui semel ab eo didicerimus, propter externam causam, non corporis affectum secuta symptomata, nullam certam adferre praesagitionem: quod documētum memoria semper teneri velim. Quod autem presenti aphorismo docemur, id maxime consistit in adiectione vocis multus. Nam si copiosus sudor non emittatur, poterit & propter virium imbecillitatem, & corporis raritatem accidere: multus vero si manat, is vel propter cibariorum quae modo sumpta sint immodicam copiam, vel propter eorum, quae antea sunt assumpta nimietatem accidat necesse est. Quod si propter recens sumptorum ciborum abundantiam fiat, ne in posterum plures ingurgitent prohibendum: si vero propter pristinam eduliorum multitudinem acciderit, vacuandum est.

X L I I.

Ι Δρῶς πολὺς ψυχρὸς ἢ θερμὸς αἰεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς μείζων, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσων νόσον σημαίνει.

Sudor multus, frigidus calidusue semper fluens, frigidus graviores, calidus minorem morbum significat.

De sudoribus qui diebus criticis erumpunt dictum est supra. De iis verò qui toto morbi tempore citra crisin ullam apparent, in hoc agit aphorismo. in quo de teriores sudores frigidos, his verò minùs malos calidos esse dicit. Ostendunt certè quidem utrique copiam, sed alteri frigidam, qui sunt peiores, alteri calidam, qui illis minùs sunt perniciosi.

X L I I I.

Ο Ι πυρετοὶ ὁπόσοι μὴ διαλείπουσις διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον ἐπικίνδυνοι ὅτῳ δ' αὖ τρόπῳ διαλείπῃσι, σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι.

Febres quæ tertio quoq; die vehementius affligentes nō intermittūt, periculosiores: quoquomodo aut̃ intermiserint, periculū abesse significāt.

Quòd Hipp. verbum intermittere de accessionibus in apyrexiam, id est integritatem & febris vacationem desinentibus efferat, apertè ipsemet indicat præsentī aphorismo, cū febrīū tertio quo q;

die vehemētius affligentium accessiones quoquo modo intermittētes, omni periculo vacare pronūciat. Ex ipsis enim solæ eæ periculo vacant, etiam si vehemētissimam & valdè longam habeant accessio- nem, quæ in apyrexiam desinūt. Si enim accessio brevis fuerit, vt in tertianis sit exquisitis, minore utiq; quàm duodecim horarum tēpore circumscripta: nō solūm periculo vacat eiusmodi febris, sed citò etiam iudicatur. Si verò lōgior fuerit, vt horarum exēpli gratia octodecim, est & hæc sine periculo, sed tātò est diuturnior, quāto eius accessio maior, quàm pro ter- tiana exacta & legitima. Porro non absq; ratione est, quòd ad integritatem & quie- tem febre vacantē perueniētes, periculo vacare dicit, vtpote quæ neq; propter in- flammationem aliquam fiant, neque ob malignam humorum putredinem. nam siue ex inflammatione, siue ex maligna putredine ortum habeant, ad integrita- tem non perueniunt. Quoquo igitur mo- do intermiserint febres, periculū abesse significatur, id est siue vehemens accessio fuerit, siue longa.

X L I I I I.

Ο κότετοι πυρετοι μακροί, τῶς τοις φύμαζα
ἐς τὰ ἀρδρα ἢ πόνον ἐγείνοντῃ.

Quar

Quos febres longa exercent, ijs tubercula ad articulos, vel labores fiunt.

Non est* hoc perpetuum, vt nec taliū * Nā & aliud quicquā, sed ferè ita vsu venire videtur. Eius rei autē causa est manifesta. *πεψιν* & Nam vel propter copiam, vel crassitiem, *τις* si vel frigiditatem humorū febres efficien- *οὐρων* tium quā plurimū morbi producun- *κρίσις* fi- tur, ipsis nimirum ad concoctionem lon- *νiri* pos- gum tempus postulantibus. Verisimile sunt. igitur est propter hos excitari tubercu- la, & ad articulos superuacanea decūbe- re. Siue autem per labores dolorem, siue læsionem intellexerimus, vterq; intelle- ctus habet rationem aliquam. Siquidem & dolor & noxa tales humorum irru- ptiones, *τὰ ἀποσηήματα* Græcis appel- latus, comitari solent.

X L V.

Οκείσοισι φύματ' αἰς τὰ ἀφ' ὧν ἢ πένοντι
ἐκ πυρετῶν γίνονται, οὗτοι σίλοισι πλείοσι
χρύνονται.

Quibus tubercula ad articulos, vel labores post febres fiunt, ijs cibarijs pluribus vtuntur.

De his qui se recipiūt ex morbo agit. Hos enim si se repleuerint plethorica excrementa vel maximè propter virium imbecillitatem colligere par esse videtur.

HN ῥίγος ἐπιπλήη πυρετῶ μὴ διαλεί-
ποντι, ἢ δὲ ἀδενῶ ἐνπλήη, θανάσιμον.

*Si rigor febre non intermittente agrum
iam debilem inuadat, mortiferum est.*

Non idem est, cum si superuenerit, & cum si inuadat dicitur. nam illud vnicum rigoris impetum, hoc plures significat. Si itaque semel rigor inuaserit, nondum liquet, perniciosane an salutaris sit sequutura crisis. potest enim vel propter virium imbecillitatem exitiosum esse symptoma, potest etiam dubia & fallax iudicatio esse, quæ tamen tandem benè cedat. Sæpius verò si irruerit rigor non intermittente febre, cum id alioqui minimè bonum est, tum in virium imbecillitate perniciosum. Nam si qua etiam vacuatio rigorem sequatur, quæ nullam febris intermissionem adferat, vtriusque ratione hominem frangi resoluique par est, & quia virtus imbecilla rigoris vehementer quassum ferre non potest, & quia vacuatione resoluitur. Solus verò rigor si fiat nulla vacuatione subsequente, ne sic quidem bonum fuerit symptoma. Nam & ut mala causa vires hominis tentabit, & ut malum signum extremam indicabit virtutis imbecillitatem: quippe quæ per rigores

gores vacuare humores molestos sit solita, nunc verò id præstare non sustineat.

X L V I I.

Α ἡ ἀποχρέμψις αἰ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι μὴ διαλείπεται αἰ πελεθναῖς, καὶ αἱματώδεις, καὶ δυσώδεις, καὶ χολώδεις, πᾶσαι λακταῖ ἀποχωρῶσαι ἢ καλῶς, ἢ γαδραῖ. καὶ λακτὰ τὰς διαχωρήσεις, καὶ λακτὰ τὰ ἔργα ἢ μὴ μὲν τῶν συμφερόντων ἐκκρίνεται διὰ τῶν τόπων τούτων, λακόν.

Excreationes in febribus non intermittētibz liuidæ, cruentæ, fœtidæ, biliosæ, omnes malæ: commodè tamen si prodeant, bonæ. Sed eadem quoque est eorum quæ per aluum, & vrinas excernuntur ratio. Si quid verò quod non iuet per hæc loca excernatur, malum.

Fortè conueniebat doctrinæ aphoristicæ dici compendiosius, Omnes malas excretiones, si cōmodè prodeant, ad bonū peruenire exitum. ita tamen locutus non est Hippocra. Sed cum tria excretionum genera, tum quod per os, tum quod per deiectiones, tum etiam quod per vrinas fit nobis in memoriam reuocasset, id quidem quod per os fit particulariùs est prosecutus. Non enim simpliciter dixit, malas excretiones commodè exeuntes bonas esse, sed speciatim earū meminit his verbis, Liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & bilio-

sz. Porro vna quædam est communis in his omnibus ratio, Malas scilicet vacationes, affectionum prauarum signa existere. Ac sæpè quidē eiusmodi excretiones fiunt eo modo, quo ex putridis vlceribus profluens excrementum tenuius, sanies Latinis, ἰχὼρ Græcis appellatū, quod affectam partem nihil iuuat: nonnunquā verò vt pus ex rupto abscessu erumpens, quod bellè partem patientem expurgat. Quod verò benè & cōmode excernatur, indicia maxima sunt coctio, & euphoria, id est mali per vacationem materiæ noxiæ leuatio: quibuscū annumeratur morbi species, & anni tempus, & regio, & ægrotantis tum ætas tum natura. Quod autem est ad finem aphorismi, bifariam scriptum inuenitur. In quibusdam exemplaribus eo modo quo suprà scribitur, Si verò eorū quæ non conferunt, aliquid excernatur. In aliis verò sine negatione hoc modo, Si verò eorum quæ conferūt aliquid excernatur. Si itaque priorem lectionē sequamur, talis erit orationis sententia, Si quid eorum quæ excerni nihil prodest vacuari videatur, malum. Posteriorem verò si retineamus, eius erit talis sensus, Si quod animali vtile est & familiare excernatur, nō est bonum. Prior igitur

igitur præferenda est lectio.

X L V I I I.

EN τοῖσι μὴ διαλείπτει πυρετοῖσι μὲν τὰ
ἐξω ψυχρὰ ἢ, τὰ δὲ ἐνδον καίνουσι
διψῆς καὶ θανάσιμον.

*In febribus non intermittentibus si partes
externæ algent, internæ vruntur & sitiunt, le-
thale est.*

Videndum est nunquid possint in fe-
bre interpolata fieri talia symptomata.
ipse enim neque vidi, neque rationem
quomodo fiant inire possim. Solis siqui-
dem exitialibus febribus ardentibus ad-
esse videtur, aut si aliter libet appellare,
multum admodum malignis febribus, ut
lipyriis. Nulla verò febris alia profun-
dum corpus perurit, cute inalgescente.
Neque enim Causus, id est ardēs febris,
modò maligna non sit, neque tertiana:
quæ febrium omnium sunt calidissimæ.
Itaque videtur non distinctionis gratia
illud aphorismo adiectum fuisse, In fe-
bribus non intermittētibus, sed similem
locutionem fuisse illi, Vertebrae quæ in
spina habentur, non quòd alia corporis
parte sint vertebrae, sed quasi ita dicere-
tur, Vertebrae quibus hoc adest, ut in spi-
na habeantur. quo certè modo in præsen-
tia accipiendam esse Hippoc. orationem
ducimus

ducimus, Si altæ partes exuruntur, cutē
perfrigerata, perniciosum: id quod fit in
nonnullis febrium non intermittentium.
Porro huius rei talis est causa, Cum ve-
hemens aliqua inflammatio aut erysipe-
latis initium est in aliqua profunda cor-
poris parte, vniuersus ex toto corpore
sanguis ad locum laborantem trahitur:
quæ causa est vt profunda ardeāt, frigeat
cutis, quemadmodum accessionum fe-
brilium initiis fieri solet.

X L I X.

ΕΝ ΜΗ ΔΙΑΛΕΙΨΟΥΝΤΙ ΠΥΡΕΨΩΝΗΝ ΧΕΙΛΩ, ἢ
ὀφρύνῃ, ἢ ὀφθαλμῶς, ἢ ῥίσι διαστροφῇ, ἢ μὴ
βλέπῃ, ἢ μὴ ἀκᾶῃ, ἢ δὲ ἀσθενέῃ ἔοντι τὸ
σώματι, ὅτι ἀρτετέων γένηται, ἐγγὺς δὲ θά-
νατος.

*In febre non intermittente si labrum, aut su-
percilium, aut oculus, aut nasus peruertitur, si
non videt, si non audit, imbecillo iam corpore,
quicquid horum acciderit, in propinquo mors.*

Cum nerui tenduntur atque ad pro-
prium principium contrahuntur, partiū
ad quas pertinent, contortionēs fiunt.
Porro ipsorū tensio & inflammationes,
& scirrhus, & siccitates, & immoderatas
refrigerationes sequitur. Hæc autem eo
sunt grauiora, quo propius neruorum
originem fuerint constituta. Quare si
cum

cum febre continua æger debilis fuerit, non absque ratione proximam mortem esse putandum est: multoque magis quàm non audit, aut non videt propter virtutis sensicæ imbecillitatem.

I.

ΟΚε ἀν ἐν τῷ πυρετῷ μὴ διαλείποντι δύσπνοια γένῃται καὶ παραφροσύνη, θανάσιμος.

Vbi in febre non intermittente difficultas spirandi & delirium acciderit, lethale.

Ob eandem causam vtraque fit & dyspnœa & deliratio, affecto scilicet cerebro: tuncque apparet spiritus, ut ipse in prognostico tradit & magnus, & ex multo intervallo haustus, hoc est & magnus & rarus. Potest etiam propter aliquem partium respirationi seruietium affectum fieri difficultas spirandi. Nam & pleuritides & peripneumoniæ, & reliqua thoracis atque pulmonis mala spirandi difficultatem efficiunt. Quæ omnia periculosa sunt, adiuncta præsertim febre continua: nam semper cum eiusmodi febre fieri consuevere. Quare hoc etiã loco, verba illa, In febre non intermittente, eadem ratione dicta esse videntur, qua etiam in præcedente aphorismo.

L I.

ΕΝ τοῖσι πυρετοῖσι ἀποστήματα μὴ λύ-
μενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσεις, μὴκ-
ροῦσθ σημαίνει.

In febribus abscessus qui primis indicationibus non solvantur, longitudinē morbi significant.

Clara est oratio, nec fortē auctoritatē Hippocra. desyderat. Satis enim ex eo ipso quòd primis diebus criticis non solvantur, constat huiusmodi mala fore diuturna.

L I I.

Οκείοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι ἢ ἐν τῇσι
ἄλλησι ἀρρώσινσι κατὰ προαίρεσιν
ὀφθαλμοὶ διακρύουσιν, ἢ δὲ ἀτοπὸν ὁκείοισι
δὲ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀτοπώτερον.

*Quibus in febribus aut alijs morbis volunta-
riè illacrymant oculi, absurdum non est. Qui-
bus verò præter voluntatem, absurdius.*

In prognostico quoq; dixerat lacry-
mari bonum signū nō esse, quando sci-
licet oculus nullo peculiari & proprio af-
fectu laborat, vt ophthalmia, vt palpe-
brarū scabritia, aut simili. Certa enim vir-
tutis retentricis debilitas indicatur, quū
nullo eiusmodi oculorum affectu ægri
lacrymantur. Porro non rectè scriptum
est absurdius comparatiuè. Rectius enim
fuiſſet absurdum absolutè dicere, quæ
menda

menda primi potius bibliographi, quàm Hippocratis esse videtur.

L I I I.

Οκείσσι τὸ ἐπὶ τῷ ὀδόντιον ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περίγλισχρα γίνεται, ισχυρότερον γίνονται οἱ πυρετοί.

Quibus per febres circa dentes lentor quidam obnascitur, ijs vehementiores sunt febres.

Neque enim eiusmodi περίγλισχρα, id est lentor & sordes dentibus obhærescentes fieri possunt sine multo calore humiditatem pituitosiorē exiccante.

L I I I I.

Οκείσσι τὸ ἐπὶ πολὺ βῆχες ξηραὶ βραχείαι ἐρεθίσσαι ἐν πυρετοῖσι καυσώδεις, ὅ καὶ τοὶ συφώδεις εἰσίν.

Quibus siccas tussēs paulū irritantes in febribus ardentibus perseverant, ijs non admodum siticulosi sunt.

Siccas tussēs appellat in quibus nihil expuitur, ob intemperiem interdum instrumentorum spiritaliū, aliquando verò propter faucium asperitatem, aut humore aliquo tenui & paucō destillāte factas. Quicquid horum fuerit, irrigantur quodam modo loca ad arteriā asperam attinentia, atq; propterea minus siti vexantur. Nam si sola sit inæqualitas, eo motu qui tussiendo fit ex vicinis locis ali
qua

qua trahitur humiditas: Sic etiam si vel sola fuerit dyscrasia.

L V.

ΟΙ ἐπὶ βυβῶσι πυρετοὶ, πάντες ἡακοί, πληρὺν ἔφημέρων.

Ex bubone febres omnes malæ, præter ephemeræ.

Febres ephemeræ, seu diarias appellat, quæcunq; secundum suam naturam diem vnum durant. De quarum genere sunt febres illæ quæ bubones, id est, in collo, alis, inguine & secundum aures glandularum tumores sequuntur, ex causis euidentibus ortos. Alios verò bubones qui sine causa manifesta ortum habuerunt, verisimile sit vnâ cum viscerum inflammationibus accessiones suas habere: atq; ideò febres quoq; quæ cū talibus bubonibus fiunt, malas esse necesse est.

L VI.

ΠΥΡΕΑΟΥΝΤΙ ἰδρὼς ἐπιγενόμενος, μὴ ἐκλείπειν τὸ πυρετὸν, ἡακοὶ μὲν οὖν καὶ ἰδρὸς, καὶ ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

Febricitanti sudor superueniens febre agrotum non deficiente, malū. prorogatur enim morbus & plus humiditatis inesse significat.

Hunc aphorismum cū paulò antè posito cōiungi oportuit, in quo dicebat, Sudor multus frigidus, aut calidus assidue fluens

fluens. Ipse verò nunc & quo pacto eiusmodi sudorem dixerit malum esse, & quàm ob causam indicauit. Malus itaq; existit, quia cum eo quòd morbum non soluit, tum etià ipsum prorogari significat. Cuius quidem longitudinis temporis causam multæ humiditati acceptam refert: ad cuius humiditatis copiae dissipationem & coctionem cum temporis multum natura requirat, morbum profectò ipsum longum fore est necesse.

L V I I.

ΥΠὸ σπασμῶ ἢ τετάνουσ ἐνοχλασμένῳ πυρε-
τὸς ἐπιγενόμενον, λύει τὸ νόσημα.

Spasmo aut tetano febris si accesserit, morbum soluit.

Est sanè & * tetanus spasmus, id est con-
uulsio: Sed in tetano partes cōuelli & re-
trahi non videtur, quia æqualiter retror-
sum prorsumque tendantur: ac propter-
ea eximium & proprium nomen est for-
titus. Quo fit vt tres illæ rigidae affectio-
nes opisthotonus, emprosthotonus, & te-
tanus omnes sint conuulsiones seu spas-
mi. Fiunt verò secundum Hippo. spasmi
omnes ex repletionem aut vacuationem par-
tium neruofarum. Quicunq; igitur spas-
mi ardentibus febribus superueniunt, eos
propter siccitatem fieri rationi est cōsen-

* Spasmi
Celsus dicit
spasmi sunt
neruorum
& tetani
eorundem ra-
gorem ap-
pellat.

taneum: qui verò ab initio proprio inuadunt, habent ex repletionem ortum. Hisce igitur spasmodis accedentes febres partim superfluum digerunt humiditatem, partim frigiditatem concoquunt: quæ duæ sunt medicis remediorum indicationes, ad quas tanquam scopos totam curandi spasmi ex plenitudine orti rationem dirigere solent. Merito igitur à febris spasmi sunt perniciosi, qui verò ante febres, non exitiosi.

L V I I I.

Υπὸ καύσας ἐχομένῳ ἐπιγενόμενος ῥίγος, λύσις γίνεται.

Si febre ardente laboranti rigor superueniat, solutio fit.

Rigor fit

etiam à causa calida.

Ostendimus enim in libro de rigore etiam ob flauam bilem, quæ per mēbra sentientia ocys feratur, fieri rigorem: quā ob rem scilicet & alui fiat solutio, & sudores ac vomitus biliosi superueniant. Bile igitur ardentis febris causa expurgata, febris fit solutio. Nam ardentem febrem fieri nouimus, cum æstiuo tempore venulæ exiccatae acres & biliosos ad se ichoras attraxerint.

L I X.

Τριτὰς ἀνεκὺς γίνεται ἐν ἐπὶ πειρίοδοις, τὸ μακρότατον.

Tertiana

3
so quidam de
venulis que
sunt iuxta uiscera;

Tertiana exquisita septenis ad summum circuitibus indicatur.

Tertiana febris quod ad humorem morbificum attinet ab ardēte, quæ Causus Græcè dicitur, nō differt: sed eo multum inter se differunt, quod ardēs in venis vnā cum sanguine flauam bilem redundantem & feruentem habeat: in tertiana verò eadē bilis toto feratur ac moueatur corpore. Est igitur legitima & exacta tertiana quæ syncerā suam naturam vbique seruat. cuiusmodi est, quæ flauam bilem, vt diximus redundantem & cōcitata habet: & præterea tempus adest æstiuum, & regio temporī similiter calida & sicca, & hominis tum ætas, tum temperatio similis. Protinus ergo in tali tertiana cum rigore fiet accessio, & eius solutio cum sudore, aut bile per vomitum aut aluum vacuanda, aut hisce omnibus simul factis. Est etiā eiusmodi tertianæ multò minus accessionis quàm remissionis tempus. Nam cum duobus diebus & totidē noctibus totus eius circuitus perficiatur, exquisitam tertianam ultra horas duodecim accessionem proferre nunquam reperies. Talis itaq; Hip. intra septem circuitus vel cum tardissimè indicatur. Nam quod in continuis v-

nus dies potest, hoc in intermittentibus accessio. Siquidem secundum accessionum supputationem intermittentiū fiunt iudicationes. Quod ipse innuebat in prognostico, cum de quartana agens ita loquebatur, Seruat etiam quartanarū constitutio talem ordinē. Sed & ipsi quoque obseruauimus tū in quartanis ipsis, tum in tertianis fieri iudicationem secundum periodorum non dierum numerum. Siquidē in hac ipsa tertiana ab initio inita supputatione quæ septima est accessio in decimumtertium incidit diem, & sæpē in ipso morbus iudicatur non expectato quartodecimo. Quemadmodū igitur in morbis continuis, acutorum quidem morborum terminus erat quartusdecimus, peracutorum verò septimus: sic in intermittētibus, quæ longissimum tempus durat tertiana terminum habet circuitum septimū. Et rursum vt in peracutis quinto, quarto, & tertio die morbus iudicari poterat: sic in tertiana quoque iisdem circuitibus fieri solutio potest, natura minimē septimā periodum expectante. Porro Hippoc. tertianam aliquando cum additione exactam appellat, aliquādo verò simplici appellatione contentus, tertianam absolutē dicit: quæ
nunc

nunc etiam Græcorum est consuetudo omnes eiusmodi res infinitè nominandi.

L X.

Ο Κόσσοισιν ἄν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ἰώτα
 λιωφωθῇ, αἷμα ἐκ ρινῶν ρυῖν, ἢ κοιλίᾳ
 ἐκταραχθεῖσα λύει τὸ νόσημα.

*Quibus per febres aures obsurduerint, uis sã-
 guis è naribus profluens, aut perturbata aluus
 soluit morbum.*

Ipsè etiam antea surditatem fieri dixit
 retentis excrementis biliosis, & in caput
 sublatis: & contrà aluo perturbata eius-
 dem fieri solutionem. Quod hoc etiam
 loco repetit, præterea de profluuio san-
 guinis è naribus mentione facta. Nam
 hoc etiam surditatem soluit, eã scilicet
 quæ per febres fit, absq; vlla peculiari &
 eximia instrumenti auditus affectione.
 Nec mirum videri debet, si vacuatis aut
 tràslatis nocuis humoribus cesset morbi.

L X I.

ΠΥρέσσαντι ἢν μὴ ἐν περισσῇσι ἡμέρησι
 ἀφῇ ὁ πυρετός, ὑποφροπιάσειν εἰωθεῖν.

*Febricitantem nisi diebus imparibus febris
 reliquerit, solet reuerti.*

Vtrum hunc aphorismum Hippo. scri-
 pserit, an in eorum numerum referri de-
 beat, qui falsò sunt ascripti, nescio. Nam
 & in Prognostico eas dierum criticorum

augmentationes & compositiones quæ per quaternarium fiunt docuit, & in hoc ipso Aphorismorum libro. atque in Epidemiis non solum decimoquarto multos iudicari vidisse se dicit, sed vicesimo etiã, quadragesimo, sexagesimo, & octogesimo. Sed & vicesimusquartus & tricesimusquartus, & ab initio statim quartus secundum ipsum iudicant. Quo modo igitur nunc, nisi imparibus diebus febris defierit, incertam fore ait & minimè fidam iudicationem? Præstat igitur pro impari die scribere crismo, id est iudicatorio, ut nonnullis visum est. quanquam multa exemplaria multitudinis numero imparibus diebus habent scriptum.

L X I I.

Ο Κόσσιον ἐν τοῖς πυρετοῖς ἐν ἡμέρῃ πέντῃ πρὸ τῆς ἑπτάς ἡμερῶν λέγεται.

Quibus per febres morbus regius superuenit ante diem septimum, malum.

Icterus (quem regium & arquatum morbum vocant) fit aliquando criticus, id est iudicatoriè, natura in totum corpus maximèque in cutem flavam bilem deponente: aliquando etiam symptoma est iecoris male affecti. Atque eius affectiones malæ propter quas morbus regius superuenire solet, sunt tres, schir-
rhus

rhus, inflammatio, obstructio. Verū schir-
 rhus morbus est diuturnus: inflammatio
 verò & obstructio etiā repentē fieri pos-
 sunt: atq; ideò icterus qui ante septimū
 diem acciderit, ex harum alterutra or-
 tum habet. Nam citius critico more bi-
 lis in* corpus summum regeri & effundi
 non potest. Ante septimum igitur diem
 icterum malum esse, verum est: non ta-
 men propterea post septimum omni va-
 care periculo, est similiter verum. neque
 istud nunc agitur. Possunt enim inflam-
 matio & obstructio diutius permanere.
 Verū ante septimum bilem modo cri-
 tico in summum corpus effundi est im-
 possibile. Porro in quibusdam exempla-
 ribus adiectum est ad finem aphorismi,
 nisi humores per aluum cedāt: iis nimi-
 rum qui ista adiiciunt, per aluum quoq;
 bilem expurgari volentibus.

L X I I I.

Ο κρύσις ἐν τοῖσι πυρετοῖσι λαθ' ἡμέ-
 ρην εἰς αὐτὴν γίνεσθαι, λαθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ
 λύονται. Rigoris ne-
 mine hor-
 rer & fri-

Quibus in febribus certo die rigores repe-
 tunt, eodem febres solvuntur.

Cum bilis per totum corporis habi-
 tum motione rigores accidat, atq; ideo
 singulis ipsa accessionibus expurgetur &

vacuetur, non absque ratione ad integritatem, quam apyrexiam appellant Græci, peruenit eiusmodi febrium intermissio. Hoc igitur ipsum est, quod nunc dicitur, eodem die febres solvuntur, ac si dixisset ægrotantes apyretos, id est sine febre eo die degere. Quemadmodum autem si quotidie rigores fiant, quotidie etiam febres cessent: sic etiam si tertio quartove quoque die, quod utique & in tertianis & quartanis circuitibus fieri apparet, in quibus febres solvuntur, & rursum redeunt. Remanet namque quædam in corpore præter naturam affectio, à qua in orbem febres aliæ & morbi generantur, & tanquam ex fonte quodam aut foco scaturiunt & redaccenduntur.

L X I I I.

Ο Κόσσιον ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τῇ ἐβδόμῃ, ἢ τῇ ἐννάτῃ, ἢ τῇ ὑδενάτῃ, ἢ τεσσαρεσκαδεκάτῃ ἡμερῶν ἐπιγίνονται, ἀγαθόν, ἢ μὴ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρόν ἢ ἢν δὲ μὴ, ἐν ἀγαθόν.

Quibus per febres morbus regius die septimo, aut nono, aut undecimo, aut quartodecimo supervenerit, bonum, nisi dextrum hypochondrium durum sit: alioqui, minimè bonum.

Aphorismus qui ante hunc proximè scriptus est, non sine ordinis turbatione
interp

interpositus esse videtur. Satiùs enim erat, præsentem aphorismum cū illo copulari, in quo dicebat, Si febrī ante diē septimum morbus regius accesserit, malum: vt tota esset eiusmodi oratio, Ante septimum diem morbum regium fieri, malum est prorsus: post septimū verò bonum, nisi sit dextrum hypochondriū durum, id est nisi quis malus affectus ex iis quos paulò supra retulimus, visceri seu iecori acciderit. Nā quum sanguis in eo repurgetur, & bilis ex ipsius venis in meatus à Græcis quòd bilem excipiant cholodochos appellatos, quasi bilis ductus dicas, deriuetur, siue obstructio in his locis aliqua fuerit per quē traducitur, siue inflammatio, vel scirrhus, omnino sanguinem non repurgari, sed vnà cum ipso bilem quoquo versum per corpus ad summam vsque cutem deferri, atq; inde morbum regium fieri est necesse.

L X V.

EN τοῖσι πυρετοῖσι περὶ τὸν λευκὴν καὶ μακρὸν ἰσχυρὸν ἢ καρδιώγμους λευκὴν.

In febribus circa ventriculum vehemens æstus & cordis morsus, malum.

Quòd veteres non solùm viscus illud quod ex se secundum naturam pulsatur, sed etiam os vetriculi cor appellauerint, con-

fessa res est & manifesta: sicuti etiā quod
cardialgiam, quasi cordis dolorē dicas,
huius partis dolores appellent. Complu-
res nanque ex iis qui aphorismos inter-
pretandos susceperunt verbū *καρδιαλγία*
idē quod *καρδιαλγία*, id est ex cordis do-
lore laborare, significare autumant: non-
nulli verò cordis ipsius visceris scilicet
cardiogmō hīc significari dicūt, motio-
nem quandam palpitationi similem car-
diogmum interpretati. Vehemēs itaque
ventriculi æstus à flava bile generatur in
ipsius tunicis feruente: pro cuius feruoris
& incendij modo os quoque ventriculi
morderi ita affectis rationi est consenta-
neum: atque ideo malum est symptoma.
Si quis verò per cardiogmum crebram
illam & celerem cordis motionem, maxi-
mē quum palpitationi fuerit similis, in-
tellexerit, extremū iam hoc malum est,
inflammatū significans & incensum vitæ
principium.

LXVI.

EN τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι ὀξείσι οἱ
εἰσπασμοὶ καὶ οἱ περὶ τὰ σπλάγχνα πό-
νοι ἰσχυροὶ, κακόν.

*In acutis febribus convulsiones, & circa vi-
scera vehementes dolores, malum.*

Febres vehementes ignis instar ner-

uos exiccant, ac ideò eosdem tendunt & conuellūt, atque ita demum perniciosas adferunt cōuulsiones. Nonnunquam verò viscera quoque ipsa per talem affectū dolent propter inflammationis & siccitatis vehementiā, atque idcirco ipsum malum esse dicit. Sed multo peior erit, si vehementes dolores accesserint. Porro non ignoramus etiā propter inflammationē, aut erysipelas, aut fortē obstructionē, aut abscessum in visceribus dolores fieri: sed nunc ipsi de his sermonem haberi nō est verisimile. Evidentissimū siquidē in ipsis inest periculum, neque necessariò adiunctā habet cōuulsionē. Adhæc Hip. illud In febris solet dicere pro. in morbis febrilibus, quādo videlicet febres ipsæ sunt morbus, non partis alicuius quopiā enumeratōrū affectuū laborātis symptoma.

*nominat
si symptomatica
lib. et 6. et 7.*

L X V I I.

EN τοῖσι πυρετοῖσι οἱ ἐν τῷ ὕπνῳ φόβοι καὶ σπασμοὶ, κακὰ.

In febris per somnum paiores, aut conuulsiones malum portendunt.

Etiam suprā dixerat, somnum qui lædat ægrotantem, esse mortiferum: qui verò non lædat, non esse perniciosum, ubi exēplum etiam sui dicti adiiciens, ita locutus est, Vbi delirium somnus sedat, bonum

bonum, tanquam somnus possit esse aliquis qui delirationem non sedet, sed concitet interdum & generet. Verum hoc loco alia profert exempla noxæ ex somno contractæ, pauores scilicet & conuulsiones. Nonnulli tamen non pauores, sed labores scribunt. Sed & ipsi sæpè vidimus in morbis perniciosiss & pauores, & labores, & conuulsiones ex somno profectas fuisse. Quod accidere videtur, quum in cerebrum humor noxius ascenderit, per id temporis intrò magis quàm foras mota natura. Quinetiam quemadmodum à cibo in somnū collapsis caput repletur, sic plethoricis affectibus sōni caput replētes aggrauāt cerebrum & obruunt. Si itaque ea plenitudo magis ad atrę bilis naturam accedat, pauores inuadent: alioqui si talis non sit, labores fient & cōuulsiones. Et verò somni etiam ipsi, quantum in ea est materia quę in profundum & viscera ipsa per quietem confluit, semper læderent, nisi coctionis ratione maiorem adferrent vtilitatem, quàm sit damnum illud quod motum ad interiora consequitur. Nec solùm in cerebro ipso aceruati prauī humores, talia inuehunt symptomata, sed in ipso etiam ore ventriculi. Vnde magis etiam per somnum
exhal

exhalationes fiunt, ipsis incoctis manentibus. Nam coctiones somnos adferunt vtilis.

L X V I I I.

EN τούτοις πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσκόμενον, λεγόμενον σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

In febribus spiritus offendens, malo est: conuulsionem enim significat.

Spiritum audiendum est nūc ab ipso dici, qualem in prognostico intellexit, dum inter respirandū animam ducimus ac reddimus. qui vbi offendit, id est media respiratione sistitur & interrumpitur, conuulsionem significat. hoc enim fit musculis thoracem mouētibus, & neruis iam quodam modo tentatis conuulsione. qua aucta affectione, & plures partes occupante, aperta tum conuulsio hominem corripit. Cum verò geminus sit inter respirandum motus, vnus quo spiritum intrò haurimus, inspiratio dicitur, alter quo eundem exhalamus, contrariā appellationē sortitus, expiratio nuncupatur. Interciditur autem & interpellatur spiritus nobis inspirantibus quandoque, vt cum ipse dixit, Gemina intrò reuocatio, quasi superspiratio: interdum expirantibus, vt cum dixit, Et spiritus offendens in via cum foras effertur. In his

his locis alterius partis respirationis tantum meminit: at proposito aphorismo de tota ipsa vniuersim pronuncians, inquit, Spiritus offendens, siue intrò foràsve, siue vtroque feratur, per febres malus est.

L X I X.

Οκείσιςιν ἔρα παχέα, θρομβώδεια, ὀλίγα, ἐκ ἀπυρέτοις, πλὴν δὲ ἐπελθόν ἐκ τῶν λεπτῶν, ὠφέλιμα μάλιστα ἢ τὰ τοιούτα ἐρχέσθαι οἷσιν ὅς ἀρχῆς ἢ διὰ ταχέως ὑπόστασιν ἴσχει.

Quibus non sine febre urinae sunt crassae, grumosae, & paucae, si ab his tenues & copiosae meiantur, prosunt. Maxime verò tales redduntur, in quibus statim ab initio, vel non ita multò post sedimentum apparuerit.

Non simpliciter crassas urinas appellauit, sed grumosas addidit, ex duobus alterum indicans, vel crassitudinis quantitatem, vel sedimenti inaequalitatem ac disparationem: vt secundum quandam etiam circumscriptionem multae ipsarum concretiones quasi grumi appareant. Itaque nonnulli, vt Numisianus & Dionysius non grumosas, sed coenosas scribunt: qui si per eam vocem simul foetorem quandam indicari velint, quiddam amplius quam alij interpretes explicant. Si verò crassitudinis copiam significari cõtendant, nihil

nihil quod non alij hoc ipso docent. Verum si quis totam Hipp. orationem spectet, non de graueolentibus vrinis, sed de solis paucis ac crassis sermo institutus esse videbitur, vt ex antithesi fiet manifestum. Ab his enim, inquit, si tenues & copiosae meiantur, iuuant: vt si vel hoc solum scribatur, Quibus vrinae crassae & paucae, nihil orationi desit. Fiunt itaque quibusdam etiam sine febribus tales vrinae, natura per renes totius corporis superuacanea expurgate: fiunt etiam cum febribus. Quo tempore suspicetur forte quispiam eiusmodi in contrarium factam vrinarum mutationem bonam non esse, quandoquidem maximam partem in febribus vrinae ab initio tenues, in crassiores euadant morbo ad solutionem tendente. Atqui propterea mihi aphorismus ab eo scriptus esse maxime videtur, vt quod raro vsu venit, doceret. nonnunquam enim vel morbi initio, vel non multo post vrinae crassae redditae propter materiae grauitatem habent sedimentum. In his itaque vrinis sedimentum apparens non est bonum signum: sicuti contra optimum spectatur in iis, quae ab initio tenues existentes, postea totius morbi coctionis ratione sedimentum sumunt. Porro

rò non est absque ratione, q̄ crassæ vrinæ multitudine sint paucae, vtpotè quæ renes agrè permeent. Postquam igitur tum maior eiusmodi cacochymiae pars vacuata fuerit, tum cōcocta reliqua, tūc multo prioribus tenuiores excernētur. Nam eas sic appellare erit rectius, nō tenues absolutè, quemadmodū dixit Hip. Nam quæ secūdum naturā habent, non absolutè tenues existūt neque crassæ: sed cum inter vtrunque excessum mediæ sint & symmetræ, aquosis quidem crassiores sunt atq; dicūtur: grumosis verò tenuiores. Multæ verò meritò excernūtur, quia prius fuerunt retentæ: quo tempore scilicet præ crassitie agrè percolabantur.

L X X.

Ο κέστοισι ἢ ἐν πυρετοῖσι τὰ σ̄ρα ἀναίετα-
ρα γινέσθαι, οἷον ὑποθυγίᾳ, τῶν τοῖσι λεφα-
λαλγίαι ἢ πᾶραισι, ἢ παρῆσουσαι.

*Quibus per febres urina turbata, quales iu-
mentorum, iis dolor capitis vel adest vel ad-
erit.*

Hunc aphorismum nonnulli cū superiore connectunt tanquā eius sit pars, ita scribentes, Quibus verò vrinæ turbatae sunt, his cephalalgie, &c. Ac volūt quidā per vocē turbatae significari cōtrarias vrinās iis quæ suprā sunt tenues appellatae:

alii

alijs verò eas ipsas turbatas. Atqui tenuēs
 vrinas cephalalgicas esse, id est doloris ca-
 pitis indices, à veritate est alienum. Siqui-
 dem videntur dolores capitis præcedere
 interdū, nonnunquā verò vnā cum tur-
 batis vrinis adesse. Cæterum qualesnam
 hæ sint, manifestò ostendit cū dixit, qua-
 les iumentorū. Fiūt verò tales vrinę cras- *urine turbate*
 sam ac densam materiā agitāte & versan- *fiunt à materia*
 te calore, atque in ea subigenda occupa- *crassa à calore*
 to. Nā hæ maximè materiæ ab externo *agitata;*
 etiam calore flatuosum spiritū cōcipere
 & edere videtur, sicuti bitumē, pix & re-
 sina. Ex his itaque vrinis, quædā diutissi-
 me turbatæ manent, nonnullæ sedimen-
 tū crassum statim habēt, & tardam mor-
 bi solutionē significāt. Tertiū verò turbi- *urine turbate*
 darum vrinarū genus non residentium, si *ex quæ non re-*
 quidē vires continent, longū fore morbū: *ident, qd signa-*
 si earū imbecillitas adsit, ægri mortē de-
 nunciat. Atque hæc quidē nobis obiter,
 quia vtilia, sint dicta. Quæ verò ad apho-
 rismi explicationē dicēda restāt, sunt eius-
 modi: vnā cū turbatis vrinis dolores capi-
 tis necessariò adsunt, vel aderūt, vt inquit
 Hip. quia vnā cū calore flatuosus spiritus
 in caput facilè tollitur. nō tamē si cui do-
 luit, aut dolet caput, ei cōtinuò tales vri-
 næ futuræ sunt. Siquidem cephalalgia fit

etiam propter calorem solum, interdū vero propter flauā bilem quæ in capite aut ventriculo cōtineatur, vel ob humorum caput aggrauantiū copiā, vel locali quapiā obstructione, vel spiritu flatuoso, ea ipsa in pte generationē fortito, ex quibus nulla talē vrinā necessariō adfert.

L X X I.

Οκτώσις ἐβλομαία κρινεται, τῷ τέτοις ἐπινέφελον ἰσχύς τὸ ἔργον τῇ τετάρτῃ ὁρῇ θῆναι, καὶ τ' ἄλλα λεγέται λόγῳ.

Quibus die septimo futura crisis est, ijs vrina rubram die quarto nubeculam habet, ceteraq; pro ratione.

Vt in multis aliis seipfos rudes & ignaros artis Hip. ostenderūt cōplures ex his qui hunc aphorismorū librū exponēdū susceperūt, sic & in hoc aphorismo, Existimāt enim per verba illa ad aphorismi finem addita, Ceteraq; pro ratione, significari ea quæ de somno & vigilia, de respiratione, & decubitu, & surrectione, & si quid aliud eiusmodi in prognostico scripsit, vt si hæc omnia rectē fieri videātur, futuram die septimo iudicationē speremus. In qua re præcipua præfagationis capita ignorare videntur. Vigilant enim ferè semper & afflictiātur, & febricitant vehementius egroti quanto propius crisin venerint,

venerint, & ex ipsis complures iudicationi proximi spirandi difficultate laborant. Minimè verò præsens ex urinis signum, etiam citra isthæc cōmemorata symptomata ad certiorē futurę iudicationis spē & coniecturam signis apparētibus in urinis deficitur: sed sunt multa alia, quæ frequentius in urina quàm istud spectantur: quę ignorare mihi prorsus videtur ij qui Hipp. scripta priusquàm ipsius artem vniuersam perdidicerint, audent exponere. Nam quum sit quartus dies index, quē admodū ipsemet suprā docuit, & qualis sit futurus septimus præmonstret, quodcunq; in ipso primū apparet effatu dignum coctionis signum, futurā septimo die crīsim significat. Itaque nō solūm rubra aliqua nubes in urina apparēs, prius non visa iudicationem præsignificat: sed alba etiā multò magis quàm rubra, atq; his adhuc multò magis enæorema (latine crassamentum quoddam suspensum, & velut nubecula media urina pensilis dici potest) æquale, & constans, sibi que ipsi cohærens, crīsim forē prænuntiat. Quòd siceleriter admodum morbus moueatur, etiam coloris & corporis urinæ (consistentiā vocāt) mutatio, idonea sunt futuræ iudicationis signa. Quæ itaque

tenuis est vrina, si mediocriter crassa euadat, & quæ alba si pallida fiat, in tali morbo iudicationē prænuntiat. Vnius igitur signi Hippo. nominatim meminit, rubræ scilicet nubeculæ: sed simul cum eo alia quoque nos eadē ratione estimare & recordari vult, quæ iudicationes futuras ostendūt. Cuiusmodi sunt ea quæ diebus indicibus ab eo appellatis & prænuntiis superueniunt, vel in vrinis, vel alui excrementis, vel sputis spectanda. Nam quæ talia sunt, omnia iudicationes quidē præsignificant, sed non semper bonas. Solis enim coctionis signis diebus prænuntiis apparentibus bonæ iudicationes præsignificantur. Atque talis est aphorismi sententia. Rubræ autem nubeculæ mentionem fecit, quia perrarum signum est. Albæ enim frequentissimè apparent, & coctionis euidentius signum præse ferunt. Rubræ verò rarò fiunt: & nisi hoc loco ipsas dixisset Hippo. diebus indicibus conspicuas futuram nunciare iudicationem, nemo fortassis ab his talem vim expectaturus erat. Siquidem rubrum colorē salutarem quidem esse, sed diuturnum morbum significare dicit. Nam in prognostico ita ad verbum scribit, Si verò & subrubra vrina, & sedimentū subrubrū & læue fuerit

fuerit, diuturniorem quidem sed admodum salutarem morbum significat. Vtrū autem quarto die talis nubecula conspecta futuram septimo iudicationem significet, in alio verò quopiam indice si appareat, non significet diligenter est considerandum; quod ipsum in ipsis artis operibus obseruari debet. Nā quod ad rationes attinet, sunt in vtranque partem, & magis in alteram, nempe in quartū diem iudicationem non incidere, nisi morbus celeriter admodū moueatur. Nā si quod quarto die designatum est, tantundē temporis, id est dies tres insuper accipiat, potest futuram crisim ostendere: vndecimo verò si appareat, nō tribus solūm diebus sed pluribus indigere sæpè visum est. Nā eiusmodi dierū* indigentia aliquid admetiri & velut auctarij vice solutionibus morborū addere, tam verūm est, quàm quod verissimum. Ego certè quidē rarò eiusmodi signum aliis diebus quàm quarto spectavi. Cui itaq; septimo apparuisset, is quartodecimo fuit iudicatus, & cui quartodecimo, is vicesimo crisim subiit. Apparuit & cuidā alteri vndecimo, qui decimoseptimo iudicatus est, & alij cuiquam eodem rursus vndecimo apparuit, qui vicesimo fuit iudicatus.

* Tardior
indicatio
tardiores
morbi &
ad eius so-
lutionē plu-
rium dierū
intervallo
opus esse si-
gnificat.

Οκρότοιςιν ἢ ῥα διαφανέα, λευκὰ, πονη-
ρά· μάστιγα ἢ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐπι-
φαίνεται.

Quibus pellucide & albæ sunt vrinae, malæ:
maximè verò si in phreniticis appareant.

#

*urine alba et
pellucide in
phre. et lethale.*

Eiusmodi vrinæ extremæ cruditatis
sunt signa. quare & morbos diuturnos si-
gnificant, & verò etiā ex ipsis quædā deie-
ctis prius per morbum & prostratis viribus
sunt perniciosæ, ut in phrenitide. Nullum
siquidē vidi, in quo talis apparuisset vri-
na, phreniticum seruatum. Melius enim
esset, si quæadmodū totus biliosus mor-
bus est, ita vrinæ quoq; apparerent bilio-
sæ. Aquosæ verò vrinæ (eiusmodi enim
sunt pellucentes albæ) maximam osten-
dunt cruditatem, & præterea totius bilis
fluxus motum sursum in caput factū esse
denunciant. Quibusdam enim vrinæ sunt
perspicuæ, non etiā albæ, compage qui-
dem tenues, colore verò biliosæ. Quæ ve-
rò limpidæ simul & albæ existunt, aquo-
sæ sunt omninò. Si igitur simpliciter scri-
batur, maximè verò in phreniticis malæ,
manifesta est aphorismi sententia. Si verò
ut in aliis habetur exemplaribus, ad finem
orationis adiiciatur verbū apparent, sen-
sus erit talis, Aquosæ vrinæ malæ sunt, ma-
ximè

ximè verò tales apparent in iis phreniticis qui perniciose laborant: neq; enim in omnibus, quemadmodū interpretes nonnulli intellexerunt, ignari prorsus eorū quæ in agrotis apparent. In quibusdam exemplaribus ita scriptus inuenitur aphorismi finis, Præcipuè verò in phreniticis tales spectantur: qui intellectus idem est, qui secundæ lectionis nobis suprâ dictæ.

L X X I I I.

Ο κέσσιον ὑποχόνδρια μῦστα διαβορβορίζοντα, σφύζαντα καὶ ἀλγύναντα ἐπιγενομένης αἰμοιότητος τῆς τοῦ λαθρυγαίνοντος, ἢ μὴ φύσαι λατάρρα γινώσκων, ἢ ὅτι πλῆθος ἐπιλεθῇ. ἐν πυρετοῖσι δὲ τὰντα.

Quibus elata hypochondria murmurant, lumborum superueniente dolore aluus humectatur, nisi infernè flatus erumpāt, aut vrinæ multitudo prodeat. Atque hæc in febribus.

Cum multis de causis hypochondria tollantur, hoc est in maiorem tumorem adducantur, ex his vna spiritus est flatuosus, de qua nunc differit, bifariam fieri solita: aliquando propter affectū aliquem inueteratum & solutu difficilem partiū ad ventrem attinentium: aliquando verò ob recentem aliquam occasionē. Quas quidem affectiones Hip. nunc distinguit. Nā prior fit sine murmure. Tensa enim

atq; inflata vtris instar reddit hypochondria. Altera fit cū borborygmo seu murmure. hic appellatur strepitus à spiritu editus, cum scilicet neque magnus neq; multus existit, & cū aliqua mediocri humiditate deorsum mouetur. Atq; etiam vsu venit tali borborygmo pessum eūte, vt vnā cum ipso in eam ventris regionem quæ est ad lumbos hypochondriorū tumor descendat: vnde partibus inibi sitis ab eodem distentis dolorem excitari cōtingit: atq; ita demum fieri, vt quādoq; humore ad distributionē suapte impetu incitato solus spiritus flatusosus, quādoq; etiam vnā cū humore per aluum emitatur. Quinetiam distributus ille humor ferē per vrinas excernitur. Dictis ergo signis conuenienter ait aluum deiici, nisi seorsum humorē qdē distribui, seorsim verò spiritum in intestinis detentum per sedem excerni contingat. Sed & vterque interdum tum spiritus tum humor ad distributionem festinantes in vesicam facilē permeāt. Quod autē ad finē aphorismi scribitur, atq; hæc in febribus, tale aliqd mihi significare videtur. A febrib⁹ malē habere & vexari antiqui dicebāt eos qui sine certa inflāmatione, aut abscessu, aut dolore, aut erysipelate, aut vt generatim & vni

& vniuerse dicam, absq; aliquo mēbro eximiē præ aliis affecto, ægrotabāt. Qd si vel propter lateris aut pulmonis, aut alterius cuiusdam partis inflammationem febricitarent, non iam febricitātes ipsos appellabant, neque febribus vexari dicebant: sed pleuriticos, aut peripneumonicos, aut hepaticos, aut splenicos, aliisve similibus nominibus nuncupabant. Nunc itaq; mihi videtur Hippo. ex duobus alterum velle significare, vel quòd ea quæ præsentī aphorismo sunt comprehēsa, in his febribus fiant, in quibus nullum priuatum membrum est affectum: vel quòd illis etiam morbis, qui ob malè affectam quampiam partem fiunt accidāt, non tamen ipsis aliud soluatur, aut flatus vrinæ ve prodeant. Neque enim aliquo naturali motu partiū flatuosum spiritum depellentium, murmur in illis fieri contingit, sed tanquam symptoma solum est affectus partem quampiā malè habētis.

L X X I I I.

Οκόσοισιν ἐλπίς ἐς τὰ ἀρθρα ἀφίτασθαι, ῥύεσθαι τ' ἀποσάσει. ὁ δὲ ἄρ' οὐ πολὺ καὶ παχὺ, καὶ λεπτὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι λεπτότεροις πυρετοῖσι τέταρταίοισιν ἀρχεῖ ἐνίοισι γινέσθαι. ἢ καὶ ἐν τῷ ῥινῶν αἵμορραγίᾳ, καὶ πάῃ ταχὺ λύετ'.

Vbi spes est ad articulos abscessū iri, abscessū liberat vrina multa crassa & alba reddita: qualis in febris laboriosis quarto die quibusdam exire incipit. Quod si ex naribus etiā sanguis profluxerit, breui admodum solutio fit.

Diximus etiam supra abscessus in articulis fieri tum in iis quibus antea defatigati sunt & debilitati articuli, tum quibus quoquo modo per morbum lassitudinis in ipsis sensus est, tum etiā in quibus propter crassorum humorū copiam morbus inueterascit. Si igitur natura validè per urinam corpus expurget: abscessu aegrum liberabit, eo scilicet humore qui alioqui ad articulos prolapsurus erat per vetricā euacuato. Porro satis habuit Hip. febriliū laboriosarum veluti exempli gratia meminisse, quæ die indicatore initium motionis ad urinas sumunt. Hisce enim laboriosis febris hoc adest, ut citò in ipsis fiant abscessus, non expectato (quod aliæ febres faciunt) tempore longiore. Iisdem ipsis secundum aures etiam abscessus fieri consueuere: quemadmodum aliis chronicis & diuturnis febris in partes potius inferiores humorū redundantia decumbit. Quibus igitur maior calor in altum materiā sustulerit, ipsis vel profluit è naribus sanguis, vel parotides, id est secundum

dum aures abscēssus fiunt. Quòd autem febris solutio eiusmodi ocyus fiat, quā quæ per vrinas fit, vel citra rationem est manifestum. Quare statim post eam addidit Hip. Celeriter admodū fit solutio: cum altera quæ per vrinas fit vacuatio, plures ad solutionē dies requirat. Quod autem quarto die dicitur, exēpli vice est positum: id autem ad alios etiam dies omnes indices & criticos transferre licet.

L X X V.

H N αἷμα ἢ πῦον ἐγείη, ἢ νεφρῶν ἢ ὀλ-
 γιῶν ἐλκυσιν συμμείνῃ.

Si quis sanguinem aut pus meiat, renū aut vesicæ exulceratio significatur.

Siue in renibus, siue vesica sit vlcus, siquidē simul cum vasis alicuius maiusculi ruptione maximēq; erosione inciderit, sanguinis subsequitur excretio: si verò ista abfuerint, solū pus excerni solet. Sed fieri etiam potest vt in aliquo meatuum vrinariorū, quos οὐρητῆρας appellant Græci, facto vlcere tū pus excernatur tū sanguis. Hi verò quia renes & vesicam interiacent, vnà cum illis intelligendi veniūt, qui utique sæpè in iis exulcerātur, qui in renibus calculum habent, cum ab acuto, aut aspero admodum & scabro ipsos obstruente lapide excoriantur. In pudendo
 autem

autem si vlcera consistāt, etiam siue vrina
pus & sanguis excernitur. At verò in ali-
quo etiam superiorum locorū quando-
que abscessu rupto, vna cū vrinis pus exi-
re cernitur. Vnde interpretes nōnulli al-
teram lectionē magis probarūt, quæ cū
copulādi particula, & legitur in hūc mo-
dum, Si quis sanguinē & pus meiat, renū
aut vesicę exulceratio significatur, quia si
horum alterum pus scilicet solum meia-
tur, non modò renum aut vesicę exulce-
ratorū, sed superiorum etiam partiū ali-
cuius signū esse possit. Qui sanē aliquid
fortassis dicunt: fortassis etiam verbum
meiat, aliud quiddā significat quā min-
xerit, atque in se distinctionem continet.
Neq; enim eōne pacto dicas, Si quis san-
guinē aut pus meiat, an illo, Si quis san-
guinem aut pus minxerit, parū interest.
Vno enim aut duobus aut tribus diebus
potuit pus meiere, rupto scilicet abscessu
& effuso in mictionis instrumenta: multis
autem diebus, aut etiā mēsis postquā
hoc factum fuerit, renū aut vesicę exul-
ceratio indicatur. Vtrius autē horum po-
tius ipsa sit, tum dolor nō iisdē locis fa-
ctus, tum ea quę cum vrinis excernūtur,
discrimināt: de quibus deinceps loque-
tur. Eadem est de vrteris quoque ratio.

L X X V I.

Οκόσσιον ἐν τῷ ὄρω παχὺ ἐόντι, σαρκία
μικρὰ, ἢ ὡς περ τρίχες συνεφερχοῦνται, τρι-
τέσιον ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

*Quibus cum urina crassa exiguae carunculae,
aut veluti pili exeunt, his à renibus excernitur.*

Exiguæ quidem carunculæ renū sub-
stantiæ notæ sunt & indicia: illud verò ve-
luti pili, renū substantiæ indicio esse nul-
lo modo potest. neque enim fieri potest,
ut in talem substantiæ formam ren dissol-
uatur, & qui hoc asseuerant, renum igno-
rant naturam. Sed neq; retexta vesica aut
exesa talia meiuntur, ut quibusdam visum
est. Siquidem sunt huius particulæ lamel-
lis similiores, quo modo ipsemet Hippo.
eas paulò post squamulas appellat. Ve-
rùm rei veritas ita se habet, quemadmo-
dū nobis sorte quadā sæpius videre cōti-
git: & alij etiam nōnulli medici experien-
tissimi sæpè se tales urinas vidisse dicunt.
quam quidem affectionem medici recē-
tiores *τριχίασις* vocant, quasi pilimiatio-
nem dicas, quòd villis præsertim albis, eæ
quæ per urinam feruntur, similia appa-
reant. Sed nuper etiam quidam corpora
eiusmodi tam longa meiebat, ut incredi-
bili longitudine viserentur. Siquidem ex
ipsis nonnulla dimidium æquabant cu-
bitum.

tum. Is toto ferè anno prætergresso frequentissimè fabam fresam, & caseum tenerum & siccum comederat. Et alij denique omnes quibus talia meiere contigit pachychymis & crassis cibariis vescebantur. Hic igitur crassus humor in renibus ad aliquem vsq; modum siccatus & torrefactus, pili similè nanciscitur concretionem. Quinetiam ipsa curadi ratio, inueniendę causę viam demonstrat. Nam qui ita ægrotarent omnes medicamentorum tenuantium & incidentium vsu simul cum reliqua victus ratione humectante persanati sunt. Quòd si renum aut vesicę tanta fuisset exulceratio, vt ipsorum dissolueretur substantia, non modò nihil talibus medicamentis adiuti, sed etiam magnopere offensi & irritati fuissent. Quare in his Hippoc. vt in aliis summa est admiratione prosequendus, quia ea inuenerit quę medicis cõpluribus fuerūt ad hunc vsq; diem ignorata. Sed ipsius etiam accurata & exacta loquendi ratio habet admirationē, abs renibus talia excerni dicentis. Neque enim quemadmodum in superiore aphorismo renū incusat exulcerationem, sed simpliciter, à renibus excerni affirmat: nō secus quàm si quopiam cum vrina reddito lapide, ex renibus ipsum

sum delatum esse dixerimus, non quòd eorum sit substantiæ particula, sed quia in ipsis suam sit concretionem sortitus. Exiguæ itaque carunculæ viceratorum omninò renum substantiæ partes existunt: quæ verò sunt pilis assimilia, in renibus quidem concresecunt, vt & lapides, cæterùm eorum substantiæ partes non sunt. Perperam in omnibus exemplaribus hic aphorismus scribitur sine disiungēdi particula aut, hoc modo, Caruncula parvæ veluti pili. nequaquam enim exiguæ carunculæ pilis sunt similes. Verùm inter adiectivum exiguæ, & veluti particulam media collocāda est disjunctio aut, quia duarum rerum nō vnius hoc aphorismo Hippoc. faciat mentionem, quarum vna est, Carunculæ exiguæ: altera veluti pili. Atq; in iis quidem quæ pilis sunt simillima, semper crassa spectatur vrina, vtpotè pituitosam substantiā quam venæ cumularunt, per renes expurgāte natura: incarunculis autē non est necessarium. Quamquam ipse nūquā spectavi talem renum affectionem, sed veluti carunculæ quidem mihi sæpius in iis febribus visæ sunt, in quibus etiam ἰσχυροὶ αἵματις ὑποκρίματα appellatæ Græcis, id est erui specie sedimēta spectantur in vrina, ex crasso sanguine in renibus

nibus, aut in iecore affato & torrefacto: perfectas autē & exactas carūculas nunquam cum tenui vrina exire vidi. Potuit itaque, mea quidē sententia, crassa vrina ab ipso dici, quæ secundū naturam est & symmetra. hæc enim tenui quodā modo opponitur. Neq; nos latet propriē quidē superlationū & extremorum oppositiones ita dici: per abusione[m] autem medio etiam & symmetro interdum tribuuntur extremorum nomina, nobis id quod symmetrum est, ad summē quidē crassum, tenue: ad summē verò tenue, crassum appellantibus. Quam interpretationē si recipiamus, eiusmodi erit oratio, Quibus in vrina non tenui vnā excernuntur quæ suprā sunt commemorata, renum est pathema: tenuis verò si reddatur vrina, totum patitur genus venosum. Eandem etiam sequenti aphorismo sententiam indicare videtur.

L X X V I I.

Ο Κόσσιον ἐν τῷ ὄρω παχὲ ἔοντι πιτυρώδεα συνεξέρχεται, τῶν τοιούτων ἡ λύσις ψωρίδι.

Quibus cum vrina crassa furfurosa quedā vnā exeunt, his vesica scabie laborat.

Si quidē tenuis fuerit vrina, non se habent venæ secundum naturā: Si verò non tenuis,

tenuis, sed mediocriter constās & compacta fuerit (in eo enim significato crassam in præsentia accipere oportet) tū ea quæ simul cum tali vrina excernūtur, in renibus aut vesica affectionē esse indicabūt. Cum enim ex venis deducatur vrina, & à renibus proleſctetur, in his verò percole tur, indeque per canales vrinarios in vesicam transmittatur, atq; in ea vt receptaculo asseruetur, quicquid in ipsa præter naturā apparuerit, aut venas, aut renes, aut vesicā malè habere significabit: quo modo nūc furfurosa ista aff. etiam scabie vesicam portendunt, duntaxat quando in venis non est vitiū. Nā ex ipsis etiam aliquando furfuracea eiusmodi deferūtur, ipsarū aliàs aff. etiam tunica, quo modo vesicæ quoq; tunicā affici accidit: aliàs etiā sanguine qui in ipsis continetur, caloris fēruore & vehementia perulto & fricto. Ad quam nimirū rem aptior in ipsis contentus quivis humor crassus, multoq; magis is qui veluti fæx est sanguinis, quem consueto more appellamus succū melancholidum. Quemadmodum enim cutis superficies (quā *ἐπιδερμίδα* vocāt Græci, nos summam extimamq; cuticulam dicere possumus) tenue quiddā (cuiusmodi est quæ serpentū senectus appellatur)

per scabiem, lepram, & lichenas abiicit ac deperdit: sic cum pars quæpiã interna simili aliquo quo cutis vitio laborat, mali quoq; symptoma fit simile. Quæ cum ita sint, tum venæ ipsæ, tum vesica scabie laborantes furfurosas cuticulas vnà cum urinis emittent. quæ vnde prodeant distinguas ex tenuitate & crassitudine urinae, quemadmodum diximus suprà. Nam tenuis urina venas affectas esse, non tenuis vesicam laborare ostendet.

LXXVII.

Ο κείνοι ἀπὸ ταύτοματ' αἷμα ὀρεῖται, τὸ τέτοιον ἀπὸ τῆ νεφρῶν φλεβί' ῥήξι' σημαίνει.

Qui inopinanter sanguinem meunt, ijs à renibus venulam ruptam esse significatur.

Illud inopinanter potest idē quod sine causa externa significare, potest etiā idē ferè q̃ derepentē, nullo prægresso symptomate ex iis qualia apparent in vesica ulcerata. Neq; enim in ipsa propter sanguinis affluentis copiam vena rumpi potest, quemadmodū in renibus solet accidere, quia per eius venas sanguis nō percolatur, sed solū suppeditatur quantū ad ipsam alendā satis esse potest. Huc adde quòd neq; venæ per vesicam sparse nude sunt, aut minus benè firmatæ & cōstabilæ,

litæ, quemadmodum quæ in renum ventres inferuntur, quarum anastomoses, id est osculorum apertiones, & ruptiones propter humorum qui in ipsis continentur crassitiem & multitudinem fieri accidit. Verùm ruptionem veri synceriq; sanguinis sequitur vacuatio: anastomosis verò quæ non cōfertim sanguinē profundat, præsertim si copiosus nō est, sed paulatim tenuiorē percolet, totam subcruentam urinam, id est leviter sanguine tinctam reddit. Porro fit, ut dixi, vesicæ etiā venis erosionē laborātibus sanguinis vacuatio, quam vlceris in ea consistentis signa præcedunt, id est tum partis dolor, tum pus, tum ipsius sæpè corporis vesicæ veluti minuta quædam derrimenta. Hac igitur ratione præstat vocem inopināter pro repente, quàm pro sine evidente causa accipere. Nam ex renibus sæpè quidē sine externa etiam causa, propter nimiam copiam vase rupto, aliquādo verò etiam contentius saltantibus, aut ex alto lapsis, aut percussis meitur sanguis.

L X X I X.

Οκείσσις ἐν τῷ ὅρῳ ψαμμάδεα ὑφίσταται, τῶν ἐν τῇ ὑλῇ τοῦ νεφροῦ.

Quibus in veina subsident sabulosa, hæc vesica calculo laborat.

Non necessario vesica calculo laborat residentibus in vrina sabulosis, sed renes etiā possunt laborare. Quare manifestò mancus ac imperfectus est aphorismus, siue Hip. ipse partē totius orationis di- midiam neglexerit, siue primus biblio- graphus per imprudentiam omiserit. Nam seu in renibus, seu in vesica lapides fiant, vnā cum vrinis arenosa prodeunt.

L X X X.

HN αἷμα δρίη, καὶ δρόμους, καὶ τραγ-
υρῖνυ ἔχη, καὶ ὁδὸν ἐμπιπῆ δὲ το
ὑπογάστρου, καὶ δὲ τὸ περιναύοντα περὶ τὸ
λόγῳ ποιεῖ.

*Si quis sanguinem aut grumos meiat, aut
vrinam guttatim emittat, dolore ad hypoga-
strium & pectinem & perinaeum pertinente,
ad vesicam loca laborant.*

Duobus modis finis aphorismi scriptus inuenitur. In quibusdā exemplaribus la- borant, in aliis egrotāt, legitur nullo aut certē paruo discrimine. Neutra tamē le- ctio errore vacat, si quis illud ad vesicam loca, pro vesica ipsa ab Hipp. dictum esse interpretetur. Siquidem commemorata symptomata omniū mictionis instrumen- torum vesicæ, renum, & ductuum à reni- bus ad vesicam pertinentiū sunt commu- nia. Quare illud ad vesicam loca sic exau- di re

dire erit melius, vt nō sola vesica, sed ipsi etiam annexę partes intelligātur. Quam interpretationem vt probemus, sequens etiam facit aphorismus, in quo non quæ ad vesicam attinent ægrotare dicit, sed vesicę ipsius exulcerationē incusat, quasi non idem dicturus sit is, qui vesicā ipsam solam absolutē pati aliquid, & qui ad vesicam sola affecta esse pronunciat.

L X X X I.

HN αἷμα ἢ πύον ὀρεῖν, ἢ λεπίδας, ἢ ὅσμη βαρεῖν ἢ, ἢ κύστις ἐλκωσιν σημαίνει.

Si quis sanguinem, aut pus, aut squamulas meiat, & grauis odor adsit, vesicę exulceratio significatur.

Sanguinem certē & pus meiere vlceratorum instrumentorū omnium mictioni feruentium signa sunt cōmunia: graue olentia autem, hoc est insuauis & ingratus quidā odor, multoq; magis squamulę propria sunt affectę vesicę signa. In plurimis itaque exēplaribus sic legitur, Si sanguinē & pus meiat: in quibusdam, Si sanguinē, aut pus meiat, quę lectio secunda indicat coniunctionē aut esse disiūctiuam, vt commemoratorum vtrumuis acciderit, exulcerationis signū existat: altera verò lectio vtrunque vel simul vnā, vel vicissim adesse vult.

LXXXII.

Ο κέσσις ἐν τῇ σφιδρῇ φύμα φύει, τσ-
τέσις διαπυήσας & ἡγεῖ ἐν πρυγῇ,
λύσις.

*Quibus in meatu urinario nascitur tuber-
culum, suppurato eo & rupto, solutio.*

Propter brachylogiā nihil hoc apho-
rismo magni momēti tradi suspicabitur
fortē aliquis. Nemini enim dubium est,
quin si in eo ductu urinario, qui ad extre-
mum usque penem porrectus est (hunc
enim meatum σφιδρα Græci appellant,
nos urinarium canalem & urinæ viam di-
cere possumus) oriantur tubercula, quæ
postea rumpantur, mali protinus fiat so-
lutio. Verū si diligentius animū aduer-
terimus, rei cuiusdam maioris fit indica-
tio. Fieri certē quidem potest ut propter
eiusmodi tuberculum aliqua fiat urinæ
suppressio, ad cuius ruptionē eiusdē pro-
culdubio sequatur sanatio. Sed subori-
tur ex dictis sequens illa quæstio, utrum
hoc loco ortum tuberculum velit Hipp.
rumpi solū, an sepius quidē ut rum-
patur accidere, digeri tamen posse: an po-
tius hoc vnum solutionum proposuerit
exemplum, ruptionem scilicet? quod vlti-
mum verius esse videtur.

L X X X I I I.

ΟΥρησις νύκτωρ πολλή γινώμενη σμικρὴν
πλὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

Mictus noctu plurimus, parvam deiectionem significat.

Quòd distributo & in venas exhausto
eo humore qui in ventre cōtinetur, alui
necessariò minuatur deiectio omnibus
est manifestum: sed simul & illud eadem
ratione apparet, quòd illo eodē humo-
re vnà cum aliis cibariis intestina perua-
dēte, aluus quidem reddatur humidior,
atque idcirco plura deiciat, minor verò
excernatur vrina. Qua ex ratione fluētis
& siccae alui remedia intelligere possu-
mus. Nam in quibus iusto est aluus hu-
midior, iis potus minus dabimus, atque
ipfius ad vesicam motum ciebibimus:

contrà verò quibus siccior est,

potus plus exhibebimus, &

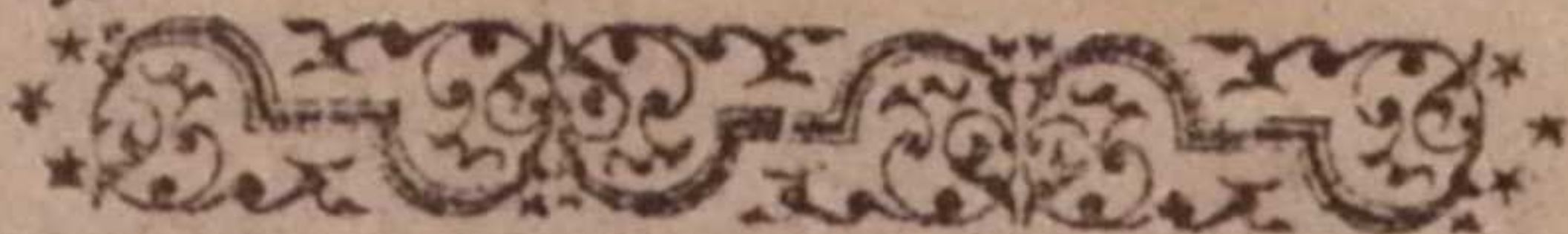
eius distributionem

quoad fieri po-

test prohibe-

bimus.

✱

GALENI IN

APHORISMOS,

*Id est, selectas maximè queratas Hip-
pocratis sententias,*

COMMENTARIUS

QVINTVS,

GVLIELMO PLAN-

tio Cenomano in-

terprete.

I.

Πασμός ἐξ ἐλλεβόρου, θανάσιμος.
Convulsio ab elleboro, lethalis.

Qui elleborum potarūt, al-
bum scilicet (hunc enim sim-
pliciter elleborum, non sicut nigrū cum
adiectione nominare solent) iis si dū pur-
gantur superueniat convulsio, pernicio-
sum inquit esse symptoma. Fit enim non
initio purgationis, quo tempore suffoca-
tionis imminet periculū, sed quādo nau-
sea vehemētius afflictaur, & vellicatus
dolore disrūpuntur ac laceratur: nervis
propter ipsam maximè in vomendo con-
tentionē & nisum laborantibus per eam
symp

sympathiam & consensum, quem habet cum ore ventriculi. In quo etiam aliqui, cum vehementius morderetur convulsiones fieri vidimus, sicuti adolescēti accidit, qui æruginem vomuit. Præstat enim vomitum illum æruginem quam æruginosum appellare. Erat enim qualis quæ vera sincerâque ærugo appellatur viridissimus. Huic totum est inter vomendū corpus cōuulsum, & simul ut vacuata est ærugo, protinus febris ipsius & cōuulsio cessarūt. Materia autem vomitu reiecta talis erat, veluti si quis optimam æruginem eo modo aqua soluat, ut ex utraq; conflatū corpus, sapæ referat crassitudinem. Potest igitur, ut dixi, etiā per cōsensum cū ore vētriculi cōuulsio fieri bibito elleboro albo: quæ moderatissima habenda est convulsio. Potest & propter ipsam vacuationē, dum extra modū purgantur accidere: sicut cholericiis cum aliorum muscutorū tum maximè eorū qui in suris sunt positi contractiones sæpè accidunt. Sed illud quoq; fieri potest, ut propter efficaciam pharmaci ex nervis humores vehementius ad se attrahentis superueniat ex hoc labore & vexatione convulsio. Quinetiā ellebori interdum vi ad distributionem vehementius conci

tata contingit neruorum substantiã viõ
 lentius exiccati. Nam ipsemet ex reple-
 tione & inanitione conuulsionẽ fieri tra-
 didit, corporum scilicet neruosorum, à
 quibus motus perficiuntur voluntarij. Ea
 autem sunt nerui, ligamẽta, muscoli, ten-
 dones. Quemadmodum enim in rebus
 etiã externis lora & chordas, vbi præter
 modum exiccantur, aut multo imbuun-
 tur humore tendi videmus: ita in ani-
 malium quoque corporibus par est non
 rarò fieri conuulsionem. Porro liquet ex
 repletionem conuulsionem curabilem esse
 per vacuationẽ: quæ verò ex inanitione
 fit & siccitate neruorũ, vix vnquam ad-
 mittit curationem. fit etiã vti dicebam
 per consensum conuulsio, quam ab Hip.
 prætermittam fuisse credibile non est.
 Nam eam quæ primario fit conuulsio-
 nem declarauit, cum spasmus ex re-
 pletione & inanitione oriri dixit. Quin-
 etiam vellicationis stomachi ratione, in
 eo singultum fieri non ignoramus, adeò
 vt neruos etiã similiter affici putes. Quod
 conuulsionis genus in iis quoque qui ve-
 ratro purgãtur fieri interdum videbitur:
 quod Hip. silentio præterit, nisi, credo,
 propter inanitionem accidere dicat ali-
 quis, quia mordaces scilicet humores sic
 candi

candi vim habeant. Atq; tot quidē modis homines conuelluntur hausto elleboro. Curationē verò recipit tum qui propter morsum, tum qui propter contētionem in vomendo cōuellitur: propter siccitatem autem, præsertim si consummata est, qui conuulsus fuerit, is curationem respuit. Meritò igitur Hipp. totum hoc conuulsionis genus perniciosum esse dicit, quoniam ipsius quidem nonnullæ differentix agrè curantur, vna autem insanabilis existit.

I I.

* Sine in

Eπὶ τῷ ῥύματι σπασμὸς ἐπιγενόμενος, ὅτε *parte prim*
cipe, aut
neruosa &
exquisite
sentiente
soluatur cō
tinuitas,
quod vul-
nus appel-
latur, siue
in nervo,
qua nervi
punctio di-
citur, si ma-
gna sequa-
tur inflam-
matio, ti-
menda est
convulsio,
quidem

* Convulsio à vulnere perniciosa.

Quemadmodum in eo aphorismo qui hunc præcessit, thanasimon, id est perniciosam dicebat cōuulsionē, pro eo quod est periculosa, & sæpe morte terminanda: sic etiam nunc à vulnere cōuulsionem exitiosam esse dicit, non tanquā ex necessitate ac semper, sed crebrò admodum mortem adferentē. Sic etiam superioribus multis aphorismis thanasimon nomine uti visus est. Siquidē vulneribus superueniunt conuulsiones inflammationis ipsa sequētis ratione, postquam scilicet partes nervosas tētauerit. Ac primū

quidem cōuelli videntur quæ ex directo
partibus respondent inflammatione la-
borantibus. Deinde vbi ipsum etiam
principium prehenderit inflammatio, in
totum corpus extenditur conuulsio.

I I I.

Aμαξὶ πολλῆς ῥύειν, σπασμὸς ἢ λυγ-
μὸς ἐπιγνώμενον, κακόν.

*A copioso sanguinis fluxu singultus, aut
conuulsio mala.*

Nō aliud superiore aphorismo thana-
simi nomine, aliud presenti per cacon, id
est malum significari existimandum est.
Siquidem ita solet Hipp. ea symptomata
appellare, quibus mors sæpè superuenit.
Si quid verò magis minùsve differre hæc
nomina inter se videantur, maius per vo-
cem thanasimon periculum, quàm per
cacon significabitur. Siquidem quæ co-
piose sanguinis vacuationi accedit con-
uulsio, ex altero genere est causarū ipsam
efficientium, vt suprà dictum est.

I I I I.

Eπὶ ὑπερκαθάρσεσσι σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπι-
γνώμενον, κακόν.

*A purgatione immodica (quam hyperca-
tharsim vocant) conuulsio aut singultus malus.*

Quod quibusdam poto elleboro acci-
dere dicebamus, hoc nūc de omnib⁹ qui
quouis

quouis modo purgantur pronuntiat. Iisdem enim de causis conuellantur ij qui præter modum purgantur, quibus qui sumpserunt elleborum, atque inde ipsis non paruum impendet periculum. Siquidem peior multò est à vacuatione quàm per repletionem facta conuulsio. Quòd autem etiam singultus sit stomachi conuulsio secundum Hippo. sententiam minimè nos latet.

V.

ΗΝ μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, ὁ παρὰ τὴν ἀποθνήσκει, ἢ μὴ πυρετός ἐπιλάβῃ, ἢ ἄτλιον ἔσθῃ ἐλθὼν, καὶ ἢ αἰκραπᾶλαι λύοντα, φθίγῃ.

Si ebrius quispiam derepentè obmutescat, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut qua hora crapula soluitur, vocem recuperet.

Ob neruorū repletionem talis fit cōuulsio. Solet autem neruos facilè replere vinū, vt pote calidū tēperamento. Talis siquidē natura prōptè subit & penetrat omnia, præsertim si nō ita crassis partibus cōstet. Substantiæ itaq; copia vinum neruis conuulsionem conciliat: sua verò qualitate neruos exalfaciendo & deficcando, rursus eā affectionē sanat, quam effecerat. Quòd si quādo id præstare nequeat, mortē sequi necessarium est. Verū

rùm qua facultate vinum dicimus con-
 uulsionem sanare, eadem febris quoque
 sanat. Hoc autè maximè loco obseruanda
 est Hip. consuetudo, qui τοὺς ἀπὸ σπασμοῦ λεγόμε-
 νους, id est eos quibus quoquo modo
 grauatum & attonitum caput est, mutos
 vocitet: quum tamè propriè carus nomi-
 netur totius corporis repentina sensus
 motusq; priuatio. Hanc itaq; affectione
 consueto more Hippoc. de vno sympto-
 matum nominat, aphonia scilicet, quæ
 vtrique fit neruorum læso principio. Neq;
 enim aliter omninò potest corpus con-
 uelli, quàm hoc prius patiatur vel prima-
 riò vel per còsensum altera prius affecta
 particula. Porro liquet capitis noxam ex
 vino contractà à Græcis omnibus κραπὴ
 λην, à Latinis crapulam appellari. Sic nan-
 que nonnulli nominis etymologiam no-
 tauerunt, παρὰ τὸ λεῖρνεον πάλλεσθαι, quasi
 caput percelli ac labefactari dicas. Horà
 autè pro tēpore dixit, quo crapulæ soluū-
 tur, quod nō omnibus eadē mēsura præ-
 cisum est aut circumscriptū. Quidā enim
 postridie crapula liberatur, alij sequenti
 nocte, nonnullis in tertium vsque diem
 durat, pro vini epoti viribus & copia, &
 potoris natura. Sicuti enim cibi conco-
 quendi vnū non est omnibus hominibus
 certum

certum ac statutum tempus, sic neque vini exhalandi. Aut igitur oportet medicum aegri naturam compertam notamq; habere, aut extremum obseruare exhalandæ crapulæ terminum: in quo si neque febricitare, neq; loqui anteuenterit, proculdubio conuulsus morietur.

V I.

Οκόσοι ἔτι τῆς αἰῶνος ἀλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρησιν ἀπέλλονται· ἢ ὁ δὲ ταύτας διαφύγῃσι, ὑγιᾶς γίνονται.

Qui tetano corripiuntur, intra quatuor dies intereunt: si verò hos superauerit, incolumes euadunt.

Tetanus morbus est peracutus, ut potè ex emprosthotono & opisthotono, id est in partem anteriorem & posteriorem tensione compositus. Quo fit meritò, ut breuior eius sit iudicatio, diuturniorè tensionis laborem non ferente natura. Primo igitur statim dierum criticorum circuitu, crisis est morbo.

V I I.

Τἡ ἐπιληψία ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἡβῆς γίνεται, μετὰ τὰς ἡμέρας ἑπτά· ἐνέσοισι δὲ πέντε καὶ ἑκοσὶν ἔτιωσι γίνετῃ, καὶ τῶσι τὰ πολλὰ ξυνοπῶς θνήσκουσιν.

Epilepsia ante pubertatē amotionem recipit: post vicesimum verò quintum annum ferè committatur ad mortem usque.

Proprie

Propriè morbi metastasis appellatur, cum ex parte vna in alteram malum migrat: per abusionem verò ipsius etiā solutio ita nominatur. ac mihi quidē certè Hipp. in præsentia secūdo hoc significatu dictionē hanc vsurpare videtur. neque enim solū in alias partes trāsatis humoribus comitalem morbum facientibus soluitur affectus, sed omnino etiā percuratis. Sunt enim hi crassi, frigidi & pituitosi. Curantur autem tum ætatis in siccius mutatione, tū exercitatione, tum victu exiccante, accedere adhuc idoneorum medicamentorum vsu. Verū nunc Hip. solius meminit ætatis mutationis: à qua edocti victus etiam formā simulq; accommodata medicamēta facile inueniemus. Quod igitur alia aphorismorū parte dixit, Epilepsia laborantes adolescentes magnam cum regionis & vitæ & temporum, tum maximè ætatis mutationem liberare: hoc nūc in ipsis morbis declarauit: quippè qui epilepsiam si ante pubertatem cœperit, in ipsa ætatis mutatione finiri: si verò vltra vicesimum quintum annū processerit, comitari ad mortē vsq; hoc aphorismo tradat. vnde liquet Hip. post secundam septimanam sumpto nitio pubertatis tempus vsq; ad vicesimum

num quintum annum excedi putare. At
verò nō omnibus est ab ætate pubere fa-
natio eiusmodi affectus, nisi se in aliis
quoque benè gesserint: neq; quibus hac
ætate ortum habuit epilepsia, in reliquā
ætatem est permansura, si victus ratione
bona utantur. Imò verò q̄ ab ætate sana-
tionem non recipiat, sed quantū in ipsa
est cōsenescat, aperte indicavit. Est tamē
quod obscure sit dictum, quamvis mani-
festū iis videatur qui negligentius illud
exaudiūt, Quibus verò vicefimo quinto
anno Epilepsia fit cōsenescit. Neq; em̄
eos solū, quibus 25. annum agentibus
orta sit Epilepsia ad mortem comitatur:
sed multo magis eos quibus ultra hanc
ætatem longius progressis aduenerit. Si
igitur dictiōi Hipp. addiderimus quod
desse videtur, veritati vnde quaque eam
consentaneam efficiemus, hoc pacto: Co-
mitiales affectus qui ante pubertatē or-
tū habent, pubertatis tēpore solvuntur:
qui verò ultra sunt pubertatem longius
progressi, ferè cōmoriuntur. Est verò pu-
bertatis tempus à 14. anno ad 25. Habe-
tur & alia lectio eiusmodi, Quibus verò
fit vicefimo quinto anno Epilepsia, ferè
cōmoritur, adverbio ferè, idē quod ma-
gna ex parte significante.

VIII.

Ὅσοισι πλερίτις γονόμηναι, ἐν ἀνα-
ναδάσσειν ἐν τεσσαρεσκάδεκα ἡμέραι-
σι, τῶν σπυγμάτων ἐμπύημα μεδίσαται.

Horū die-
rū in eun-
da est sup-
putatio ex
quo ager
expuere
cepit.

Qui pleuritide laborant, nisi intra dies qua-
tuordecim supernè repurgentur, ijs in empye-
ma fit mali translatio.

Per sputa vacuationem humorū pleu-
ritim committentium solet Hipp. per su-
periora factam repurgationē, & purga-
tionem absolutē dicere, sicuti etiam ex-
puere verbū pro purgari tū in libro de
victus ratione in morb. acut. tum in pro-
gnostico usurpauit. Nunc verò ipsius pur-
gationis tempus determinat & circūscri-
bit: in quo si nō fiat, in empyema pleuri-
tim transire dicit: vel quamlibet in pus
mutationem ita vocitans (vt in progno-
stico sæpè appellat) vel factam inter tho-
racem & pulmonem puris effusionem.
Vtrunque enim accidit, cum pleuritici
per sputa nō repurgantur. Verū quod
secūdo loco diximus, ipsemet in sequen-
tibus empyematis ruptionem appellat.

IX.

Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τῇσιν ἀπὸ
ὀκτωκάδεκα ἔτων, μέχρι πέντε καὶ
τενέκοντα.

Tabes ijs maximè atatibus fit quæ à decimo-
oétano

o^{cto}tauo sunt ad tricesimumquintum.

Cum superioribus aphorismis morbos per singulas ætates narraret, Iuuenibus autē, inquit, sanguinis expuitiones, tabes. Nunc verò etiam annorum appositus numerus: quæ tamen causa non fuit, quamobrem eadem denuò scriberet quæ suprà, sed propter sermonis consecutionem, & thoracis & pulmonis (de quibus institutus erat sermo) affectionum communionem factum est. Cæterum cur iuvenes his maximè morbis corripiantur, * suprà diximus. Nunc itaque restat, ut ^{* Aph. 2. 9.} ^{comment. 2.} quas ætates intelligat explicemus, quando quidem tabe ipse dixerit iis maximè ætatibus fieri quæ ab anno decimo octauo sunt ad tricesimū quintū vsq;. Quod enim ætatibus multitudinis numero dixit, quandā habet significationem, quòd non vnā existimet Hipp. inter commemoratos annos ætatem esse mediā. Neque enim diligentius rem spectantibus vna est. sed quæ ab anno decimo octauo est ad vicesimumquintum, adolescentiū est ætas: inde verò quæ ad tricesimū quintum intercedit, iuuenibus est attributa.

X.

Ὅσοις νυνάγην διαφύσσει τὸν πνύμονα τρέπει, ἐν ἑπτὰ ἡμέραις

C 2

ἀποθνήσκουσιν· ἢ ἢ δὲ ταύτας διαφύγουσιν,
ἐμψυοὶ γίνονται.

Quibus ex angina in pulmonem mali fit con-
versio, ἢ intra dies septem moriuntur: Si verò
hos effugerint purulenti evadunt.

De ea humorum translatione nunc ipsi
sermo est, quæ ab angina fit in pulmo-
nem: quæ quidē ante septimū plerunq;
diem interimere dicit, suffocato scilicet
ægroto. Quòd si septenos dies possit su-
perare, per fluxionis in pus mutationem
eundem empyū fieri, id est intra thora-
cem ipsi pus colligi tradit.* Porro an in
pulmonem angina migrauerit, ex pulsu
cognosces. Nam durus, inordinatus &
inæqualis in membrū principale trans-
latam esse materiā significat: mollis au-
tem, ordinatus, & æqualis cum facili &
æquabili respiratione, aliò derivatā indi-
cat materiā.

* Hac sunt
ex veteri
translatio-
ne.

X I.

Τοῖσιν ὑπὸ τῇ φθίσει ἔνοχλα μὲν οἶσιν, ἢ
τὸ πύον μακρὸν ἢ ἀποθνήσκουσιν βαρὺ δὲ
ἐπὶ τὰς ἀσθμασὶς ἐπιχρόμαλον, καὶ αἱ τρίχες
ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέουσιν, θανάσιμον.

Qui tabe vexantur, si sputum quod extus-
sunt, carbonibus iniectū olet graviter, & ca-
pilli defluunt, perniciosum signum.

Tabem nūc appellat eff. ctionem pul-
monis

mōnis vlcerofam, in qua quod expuitur carbonibus infundendum, & ex odore examinandum diligenter & probandum esse cenſet. Quemadmodum autem ſuprà in veſicæ vlceribus grauem odorem percipi dixit, ita nunc phthiſicorum quoque ſputum grauiter olere affirmat. Quòd ſi ita affectis capilli etiam defluant, tum demum ipſos pernicioſè ægrotare: quia ſcilicet vltimi alimenti defectus, atque etiam aliquando humorum corruptela oftendatur.

X I I.

Ο Κόσσοισιν ἄρ φθισιῶσιν αἰ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσιν, οὗτοι διαρροίης ἐπιγενομένης ἀποθνήσκουσιν.

Quibus per tabem capilli defluunt, ijs fluxione alui ſuperueniente in propinquo mors.

De tabidis iam morti vicinis ipſi nunc habetur ſermo, quos malè quidem habere capillorū indicabat defluuium: alui verò ſuperueniente profluuiο, mortem quamprimū affore expectandum: quum eiufmodi ſymptoma & mala cauſa, & malum ſignum exiſtat. Quum enim propter virium imbecillitatem fiat, ipſas rursus magis magiſque debilitat.

X I I I.

Ο Κόσσοι αἵμα ἀφρώδες ἀναπύουσι, τὸ ῥέει-

σιν ἐκ τοῦ πνεύματος ἢ τοιαύτη ἀναγωγὴ
γίνεται.

*Qui spumantem sanguinem extussiunt, ijs
ex pulmone educitur.*

Et multa habent exēplaria, & huius li-
bri interpretes nō pauci sciūt in hæc ver-
ba scriptum aphorismū, Qui sanguinem
spumofum vomūt, iis ē pulmone reiecta-
tur. Quinetiam nōnulli aphorismum ex-
plicātes, per id verbi copiam indicari vo-
lunt: ac propterea à proprio significatu
trāslatum esse. Verūm isti reclamāte eui-
dentia id se dicere palāmque mentiri nō
sentiūt. Sēpē enim spumosi sanguinis ex-
puitio visa est fieri sine copia. Si itaque
Hippo. ita scripsit, ipsum verbo abusum
fuisse dicemus. Neq; enim copia, ex pul-
mone reiectionem, neq; paucitas, ex alio
quopiam loco educationē significat. Si ve-
rō expuunt aut extussiunt scribatur, tunc
& proprio vsus fuerit vocabulo Hippoc.
& sanguis eiusmodi carniformē pulmo-
nis substantiam (quod ipsius est propriū
corpus) ulcerationem suscepisse indicaue-
rit: adeo vt verē dici possit, sanguinē spu-
mosum solius pulmonis exulcerationem
indicare: nō etiam exulcerato pulmone,
necessariō spumantē excreari sanguinem
verē dici queat. Sēpē enim lapsis quibus-
dam

dam ex alto, aut calcibus cæsis, aut in palæstra percussis sanguinis coloratissimi plurimum tussiendo expui sine ullo dolore vidimus, quæ ex rupto pulmonis vase quopiam prodiisse est verisimile.

X I I I.

Υπὸ φθίσει ἔχομεν Διάρροια ἐπιγενομένην, θανάσιω δὲ.

Si tabe detento profluvium alui superveniat, perniciosum.

Paulò suprà dixerat, tabidis cum pus grauter olet, & capilli defluunt, alui fluxione interueniente, breui mortē ad futurā. Hic autē simpliciter dixit, accedēs tibi alui pfluuiū exitiosum esse, nulla de pure & capillis facta mētionē: quasi hoc per se ad mortis significationē satis esse possit, non tamen ita propinquā & tam citò adfuturam perniciem indicet, atq; cum habet capillorū adiunctū defluuiū.

X V.

Οἱ ἐκ πleuritidis ἔμπτυοι γίνονται, ἢν ἀνακαταρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις ἀφ' ἧς ἂν ἡρῆξαι γένηται, πύονται ἢν δὲ μᾶλλον φθίσιν μεδίσαται.

Qui ex pleuritide empyi fiunt, si à rptione empyematis intra dies quadraginta repurgantur, liberantur: alioqui transeunt in tabem.

Ruptionis addito nomine de iis se ver-

ba facere aperte ostendit, quibus lateris inflammatione in empyema cōuerfa, deinde rupta, in medio spatio inter pectus & pulmonem pus colligitur. His enim omnibus, nisi ad summū intra quadraginta dies puris screatu expurgandi vacuatio fiat, pulmonē exedi est necesse, pure tps longinquitate putrescēte. Pleuritidi itaque Hippo. quartumdecimū diem, purgationis statuit terminum: Empyis verò quadagesimum. Verūm nos de horū & aliorum criticorū dierum discrimine copiosissimē in ea cōmētatione sumus loquuti, quę de dieb⁹ decretoriis nobis est scripta: quam tractationem si quis perlegerit, facile ea omnia assequetur, quę Hipp. de diebus decretoriis sunt dicta.

X V I.

Tο θερμὸν βλάπτει τὰ πάντα τοῖσι πλεονάνεις χρημέλοισι, σαρκῶν ἐκθάλωσιν, ὀδύρεσιν, ἀνδράτεσσιν, γυνώμεσι νάρκωσιν, αἰμορραγίας, λειποθυμίας, τὰ πάντα οἷσι θανάτῳ.

* *Calidum frequentiore usu hac inuehit incommoda carnis effæminationem, neruorū incontinentiam animi torporem, profusiones sanguinis animi deliquia: ad quę quidem mors.*

De calidi & frigidi usu immodico & moderato multa in eo lib. dixit q de usu humorū inscribitur: & in hac libri parte

te omnia ferè exposuit capita, & imprimis illud, nempè calidū, si quis eo vtatur immoderatus, has affectiones parere, carnis effœminationē, hoc est infirmitatē, atoniā Græcè dictā. Est enim metaphoricè dictum, quoniā in vniuersum fit fœminamare imbecillior. Cui consentaneū est quod de nervorum incontinentia subiungit. hi enim redduntur infirmi, eorum scilicet substantia à calore soluta. Mentis etiam torpor & ignauia, eiusdem est atonia & imbecillitas, cerebri scilicet perinde ac nervorum dissoluta substantia. Eodem modo immoderatus calidi vsus hæmorrhagias, id est sanguinis eruptiones accersit his corporū naturis, quæ ad sanguinis profluuium aptę sunt & dispositę. Sequuntur autē eiusmodi sanguinis profusiones lipothymix, id est defectus animi, quos, vt alia etiam prius enumerata mors consequitur: sed illa quidem tempore longiore in aliis magis in aliis minus pro naturarum diuersitate: sanguinis verò profusiones & animi defectus euestigio. Exemplaria nō vno modo scriptū habent aphorismi finē, sed omnes lectiones quem diximus intellectum demonstrant. Harum vna est, His mors succedit: altera, Ad quæ mors: tertia, Hæc quibus

mors: quarta, Hæc ad mortem ferunt.

XVII.

Tὸ ὃ ψυχρὸν σπασμὸς, τετάνος, μελασ-
μὸς, καὶ ῥίγες πυρετώδεις.

*Frigidum verò convulsiones, tetanos, nigro-
res, & rigores febriles adfert.*

Immoderatus scilicet frigidum con-
vulsiones, tetanos & nervorum perfrige-
rationem efficit. Vt enim ipsorum nō est
immodico calore soluenda substantia, sic
neque præter modum refrigeranda & in
vnum cogenda ac constringenda. Sed &
nigrores perfrigeratione, & rigores fe-
bres accersentes cutis densatione & po-
rorum coarctatione efficit frigidum. Re-
ctius itaque fuisset dictum, Rigores qui
& convulsiones, & nigrores, & febres fa-
ciunt. Verum de symptomatum causis co-
piosius priuato opere diximus.

XVIII.

Tὸ ψυχρὸν πολέμιον ὅσίοις ὀδόντι, νύκ-
τοις, ἐν κρυφαῖῳ, νύκτι καὶ μνηστῆρι τὸ δὲ
θερμὸν φίλιον.

*Frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis,
cerebro, dorsali medulle: Callidum verò amicū.*

Partes natura frigidiores (cuiusmodi
in animalibus sunt omnes planè exan-
gues) citius magisque immoderato frigidi
usu offenduntur: quibus ipsis ratione opti-
ma

ma calidū familiarius & conuenientius.

X I X.

Οκεία καὶ ψυχρὰ ἰνδερμαίνουσα ἀπὸ πλὴν
ἐνέστα αἰμορρῶδες μίλλα.

Quæ perfrigerata sunt excalfacere oportet,
præter ea quæ sanguinē profundunt, aut breni
sunt profusura.

Præsens exceptio minimè illud euer-
tit, Contrariorum esse cōtraria remedia:
de quo theoremate copiosè diximus in
ea cōmentatione quæ de arte curandi in-
scribitur. Vbi ostēdimus aliud quoddam
esse theorema huic præuertēdum, quod
iubet curāda prius esse ea, quæ magis vr-
gent, id est præsentius periculū adferunt:
cuiusmodi nunc hæmorrhagia minatur.
Huic itaque prius obfistendum: tūm de-
mum pars affecta ad propriam tempe-
rationem reducenda.

X X.

Ελασι τὸ μὴ ψυχρὸν διακινῶδες, δερμα
περισκληρύνει, ὁ δὲ δύνη ἀνεκπύητον ποιεῖ,
μειλασμός, ῥίγες πυρετώδεις, σπασμός, καὶ
τέλειος.

Frigidum ulceribus mordax, cutē obdurat,
dolorem insuppurabilem facit, nigrorem indu-
cit, rigores febriles, cōuulsiones, & tetanos creat.

Propriè quidem appellāti calidū mor-
dax est: sensus autem similitudine frigida
etiam

etiam aqua mordax appellatur, non simpliciter cuti sed ulceratæ occursans. Nam quod morsus sensum est relicturum, rei mordendæ substantiâ peruadere debet, quod in cute habenti secundû naturam frigida aqua facere non potest: quoniam cutis densior est, quàm ut eam penetrare possit frigidæ substantia. In partibus verò ulceratis, utpotè rarioribus pertransire potest per earum substantiam in profundum usque subiens. Verùm nos de mordaciû natura in lib. de simpl. medicamentorum facultate abundè diximus. Ulceratis igitur frigidû mordax, integris autè minimè, sed cutem indurat eius densata substantia. Dolorè etiam reddit insuppurabilem, quia nativû calorem ulcera ad suppurationem perducentem refrigerat, eaque perspirabili cute digeri prohibet quæ dolorem faciunt. Quæ sequuntur prius ipsi sunt exposita, nigrores, rigores febriles, convulsiones, & tetani.

X X I.

Ἐστὶ δὲ οὗτος ἐπὶ τῇ αἰσῇ αὐτοῦ ἐλκεῖσι νέω
 οὐσάμενος θερμὸς μεσος, ψυχρὸς πολλὰ λε-
 τάχυσιν ἐπὶ χυακλῆσι θερμὸς ποιεῖται. θερμὸς ὅ-
 ταντα φύεται.

Est tamen ubi in tetano sine ulcere, iuvene
 eusarco, æstate media frigida larga profusio
 calorem

calorem reuocat. Calor verò hunc soluit.

Posteaquàm à calido & frigido incommoda retulit, deinceps rara quædã eorum cōmoda explicat: ac primùm quidē frigidum ait in tetano (liquet autē in alia etiam quauis conuulsione idem vsuuenire) media æstate, ægro eufarco, id est modicè carnosio & quadrato, ac iuvene frigida perfusione per caloris epanaclesim, id est foras reuocationē eum affectum curare. Vnde fit manifestum non propria virtute frigida id morbi sanare, sed ex accidenti, quia scilicet in iuuenibus eufarcis calorem foras euocet. In alia siquidem ætate nihil profuerit talis frigida profusio, quia neq; caloris efficit reuocationem: quādo ne hac quidem ætate, alio quopiam anni tempore, præter quàm ætate media facere potest. Nam occurfus frigida aut vincit natiuū calorem, aut cogit: ac vincit quidē, si est debilis, cogit verò si fortis, ipsius perspirationem prohibens, & effluuium retinēs. Porro cōiunctas cum vlcere conuulsiones excipit, quippè quæ frigida perfusione ne nunquam sanari possunt, ne si iuuenis quidē æger & calidus natura, & æstiuum anni tempus, & regio calida sit, quia frigidum, vt ipsemet suprā dixit, vlceribus mordax.

mordax, dolorem insuppurabilem facit. Iis igitur qui cum vlceribus conuelluntur ob neruorum corporū inflammationem, aduersissima erit frigida, utpotè quæ neq; vlcus mitiget, neque neruorum corporum soluat inflammationem.

XXII.

Tὸ θερμὸν ἐν πυρρίῳ ὅν ἐπὶ παντὶ ἔλκει, μέγιστον σημεῖον ὅτ' ἀσφαλείη, δερμα μαλάσσῃ, ἰσχυαίνει, ἀνώδυνον, ῥιγῶν, σπασμῶν, τετανωρ παρηγεμῆν. πλεον ἢ ἐν τῇ κεφαλῇ κεραυνοειδὴς λύει· πλεον δὲ διαφέρει ὅτ' ἐν κεφαλῇ ἰσχυαίνει, μάλιστα ἢ τοῖσι ἐφελκυσμασί. τῶν δὲ μάλιστα τοῖσι ἐν κεφαλῇ ἔλκει ἔχει, καὶ οὐδὲν ὑπὸ ψύξεως δύσκει· ἢ ἐλκεῖται, καὶ ἐρπυσίον ἐδιδυμῶσιν, ἢ ἀρθροαλγίᾳ, ὅτ' ἐν κεφαλῇ λύει· τῶν τοῖσι τὸ θερμὸν φίλιον καὶ ἐρπυσίον· τὸ ἢ ψυχρὸν πολέμιον καὶ ἐλκεῖται.

Calidum in quo vlcere pus mouet, maximè securitatis præstat indicium, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit, rigores, conuulsiones, tetanos mitigat: capitis gravitatem soluit: Ossibus fractis plurimum prodest, maximè si nudata sint, multoque magis si in capite. His etiā prodest quæ moriuntur aut vlcerantur à frigore. Herpetibus denique exedentibus, sedi, pudendo, vtero, vesicæ, his omnibus calidum amicum & decretorium, frigidum inimicum & interimēs.

Quemadmodum frigidū conuulsio-

nes

nes & tetanos sua natura pariēs, aliquādo tamen, licet rarò, tetanum ipsum sanat: sic & calidum quantum in se est ad pus mouendum efficax, interdum suppurationem prohibet. Siquidem in vlceribus putridis, & omnibus denique quæ fluxione laborant, (rheumatica appellant Græci) tantum abest vt pus generet, vt his etiam magnopere incōmodet: vt ista duo conueniant eodem, & quod lædit & quod ad suppurationem nō perducit vlcera: sicuti contrā quod adiuuat & quod maturat vlcera. Maximū enim vlceri ad securitatem signum est tum pus ipsum, tum puris conficiēdi vim habens medicamentum. Nihil enim potest mali accidere vlceri pus generanti. Siquidem vulnera conuulsione adferētia sunt prorsus insuppurabilia. Similiter etiam vlceraputrida, & quæ corrosas circumstantes partes habent, & quæ agrè cicatrice obducūtur, dysepulota Græcis dicta, insuppurabilia sunt omnia. Item ex malignis vlceribus quæ per excellentiā quandam propriis nominibus sunt insignita, qualia cancrofa, Chironia, Telephia, & phagedanica, id est carnē depascentia, eiusmodi sunt oīa etiam anecpyeta, id est insuppurabilia. Maximum igitur vlceri ad securit

curitatem signū est pus. Cuius rei ex calidi usu cōiecturam capere potest. Nam in quibus nō cōuenit, ea à calido insuppurabilia permanere cernes. Deinceps calidi effecta quæ frequēter apparēt, enumerat. Etenim cutem indurata emollit, incrassatam extenuat, est anodynum, id est lenit dolorem, & cōuulsionis ac tetani paregoricum, nec ut frigidum, dolorem insuppurabilem facit, quia sit alienum à nostra natura, quæ utiq; calor est natiuus, quē adauget ubi moderatē adhibetur. Calidum itaq; externū ea præstat omnia quæ diximus, nonnulla cōcoquens & in melius alterās, alia verò discussis ac vacuatis iis quæ dolorem faciunt persanans: quod si perfectē nō sanet, at dolorem certē mitigat. In capitis verò affectibus hæc eadē facit, & appellatas Græcis *ναρρηγίας*, id est capitis grauitates sanat, concoquens scilicet ac digerēs quæ graua sunt & molesta. Quin etiam ossium fracturis est utilissimum & maximē nudatis, id est carne exutis, multo quæ magis iis quæ accidunt in capite. Nam talibus frigidum infestissimum, ut potē quod non ossibus solū, sed ipsi quoque cerebro sit inimicum. Est etiam partib⁹ nimia perfrigeratione emoriētibus

bus remedio calidum. Pariter quę refrigeratione exulcerantur, vt hyeme calca-
nei, & digiti, cęteraquę partes extremę,
sanantur a calido: Herpetes etiam exe-
dentes, quāuis ab humore bilioso & ca-
lido fiant: sed propter exulcerationem
ipsis est frigidum contrarium, vt quod
viceribus sit mordax. Similiter omnibus
sedis affectibus familiare calidū, aduer-
sissimum frigidum, tum quia nervosa se-
des est, (frigidum verò nervis inimicū)
tum quod per communicationem frigi-
ditas ex sede in ventrem facilē ascendit:
similitérque caliditas. Sic etiam vtero
genitali & vesicę calidum amicum & sa-
lutare: inimicum verò & perniciosum
frigidum. Hę enim partes nervosę sunt,
& superioribus partibus de sua facilē im-
pertunt refrigeratione. Quod autem de
omnibus communiter hoc aphorismo
comprehensis dixerit, His calidum ami-
cum & salutare: frigidum verò inimi-
cum & exitiosum, etiam me tacente est
manifestum.

XXIII.

EN τῶν τῶν αἱμάτων δὲ αἱ τῶν ψυχρῶν κρῖναι
ἐν ὁδῷ αἱμορραγίαν μὴ ἐπὶ αὐτὰ,
ἀλλὰ περὶ αὐτὰ ἐν ὁδῷ ἐπὶ ῥέειν καὶ ἰκόναι
φλεγμαῖν καὶ ἐπιφλογίσματα δὲ τὰ ἐν ὁδῷ

καὶ ὑφαιμὸν ῥέποντα νεαῖον αἵματι, ἐπὶ ταύ-
τα. ἵπαι τά γε παλαιὰ μελαίνε, καὶ ῥυτί-
πιδας τὸ μὴ ἐλκεῖσθαι ὠφελεῖ ἐπὶ τοῦ ἐλ-
κεῖσθαι βλάβη.

*Frigido verò in his vtendum vnde fluit aut
fluxurus sanguis est, non quidem eodẽ loci, sed
ad ea loca vnde influit admoto: Et si quæ par-
tium inflammationes aut deflagrationes ad ru-
brum sanguineumve colorem tendunt recenti
efflorescẽte sanguine, usque ipsis adhibito. Nam
inueteratas nigrefacit. Erysipelas etiã non vl-
ceratum iuuat: siquidem exulceratum ledit.*

Quæ à frigido cõmoda & incommo-
da corporibus importantur, hoc aphoris-
mò refert. Ac primùm quidẽ ipsum ad
partes sanguinem fundentes aut fusuras
utilitatem habere dicit, non ipsis parti-
bus sanguinem profundentibus, (viceri-
bus enim frigidum mordax) sed circun-
stantibus eisque maximè vnde aliquid vl-
ceribus influit admotum. Quinetiam ad
omnem inflammationem, & ad ea quæ
ἐπιφλογίσματα appellauit, id est propter
humorũ inflammantium calorem velut
à flamma tostas partes & vstas frigidum
prodesse tradit. Nam & hæ frigido gau-
dent. Horum autem omnium colorem
spectanti ea rubra apparent & florida, re-
cẽti scilicet nõ vetusto sanguine suffusa.
Nam

Nam vbi diu detētus in parte inuetera-
uit, floridum illum colorem non habet.
Quò fit vt si eiusmodi sanguini frigidū
admoueatur, liuorem ac nigorem con-
trahant partes affectæ. Eodē planē mo-
do erysipelas etiam non vlceratū à fri-
gido iuuatur, sicuti exulcerato mordax
& dolorificum esse solet. Qua quidē ra-
tione nocet, cū dolentes partes in se sem-
per fluxiones moueant.

X X I I I.

TA ψυχρὰ οἶον χιόνος καὶ τοῦ πάχους τῆς
τῆς πολεμίας βηχέως λινῆς καὶ αἱμορ-
ροῖνæ, καὶ τῆς ποῖνæ.

*Frigida veluti nix & glacies pectori inimicæ,
tusses mouent, venarum ruptiones & de-
stationes efficiunt.*

Haftenus de calida aqua & frigida
disputauit, nunc de niue & glacie dis-
sit, ab his tantò maiora inuehi incōmō-
da ostendens, quantò hæ sunt aqua frigi-
diores. Nam omnibus pectoris partibus
sunt inimicissimæ, cūmque tusses mo-
ueant & vasorum ruptiones faciant, hæ-
morrhagiæ sæpè causæ existunt, atq; de-
stillationibus è capite pectus & pulmo-
nem offendunt. Has enim efficiunt nix
& glacies, cæteraque cerebrum refrige-
rantia.

XXV.

ΤΑ ἐν ἀρθροῖσιν οἰδήματα καὶ ἀλγύ-
ματα ἀτερῆ καὶ, καὶ ποδαγρικὰ, καὶ
πῶάσματ' αὖ, τῶν τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν
πεπληρωμένα καὶ χρομίζοντες ἐν ἑαυτοῖς τε καὶ ἐν ἰσχυαῖν, καὶ
ἐδύναντο λύσθαι. Νῦν καὶ τὸ μῆλ' ἐν ἐδύναντο λύσθαι.

Articulorū tumores & dolores absque vl-
cere, atque etiam podagricos, & convulsiones
magna ex parte frigida largè effusa lenat &
extenuat, soluitq; dolorem. Nā modicus torpor
doloris soluendi vim habet.

Horum quidem quàm plurima frigi-
dam iuuare ostendit: sed quænam ea sint
dicere omisit; quia ex suprà dictis non
sit inuenire difficile. Nam inflammatio-
nes & epiphlogismata, id est deflagra-
tiones in rubrum & floridum colorem
tendentes recenti sanguine, sanari dicit
à frigida, utpotè quæ humorem influen-
tem reprimat, & corpora eatenus va-
cuet. Quare dolorem etiam in talibus
soluit, & eius causam excindit. Quin-
etiam partium refrigeratio vehemen-
tior moderatum torporem adfert, qui
& ipse dolorem hebeti sensu reddito
soluit.

XXVI.

ΥΔΩΣ τὸ ταχέως θερμαινόμενον καὶ τα-
χέως ψυχόμενον, ἰσχυρότατον.

Aqua

*Aqua quæ citò calefit & citò refrigeratur,
leuissima.*

Non est dicendum aquam eiusmodi,
pondere esse leuissimam. Sic enim ma-
gnū & difficile nihil doceret, & præter-
ea per quendam circuitum inueniendum
foret, quod alioqui erat ab initio inueni-
re facile. Nā si statim & pōdere de aquæ
leuitate iudicare velit, ad manum est re-
rum ponderandarū trutina, ad quam re-
uocata aquam expendere & examina-
re poterit. Verū in præsentia leuiorem
aquā esse dixit, quæ ventri & hypochon-
drio grauis nō est, sed citò permeat: sicut
contrariam grauem dicimus, quæ nō ci-
tò peruadit. Liqueat autem non solā hanc
esse salubritatis aquæ probandæ regu-
lam, sed quum alia bonitatis aquæ signa
obuia sint & omnibus nota, hoc verò ar-
tis non nihil habeat, ideò factum esse vt
ad id scribendum veniret Hipp. Sed quæ
nam alia sunt? Primum quidem si neque
turbida neq; cœnosa est, deinde neq; odo-
re neque gustatu aliquam alienam præ se
fert qualitatem: Ad postremum si quod
nunc dixit Hipp. citò refrigeratur & ca-
lefit. nam talem facile alterari est manife-
stum. Vt autem cibi virtus est & commē-
datio si facile alteretur & immutetur, ita

& aquæ. Siquidem facillimè mutari vòlu-
mus, quicquid ab instrumentis coquina-
riis probè coqui debeat. Porro qui sola
bibetiū affectione de optima aqua iudi-
cant: ij certissimo quidem vtuntur indi-
cio, verum si hoc sint solo contenti, fa-
ciunt perperam. Prius enim de aqua ex
dictis signis iudicandum est, quàm ad ta-
lem veniatur experientiam.

Οκείστοι ἢ πικρὰ ὀρεῖταις νόκτω, τοῖσι πά-
νυ διψῶσιν ἢ ἐπὶ νύκτι μὲν θῶσιν, ἀγὰρ ἔνυ.

*Quibus noctu bibendi est aviditas, ijs admo-
dum sitientibus obdormiscere, bono est.*

Dandus sit potus necne, iis qui noctu
magnopere sitiunt, nō declaravit, sed so-
lūm si obdormierint, conferre ostendit.
Coquetur enim & descendet per som-
num sitis causa quęcunque ea sit tādē.
Non tamen illud est in obscuro, valde si-
tietibus potum dandum esse, siue haustu
meracioris vini, siue potus indigentia si-
tis nata sit. Nam & inopiæ medendum
esse copia, & ex vino calorem aqua restin-
guendum esse, medica sunt theoremata.
Si tamen parum sitiant, non omninò ipsis
præbendus potus est, sed considerandum
vtrum defectu humidi tale quid patiun-
tur, an liberaliore vini portione. Nam hi
si dorm

dormierint, utilitatem ex somno capere possunt.

XXVIII.

Γυναικείων ἀγῶγόν η̄ ἐν ἀρώμασι πυρίῃ
πολλαχῶς ἢ καὶ εἰς ἄλλα χρησίμη ἀνὴρ,
ὅτι μὴ λεηλαρίας ἐνεπείη.

*Suffitus aromatum muliebria educit. Ad
alia verò multa utilis esset, nisi capitis ingene-
raret gravitatem.*

Muliebria appellavit ea scilicet quæ mulieribus per uterum mēstruis purgationibus, & à partu vacuantur. Hoc autem loco fit manifestum, eas quidē mulieres, quæ propter uteri vel inflātionē, vel peruersionē, vel eiusmodi aliquid malè purgantur, non aliter sanari posse, quàm ea affectione percurata, cuius symptoma est mēsiū suppressio: eas verò quæ sine eiusmodi aliquo affectu parci⁹ purgātur, iis ipsīs quæ nūc ab ipso docētur odorū suffimētis curādas esse. In his enim vel sanguinis crassitudo, vel vasorū ad uterū pertinētīū obstructio, vel eorūdem connuētia & occlusio, vel totius substantiæ uteri densatio, eorū retētionis causa existit. Quicquid verò horū in causa fuerit, aromatū suffitio affectionē curat: quippe quæ sua vi vasorū extrema connuēntia recludere, & humorum crassitiē ex-

tenuare, & obstructions incidendo liberare possit. Sæpè verò inquit, ad alia etiã utilis esset, nisi caput feriret, id est τὰς λύαις ὀφθαλμοῖς ingeneraret. Nam continenter per vterum in omnibus frigidis atq; humidis affectibus totum corpus suffiri poterat, nisi à suffitione cephalalgiam cum aliis, tum in febribus maximè timeremus. Nā aromata ferè omnia capitis commovere dolorẽ tũ experiẽtia ipsa ostendit, tum ratio docet. Nam quæ valdè excalfaciunt, ea omnia caput tentant, calore nimirum naturaliter sursum tendẽte. Atqui omnium aromatum cum abũdè calet natura, tũ verò maximè Cassiæ aromaticæ, Costi, Cinamomi, & Amomi.

X X I X.

TAs λύσας φαρμακείαν, ἢν ὀργῇ τετραμένη, καὶ ἄλλοι ἐν τῇ μνηστῆρ νόσῳ τὰ ἢ νήπια καὶ πρεσβύτερα δύλαβεσθαι.

Pregnantes purgabis, si materia incitet, quadrimestres, & usque ad septimum mensem, sed has minus. Minore verò aut grandiore fœtu, religiosius cunctantiúsque agendum.

Præfens aphorismus etiam antea scriptus est, vbi de purgatione habebatur sermo, sed nunc quoq; inter muliebria mala in quamplurimis exemplaribus habetur: quem nonnulli ne bis scriptus inueniatur

niatur indè eximunt. Noua autem expli-
catione altera non indiget, præter eam
quam supra scripsimus.

X X X.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομῇ θάνατον ἐκτε-
τρῶσκει, καὶ μᾶλλον, εἰ μᾶλλον ἔν τῷ
ἐμβρυον.

*Mulier in utero ferens secta vena abortit, eò
que magis si sit foetus grandior.*

Non modò sectione venæ, sed longio-
re etiam inedia foetus in utero necatur a
limēti defectu: quod paulò pòst aliis etiā
aphorismis ostensuri sumus. Meritò ita-
que grandior conceptus secta prægnanti
vena citius corrumpitur, quia videlicet
alimento eget copiosiore.

X X X I.

Γυναὶκὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ὑπὸ τινος τῶ ἰξίωρ
νόσημάτων λαβῆναι, θανάσιμον.

*Mulierem gravidam morbo quopiam acuto
corripì perniciosum.*

Meritò fanè. Siue enim acutus cum fe-
bre morbus sit, necesse est febrem conti-
nuam esse. talis enim est morbus acutus.
vndè geminum impendet foetui pericu-
lum, vnum à febre ipsa eum perimente,
alterum quòd ex longo interuallo ciba-
ria dantes, eundem alimenti indigentia
& fame enecamus. Quòd si ut hunc ser-

uemus, cibaria benignè & crebrò exhibuerimus, intempestiuo cibo aucta febre continua prænantem tollemus de medio. Siue absque febre alius quispiã morbus acutus fuerit, qualis epilepsia, apoplexia, cõuulsio, tetanus, morbi tùm magnitudini tùm vehementiæ par grauida esse nullo modo poterit.

XXXII.

Γυναῖκί αἷμα ἐμείδον, τὴν λατὰ μιλῶντος ῥαγίντων λύσις γινέται.

Mulieri sanguinè euomentis, menstruis erumpentibus solutio fit.

Merito sanè. fit enim sanguinis sursum ruentis reuulsio simul & vacuatio. Quod quàm utiliter fiat ipsa nos docet experientia, à qua inducti naturam in iis quæ rectè gerit imitabimur, atque mulieres sic affectas vacuabimus se cta in poplite aut malleolis vena.

XXXIII.

Γυναῖκί τὴν λατὰ μινύοντος ἐκλιπόντων, αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῖναι, ἀγαθόν.

Mulieri menstruis præter naturam deficientibus, sanguis è naribus profluens bono est.

Quòd sanguis is qui mulieribus vnoquoq; mense probè ac commode vacuatur, quum propter aliquam affectionem retinetur, mulieri molestiam & noxã necessario

cessario exhibeat, quodque per alium locum si vacuetur, totum corpus ea molestia & læsione liberet, omnibus est manifestum. Quum verò multa sint loca per quæ vacuari possit, aliis quidem omnibus sua quædam maior minorve adeit læsio, sola autem per nares vacuatio est absque molestia: quam utique nunc laudat Hipp. Non tamen si qua alia inueniatur vacans molestia, propterea aphorismus fuerit falsus. Neque enim ubi menses defecere solam per nares vacuationem bonam esse dixit, sed eam simpliciter commendauit, non quod ea sola sit addito. Quod si quispiam vacuationem eam quæ per sedem fit ita affectis mulieribus utilem esse dixerit, id minimè pugnat cum aphorismo. Siquidem Hipp. aliquando vno quopiam velut exempli gratia proposito, de aliis similibus omnibus pronunciare videtur.

X X X I I I.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἔχοντι ἢ ὑπερβολὴν πολλὰ
 ῥυτίδια, καὶ ὁ αἷμα ἐκέρχεται.

*Mulierem uterum gerenti si alius multum fluat,
 periculum est ne abortiat.*

Vacuatonis ratione nunc quoque Hippocra. abortionis periculum imminere dicit gravidæ aluo immoderatus fusa, quemadmodum paulò supra in missione
 ne etiam

etiam sanguinis fieri ostendebamus.

X X X V.

Γυναικὶ ὑπὸ ὕστερων ἐνοχληθεῖν ἢ αὐτο-
νόσῃ, πλὴν τοῦ ἐπιγενομένου, ἀγαθόν.

* Hysterica

id est stran-

gulationi-

bus uteri

obnoxia

de locis aff-

cap. 5.

Mulierī *hysterica, aut difficulter parienti
sternutamentum superueniens, bonum.

Vnum aphorismus nomē habet obscu-
rum, hystericum. Nonnulli enim id pro
omnibus aff. ctibus vteri (quē ὕστερα ap-
pellant Græci) accipiunt. Alij verò pro iis
rārū affectionibus vteri exaudiūt quas
sequitur quæ hysterica, id est ab utero sus-
focatio vocatur: quanquam reuera strā-
gulatio non est, sed quæ Græcis ἀπνοια,
id est respirationis ablatio dicitur. Alij
* ἡ ὕστερα secundas eo nomine intelligunt: siquidem
uterus: τὰ has et ἀ Græci appellant * ὕστερα. Verūm
ὕστερα τὸ hi apertē errant, longēque opinione fal-
χρῆσις, se- luntur, etsi quāmaximē in eo verū di-
cunde. cere videantur, quōd secundæ utero retē-
tæ sternutatione deturbantur. nam alius
de his Hipp. scriptus est aphorismus. Et si
appellationem ipsam spectes, non idem
sonāt hystera & hysterica, sed plurimū
inter se differunt. Falsum porrò est de o-
mnibus vteri affectibus efferri orationē.
Neque enim exulcerationes vteri, aut in-
flammationes, aut erysipelata, aut etiam
abscessus sternutatio iuuat. At verò illud
est

est veritati consentaneum, ab utero respirationis priuationi, id est apnoæ hysterica interueniente sternutamento, meliusculè habere mulieres, & laboris leuamentū sentire, nō solū quia bonū sit signum sternutatio spontè naturæ ita affectis mulieribus superueniens, sed etiam quia ut causa huic affectui remedio existat. Signum itaque bonum est, quia indicat languidam antea & torpentem naturam nunc expergesceri exuscitariq; & recreari, & propriarum motionū reminisci: quandoquidē ipsa quædā excrementa reiicit & à se depellere conatur. Ita enim sternutamentum fieri ostendimus lib. de symptomatum causis. Causa verò boni & commodi existit, quia vehemētiore quassu & iactatione partim naturam excitet, partim quæ corporis partibus tenaciter impacta sunt excutiat. Sic enim singultum quoque sanare solet.

X X X V I.

Γυναικὶ τὰ λεῖψα μῆνια ἀχροα, καὶ μὴ
λεῖψα τὰ αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, λεῖψα δὲ σιν
ἀποδοῦναι οὐ μάλιστα.

Mulierī menses decolores, nec eodem semper modo & tempore prodeūtes, purgationem indicant esse necessariam.

In multis exemplaribus dictionē ita habere,

habere, reperire licet, Mulieri menstrua tarda nec bene respōdentia. Possunt itaque menstrua tarda, id est consuetum statūque circuitum excedentia & morantia, purgatione egere humoris pituitosi: ob quem etiam malè colorata fiunt, nō tamen sola hac necessariò. Nam & extenuante aliquādo victu tales affectiones sæpè curauimus, quo de scriptū à nobis habetis librum: vnā autem cū hoc victu coniungi potest etiā aromatum suffitus: & supposititij pelli eandem cum eo vim habētes, & portiones medicæ quæ humorum crassitiem incidāt & tenuēt, qualis est diacalamintēs, qua nos peculiariter vti solemus, & quæ sæpè cōmorātes menstruas purgationes mouit. Etenim indicatio & scopus earū prouocationis est, vasorū ad vterum peruenientiū oratum recludere, tum extenuare sanguinem. Et verò purgatio etiā totius corporis, vt dixi, cum crassi vacuandi sunt humores, tales affectiones sanat. Quod si decolōres scribatur, multò magis purgatio ita affectas mulieres sanauerit. Neq; em̄ propter humorē pituitosum solum, sed etiā propter melancholicū & biliosum decolōres fiunt menses. Quo autē modo dignoscere oporteat humorem redundan-
tem

tem, ipsemet primo de morbis muliebris docuit: nunc verò ipsum per purgationem vacuandum esse tradit. Illud etiā, Nec eodem modo & tempore prodeuntes, huic lectioni magis consonat, ut tota sit eiusmodi oratio, Si menses decolores fiant, nec similiter prodeant atque antea manare cōsueverunt, purgatione mulier indiget. Vsu enim venit cacochymis mulieribus, ut non modò decolores in ipsis menses appareāt, sed etiam statum periodi tempus non seruent: humoribus quiquidem crassiores sunt & ad fluendum ineptiores, morantibus & tardantibus: qui verò his sunt contrarij, id est humidiores ac tenuiores, consuetum statumque terminum anteuertentibus.

XXXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχθρὰ ἢ οἱ μαστοὶ θραύ-
σονται ἰσχυρὰ γένοντι, ἐκ τῆς πρώτης.

Si mulieri uterum ferenti mammae subito extenuentur, abortus sequitur.

Hic etiam aphorismus est de eorū numero, quos indicare diximus foetum alimentī penuria laborare. Cōmunes enim quaedam venæ sunt mammis cum utero: quibus destitutis sanguine māmæ emacrescunt, & alimenti inopia interdū foetus enecatur, nonnunquā etiam ad exitum

tum incitatur eam ob causam, quā ipse lib. de natura infantis his verbis explicat, Alimentū & augmentum quod à matre descendit, non amplius infanti sufficit, ubi nouem exactis mensibus foetus grandior factus est. Trahit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simulque lactis parte aliqua fruitur. Quæ ubi rariora & pauciora ipsi fuerint, & infans vegetus & robustus fuerit, præsentī non contentus alimento calcitrat, & se conuolutans crebra manuum pedumq; impulsione disruptis mēbranis initium partionis matri adfert.

XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχέσθαι ἢν ἡ ἐκ δεξιᾶς ἰσχυρὸς γεννητὴρ διδύμους ἐχέσθαι, τότε γὰρ ἐκτελέσκειται καὶ ἢν μὲν ὁ ἀριστερὸς ἰσχυρὸς γεννητὴρ, τὸ ἀρσεν, ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

Mulieri geminos ferenti si altera mamma extenuetur, alterum abortu edit: Et siquidem dextra mamma extenuata est, marem: si verò sinistra, foeminam abortione excludit.

Quod superiore aphorismo de ambabus mammis dicebatur, id nūc de altera pronunciat, atque propter eam causam, quam suprà retulimus venarum communitatē, foetus ē directo māmæ attenuatæ & imminutæ sit⁹ abortitur. Quod au-

tem dum gemelli mas scilicet & foemina
vtero gestantur, si dextra mamma ema-
crescat, solus mas: si sinistra, sola foemina
corrumpatur, ex illa ipsius opinione pen-
det, qua mares dextra vteri parte, foemi-
nas sinistra potius gestari purat.

X X X I X.

HΝ γυνή μὴ λύσσα, μηδὲ τέτοκε γάλα
ἔχει, ταύτη τὰ λοῖα μὲνιαι ἐκλείπει.

*Si quæ nec prægnaus nec puerpera est lac ha-
bet, ei menstrua defecerunt.*

Et lōga est opus oratione, & lectorem
qui eam sit affecuturus diligenter versa-
tum esse oportet in commentariis quæ de
naturalibus facultatibus scripsimus. De
his tamen in præsentia tantū dicturi su-
mus, quod summa breuitate repetitū ad
præsentis aphorismi explicationem satis
esse possit. Hoc omniū est animantis par-
tium cōmune (quæ quidem vel aliis par-
tibus vtilis humores, vel ad generis pro-
pagationem, vel conceptus nutritionem
accommodos gignendi vim habeant) ut
talis humor sit alimentis partis ipsum ge-
nerātis reliquum. Non enim quia parvis
natura nouerit in quā rē animali vsui sit
futurus eiusmodi superans humor, ipsius
propterea generationem molitur. alio-
qui tali esset intellectu prædita, qualem

E

in iis arbitramur inesse oportere qui ciuitatum tenent gubernacula. Sed eā animantium opifex prouidentiam habet & cogitationem: pars verò ipsa naturalib⁹, vti demonstrauiamus, regitur & gubernatur viribus, cum aliis quibusdam, tum alteratrice, qua sibi assimilat alimentum. Quantum itaq; alimenti ab ipsa immutati & alterati alēdo corpori fuerit perfectè assimilatū, ipsi apponitur parti, eamq; alit: atq; hoc est qđ ipse dicebat, Alimentum est & quod alit, & quod est quasi alimentū, & quod futurū est. Alimenti verò residuum & veluti optimæ quædam reliquæ, humor quidam est naturæ partis similis: qualis in ossiū quidē cauernulis & inanitatib⁹ est reliquus, in iocinore verò sanguis. De hoc genere spumosa est in pulmonis carne contēta humiditas, & in artuum cōmissuris viscidus & glutinosus humor: in testib⁹ & parastatis (sic Græci vocāt vasa semē eiaculātia, quæ ab utroque teste reflexa in pudendū pariter perueniunt) sperma appellatum, & in lingua cui saliuæ nomē est. In māmīs etiā sunt glandulæ, id quod affluit sibi assimilandi vim sortitæ: quæ cū exāgues sint & albæ, familiarē & propriū humorē talem efficiunt, quale lac est: atq; quanto alimenti plus

plus affluit, tanto lactis est copia maior, quod circiter octauū & nonum à grauidatione mēsem vsu venire solet: quo tēpore communes mammarum & vteri venę sanguine turgent, quēadmodū in grauidatorum animalium anatome manifestò conspicitur. Cuiusmodi res aliquādo etiam licet rarò, citra vteri gestationem accidit, quum propter remoratos mēses venę ad similē peruenerint, repletionē: cuius nunc affectionis meminit Hipp.

X I.

Γυναιξιν ἐκδοσιν ὅτε τὸς τιτθὲς αἷμα συ-
σφίγγεται, μωὶν σημαίνει.

Quibus in mammis sanguis colligitur, furorem significat.

Quòd sanguis in mammis delatus: de inde à glandulis quæ inibi sunt mutatus fiat lac, superiore diximus aphorismo. Nunc verò, si in mammis coactus, ibidem immutabilis permaneat, furorem denunciari ait Hippo. Equidem nondum hoc accidere vidi. Quare si quando vsu veniat, ex iis fuerit quæ rarò eueniunt. Hipp. verò quasi id videris, scribit. Quòd si verum est, talem ipsius causam esse existimare oportet. Glandularum cum omnium, tum earum maximè quæ sunt in mammis exanguis natura est, & proindè

frigida (omne enim exangue frigidum) & propterea etiam sanguinis eò delatì alterationem in frigidius faciunt. Quanto enim hæ glandulæ fiunt iocinoris carne frigidiores, tanto lac est sanguine frigidius. Si quando igitur mulieri copiosus simul & feruidus sanguis ex toto corpore sursum, & præcipuè in caput feratur, ea in furorem agetur, quoniã caput eius modi sanguis occupat: quæ verò ipsius pars in mammas cogitur, in contrarium fieri solitam alterationem nancisci non poterit ut lac euadat, propter ipsius tum feruorem tum abundantiam.

X L I.

Γυναικα ἢν θελῇς εἰδέναι εἰ κούει, ἐπὶ ἡν λά-
 βούσκειν μέλλῃ, μελίνκρητον λίδις πίειν,
 ἢν μὲν τρυφὸν ἔχη περὶ τὸν γαστέρα, λύει, ἢν
 δὲ μὴ, & λύει.

*Si scire velis an mulier cōceperit, dormitura
 aquam mulsam potui dato: & si ventris tor-
 mina patiatur, concepit: sin minus, nō cōceperit.*

Tormina fiunt tum propter morsum,
 tum etiam propter spiritum flatuosum
 qui facilem exitum nō habet, cuiusmodi
 nunc à flatuoso spiritu torsionē prægnan-
 tibus fieri putandum est propter intesti-
 norum ab utero coarctationem. Dat au-
 tem aquam mulsam mulieri dormiturg
 cru dam

crudam scilicet, quoniā ea flatulenta ad diiudicationem opus habet: quippe qui & quiescere & cibariis refertam mulierem esse velit. Siquidem vtrunq; ad torminum confert generationem.

L X I I.

Γυνή ἔγκυος εἰ μὴ ἀρετὴν ἔχῃ, δύσχερς ἐστίν.
ἢ ἢ δὴ δυν, δύσχερς.

Mulier grauida si marem gerit, coloratior est: si fœminam, decolor.

De prægnante marémne an fœminam gestet, ex coloris bonitate & prauitate diiudicandum esse dicit, eiusdem scilicet ad seipsam non ad alteram respectu habito. Nam quæ fœminam vtero gerit, seipsa minus probè colorata apparet, quia mare sit fœmina frigidior. Nec verò talis conceptus fuisset nisi & viri semen, & mulieris vterus quo concepit tēpore fuissent frigidiora. Quare qđ hoc aphorismo dicitur, de numero est eorum quæ sæpius ita fieri solent. Fieri siquidem potest vt tam benè in omnibus se gerat mulier post grauidationis tēpus vt bene colorata euadat. Porro cōstat alia præterea esse maris concepti signa, quales sunt frequentes & validi ipsius motus: quæ tamen ne ipsa quidem sunt perpetua cōcepti masculi indicia. Fit enim interdum,

licet rarò, vt fœmina dū vtero gestatur, mare sit robustior, ac multas & validas motiones edat: contrâque mas sit fœmina infirmior, & paucioribus & obscurioribus agitetur motionibus.

X L I I I.

HΝ γυναικὶ λεύσση ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὕστερῳ γεννῇ, θανάσιμος ἐστίν.

Si prœgnanti fiat in vtero erysipelas, perniciosum est.

Vtrum in gravidæ mulieris vtero natum erysipelas solū perniciosum, an etiâ propriè dictam phlegmonem exitiosam esse putat? Nam quòd factò in vtero erysipelate, fœtus necessariò pereat, nemini est dubiū. Siquidem acutæ etiam febres sine erysipelate ipsum interimunt. An verò vtero inflammationem patiente possit aliquando fœtus vitâ tolerare, digna quæstione res est.

X L I I I I.

Οκίσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἔσσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν ἐν τῇ πρώκῃσι πρὶν ἢ παχυνθῆναι.

Quæ præter naturam tenues vterum gerunt, abortiunt donec habitiores euaserint.

Huius lib. interpretes trifariam aphorismi sensum accipiunt. Quidā enim arbitrâtur ipsas omninò abortire: alij verò
si non

si non crassescant, & reficiantur, nec alimenta sentiāt, sed attenuatę permaneat: nonnulli si quo refocillantur tēpore conceperint, tum demum maximè abortum pati putant: id quod cæteris prius dictis videtur minus esse verisimile. Ita tamen Numesianus exposuit, de iis dictū aphorismum esse affirmans, quæ præter naturam sunt attenuatæ, quasq; prius refici, deinde gravidari oporteat: sed cum priusquam probè sint refocillatæ cōcipere occupant, eas ait non posse refici, quin sanguis ad foetus nutritionem suppetendus, ad gravidæ ipsius nutritionem rapiatur. Quo fiat bona ratione ut foetus sufficienti destitutus alimento enecetur. Sed & illud, Præter naturam tennes, quidam similiter ac Numesianus interpretantur, nepe ut prægnātem præter sui ipsius naturam attenuatam esse significet: alij supra modum & magnopere significare dicunt, nobis indicare volente Hippoc. non quæ mediocriter attenuatæ sint, id ex necessitate pati, sed quæ magnopere emaciatæ fuerint. Utraque autem expositio sua quædā nititur ratione.

X I V.

Ὅτι καὶ ἡ μείζους τὸ σῶμα ἔχουσα ἐκτίτρωσκει δὲ μὲν αὐτὴ τρέμναι ἀτὶς προσήκει.

E 4

φανερός, ταύτησι αὖ λυσιπλόωνες μύξαι με-
 τὰ εἰς ἡμέραν ὁ δύνανται κρατῆρ ὑπὸ το βάρει
 τὸ ἐμψυον, ἀλλ' ἀπορρήγνυσθαι.

*Quæ verò mediocriter corpulenta abortum
 faciunt secundo mense aut tertio sine occasione
 manifesta, ijs cotyledones lentoris sunt plenæ,
 nec præ pondere fœtum continere possunt, sed
 abruptis decidit.*

Sine euidēte causa ait, id est sine febre
 vehemente, vel alui fluxione, vel proflu-
 uio sanguis, vel erysipelate orto in vte-
 ro, vel grauida ipsa vehementius saltan-
 te, vel vociferata, vel contristata, vel ira
 exardescēte, vel timore perculsa, vel vi-
 ctu vsa parciorē, vel denique aliud eius-
 modi admittente aut patiente grauida-
 ta muliere. verisimile enim est cuiusdam
 lentæ & mucosæ pituitæ plena esse ora
 vasorum ad vterum peruenientium, ex
 quibus secundæ pendent: quæ sanè ora
 cotyledonas appellauit, non vt quorun-
 dam est sententia, ipsis adnatas carnes
 glandulosas. Nam & ipsemet Hippo. pri-
 mo de muliebribus malis ait, Si cotyle-
 dones pituita refertæ fuerint, pauciora
 fluunt menstrua: & Praxagoras de natu-
 ralibus primo, cotyledones, inquit, sunt
 ora venarum & arteriarum in vterum
 ferentium.

X L V I.

Οκείσαι παρὰ φύσιν παχῆσαι ἐῶσαι μὴ ξυλ-
λαμβάνουσιν ἐν τῇ γαστρὶ, ταύτησι τὸ
ἐπίπλοον τὸ τόμα τῶν ὕστερων ἀποπύεσθαι καὶ
πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, ἐλίσσουσιν.

*Quæ præter naturam crasse non concipiunt,
ut vteri os ab omento comprimatur. Itaque gra-
uidari donec extenuentur nequeunt.*

Illud etiam præter naturā hoc loco bi-
fariam accipiunt, arbitrātibus quibusdā
idem quod præter modū significare, aliis
verò præter ipsius mulieris grauidę natu-
ram. Sed verior est prior acceptio. Nā ab
epiplois, id est omenti pinguitudine pre-
mitur & coarctatur os vteri mulieribus
supra modum crassis. Porro intelligit os
vteri interius vbi vterus desinit & ipsius
cervix incipit, quod propriè os vteri appel-
latur. Nam alterum cervicis extremum,
quod mulieris pudendo cōmittitur, non
vteri, sed ipsius cervicis os meritò ap-
pellaueris.

X L V I I.

ΗΝ ὕστερον ἐν τῷ ισχίῳ ἐγκειμένη δια-
πυήση, ἀνάγκη ἐμμοτον γενέσθαι.

Si qua parte vterus coxae adiacet suppuraverit, emmotis medicamentis curetur necesse est.

In coxam vteri partem inclinatā, quia
per cōcerpta & medicamentis convenien-

tibus oblita linamēta curationem requirit, eam ob id ἐμμώζον appellauit, quasi dicas concepit linteolis curandam. Nam quòd vterus si suppurauerit, (suppuratio ne præsertim extrorsum vergēte, id quòd nunc indicare videtur) tali necessario curatione egeat, nemini est in obscuro.

X L V I I I.

Eμβρυα, τὰ μὲν ἀρσενὰ ἐν τοῖσι δεξιόισι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσι ἀριστεροῖσι μάλιστα.
Mares dextra vteri parte, femina sinistra magis gestantur.

Quòd propter temperamentū statim ab initio calidius masculus foetus generetur, demonstrauiamus in commentariis de semine. Sæpè etiam propter locum, id est partem vteri dextram (hæc autem protinus ob hepatis viciniā calidior existit) conciliatur foetui temperatio calidior. Ad eiusdem caliditatē confert aliquid muliebri quoq; semen ex propriis testiculis per vtraque cornua profusum partim in dextrum vteri sinum, partim in sinistrum, cuius feminis sinistri dissimilem esse conditionem nos quoq; demonstrauiamus. Siquidē tum serosius tum frigidius existit semen sinistro testiculo contentum. Quo bona ratione fit vt partus læua vteri parte collocatus ab initio statim

tim frigidior euadat. Porro de his omnibus abundè diximus quinto Anatomicorum Hippocra. libro.

X L I X.

ΕΣ ὕστερων ἐκπύσεως πλῆρμιν ἐπιθεῖς ἐπιλαμβάειν τὰς μνηστράς ἢ τὸ τέμα.

Ad secundas deturbandas sternutatorio immisso nares & os manu obtura.

Non circumflexa vltima syllaba ὕστερων legendum (ita enim vterus significaretur) sed grauata ὕστερων. Neq; enim αὐτὰς τὰς ὕστερας, id est, vterū ipsum, sed τὰ λαλούμενα χόρια τε καὶ ὕστερα, id est secundas deturbari vult per sternutatoria medicamenta contentione adhibita.

L.

Γυναικὶ τὰ λαταμύνια ἢ βέλη ἐπισχέειν σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τὰς τιτθὰς πρόσβαλε.

Mulier si placet menstrua sistere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone.

Quemadmodū mensium parcius, aut omninò non fluentiū curationem suprà docuit, ita nunc quoque ipsorum præter modum prodeuntium sistendi rationem tradit: amplā iubens cucurbitulam mammas esse admouendam. Verū melius fuerit non in ipsis mammis, sed infra ipsas firmare cucurbitulā qua maximè
parte

parte venæ ex partibus inferioribus ad ipsas pertinent. Qua ratione moti nonnulli sic legunt, Cucurbitulam grandem sub mammis defige. Porro quàm maximam vult esse cucurbitam, vt fortius ab utero sursum reuellat, per communes id machinatus venas.

L I.

Οκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τὰ τέκνα τὸ σῆμα
τὸ ὑπερέωρον συμμέμνηται.

Quæ ventrem ferunt, uis uteri os conuinet.

Maximum prægnantis mulieris hoc est indicium, si digito immisso obstetrix os uteri potuit attingere. Nam ubi primum uterus intra se semen concepit, uniuersam capacitatem suam contrahit, & os claudit. Videtur tamen propter inflammationem etiam & scirrhum arctari os uteri. id verò ipsius duritie distinguas.

L I I.

ΗΝ γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσι γάλα πολλὸν
ἐν τῷ μαστῶν ῥυθμῷ, ἀσθενὲς τὸ ἐμῆρυον σημαίνει. ἂν ὅς περ οἱ μαστοὶ ἔωσιν, ὑγιανότερον τὸ ἐμῆρυον σημαίνει.

Mulierì partum gerenti si lac è mammis copiosè fluat, fœtum imbecillum significat: Si verò firmæ solidæq; mamma fuerint, valentiorẽ conceptum indicant.

Eo demùm tēpore lac ē mammis manat (quibus certē quidē fluere apparet) quo tempore naturaliter pręgnantibus generatur. Neque enim protinus primis mensibus generatur. Quod autem fluat omninō, nec intra mammas retineatur, in causa est eius copia cumulatior. id verō fit oppletis nimiū venis iis mammarū quę habent cum vtero communitem. Sed multo magis replentur, quum fœtus pauxillum sanguinis consumit: quod ipsum propter eius imbecillitatem accidere putandum. Quę quum ita sint, constat mammas neque tam macilentas fiacidasque quàm quum non erat pręgnans mulier, apparere oportere (hoc enim signum penuriam sanguinis indicat, propterea quę fœtum fame contabescere) neque adeo plenas turgidasque, ut lac effluat, sed in tantum attolli debere, ut firmę solidęque tangentibus appareant. Media enim hæc est inter duras appressęque digito resistentes propter nimiam repletionem, & molles, fluidas, laxasque ob sanguinis inopiam constitutio. Meritō itaque Hippocrates signum hoc celebrat, utpotē quod neque fœtum imbecillum esse, neque alimentum ipsi deficere indicet.

L I I I.

Ὅσα διαφθείρει μίλλουσι τὰ ἔμβρυα,
ταύτησι οἱ τῖθες ἰσχυροὶ γίνονται· ἢν δὲ
πάλιν σκληροὶ γένωνται, ὁ δύνει ἔσται ἢ ἐν τοῖ-
σι τῖθεσιν, ἢ ἐν τοῖσιν ἰσχύοισιν, ἢ ἐν τοῖ-
σιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσι γόνασι, καὶ ὁ
διαφθείρεται.

*Quæ factum sunt perdituræ ijs mammae ex-
tenuantur: Contrà verò duræ si fiant, dolor aut
mammæ, aut coxas, aut oculos, aut genua fa-
tigabit, nec abortiunt.*

Dixerat suprâ, Mulieri vterum geren-
ti si mammae repentè extenuentur, abor-
tit. Dixerat item, Mulieri geminos feren-
ti, si altera extenuetur mamma, alterius
abortus sequitur. Nunc verò consecutio-
nis mutato ordine non à signis, sed à mu-
lieribus ipsis foetum corrupturis incœ-
pit, māmārū extenuationē in ipsis præ-
cedere affirmans. Neque enim idem est
omninò, quum ad māmārum extenua-
tionem foetus consequi corruptionē di-
citur, & quum si futura est foetus perni-
cies, mammārum prægredi attenuatio-
nem pronūtiatur. Nam qui ad mamma-
rum gracilitatem dicit foetus consequi
corruptionem, id solū pronuntiat futu-
ræ corruptionis signum esse: qui verò iis
quæ partum sunt elisuræ mammæ dicit
gracil

gracilefcere, nō ſolūm hoc corruptionē
fœtus præcedere, ſed etiam aliter conce-
ptum non perimi indicāre videtur. Itaq;
eius rei veritas diligenter inueſtiganda
eſt & perſcrutanda, obſervandūmque in
iis quæ prægnationis tempore apparent
in mulieribus, an nunquam aliter quā
cum mammārū extenuatione præceden-
te ſint fœtum corrupturæ: exēpli gratia
an ſaltantibus ipſis, aut multūm vocifera-
tis, aut ira exardeſcentibus, aut repētino
aliquo timore perculſis mammarum ali-
quādo non præcedēte extenuatione fœ-
tum interimi accidat. An etiam propter
febris magnitudinem, aut eryſipelas in
vtero ortum, aut cotyledonibus lentore
refertis, aut ob eiufmodi aliud fœtus ſe-
quatur internecio abſque mammarum
extenuatione. Hippocra. certē hanc ſem-
per præcedere exiſtimare videtur: & mihi
obſervanti, ſæpē in ſupradictis interne-
cionis fœtus cauſis, mammarum viſa eſt
præcedere extenuatio. An non igitur
quandō citra aliquam eiufmodi cauſam
mammarum fit extenuatio, ſanguinis in
venis vteri mammārūque cōmunibus
penuriam in cauſa eſſe dicendum? pro-
pterea enim atrophia, id eſt alimenti de-
ſectu enecari fœtum dicebat. In aliis ve-
rò cauſis

causis, ob quas vel aliquid passus conceptus moritur, vel abrumptur ab utero, cum membranae ipsum obuoluentes & retinentes perfringuntur & diuelluntur, natura scilicet vasorum in uterum desinentium oscula & vincula quibus cum secundis cohaerent dissolvente, & dolores excitante, an non inquam sanguinis propterea ad partes genitales motum fieri putandum est? Nam haec communis quaedam ratio est, ut ubi natura aliquid violenter excernit, eo sanguinis & spiritus motus fiat: quibus veluti instrumentis quibusdam usa per vim propellit ea quae molestiam exhibent. Hac si quidem ratione & dolentibus partibus superueniunt inflammationes, doloris causam excernere & propulsare enitente & properante natura, quae ut id praestet, sanguine ac spiritu dolentem locum replet. Atque haec mihi in priorem aphorismi partem sint dicta. Altera vero pars quae sequitur, & in qua mammatarum contrariae affectionis meminit, haec est, Contra vero, ait, mammae si durae fiant. Quum vero duo in eiusmodi locutionibus significet particula contra, unum quo antedictae coniungitur affectioni, alterum quod alia dictione e contrario solent efferre, verius mihi & Hip. senten

sententiæ congruentius secundum significatū esse videtur : vt quod toto dicitur aphorismo sit eiusmodi. Extenuatę māmæ foetuum omninò præcedunt corruptionem, nec nisi prius extenuatis mammis, hi corrumpi possunt: duræ verò māmæ corruptionem quidem non portant, sed partium enumeratarum dolor aliquis duritiem earum consequitur : vt quemadmodū māmæ graciliores sanguinis indicant penuriam, ita duræ demonstrent copiam, ab illis nimirum differētes, quas paulò antè firmas solidasque appellauit: à quibus rursus māmīs duris cum id quod redundat natura deponat in partes alias, hæ quidem dolore cruciantur, foetus verò noxæ & iniuriæ expers permanet. Porro hoc loco oritur quæstio, quam ob causam in corpus vteri redundantem materiam nūquā natura reiicit, & inflammationem committit: quod si fiat, cur inflammato vtero partus nō corrumpetur? an diuersum est quod ab Hipp. dicitur? Neq; enim vt ad mammarū tenuitatem semper, sic & ad earundem duritiem nunquam foetuum corruptionem consequi putādum est ab Hippocra. fuisse dictum, sed non semper. Nam si quod redundat in alium

locum quàm vterum propellat natura (quod doloris sensu cognoscemus) foetus non erit corruptio. Rursúmque si ita accipiamus, tota eiusmodi erit oratio, Grauidis foetum corrupturis semper mammarum præcedit extenuatio, durities verò ac plenitudo non semper. In his enim id quod redundat in aliam ferè quandã partem natura protrudit. Quod si in vterum illam redundantiã propulerit, etiã tùm graciles omninò māmæ fient. Nam secundũ Hippocratis, vt apparet sententiã, etiam si alia quavis occasione, & non propter alimēti egestatem fiat abortus, mammarũ omninò prægressura est gracilitas ob explicatã à nobis causam. Quare si vel propter cotyledonũ humiditatem conceptus prolabatur, etiam tùm ipsum natura ad exitum contrudente & propellente, motus fiet sanguinis ad vterum, & eo modo graciliores quàm erāt antea māmæ euadent.

L I I I I.

Οκόησι τὸ στόμα τῶν ὑστερίων σκληρὸν ὄντι, ταύτησιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῆς ὑστερίων συμμύειν.

Quibus os vteri durum est, ijs arctetur necesse est.

Etiam suprã diximus præclusionẽ oris vteri

uteri commune signum esse & tumoris
cuiusdam in ipso præter naturam confi-
stentis, & prægnationis in muliere, idque
distinguendum esse eius mollitie & du-
ritie. Grauidis enim molliculum est & se-
cundum naturam: iis verò quibus uteri
tumor præter naturam siue cum inflamma-
tione siue cum scirrho adest, durum. Me-
lius itaq; hic aphorismus statim post eum
scriberetur, in quo dicebatur, Quæ ute-
rum gerunt, iis uteri os conuiuet.

L V.

Οκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ πυρετῶν
λαμβάνοντι, καὶ ἰσχυρῶς ἰσχυαίνοντι
αὐτὴν προφάσι & φανερῆς, τί κ' ἔστι χαλεπῶς καὶ
ἐπικινδύνως, ἢ ἐκ τῆς τρώσεως αὐτῆς λινδυνόουσι.

*Quæ gestantes uterum febribus corripuntur,
aut vehementer sine euidente causa extenuan-
tur, eæ difficulter & cum periculo pariunt, aut
abortientes periclitantur.*

Grauidis quibusdam mulieribus in
quibus priusquam conciperent, vitiosi hu-
mores fuerunt aceruati, usu venit, ut fe-
bribus aliquando tam vehemētibus cor-
ripiantur, ut omnino abortiant: nonnun-
quam verò moderatioribus detineantur.
sed cum exactè perpurgatæ non sint, a-
liquid cacochymiae in corpore relictum
est, unde febres redaccensæ exarserunt.

Neq; enim medici propterea quòd pręgnans esset mulier, potens aliquod remedium adhibere, neque exquisitam victus rationem imperare ipsis sustinuerunt. Quę causa est vt & febris subindē reuertatur, & temporis magnam partem afflētet grauitē. Quo fit meritò, vt aliās fœtus resistere nequeat, sed propter febres & humorum vitiū elidatur: aliās perfe-rat quidem vsque ad partus tempus, sed cum & ipse infirmus & morbosus existat, nimirum qui longo tempore miserē afflētus vexatūque sit, & matrem imbecillam habeat, non sine periculo paritur. Siquidem ad eutociā, id est partus facilitatem, duorum corporum & grauidę ipsius & infantuli robore est opus.

L V I.

Eπὶ ῥόδῳ γυναικίῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμία ἢ ῥ' ἐπιγίνηται, κακόν.

Si muliebri profluvio convulsio aut animi defectus superveniat, malo est.

Nō statim vt talis eluuiēs pro manare cœpit, isthęc accidere putandum est, vt nec aliud quicquam eorum quę sequēti oratione quibusdam aliis interuenire dicentur, sed cum vel vehementia fuerint, vel diu durauerint. Itaque lipothy-mia cuiusvis immodicę vacuationis est sympt

Symptōma: cōuulsio verò etsi communis non sit omnium vacuationum, plurimas tamen sequitur, multò que magis si affecta pars est nervosa.

L V I I.

Κ Αταμιώων γινομένων πλειόνων, νῆσοι συμβαίνουσι, καὶ μὴ γινομένων ἀπὸ τοῦ ὑτέρου συμβαίνουσι νῆσοι.

Menstruis abundantibus morbi eueniunt, & subsidentibus accidunt ab utero morbi.

Multos excessu & abundantia morbos fieri, defectu & paucitate nullū nonnullis medicorum visum est. Verūm Hippocrates non mulieres solūm propter defectum etiam, sed viros quoque egrotare interdum arbitratur: siquidem defectum modò siccitas sequitur, modò frigiditas, modò vtraque. Eas autem intemperies quæ tam magnæ sunt & insignes, ut actionem lædant, de morborum esse genere demonstrauius. Verūm hæcenus neque falsum neque obscurum est Hippoc. dictum. Quod autem menstruis pluribus simpliciter morbos fieri dixit, neque addidit ab utero: suppressis verò aut paucioribus istud adiecit, quærere non fuerit indignum, vtrum ad vtraque supradicta communiter retulerit, an deficientium menstruorum sit proprium.

Hoc autem nisi causas omnes quibus vel plura quàm par est, vel pauciora fluunt menstrua tenuerimus, certò peruestigare non possumus. Potest itaque & vasorum ad vterum pertinētium osculis nimium patentibus, & tenuiore aut calidiorē sanguine, & toto corpore propter aliquam cachexiam, id est prauam habitudinem sanguine grauato (etsi nondum is conuenientem naturæ symmetriam superet) atq; propterea ipsum in vteri venas protrudēte, (ut rheumaticis affectibus aliàs in aliam aliàmque partē solet mittere) potest inquam immodica fieri mensium vacuatio. Eadem rursus menstrua pauciora fiunt, vel propter venarum in vterum mensruam purgationem deferentium, coniuentiam contractionemque osculorum, vel earum obstructionē, vel sanguinis crassitiem & frigiditatem, vel ipsorum vteri vasorum robur affluētē sanguinem nō admittentium. Quicquid autem horum fuerit, temporis spatium vterum ipsum eiusmodi aliquo affectu laborare, qui vel ad phlegmonem vel erysipelas, vel scirrhum, vel cancrum referatur, tandēque per cōsensum corpus totū affici est necesse. Immodicis verò mensium vacuationibus nullus talis vtero cō-

ciliatur

ciliatur affectus, quo sympathiae ratione, id est per consensum una quoque totum corpus aegrotet. Quare verisimilius fit de sola menstruorum retentione Hippocratem illud extulisse, ab utero morbos accidere.

L V I I I.

Επὶ ἀρχῇ φλεγμαίνοντι καὶ ἐπὶ ὑστέρῃ φλεγμαίνοντι στραγγῆριν ἐπιγίνεται, καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοις στραγγῆριν ἐπιγίνεται. ἐπὶ ἡπιάσι φλεγμαίνοντι λυγρὴ ἐπιγίνεται.

Ad recti intestini & uteri inflammationē, purulentosq; renes accedit stranguria: iecore vero inflammatione laborante interuenit singultus.

Vbi quis urinae parum continenter reddit, is affectus Graecis stranguria dicitur, id est guttatim profusa urina: quod accidit quandoque ob virtutis retētricis vesicae imbecillitatem, interdum verò propter ipsius urinae acrimoniam. Atque imbecillitas quidem fit tum intemperie, tum tumore aliquo præter naturam: acrimonia verò accidit vel propter renum affectionem & vitium: vel quia tale prolestat in ipsos ex venis percolatum serosum excrementum. Bona itaque ratione Hipp. stranguriam ait recto intestino & utero inflammatione affectis, & purulentis renibus accidere: in recto quidem intestino & utero per consensum patien-

re vesica, in renibus autem purulētis per vesicā pure se expurgāte. Hoc enim sua acrimonia mordēs vesicam stimulat ad excretionē. Porro in vteri & recti intesti-
ni inflammatione viciniae ratione vesicā affici est necesse, utpotē quæ & intempe-
rantiae & inflammationis sit particeps, af-
figatūrq; praeterea & prematur a tumo-
ribus praeter naturā partes eas occupan-
tibus. Iam verò supra diximus nō simpli-
citer affectionem alterā alteri superue-
nire solere, sed vbi iustā primigenia ac-
quisiuerit magnitudinē. Sic itaq; & ioci-
nore inflammationem patiēte singultus
accidit propter neruorum communita-
tem, non quidem semper, sed vbi in ma-
ximam iecur peruenerit inflammationē.

L I X.

Γυνή ην μή λαμβάνη εν γαστρί, βέλη δὲ
εἰδέναι εἰ λήψεται, πόρινα λύψας ἱματί-
οισι θυμία λάτω· ἡν μὴ πορνεύσῃ αἰ σοι δο-
κῆν ἢ ὁδὸν διὰ τὸ σῶμα· & ἐς τὰς ῥίνας καὶ
ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ δὲ αἰ' ἐαυτῇ
ἀγόνος ὄσιν.

Si mulier non concipit, & scire placet an sit
conceptura, veste praeligatam & vndique ob-
uolutam subter suffito: ac si odor corpus perua-
dere videatur ad nares & os vsque, non sua
culpa sterilem esse scito.

Verbum.

Verbum suffire materiã quæ suapte natura suffiri potest indicat, vt thus, myrrham, styracem ceteraque temperamento calida & valdè odorata. Vult enim in totum corpus ipsorum vim sustolli, vt quum ad os & nares peruenerit, à muliere manifestò sentiatur. In iis itaque solis mulieribus totum corpus nõ permeabit incēsi odoris qualitas, quibus durum densumque adest vteri corpus. tale verò ad conceptionem ineptum est, vt paulò post dicturus est, Quæ frigidos & densos locos habent, non concipiunt. Porro id quod in fine aphorismi scribitur, nõ sua culpa sterilem esse scito, aphorismi vsum demonstrat. Sæpè enim vt sacerdotalis aut regalis propagatio quædam & soboles supersit, studiosè faciunt ciuitates vt ab iis seu viris seu mulieribus susceptos liberos habeant, ad quos solos eius progeniei spes est redacta: deinde vbi mulieres non concipiunt, vtrius causa id accidat quæritur, vt factò diuortio ex aliis suscipiantur liberi. Atque hanc Plato in Theæteto doctarum pronubarum artē esse innuere videtur. Tota autē ea de re disputatio absoluetur nõ ita multò post, vbi omnes ad id attinentes aphorismos explicabimus.

L X.

HN γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἔχοντι αἱ καθάρσεις
 πορδύωνται, ἀδύνατον τὸ ἐμβρυον ὑγιαίνειν
 Si pręgnanti purgationes menstruae cursum
 suum teneant, benè valere fœtū est impossibile.

Et purgationis nomē multitudinis numero elatum, & quod sequitur verbum πορδύσθαι, id est cursum tenere, nō paucum indicant sanguinem esse qui excernitur, neque semel erumpere, sed & sæpè & multum. Nam paucus sanguis semel atque iterum pręgnantibus excerni sæpenumero conspicitur sine vlla omninò fœtus læsione: cum verò nihil à iusta mensura purgationis menstruę differt, deincepsque servat legitimum circuitionis menstruę terminum, tum vt fœtus validus sit & robustus fieri nō potest. Siquidem fortis & robustus fœtus eo sanguine ad sui alimentum abutitur, qui ex toto corpore deriuatur ad vterum. Porro excretio quę gravidis accidit, ex iis venis quę vtrinque in vteri cervicem inferuntur fieri videtur. Nā ab internis in ipsam capacitatem fundumque vteri pertinentibus secundę dependent. Quare nihil per eas in muliebrem sinum excerni potest.

L X I.

HN γυναικὶ καθάρσεις μὴ πορδύωνται
 μήτε

μήτε φρίκας, μήτε πυρετό επιγενόμενος, ἄσπε-
 ρον αὐτῇ προσπίπτωσιν, λογίζεσθαι ταύτην ἐν γασ-
 τρὶ ἔχειν.

*Si mulieri purgationes non prodeant, neque
 horrore neque febre superueniente, cibique fa-
 stidium accidat, prægnantem esse putato.*

De iis quibus antea legitimè purgatis,
 derepentè postea retenta sunt menstrua
 sine causa manifesta, scriptus est Hippo-
 crati aphorismus: in quo ea nos docet
 quæ ipsa experientia quàm plurimæ no-
 runt mulieres. Nam si retentis mēsis
 languentes ipsæ cibi fastidio laborent,
 tum se concepisse arbitrantur. Accidit
 autem cibi fastidium eadem qua pica ra-
 tione, malè scilicet ore ventriculi graui-
 dis mulieribus affecto. Potest etiam pro-
 pter totius corporis cacochymiam & hu-
 morum vitium eiusmodi aliquid mulie-
 ribus accidere: verùm id cum horrore &
 febre quadam patiuntur, atque eatenus
 distinguuntur à prægnantibus.

L X I I.

Οκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας
 ἔχουσι, & λιγισκοῦσι καὶ ἐκόσαι λιγύ-
 γρους ἔχουσι τὰς μήτρας, & λιγισκοῦσιν. ἀπο-
 σβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνιμος. καὶ ἐκόσαι ξη-
 ρὰς μάλλον καὶ περικαεῖς. ἐνδείη γὰρ τῆ τρο-
 φῆς φθείρεται τὸ σπέρμα· ἐκόσαι δὲ & ἀμφο-
 τέρω

τίγων τὴν ἡγάσιν ἔχει σύμμετρον, αἱ τὸι-
αῦται ἐπιτελευτοῦν γίνονται.

Quæ frigidos & densos locos habent, vterò
nō concipiunt. Et quæ præhumidos habet, gravi-
dari nequeunt: extinguitur enim in ipsis geni-
tura. Et quæ sicciore & æstuosos: nam alimentī
defectu semen corrumpitur. Quæ verò ex vtra-
que oppositione moderatam natæ sunt locorū
temperatōnem, ea fecunditate valent.

Si in suum quemque aphorismum &
debitum ordinem redigere mihi liceat,
paulò suprà explicatū aphorismum huc
transferre non dubitem in huius locum:
vt absoluta de mulierum purgationibus
disputatione, de ipsis deinceps locis mu-
liebribus instituatur oratio, quæ quot mo-
dis steriles euadant mulieres doceat. Pri-
mus itaq; inter eos ordine fuerit apho-
rismus ille vbi dicebat, Si mulier non
concepit, scire autem velis an sit conce-
ptura, vestimentis vndique obuolutam
subter suffire oportet. Secundus autem
nunc propositus, cuius summa est, Pro-
bè quidem temperatos muliebres locos
ad conceptionem aptos accommodatōs
que esse. Intemperatos autem, si quidem
mediocriter id patiantur, agrè ac diffi-
culter concipere: si verò sine modo, steri-
les mulieres efficere. Quibus verbis vi-
rorum

rōrum quoque vnā venit infœcunditatis
causa intelligēda, verūm id multos latet.
Sed qui diligenter dictis Hip. aduerterit
animum, is primū quidem quam ob
causam ex viris etiam nonnulli sint pror
sus infœcundi intelliget, deinde tempe
ratos quidem tam viros quā mulieres
semper gignere, etiam si cum intempera
tis coeant: Intemperatos verò, cū iis so
lis qui contrario sunt temperamēto co
pulos generare discet. Prius tamen de
mulierum sterilitate dicendum, quarum
uteri statim ab initio intēperata est con
stitutio, vna quāpiam ex primis qualita
tibus exuperāte, vel duabus: quemadmo
dum in commentariis de temperamētis
explicauimus, vbi intemperātias omnes
octo numero esse demōstrauimus, sim
plices quidem quatuor, quarū nūc me
minit Hipp. totidem verò compositas a
lias simplicibus hisce inuicē implicatis.
Cum itaq; frigiditas immoderata tan
tum præpollet, vt densior uterus euadat,
tum & angusta admodum strictaq; sunt
vasorum ad ipsum perueniētium ora, &
steriles mulieres reddūtur, vt pote neq;
secūdis cohærere & agglutinari ad vaso
rum ora potentibus, neque si id quādo
que fiat, p̄bē vnquā cōceptu nutrito.

Vel

Vel enim nullo prorsus modo talib⁹ mulieribus fluunt purgationes, vel admodum exiguae, & hæ ipsæ vitiosæ; solo tenuiore & aquosiore sanguine per acta vasorū oscula elabēte. quæ & ipsa facile obstruūtur tum ob natiuam angustiam, tū quia magna ex parte tali natura præditæ humorē cumulant pituitosum. Ferè siquidem est totum corpus vtero simile. Quinetiam maris quoq; semen talibus locellis exceptū refrigerari accidit, nisi sit natura calidius. Primum igitur frigida vteri tēperationis meminit his verbis, Quæ frigidos & densos locos habēt: non mehercule in ipsis volens implicare cum frigidityte densitatem, nō secus atque si siccitatem, aut humiditatem addidisset. Neutra enim harū perpetuò comitatur frigiditytem, atq; propterea ipsi modò vna, modò altera miscetur: densitas verò muliebribus locis valdè frigidis adest necessariò, ob quam neque concipere possunt propter explicatam à nobis causam. Quo fit vt totam aphorismi sententiam ita accipiendam putemus, Quæ frigidos locos habent, grauidæ fieri non possunt ob substantiæ ipsorum densitatem. Quamobrem verò densitas conceptioni aduersetur, dicere neglexit, tanquàm

quàm eius rei essemus causam facile intellecturi. Et quæ immo dicè, ait, humidus locos habet, prægnantes nō fiūt. Extinguitur enim in ipsis genitura, nō secus atque in palustri solo cerealia semina. Et quæcunq; ficos & æstuosos ardētēsq; vteros habent, alimenti inopia non concipiunt. Nam ficcis locellis eiusmodi aliquid accidere solet, quale cū arenæ, aut argillofæ & petrosæ humo semina mandatur: calidis verò immoderatè & ardentibus similiter euenit, atq; si valide calenti terræ (qualis per caniculæ ardores esse solet) semina committerentur. Atq; hactenus quatuor qualitātū Hippocrates meminit, cuiusq; seorsim vi exposita, vt si quando inter se misceantur, earum sit permixtio manifesta. Deinceps inquit, Quæ verò ex ambabus moderatā nactæ sunt locorum temperationē, eæ fœcundæ existūt. Sed quibus ambab⁹? nō profectò qualitibus (sunt enim quatuor) sed ipsarum oppositionibus. Vt enim nobis demonstratū est in libris de tēperamētis, vna quidē est eucrasia, id est proba temperatio ex moderata calidi & frigidi mixtura: altera verò humido & sicco moderatè inter se mixtis. Atq; vterus aliquis vna quidē oppositione temperatus, altera

altera verò intemperatus esse potest: sed ne cōcipiatur potest etiam altera intemperies efficere: ut verò fœcūdetur mulier, utraque opus est proba qualitatum temperatione. Quemadmodum itaq; Hipp. tota fuit de muliebribus affectibus superior disputatio, sic etiā præsens de vteri tēperationibus habetur oratio: nihil tamen quicquam ipsi de viris additum est, vel quia promptum facileque esset ex iis quæ dixit, easdem ad semen intemperantias transferre, vel cum in posterum sermonem distulisset, postea est dicere oblitus. Quidam tamē sequentem pro maribus aphorismū ascripserunt, cuius initiū est, Similiter etiam in maribus: quē utique probatissimi quique aphorismorū interpretes ab Hippocratis & sentētia & elocutionis ratione affirmant abesse longissimè. Et verò iuxta analogiam & proportionē eorū quæ scripsit de mulieribus, licet nobis ad viros transeūtib; dicere vel propter temperamenti frigiditatem non exactè ipsis semen cōcoqui: atque propterea, si quidem mediocris ipsi intemperies adest, utrum calidiorē postulare: si verò immoderata sit, infœcundum planè reddi: vel rursus propter humiditatem non percoqui: atq; etiā propterea

pterea si moderata adest intemperies, calidiore id & sicciore vtero indigere, si verò immodica, foecundū minimè existere. Eodem quoq; modo excedente etiā calore semen veluti torrerī, exuccūmq; reddi: prae siccitate verò, simulātque exciderit extendi non posse: qua maximè re ad mulieris grauidationē est opus. Siquidē lib. de semine ostendimus nisi per plurimam fundi vteri partē semē extendatur, non concipere mulierem. His nobis veluti elementis cōparatis, deinceps dicamus id quod paulò suprā in hūc dicendi locū distulimus in Theæteto à Platone propositū. Inquit enim hoc praeipuum esse munus obstetricum, apta ad liberorum procreationē corpora conciliare inter se & copulare (quæ res nūc hoc aphorismo est tradita) simulque posse internoscere qui sint infœcundi viri, & quæ mulieres steriles. Nā immodicæ dylcrasīæ, id est intemperantiæ horū sunt causa, modicæ verò si sint, & cōtrariis iungātur, tunc grauidæ fient mulieres: si verò cum similibus copulentur, non concipient. Neq; enim fieri potest vt semen frigidius in frigidiores vtero foecūdetur, neq; siccus in sicciore, & aliis qualitatibus vtrobique similiter: sed frigidius quidem semen tanto

calidiorē vtero indiget, quāto ipsum longius abest ab optima tēperatione: humidius verò sicciore, sicq; de aliis eodem modo. Quacunque autem immodica intemperie vterus laboret, certa sterilitatis cognoscendæ ratio est aromatū suffitio, quam paulò suprā exposuit. Nam frigiditas propter vteri densitatem ad os & nares sursum aromatū vaporatiōē efferri non sinit. Eodē modo nec siccitas. Humiditas verò sicuti Hipp. dicta est extinguere genituram, ita aromatum quoque qualitatem obtundet. Reliqua est vehemens caliditas, quæ si odorū vim alterabit & corrūpet, atque propterea ipsam seruata synceritate nō permittet subuehi ad os & nares, satis tum in his etiam calidioribus naturis esse poterit ad sterilitatis cognitionē aromatū suffitio. Si verò hæc præstare nequeat, ex allistunc nobis indiciis erit eiusmodi spectanda natura, hoc ipsum imprimis tenentibus, rarum admodum in mulieribus talem temperationem esse, siquidem natura est foemina mare frigidior. Quare vel ob id in mulieribus sterilitatis ex aromatū suffitu probandæ ratio erit multò vtilissima, quia vel omnis immodica intemperies ipsi subiiciatur, vel rarissimè ipsam vnica effugiat,

in

in iis scilicet mulieribus quæ tenuēs, nigrae, & hirtæ apparent, ut ex his signis immodica ipsarum intemperies percipi queat sine aromatum suffitu.

E V I I I.

Παραπλησίως ὅμοιαι εἰσι τὰ ἀρρένων· ἢ γὰρ δι' αἰαιότητῃα τὸ σῶμα· ὅ τὸ πνεῦμα ἐξωφέρεται, πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα· ἢ διὰ πλεονεχνοῦτῃα τὸ ὑγρὸν· ὃ διαχωρίζεται ἐξω· ἢ διὰ πλεονεχνοῦτῃα δὲ ἐκπνεύεται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸ τόπον τῶτον· ἢ διὰ πλεονεχνοῦτῃα τὸ αὐτὸ τῶτον γίνεται.

Par est de maribus ratio. Aut enim propter corporis raritatem spiritus foras dissipatur, ita ut genituram eiaculari nequeat: aut propter densitatem humor foras non profilit: aut propter frigiditatem non incenditur, ut eò loci coaceruari possit: aut propter caliditatem: hoc idem ipsum usu venit.

Qui hunc addidit aphorismum ne suam quidem ipsius orationem intelligit. Nam eundem sibi de viris sermonem, quem de mulieribus Hippocrates habuit fore pollicitus hoc non prestitit. Quum enim ille de quatuor intemperiebus fecerit mentionem, hunc quoque quatuor in maribus, ut nos superiore aphorismo fecimus, intemperies prosequi oportuit. Verum non sic fecit, sed imprimis corporis statim

incusauit raritatem, quæ in mulieribus est prætermiffa: Deinde ne oratio quidē ipsa per se diligenter examinata, vera cōperitur. Raro siquidē & laxo corpore viri complures reperiūtur, qui semē emittant fecundissimum: neque id mirum videri debet. Nā corporis raritas calidiores & humidiores temperationes comitatur, quæ utique plurimo semine & fecundissimo abundant omnium maximè. Nam & materiam vnde semen generatur, & vim à qua coquitur habet copiosam. Porro autem spermaticorum vasorum contentione expressam genituram, non spiritus violentia protrusam foras eiaculamur. Spiritalis enim substantia cum seminis humiditate permiscetur, quæ & ipsa ut erumpat vasis exprimentibus indiget similiter atq; spermatica humiditas, quæ tanto exhuberat siccitatem, quanto celerius emicat, & diutius & longius fertur. Ista ignorabat is qui aphorismum ascripsit: & præterea quum humorē propter densitatē negat foras peruadere, siquidē diuersum à semine humorem dicit, leuis & nugatoria est eius oratio: si verò propter corporis totius spissitudinem semē dicit foras non prodire, quæ sit instrumentorum seminalium conformatio prorsus ignorare

ignorare videtur. Præstitisset enim ipso-
rum angustiam causari. Quinetiam id
quod deinceps dicitur quadamtenus ve-
rum existens, sequentem habet clausu-
lam ab omni sensu abhorrentem. Nam
quod propter temperamenti frigiditatem
semen non incendatur, ac propterea in-
fœcundum existat, veritati est consenta-
neum : quod aut eo loci colligi nequeat,
ex abundanti additum est, cum eo quod
neq; loci cuiusquam ipsi suprâ facta est
mentio, sed nobis intelligendum reliquit:
tamen si vox demonstratiua eò, ad aliquid,
quod suprâ dictum esse oportuit, habet
relationem. Sed hæc quidē parua sunt:
quod verò ad finē aphorismi dicitur, er-
rorem habet maximum, cum propter
caliditatem idem euenire dicit. Manife-
stò enim ea oratio ad superius dictū est
referenda: dictum verò suprâ fuit ob fri-
giditatem semen non inflammari, ut eò
loci coaceruetur. Quib' verbis fit, ut pro-
pter calorem etiam non incendi semen,
neque in vasa cogi seminalia intelligere
debeamus, quæ res euidenter est absurda.
Nam torrerī, aut assari, aut eiusmodi ali-
quid affirmare pati semē à calore habet
rationem, at non incallescere absurdum
est omninò.

Γαλα δίδοναι λεφαλαγγέσει· λεκόν· κα-
κόν δὲ καὶ πυρεταίνουσι, καὶ οἷσι ὑπο-
χόνδρια μέγιστα διαβορβορίζουσι· καὶ τοῖσι δι-
ψώδεσι· κακόν ὅ καὶ οἷσι χολώδεις αἱ διαχω-
ρήσεις, καὶ ἐν τοῖσι ὀξείσι πυρετοῖσι ἐξοί,
καὶ οἷσι αἵματι πολλὰ διαχώρησις γέγο-
νην. Ἀρμόζει δὲ τοῖσι φθινώδεσι μὴ λίαν πολ-
λῶ πυρεταίνουσι δίδοναι γάλα, καὶ ἐν πυρετοῖ-
σι μακροῖσι, καὶ βληχροῖσι, μηδενὸς τὴν προει-
ρημένων σημείων παρέν· παρὰ λόγον δὲ
ἐκτέτνηται.

*Lac præbere capite dolentibus, febriculosis, &
quibus hypochondria elata aut murmurantia, &
siticulosi, malum: Malum item quibus biliosa
deiectiones, febres acute, & copiosa sanguinis
vacuatio facta est. Conuenit verò tabidis non ad
modum valde febricitantibus, & febribus lon-
gis & languidis, si nullum ex supra dictis signis
adsit, & præter rationem extenuatis.*

*Quòd lac citò alteretur, & bifariam
subeat mutationem, multo adhibitum
calori protinus in nidorem abiens, pau-
co statim acescens, tibi scire licet, si par-
tim vt emulctum est supra ignem deco-
xeris, partim verò seorsum per se repo-
sueris. Nam decocto fit in nidorem de-
prauatio, reposito acor omninò vel ci-
tius vel tardius contrahitur. Similiter*

in hominibus benè valentibus nisi probè coquatur, quibusdam acescit, aliis aduritur & nidorem contrahit. Nam ventriculo frigidior omninò acescit tardius citiusve, calidior nidorulentū euadit. Lac tamen si bene concoquatur alit multum, succūque corpori præbet laudabilem. Cæterum inter coquendum sanis etiam hypochondria attollit, & caput ferit. Hæc igitur lactis effecta & mala in sanis etiā spectare licet. Verū ea Hippocr. quæ ægrotis hausto lacte accidunt recenset, quotidiano vtentium usu & experiētia, omnibus manifesta: & alioqui possunt ante experientiam cognosci. Vbi enim iis qui integra valetudine fruuntur, lac capitis mouere dolorem, & hypochondria inflare videmus, quibus profectò iam dolitat caput, aut sublata sunt hypochondria, aduersissimum esse cogitatione colligere facile possumus. Porro rectè elata dixit hypochōdria, quāquam poterat inflata & flatuosa dicere. Neque enim sola lac hypochōdria ledere solet, sed & alia omnia viscera quoquo modo propter eiusmodi aliquam affectionem, cuiusmodi est inflāmatio, vel erysipelas, vel scirrhus vel œdema in tumorem sublata: multoq; magis si abscessus sit in hy-

pochondrio nondum ruptus. Atq; hæc
 omnia Hippocr. vno verbo ostēdit, dum
 inquit hypochondria elata. Nocuum etiā
 lac esse dicit murmurantibus hypochon-
 driis quæ ab inflatis & distentis sunt di-
 uersa, flatuosa tamen ipsa existunt & ven-
 tosa. Maior itaque læsio hypochondriis
 contentis, minor murmurantibus accidit
 à lactis esu: veruntamen ne his quidem
 lac vtile. Acescit enim in ipsis. Lactis ta-
 men serum sale & melle conditū, multis,
 quibus hypochondria murmurarēt, cum
 exhibuissemus profuit citata ipsis aluo.
 Pariter siticulosi malum lac esse dicit. In
 nidorem enim ipsis conuertitur & aduri-
 tur, siue ipsi natura sitiāt, siue p aliquod
 tempus euaserint siticulosi. Et quibus de-
 iiciuntur aut vomūtur biliosa, nidorulé-
 tum fieri lac dixerim. Siquidem ab omni-
 bus causis calidis lac in nidorem celerri-
 mē verti omnino iam didicimus. Merito
 igitur iis quoque qui acutē febricitant,
 lac noxium. Atque mihi quidem rectius
 ita habere dictio videtur. Malum etiam
 lac quibus biliosæ deiectiones, & quibus
 febres sunt acutæ. Neque enim vtrisque
 simul iunctis solū, sed seorsum etiā lac
 incommodat. His igitur affectibus lac est
 nocentissimum: iis verò qui deinceps ita
 ab

Lactis serum
 sale & melle
 conditum

ab Hippo. enumerantur vtile, Conuenit
verò tabidis non admodū valdè febrici-
tantibus. Nam primū facit tabidorum
mentionem. Sic enim Hippocratem eos
appellare accipere debem⁹, qui phthoē
laborant, id est nata in pulmone vomica
contabescūt. Nam de cæteris extenuatis
& exhaustis deinceps dicet in ea dictio-
ne, cuius initium est, Et febribus langui-
dis. Porro omnibus communiter qui la-
ctē egent, boni succi cibus, quem euchy-
mum Græci appellant, & qui citò distri-
buatur est necessarius. Neq; tibi mirum
videri debet, si lac ventosum aliquid ha-
bens euchymum esse & bonum succum
præstare dicamus. Nam in vniuersum eu-
chyma ea esse dicimus, quæ post coctio-
nem in bonum mutantur succum, videli-
cet sanguinem. Hic enim familiaris no-
bis & amicabilis succus est. Quāobrem
verò cum dixisset, Conuenit autem ta-
bidis, adiecit non admodum valde febrici-
tantibus, dignum mihi videtur confy-
deratione non parua. Nā sufficebat sine
valde dixisse non admodum. Vtrū solis
valde febrientibus lac non exhibet, solis
iis qui non admodum valde febricitant
potui dans? an potius ab aliquo falsò in-
terposita est & adscripta particula valde,

ut & alia pleraque? Per otium ergo ista
exquirere poteris, à nobis verò hoc in
præsentia habeto, lac valdè febricitanti-
bus dādū non esse. Porro miror quī in iis
quibus lac dari vult, illud adscripsit, dum
nullū ex supradictis signis adsit. id enim
à doctrinæ aphoristicæ brachylogia alie-
num est. Siquidem ex iis quæ prius dixe-
rat intelligebatur, etiam si dictum non
fuiſſet, dandum scilicet tabidis, & præter
rationē extenuatis lac esse, nisi caput do-
leat, aut hypochondrium tumeat, aut bi-
liosa deiciantur, aut cæterorum deniq;
aliud eiusmodi ipsis adsit. An non simpli-
citer, nec semper seruare breuitatem
Hippo. videtur, sed vbi magnum aliquid
docet, à quo si negligentius audiatur, pe-
riculum impēdeat, tum bis tēve eadem
repetere non grauat.

L X V.

Ο κέστοις οὐδὲ μάλα ἐφ' ἑλκυσὶ φαίνεται, &
μάλα σπῶνται, ὁ δὲ μάλινος τῶν δὲ
ἀφανισθέντων δαίφνης τοῖσι μὴ ὀπίσθιν σπα-
σμοῖς, τέτανοι, τοῖσι δὲ ἐμπροσθεν μερίαι, ὁ δὲ δύνα-
μις πλὴν ὁξείαι, ἢ ἐμπύκσις, ἢ δυσουτερίη, ἢ
ἔρυσθρα ἢ τὰ διδύμαλα.

Quibus sunt cum vlceribus tumores cōspicui,
q̄ nō admodū conuellūtur, nec insaniūt: Quibus
verò repentē euanuerint, siquidē postica parte
factum

factum sit, cōuulsiones & tetani accidūt: si verò à fronte, insania, lat ris dolor acutus, empyema & dysenteria; si rubicundi fuerint tumores.

Tumores omnes præter naturam œdemata Hippo. appellat, phlegmonis etiam eo nomine comprehensis: quanquā hoc ipsum phlegmones nomen apud veteres omnes de phlogosi potius, id est inflammatione dicebatur, etiam si sine tumore consisteret. Est igitur quod nunc dicitur tale, In quibus tumores superueniunt ulceribus, ij non admodum conuelluntur aut insaniunt. Porro hæc eadem indicatio oratio nōnullos etiam propter tumores vulneribus accidentes conuelli & furere, sed id rarò accidere: tum scilicet vbi in parte nervosa insignem magnitudinem, aut aliquam malignitatē acquisiuerunt. Contrā verò si tumores derepentē oblitescant, cōuulsiones & tetanos sequi affirmat duntaxat, si in partibus posterioribus, hoc est in dorso fuerint ulcera: Si verò partibus anterioribus cōstituerint, tum alia quæ deinceps enumerat consequi dicit. Posteriores nāq; partes nervosæ sunt, anteriores venosæ & arteriosæ. Cū itaq; ab ulceratis partibus humor qui tumore faciebat, in partē aliquam principem remeauerit, in posterioribus quidē partibus

bus vtpote neruosis conuulsiones fiēt & tetani. (nam hi sunt neruorum affectus) In partibus verò anterioribus mania, siquidem in caput humor feratur: lateris dolor, si in thoracem vertatur: hinc verò sæpè purulenti euadunt ibi collecto humore minimè discusso aut digesto. Dysenteria autē fore inquit, si rubētibus tumoribus materiæ repentē fiat in ventrē translatio. Cæterū dysenteria eiusmodi cruentā appellare solemus, quæ utiq; definitur, sanguinis per intestina citra exulcerationem vacuatio. Quòd itaque, si vel in dorso, vel partibus anterioribus ipsi ex aduerso sitis, tumores aliquando contingat derepentē euanescere, ægri in tales incidant affectus est manifestum: non tamē nobis Hip. ipse declarauit de hisne partibus loquatur solis, an de omnibus simpliciter agat, ita ut art⁹ quoq; ipsi hac oratione cōprehendantur. In tibiis certē non sunt parte anteriore musculi, qui in tēdones validos & latos desināt: in femore verò parte genu anteriore maximū videmus tendonē: quo affecto cōuulsionē per cōsensum secutū iri est probabilius, quàm aliquo ex musculis parte femoris posteriore positis. Sunt enim omnes carnosī. Itaq; nō videretur verū id quod vniuersaliter

uersaliter pronūtiatur, nēpe partibus tā-
tum posterioribus accidere cōuulsiones.
Et quidē persæpē id nō in cruribus solis,
sed etiā manibus accidere videtur, fortas-
se quia hę partes omnes directō respon-
dēt dorsali medullę, ab eaq; tum artuū,
tum dorsaliū musculorū nerui oriuntur.

L X V I.

H N τραυματων ισχυρων ενωτων η ποικιλων
οιδηματα μη φαινεται, μεγα κακον.

*Si magnis vulneribus & prauis tumor non
appareat, ingens malum.*

Potest & cū vltima aphorismi dictione
adiectiuū ingens coniungi, potest & cum
priori parte aphorismi, hūc in modū ha-
bente oratione, Si vulneribus prauis exi-
stētibus tumor nō appareat, est ingēs ma-
lū: vel sic, Vulneribus malis existētibus si
tumor magnus nō appareat, malū. Potest
etiā de vtraque cōmuniter simul dici: ac
si ita dixisset, Si prauis vulneribus existen-
tibus tumor ingēs nō appareat, malū est
ingēs. Sed quę ex tribus meo quidē iudi-
cio præferri debeat lectio, habet hūc in
modū, Si vulneribus prauis existentibus,
tumor nō appareat, malū est magnū. Por-
rò monui suprā œdematis nomen gene-
raliter Hip. de omnibus dici tumoribus
præter naturā. Praua autē vulnera dici pu-
tandum

tandum est, quæ in capite aut fine musculorū cum omniū, tum maximè nervosorū sunt accepta. Nā principio & origine musculorū nervi inferuntur in ipsos, ex fine verò tendones enascuntur. Quæadmodū igitur paulò antè oēs derepente evanescentes tumores dānabat, ita nūc si malis vulneribus nullo modo superueniant tumores, nō probat. Nā suspicio est in ipsis humores vulnerib⁹ affluētes ad partes principes esse trāssatos. Atq; hoc maximè in iis vulneribus fieri videtur, quibus dolor adest, propter quē aliquid omninò influit in partē: ceterū ab imperitis medicis reprimitur & inhibetur medicamētis valdè refrigerātibus, aut astringentibus. Nā quæ dolore vacant, neq; fluxionē concitāt. Maximè verò omniū partes nervosæ vulneratæ dolent, quæ calefacientibus & siccantibus medicamentis curari volunt.

T

L. X. V. I. I.

Ἰνκότента καὶ χροῖα, τὰ ἰσώμα, λεονά.

Incōtenta bona, cōtenta verò & cruda mala.

Hæc oratio appendix est præcedentis. Docet autē Hip. œdemata quæ sunt incōtenta bona esse & laudabilia omnia, contraria verò, mala. Propriè autē incōtento & cedenti opponitur durū, resistēs, & refractarium. hoc verò Hipp. crudum appellat.

appellauit. Neq; enim vnquam renitens
& durus tumor fieri potest, partis natura
probè affluentes humores coquente.

L X V I. I.

TὩν δ' ὡς ἴδον τ' ἐν κεφαλῇς ὁ δυνον μενῶν ἢ ἐν
μετώπῳ ὁρᾷ φλέψ τμηθεῖσα, ὠφέλεια.

*E parte capitis posteriore laboranti, recta
in frontem excurrrens vena incisa prodest.*

Non vacuare solùm Hip. cum vsus po-
stulat, sed etiā cum reuulsione vacuatio-
nem instituit. Fit porrò reuulsio in con-
trarium: ac secundū longitudinē quidem
sursum ac deorsum, secundū latitudinē
verò dextrorsum & sinistrorsum, & secū-
dum profunditatem antè & ponè. Nunc
itaq; parte capitis posteriore dolente cū
reuulsione vacuatio fiet ex fronte: sicuti
& cum anterior pars laborat, ex occipi-
te. Ita enim sæpè diuturnæ oculorum flu-
xiones sanatæ sunt, ex partibus occipitis
misso sanguine, & admotis cucurbitulis.

L X I X.

Pιγνὰ ἀρχεῖται γινώσκει μὲν δὲ ὁ σφύς μάλ-
λον, καὶ διὰ νῶτα εἰς κεφαλὴν ἀνδράσι ὃ
μᾶλλον ὡς ἴδον ἢ ἐμπροσθεν τοῦ σώματος ὅτιον
ἀπὸ τε πυχίων καὶ μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα
ἀραιόν. Ἀλλοὶ δὲ ττο ἢ θρίξ.

*Rigores incipiunt multis, tribus ex lumbis magis,
& per dorsum perueniunt in caput: Sed & viris
paris.*

parte corporis posteriore magis quàm anteriore, veluti ex femoribus & cubitis. Indicio est cutis raritas, quam ipsam pilus ostendit.

Rigor omnis incipit cū sensibili quodam frigore. Dorsū autem partes ut potè nervosæ non solum facilius refrigerantur, sed promptius etiam frigus sentiūt. Quò fit meritò ut indè rigores capiant initium, & magis in mulieribus fiāt, quia foemina frigidior natura est & imbecillior. Hinc porrò incipiens rigor excurrit in caput nervorū principium, celerrimè per spinalem medullam facta cōsensione, id est affectionis communicatione: quandoquidem & ipsa non secus ac cerebrum frigida est naturā, & propter substantiæ molliitudinem similiter obnoxia. At verò ex partibus anterioribus rigores non incipiunt, quia calidiores sunt quàm posteriores temperamēto. Cuius rei indicium statuit cutis raritatem, & huius rursus ipsius pilorum multitudinem. De quorum generatione abundè egimus in libris de temperamentis.

L X X.

ΟΙ ὑπὸ τεταταίων ἀλισκόμενοι, ὑπὸ σπασμῶ δ' πάνυτι ἀλίσκοντες· ἢν ἢ ἀλίσκωντες πρότερον, ἢτα ἐπιγίνηται τέταται & παύονται.

Qui quartana corripuntur, non admodum Vide e.
 conuulsionibus tentantur: Si verò prius tenta- Epide. ad
 ti fuerint, superueniente quartana, liberantur. finem.

Quæ propter vacuationem fit conuul-
 sio, acutissima est & perniciosissima: quæ
 verò ob neruofarum partiū repletionē
 accidit (qualis est epileptica) neque acu-
 tissima est, neque perinde periculosa. De
 qua conuulsionis specie Hippoc. in præ-
 sentia meminit. illa enim verba, Tentan-
 tur & Tentari, temporis productionem
 indicant. Hanc ergo conuulsionem fieri
 quartana non solum prohibet, sed etiam
 si fieri occupauerit, solui. Fit porro talis
 conuulsio lentis & pituitosis humoribus
 partes neruosas infarciētibz & obstru-
 entibus. Quibus liberandis cum duplex
 sit comparata ratio, excretio & coctio,
 vtranque habet quartana: excretionem
 quidem vi rigoris (eiusmodi enim con-
 cussio & conuulsio sola potest crassum
 humorem excernere). coctionem verò
 caloris ratione rigorem excipientis.

L X X I.

Ὅσοισι θερμάτα περιέεινται λιγροτάτα
 καὶ σκληρά, αὐτοὶ ἰσχυρώταται καὶ ὁρῶσι
 ἐκείνοι δὲ χαλαρά καὶ ἄραια, ὅτι ἰσχυρὰ
 καὶ ὁρῶσι.

Quibus arida & dura entis obtenditur, fortis

sudore moriuntur: quibus verò laxa & rara,
cum sudore vita defunguntur.

* Philo- Morituris * siquidem squalida, dura,
θῆκῃς τε- sicca, & obtensa cutis est, sine sudore vitā
λευγὰρ ac finiunt: Si cōtrā rara, mollis & laxa, cum
cipit αὐτὶ sudore fato cōcedunt. Prioribus siquidē
τὸ λεπνὸν- vel omninò exhausta est humiditas vel
δαί, ἥτοι ex cute: in aliis verò inest etiam in cute.

πρὸς βίον,

LXXII.

ἢ πρὸς θά-

νατον· εἰ

μὲν τις δὲ

φοβία ἐπὶ

το αὐτοῖς,

πρὸς ὑγί-

αν· εἰ δὲ

δυσφορία,

πρὸς δά-

νατον.

Οἱ ἀεργώδεις δὲ πάντες τι πνευματώδεις εἰσιν.

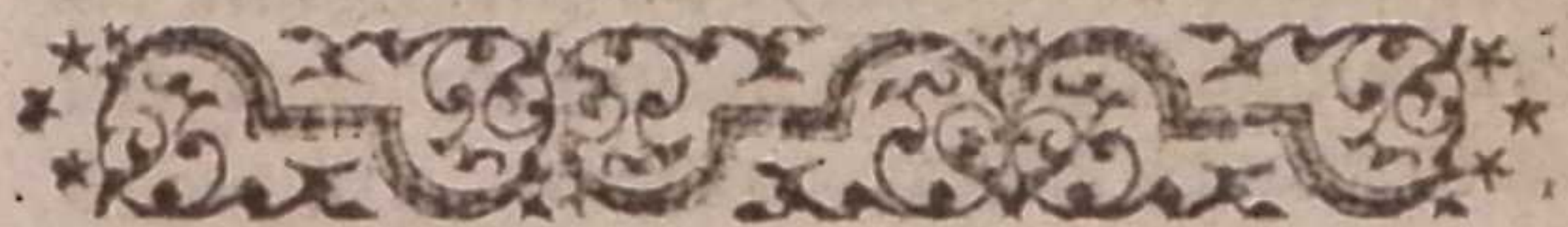
Aeruginosi non admodum ventosi.

Ventosos ab ipso nunc dici putandum

το αὐτοῖς, est, qui in ventre colligunt copiam spiri-
πρὸς ὑγί- tus flatuosi, qui vel per ructus, vel flatus
αν· εἰ δὲ infernè erumpentes excernitur, vel rema-
δυσφορία, net, & cōtinentes partes distendit. Fit au-
πρὸς δά- tem aliās propter atoniam quandam, id
νατον. est virtutis remissionem & imbecillita-
tem partium ipsarum ad ventrē attinen-
tium, aliās propter phlegmaticum hu-
morem & frigidum. Qui itaque sunt ob
pituitosum & frigidum humorem fla-
tuosi, aeruginosis sunt contrarij vt pote
biliosis. Quæ cum ita sint, fit vt & ero
obnoxij nunquàm ventosi fiant, dunta-
xat, secundum abundantis humoris na-
turam. Nam propter partium imbecilli-
tatem possunt aliquando flatus gignere.

Prop

Propterea enim dictioni adiecit, nō admodum, ita perpetuitatem negationis interrumpens, simulque quod dicit ferē fieri ostēdens. Perrarō enim auriginosos iuuenias, qui partium habeant ad ventrem attrinentium imbecillitatem.

G A L E N I I N
A P H O R I S M O S,
*Id est, selectas maximē queratas Hip-
pocratis sententias,*
C O M M E N T A R I V S
S E X T V S,
G V L I E L M O P L A N-
t i o C e n o m a n o i n-
t e r p r e t e.

I.

Ν τῆσι χρόνιαις λευτερίαισι
ἐξυρεγμὴν ἐπιγενομένην καὶ γενε-
μὴν πρότερον, ὅτι μᾶλλον ἀγαθόν.

*In diuturna leuitate intesti-
norum si ruclus acidus superua-
niat qui prius non extiterit, bonū est signum.*

Leenteria (quasi leuitatē intestinoꝝ

H 2

rum dicas) celer est per ventrem, & intestina esculentorum potulentorumque transitus, quo talia deiciuntur qualia fuere denotata. Quod si brevius definire placet, potes dicere coctionis priuationem esse, nulla neque secundum consistentiam, neque secundum colorem, aut odorem, aut ullam aliam omnino qualitatem in ventriculo ciborum mutatione facta. Ita porro morbus hic appellatus est, existimantibus qui primum ipsi talem appellationem imposuerunt, propter internam τὸν ἐντέριον, id est intestinorum superficiei laxitatem fieri, ob quam non amplius ipsa retineant in se contenta cibaria, sed ocysissime præter labi sinant: quasi verò sua, cum secundum naturam habebant, asperitate retinerent. Ego verò cum in aliis multis laudandos eos censeam, qui rebus primum posuerunt nomina, minimè tamē in leenteriae appellatione probare possum, quippè qui ingestos cibos circumplicare & amplecti & constringendo retinere tempore legitimo, posteaque deorsum propellere proprium ventriculi munus esse ignorauerint: & rursum quemadmodum in vesica fit stranguria, cum ipsa scilicet urinae impatiens non expectat donec coaceruetur, sed statim ut mordacè sibi, aut grauè summouet &

reiciit.

reiciit, eodem quoque modo citam per
 vētre[m] cibi potūsque permeationem fieri
 nō intellexerint. Hæ enim sunt omnium
 excretionum cōmunes causæ, quas si illi
 sciuiſſent, qui primi huic morbo læente-
 riæ nomen indiderunt, talem de leuitate
 intestinorum opinionem repudiaſſent, &
 eius loco, totius ventriculi & intestino-
 rum imbecillitatem ſtatuſſent cauſam,
 ob quam partes hæc cibis aſſumptis gra-
 uatæ, à ſe quàm citiſſimè ipſos depellunt
 exiguntque. Poſſe etiam quandoque quo-
 runda[m] humorum mordacitate & acrimo-
 nia in ſuperficie exhulceratis inteſtinis
 accidere hæc affectio, etiam ſi vires ipſo-
 rum nō magnopere laborent. Tum enim
 fuerit neceſſarium, & permeantibus cibis
 partes exhulceratæ dolorem ſentiant, at
 que ideò ipſos deorſum propellant, & à
 ſe ipſis quàm ociſſimè emittāt: quod per
 ſingulas partes dum fit, tanta ſequitur
 tranſitus velocitas, vt cibi nullum coctio-
 nis rudimentum inchoationemve acci-
 piāt. Verum tali læenteriæ mōſus cuius-
 dā inerit ſenſus, in ea verò quæ propter
 vētriculi & intestinorum imbecillitatem
 accidit, citra vllum doloris ſenſum ſiunt
 deiectiones. Cæterum non paruum hoc
 eſt harum læenteriarum diſcrimē. Nam

quæ propter humorû acrimoniã totius
 vëtriculi & intestinorum abrafa fit super
 ficie, siquidem humorû malignitas cessa
 uerit, astringente tum cibo tum potu cu
 ratur citissimè: si vero longiore tempore
 perseueret, in dysenteria, id est intestino
 rû difficultatē transit ac mutatur: quæ ve
 rò propter virtutis retentricis imbecilli
 tatem fit intestinorum læuitas, ab intem
 perie omninò cōciliatur: quæ vel ipsorû
 corporum confirmata est qualitas & qui
 dam contractus iam habitus solutu dif
 ficilis, vel propter humorem aliquem fit
 qui in ventre & intestinis continetur, de
 quorum humorum numero est pituita,
 ob quam ægrotantibus acidi ructus eue
 niunt, quas *ὀξυπυμίας* appellât Græci, qui
 etiam citra pituitæ consortium ventricu
 lo frigidiorē fieri possunt. Et certè cum
 quibusdam lænteris, quæ ex frigidityte
 ortum habent, vnâ inuadūt ructus acidi,
 sed temporis progressu cessant. Nam per
 initia exiguo quodam tempore cibi in
 ventriculo retinentur, procedēte autem
 atque aucto morbo, ne hoc quidē acci
 dit. Vbi igitur in vëtriculo brevis est cibi
 mora, tum quædam veluti fit coctionis
 inchoatio, & propterea eiusdem infelici
 tas & frustratio accidit, apotychia Græcè
 dicta.

dicta. Nos autem à frigida causa profectas coctionis frustrationes ructus acidos gignere didicimus. Vbi autem nullum cibi accipiunt coctionis initium, tum nec vlla ipsorum ab initio fit secundum qualitatem mutatio, & proinde nec ructus acidus, nisi pituita praesertim acida in ventriculo abundet. Propterea non simpliciter Hippocr. in laetate intestinorum acidum ructum dixit signum esse bonum, sed in diuturna addidit: quippe quia cum incipiente, ut dictum est, saepe una accedit ructus acidus. Deinde qui prius, inquit, non extiterit. Quae enim à pituita ventriculum refrigerante fit intestinorum laetitas, una secum semper habet coniunctam oxyregmiam tanquam symptoma quoddam. Cum ea igitur intestinorum laetate, quae neque etiamnum incipit, neque à pituita fit, coniuncta non est oxyregmia: quae si aliquando tandem interueniat, tantisper iam cibum in ventriculo retineri donec mutationis principium accipiat, simulque suorum operum naturam reminisci significabit. Atque mihi haecenus abunde ut arbitror, expletum est expositoris munus. Eorum verò quae diximus capita si quis scienter certoque discere velit, in commentatione de naturalibus facul

tatibus non paucas demonstrationes de
ventriculi virtutibus, & in lib. de sympto-
matum causis omnium quæ celeriter ex-
cernuntur explicatas causas habet. Quo-
niam verò Erasistratus secundo de ven-
triculo superiorum medicorum auctori-
tatem e mentitus est, & de lænteria no-
tionem turbavit confunditque, non abs re
fore visum est pauca superioribus addere,
ac primum ipsius Erasistrati verba tran-
scribere, quæ habent hunc in modum, De
lænteria appellata dicendum esse vide-
tur. Superiores enim medici intestinorum
affectum in tres partes diuiserunt, lænte-
riam, dysenteriam, & tenasmodum, quæ assiduè
læcessens est egerendi cupiditas inani-
s. Atque ex his nonnulli in ipsis excretis
differentias morbi spectantes dicunt, Si
ex ventre sanguinolenta & mucosa pro-
deat, is affectus dysenteria appellatur. Si
verò quæ excernuntur, cruda & coctionis
expertia fuerint, & sanguinolentis & mu-
cosis permixta, lænteria vocatur. Cum
verò biliosa permixta sanguinolentis &
mucosis subeunt, tenasmodus dicitur. Hæc
Erasistratus, quam secutus opinionem
nescio, ut crudis excrementis mucosa &
sanguinolenta adderet. Hoc enim nullus
fecit, neque eorum qui eadē tempesta-
te fue

te fuerunt clarissimi & præstâtissimi me-
dici, vt Philotimus, Herophilus, Eu-
demus: neque eorum qui eam ætatem
sunt secuti vsque ad recetiores istos qui
Archigenis temporibus extiterunt. Sed
nec quod ipse dicit, medicorum superio-
rum, hoc est eorum qui ante Erasistrati
seculum fuerunt, vllus affirmavit. Diocles
siquidem in libr. de causâ morborum cu-
ratione in hanc sententiam scribit, Ter-
tium morbi genus ferè dysenteriam ex-
cipit: vocatur autem lænteria, quam hu-
mida & spumâs crudâque & multa deie-
ctio sequitur statim postquàm comestum
est & bibitum. Praxagoras verò secundo
de signis comitantibus inquit, Intestino-
rum læuitate laborantibus, quia lubrica
sunt intestina, imprimisq; ieiunum, citò
cibaria deiici est necesse. Præterea Praxa-
goras deinceps scribit, Cibaria quæ ci-
tò permeant, omninò cruda esse oport-
tere: quod peculiare maximèque huius
affectionis est proprium, in celeri trāsitu
statuēs, quod verò coctionis expertes &
crudi cibi permaneāt, hoc vnū habens in
numero eorum quæ necessariò conse-
quuntur. Neque enim quia omnino cru-
di permanent, ideò citò deiiciuntur: sed
quia confestim excernuntur, nullam pro

pterea coctionē nanciscuntur. Quæ causa est quamobrem tūm nos, tūm alij medici complures lænteriam definiamus citam esse ciborum peruationem, nullam prorsus coctionem habentium. Sic de ipsa veteres quoque medici sentire videntur. Nam & libro de morbis, siue is liber Hipp. sit, siue Polybi eius discipuli, hæc de læuore intestinorū scripta inueniuntur, Cibaria deiiciuntur incorrupta, humida, nullum dolorem facientia: corpus verò extenuatur. nimirū hisce viris fuit consuetudo iam olim recepta appellandi incorrupta, quæ nos cruda & coctionis expertia vocamus. In libro quoq; de victu salubri inscripto, qui & ipse Hippocrati ascribitur (licet non desint qui adulterinum censeant, nonnullis ad Aristonem, aliis ad Philistionem, quibusdā ad Pherecydem referentibus) scribuntur hæc verba: Hæc nonnulli patiuntur, cibus eis deiicitur humidus, non coctus, non propter morbum, verbi gratia lænteriam, neque aliquem ipsis adfert dolorem. Atque hi quidem viri omnes sunt Erasistrato antiquiores, sexcentique alij vt dixi, tum qui Erasistrati ætate floruerunt, tūm qui post eum fuerunt, in eandem omnes sententiam de læuitate intestinorum

finorum scripserunt. Quare quid Erasistrato in mentē venerit nescio, ut de maioribus mentiretur, dum in læuitate intestinorum sanguinolenta & mucosa cibis nō coctis permisceri veterum sententiam esse dicit.

I I.

Οἱσι ῥῖναι ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγρότερη, ὑγιαίνουσι νοσηρότερον· οἱσι δὲ τὰν ῥῖνα, ὑγρύτερον.

Quibus nares humidiores natura, & genitura humidior, ἢ minus prospera valetudinis fruuntur: Quibus verò hisce contraria adsunt, salubrius degunt.

Siccioribus natura temperationibus nullum omninò è cerebro per nares manifestum aut sensibile excrementum effluit, sicuti neque per cutem sudor: sed quæ medicis ἀλλὰ διαπνοὴ dicitur, id est cutis perspiratio sensum fugiens, attenuata excremēta vaporis instar vacuat. Humidioribus verò naturis sensibilia sunt excremēta, cerebri præsertim, quia frigidius naturā est. Quibus ipsis naturis genituram quoque, hoc est genitale semen, frigidiorē esse affirmat, quemadmodum siccioribus aquosa humiditate exhausta tum crassius, tum siccius semen adesse solet. Qui igitur humidiorē
sunt

sunt siue solo cerebro, siue toto etiā corpore, inculpabilem illam & inoffensam vitæ salubritatem habere nequeunt, sed frequentibus catarrhis, leui quapiam occasione ortis, infestantur. Quod si per palatum ipsis deorsum redundans feratur humor, malè partes subiectæ afficiantur & grauitè offendantur est necesse, fauces verbi gratia, guttur, aspera arteria, pulmo, stomachus, & venter. Vnde & tussis ipsis, & dyspnœas, id est spirandi difficultates, anginas, cruditates, diarrhœas, id est alui profusiones, interdum etiam dysenterias, quū scilicet destillans humor fuerit quodam modo falsior, accidere est necesse. Porro de his ipsis egit in lib. de aëre, aquis & regionibus, & in lib. de morbis & affectibus.

I I I.

EN τῆσι μακρῆσι δυσεντέρισι καὶ ἀποστί-
τιδι, κακὸν, καὶ ἐν πυρρῇ λέανῳ.

In longis intestinorum difficultatibus cibi fastidium malum, & cum febre peius.

Difficultates intestinorum, id est dysenteria, exulcerationes sunt intestinorum ab humoribus acris factæ. Quippe initio abraditur eorum superficies externa: deinde temporis spatio profundiora, & putria ferè habēt vlcera: quo maxime

mè tempore ventriculi per cōsensum affecti labefactatur coctio. qua noxa latius serpente & semper magis magisque sursum euecta, simul ut ventriculi os vnà est affectū, apofitū fiūt, id est anorecti, qua si fastidiosos cibi & inappetentes dicas. Nam per initia etiā interdū cibum auersantur propter defluētes ab hepate ichores, id est putres & tenues humores, à quibus intestina abradi dicebam⁹, præsertim si hi picrocholi, id est calidi & biliosi, fuerint. ipsorum nanq; pars supernatans ad os ventriculi effertur. Longis verò intestinorum difficultatibus postquā hoc symptoma superuenerit, quandam iam per consensum mortificationē vētriculo aduenisse indicat, qua aboleri prorsus necesse est appetētiam, opus ad vitam necessarium. Quòd si vnà cum appetentiæ deiectione febris insuper intestinorū difficultati accesserit, ex duabus altera, vel aliqua vlcerū putredo, vel magna inflāmaria adest. atque ita, ut dictum est, toto per cōsensum vētre affecto, perniciosè se habent ægroti.

T

I I I I.

Ἀ περιμάδῃ ἡρὰ ἑλπία, κακοήδεια.

Circunglabra vlcera, maligna.

Cum pilos à circunciectis vlceri par-

cibus

tibus defluere, vel cutē squamulas è summa parte amittere videris, scire potes iis qui ita habeant, prauos humores in partem adfluere, qui vehementer vlcus rodunt. Neq; enim certē pilorum radices corrumpere possunt, & ulceratū locum non prohibere cicatrice obduci.

V.

Τὸν δὲ πόρον καὶ ἐν πλοῦσι, καὶ ἐν σήδεσι, καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοις ἢ μὲν διαφέρωσι, καὶ ἄμα δὴ τῶν.

Doloribus lateris, & pectoris, ceterarumq; partium an agri multum differāt, discendū est.

Animaduertere oportet non modò locū dolentem, qualis sit, sed magnitudo etiam doloris in eo quāta sit exquirēda. Quæ res tum ad loci affecti dignotionē, tum ad prælagitionē eorum quæ agrotō sunt euentura, tum præterea ad curationis inuentionem multo est vtilissima. Siquidem in latere cum magnus vrget dolor, primū is esse non potest, quin membrana costas succingēs patiatur: secundò non vacat periculo: deinde maio-

*gndo in ple-*re etiā indiget curatione. Nam si ad clauiculae uenē uicula dolor ascendat, sectione venę sectione, et vtēdū erit, si ad hypochondria declinet, *gndo purgat* purgationi locus erit: quemadmodū in lib. de vict. ratione in morbis acutis ipse met

met docuit. Si verò mediocris fuerit dolor, nec pungens, (qualis in membrana erat succingente) nec ad claviculam aut hypochondrium pertineat, tū ipse affectus costarum carnosus partibus fieri potest, atque ideò neque periculosus fuerit, neq; magno auxilio indiguerit. Sic etiā in singulis aliis partibus doloris spectanda est magnitudo, veluti in renib⁹ si fortè carnosae eorum pars inflammationem sustineat, dolor grauis erit: quemadmodum ipse in Epidemiis tradidit, ita cum dolorem appellans, qui veluti ponderis cuiusdā affecto loco impositi sensum infert. aliæ verò renum partes si afficiantur, acutus dolor cruciabit. alias partes dico, tunicam renes obtegētem, cauitatem internam, & in hanc penetrantes & traiectas tum arterias tum venas, & præterea meatuū vrinariorū (*ὀρητῆρας* appellant) exortus. Sic etiam in iocino re res habet. Nam parte eius carnosae inflammata, grauis dolor sentitur: tunica verò ambiente aut vasis inflammationem patientibus, acutus vexat. Atque ipsius doloris acuti indicationē nobis adfert maior minorve efficientis causæ qualitas. Biliosus siquidem & acris humor dolorem intrēdit, ut & spiritus flatuosus exitum non habens:

remittit

*in pleuritide
doloris nec
vere scitis,
nec purgatio
conuenit*

remittit pituitosus. Nec verò solū qualitatis cuiuspiā magnitudo nobis aliquā dat doloris significationē, sed etiā quantitatis. Intēditur enim cuiusvis causæ efficientis actio, eius aucta substantia. Si itaque Hipp. quia cuiusque doloris magnitudinem considerandā esse vellet, aphorismum scripsit, satis multis ipsius vsum exposuisse videri possimus. Si verò non magnitudinem solū dolorum spectandam esse, sed generalius quiddā & velut vniuersalius indicās, omnes aliquo certē numero habendas dolorum differētias, animaduvertere & considerare oportere dicit, multo utiq; maiorē ex ipso utilitatem sumus percepturi. Erit enim oratio huiuscemodi, Non simpliciter partium dolorem considerare, neque eādem esse in omnibus affectionē arbitrari oportet: ut si exempli gratia antea quidē Dioni, postea verò Theoni latus doluerit, eodē propterea modo utrūque habere existimandum est, sed permultūne inter se differant, an quodammodo sint similes cognoscendū. Id verò sit ex duobus manifestum, doloris tum specie tum vehementia. Ex specie, si pungēs, si distēdens, aut torporem conciliās, aut cum oneris phantasia grauis, aut aliquo veluti lanci-

nante, aut erodente, aut pertundente, si
 continuus aut cū intermissione, si æqua-
 bilis aut inequabilis fuerit. Secū dū vehe-
 mentiā etiā, qui vehemētior remissiōr-
 ve sit spectare oportet, quæ paulò supra
 secundum magnitudinē in doloribus di-
 cebatur differentia. Solent enim medici
 perverbi abusione quicquid vehemētius
 est appellare maius, etsi id non quantū,
 sed quale existat. Paruā enim aut magnā,
 aut mediocrē febrem appellitandi nul-
 lum faciunt finem, quæ suā tamen habet
 in calore essentiam. Quare mirum videri
 non debet, si dolorem etiam vehemētio-
 rem, maiorem vocitent, multo que minus
 dignū admiratione, si quæ speciebus se-
 parata sunt, eā inter se multū differre
 dicātur: vt si dolorem qui pōderis cuius-
 dam speciem & phantasiā refert ab eo
 qui lancinare & pertundere partem, aut
 aliud quidpiā ex iis quæ suprā dicta sunt
 facere videtur, diuersum esse dixeris.

V I.

TΑ νεφροῖσι καὶ ὑγρὴ ἐκείσῃ καὶ τὰ πλεονεκτήματα
 ἀλγύματα ὁρῶντες ὑγιάζεται τοῖσι
 πρεσβύται.

*Renum & vesicæ vitia in senibus difficul-
 ter curantur.*

Renum & vesicæ affectus in senibus

vix sanantur, id est multo negotio & longo tempore. Nam earum partium actio irrequieta est, & munus nunquam otiosum, quiete autem opus est, si quid sanari debeat. Ad hec excrementum per eas vacuandum, acre est, quod irritandi siue vlceris siue inflammationis, siue alterius cuiuspiam affectionis in ipsis consistentis vim habet. Multo vero difficilius sanantur in senibus vesicæ affectus, quoniam alij etiam morbi omnes præcipueq; longi in ipsis vix medelâ admittunt. Tales enim senes ad mortem usq; comitari supra dixit.

V I I.

ΤΑ ἀλγύματ' αὐτὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν μέτιστα, καὶ ἥϊον τὰ ἰσχυρότερα.

Dolores ventris sublimis, leuiore: non sublimis, fortiores.

Sublimes nunc accipere oportet, non secundum corporis longitudinem, sed profunditatē. Eos autem discriminat in ventris regione peritonæum, ita ut qui in partibus hoc elatioribus fiunt, sublimes vocetur, qui vero in partibus huic subiacentibus, hoc est intestinis ipsis, atq; ventriculo, & alto corpore consistunt, non sublimes dicantur. Porro liquet tales dolores meritò Hippo. fortiores appellasse.

V I I I.

VIII.

Tοῖσιρ ὁδρωπικῶσι τὰ γινόμενα ἔλκυσ
ἐν τῷ σώματι, ὅ κινδύνος ὑγιάνει.

Aqua inter cutem laborantibus exorta in corpore vlcera non facile sanantur.

Ipsemet libro de vlceribus, non prius vlcus ad cicatricē perducī docuit, quā fit exactē exiccatū. * Hoc autem in hydropicis ob nimia humiditatis copiam facile fieri non potest.

IX.

Tα πλατεια θενθιματτα ὁ πανυτικυνο-
μωδεια.

Late pustulae non admodum pruriginosae.

Quemadmodū tubercula omnia duplici differentia constant. quaedam enim fastigiantur in acutum & sublimia existunt, quaedam funduntur latius & ampliorem locum occupant, non tamen in altum tolluntur: sic pustulae nonnullae sublimes acuminantur, aliae humiles late sparguntur. Elatiora autem & acutiora tubercula, ut & pustulae, ab humore sunt calidiorē, humiliora autē à * frigidiorē. Quo fit ut duplicem ob causam late pustulae non admodum pruriant. Cutis enim perspiratu vaporat in latitudinē extensa, & efficientem humorem obtinent minus acrem.

* Hydropicis inest humiditas instrumenta-
lis, & siccitas

similari-
tis nimia

Utraque
autē unitatem
dat.

* Pustulae
aliqui frigida, pruriginosae
calidiorē & sicciorē
ne calida
& acris
nadir, unde
de pruriginis
etiam
est.

X.

Κεφαλὴν πονέοντι καὶ περιδιωέοντι,
 πύον ἢ ὕδωρ ἢ αἷμα ῥυῖν κατὰ τὰς ῥί-
 νας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει
 τὸν πόνον.

Capite dolenti & vehementer laboranti, pus
 vel aqua, vel sanguis per nares, aut os, aut au-
 res effluens morbum soluit.

Sic de aliis etiam multis demonstra-
 uimus pronuntiare Hippocratem: qui-
 bus nisi diligenter animum aduertas, vi-
 deatur quod ab ipso dicitur solū & vni-
 cum esse affectionis propositæ remediū,
 alius tan- aliud verò esse nullum. Verū ipse non
 sum ponit hoc solū esse dicit: sed simpliciter quòd
 hac doloris pus vel aqua per aures aut nares effluēs
 capitis re- morbum soluit. Quòd si ordine inuerso
 media. Cō- dixisset, quemadmodum ego nunc feci,
 muni enim dictio reprehensione vacasset. * Nam si
 materia purgatione vel propter inflammationē, vel crudorū
 & sectione humorum copiam in capite collectam
 vena va- fieri dolorem contigerit, tunc in flamma
 auatur, tione suppurata, aut excreto humore,
 qua vniuer morbi fiet solutio: Si verò vel propter
 falsa sunt spiritū flatuosum, vel sanguinis plenitu-
 remedia cō dinem, vel mordacē bilem, vel denique
 dinēs verò ab intemperie dolor contractus fuerit,
 & commun per alia sanabitur remedia.
 & a topicis
 auxilijs.

X I.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσι, αἱμορροΐδες ἐπιγινέμεναι ἀγαθόν.

Melancholicis & nephriticis hæmorrhoides superuenientes, bono sunt.

Non vacuationis ratione solum, sed ipsa etiam humoris vacuandi qualitate eiusmodi affectus hæmorrhoides sanant. Hæ enim crassum sanguinem profunde-
re solent humoris melancholici plenum, talem in sanguine vim obtinentis, qualem in vinis fæx habet. Quare nihil mirum & melancholiam & nephritim per hæmorrhoidas curari, utpotè quæ sanguinis veluti fæcem vacuare soleant.

X I I.

Αἱμορροΐδες ἰκδέντι χρόνιος, ἢν μὴ μία φυλαχθῇ, λίνδιον & ὕδρωπα ἐπιγινέμεναι, ἢ φθίσιν.

Diuturnas curanti hæmorrhoidas nisi una quæpiam seruetur, periculum aquæ inter cutem vel tabis impendet.

Hæmorrhoidas citari est impossibile, quin propter sanguinis multitudinem & crassitudinem ora quædā venarum aperiantur, iocinore in ipsas fæculentum & melancholicum sanguinem reiiciente. Si quis igitur hanc ipsi viā præcluserit, tum scirrhum ipsum effecerit, tum multum

dine & crassitie grauato calorem in ipso
extinxerit. Simile enim quiddā fit, quale
flamme externæ accidere videmus, cum
multa temerè ligna congesta ignem suf-
focant & extingūt. Si itaque natiuo calō
re generatur sanguis, ipso extincto non
amplius generandum fore constat. At ve-
rò aqua inter cutem, sanguinis fit genera-
tione frustrata. Et si quandoque iecur
plenitudinē in pulmonis venas queat, p-
trudere, vase inibi rupto tabidi euadunt.
Ratione igitur optima vnā esse seruandā
hæmorrhoidē consulit, vt per hanc scili-
cet feculēta iocinoris cacochymia vacua-
ri possit, in iis præsertim quibus longo
tēpore per tales venas excerni cōsuevit.

X I I I.

Υπὸ πυχμῶ ἐχομένῳ πτέρμοι ἐπιγενόμενοι
λύσει τ' αὐγμῶν.

*Singultu fatigante, sternutatio superueniēs
liberat.*

Quemadmodum ipse conuulsionem à
plenitudine & vacuatione fieri dicebat,
ita singultū quoq; accidere putat. Cum
igitur à plenitudine fit (fere autē ita fit)
violento opus est motu, vt veluti veste
quopiam emotæ humiditates ipsum effi-
cientes perspiratu discutiantur & vacue-
ant. Hoc autem sternutatio efficit. Eos ve-

rò singultus qui propter inanitionem raro fiunt, sternutamentū non sanat. Quòd autem ob plenitudinem singultus frequenter fiant, argumēto sunt pueri, cum se supra modum repleuerint crebrò singultientes. Porro frigus & perfrigeratio quia nervosa corpora omnia ægrè perspirabilia reddit, ut hæc repleantur est in causa, atq; ideò singultus seu palpitatio quædam ipsis accidit.

X I I I I.

Υπὸ ὕδατος ἐχομένη, κατὰ τὰς φλέβας ἐς πλὴν κοιλίην ὕδατος ῥύεσθαι.

Hydrope detento, si aqua è venis in ventrem confluxerit, soluitur morbus.

Hoc etiam vnum est exemplū earum vacuationum, quæ spōtè & utiliter fiunt. Spontaneas autem dicimus, nō quæ sine causa, sed sine opera nostra fiunt. Si enim exhibito medicamēto hydragogo, id est aquas ducēte, talis facta fuerit vacuatio, non iam spontinam appellaturi sumus.

X V.

Υπὸ διαρροίας ἐχομένη μακρῆς, ἀπὸ τῶν τομάτων ἐμεσθαι ἐπιγενέμεν, ἢ τῶν διαρροίων.

Longo alui profluvio laboranti spontè vomitus superveniens, morbum solvit.

Et hoc etiam exemplum est eorū quę rectē à natura gerūtur, quod vtique medicum imitari oportet. Eius autem utilitas, reuulsionis ratione æstimatur.

X V I.

Υπὸ πleuritidis ἢ πνευμονίας
ἐχομένη διαρροία ἐπιγενομένη, κακὴν.

Pleuritide aut peripneumonia detento diarrhoea interueniens, malum.

Ad partes affectas non temere & simpliciter alię compati solent, sed cum forti affectu detinentur. Hac itaque ratione iecore grauter patiente, singultus quidē accidit compatiente stomacho: tussis aut & spirandi difficultas, per cōsensum affectis instrumentis respirationi destinatis. Sic etiam rursum instrumentis respirationi seruiētibus magnōpere & grauter affectis hepar cōpatitur: & hoc ipsum manifestō ostendit Hippocra. cum non simpliciter dixit in pleuritide aut peripneumonia citatam aluum & solutā, malum esse signū, sed adiecit detento, quasi habito & talibus morbis vexato diceret diarrhoeam superuenientem signum esse malum, quoniam iis qui ita se habēt profluuium alui accidere solet, iecore non amplius ad se attrahere alimentum, neque probē in sanguinem conuertere valente,

& ventriculo etiam interdum ipsum cor-
rumpente. Moderatæ tamē pleuritidi &
peripneumoniæ superueniens alui solu-
tio potest aliquādo prodesse vacationis
ergò, multòque magis postquam coctio-
nis signa apparuerint in morbis, neq; ti-
mor adest, sed morbi periculo vacat. Cō-
muniter autē in iis & aliis omnibus que
similiter efferūtur, exceptionis huius me-
minisse oportet, dūmodò nulla alia ex-
temporali & manifesta occasione accide-
rit eiusmodi symptoma, veluti si nunc
diarrhœa ex cibo aut potu aliquo sit or-
ta: sed morbi ratione interuenerit. Nam
quæ alia ex causa & non vi morbi eue-
niunt, ipsius ingeniū & morē significare
non possunt: siquidē signū in aliquo cum
re significata coniunctum esse oportet.

X V I I.

Οφθαλμία ὄντα ὑπὲρ διαρροίας λευκῶν καὶ
αἵματός.

*Ophthalmia laborantem alui profluvio cor-
ripi, bonum.*

Hoc non tanquā bonum ophthalmia
laborantibus signum, sed ut causa ab eo
dicitur, quia scilicet humorum redūdan-
tia simul vacuetur, & ad inferiora reuel-
latur. Quod vnum ipsi quoque exemplū
est eorum quæ spontē & utiliter vacuan-

tur, & quæ medicum imitari conuenit.
Nimirum ita omnes faciunt, aluum, cum
ophthalmia laboratur, clysteriis & pur-
gationibus subducentes.

XVIIII.

Κυστι διακοπέντι· ἢ ἐγκέφαλου, ἢ καρδίας
ἢ φρένας, ἢ τῆς ἐν ἱερώ τῆς λεπτοῦς, ἢ κοί-
της, ἢ ἡπατος, θάνατος ἐστίν.

*Pertusa perfectaue vesica, cerebro, corde, se-
pto transuerso. tenui quopiam intestino, ven-
triculo, iecore, lethale est.*

Nomen lethale, tum in aliis scriptis,
tum hoc ipso libro sæpè de iis qui ex ne-
cessitate, & sæpe de iis qui ferè moreren-
tur vsurpasse videtur. Quare incertum
nunc est, vtrum secuturam omninò mor-
tem altius hisce partibus diuisis velit in-
nuere, an in quibusdam hominem qui-
dem seruari, sed rarò contingat. Quòd
itaque cordis vulnus mortem necessariò
adferat, vnum est ex iis quæ in confesso
sunt apud omnes: non tamen in aliis con-
fessum est & manifestum quòd vulnus o-
mne ineuitabilem adferat mortem, sed
duntaxat illud quod magnum est & pro-
fundum: cuiusmodi significari verisimile
est per participiū pertusa: vt tota vesicæ
tunica vsque ad capacitatē internam di-
uisa perfectaue, atque aliorum vnum-
quodque

quodque similiter diuifum intelligatur. In vesica ergo confessa manifesta que res est, tale scilicet vulnus non vniri aut coalescere, vt nec in parte etiam septi transuersi neruosa, & intestinis tenuibus. De ventriculo verò dubitatur. Nam quosdā qui in eo vulnerati fuissent aiūt aliquando, sed rarò fuisse persanatos. At verò nō vulnus solū profundū in iecoris fibris acceptum, sed fibram etiam abscissam sanātam fuisse dicūt. Sed & ipsi in libro de vulneribus exitiosis inscripto, ex his nōnulla curare eius libri auctorem aggredi legimus. Quod verò eorum diacope, id est profundior scissura inglutinata maneat, in corde quidem & septo transuerso fit ob perpetuum eorum motum: in vesica verò, quia neruosa, tenuis & exanguis ipsa exilit. Nam ipsius collum quia carnosum est, quotidie sanari videmus in lithotomis, id est per incisionem extrahendis à vesica calculis. Hepar verò si fauciatur, vulnerationes habet hæmorrhagicas, id est copiosum profundentes sanguinem: atque idcirco prius moriuntur qui ita sunt vulnerati, quā vulnere conglutinari queant. ita dixi, vt perfectā venam esse intelligatur. Quare nec q̄ profunda iecoris vulnera curasse se, nec qui fibras, id est

id est lobos abstulisse dicunt, videntur veritati cōsentanea dicere. Vulneratum verò cerebrū sanari sæpè vidimus, semelque Smyrnæ Ionix viuentē adhuc Pelope præceptore, vulnere axiologo, id est maiusculo existente. Verūm id ex iis est quæ rarissimè eueniūt: Illud verò verum & indubitatum, magnas vulnerationes, quales Hip. diacopas appellare videtur, adferre mortem: quæ tamē aliquatenus in ipsius ventriculos penetrant sauciationes, omnium consensu sunt mortifera. Tenuium verò intestinorum cum omnium, tum ventriculi multo magis natura non parum carnosæ habet substantiæ, atq; ideò summa parte vulnerata sæpè glutinantur: tota verò ad cauitatem vsque internam diuisa, rarissimè. Hoc autem mea quidem sententia non propter eorum substantiam, sed quia medicamentum ipsis vt externis partibus imponere non possumus, accidere videtur. Quapropter per assumpta vulneratum ventriculum auctor libri de vulneribus exitialibus inscripti, siue Hippocra. is fuerit, siue alius quispiam, curare aggreditur.

X I X.

Eπὶ τῇ διακοπῇ ὁ στήθερ, ἢ χόνδρῳ, ἢ σπύρον, ἢ γνάθῳ τὸ λεπτόν, ἢ ἀνδροποδίῳ, ὅτε αἰσθάνηται.

αὐξήται, ἢ τε σὺνμψύεται.

Perfectum os, aut cartilago, aut nervus, aut
gene tenuis particula, aut praputium, neque
augetur, neque coalescit.

Per augeri verbum, talem aliquam ge-
nerari substantiā intelligit, qualis est par-
tis diuise, sicuti in cauis vlceribus caro
succrescere apparet: Per coalescere au-
tem, corporis diuisi labra inter se cōglu-
tinari. Iam verò quòd neq; cartilago, ne-
que os regenerentur confessa res est: an
verò glutinentur nonnulli dubitant. In-
quunt enim videri manifestò ossa fracta
glutinari. Hi verò opinione longè fallun-
tur, idque doceri possunt in iis animanti-
bus, in quibus rupta ossa poro fuerūt fir-
mata. Hæc enim si quis viua aut mortua
dissecta contempletur, manifestò partes
ossium separatas, poro* quodam veluti * Porus in
vinculo circumiecto constrictas esse com-
periet, quas si abraferit, fracture profun-
dum apparebit non glutinatum. Sic igi-
tur de his quæ retulimus ambigunt, qui-
dam augeri affirmantes, non tamen coa-
lescere: nonnulli verò etiam coalescere,
sed rarò. Quæ itaque exedendo vlcerata
sunt, augeri postulant, nec vllum vidi qui
ita affectus esset, cui non re-genita sit ca-
ro. Glutinari autem desyderant ea quæ
diuisa

osse, ut circa
fracturam
ita.

diuisa sunt & nō perfecta. Hæc enim inter se differūt, quia perfecta diuisionem habent vsque ad extremum peruadentem: quæ quidem nunc Hippo. vniri negat, non ob id tantum quia neruosa sunt & tenuia, sed quia cum eo quòd tali sunt natura prædita, vulneris labra à se inuicem distant non parum.

X X.

HN ἐς πλὴν κοιλίην αἷμα ἐκχυθῆ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη ἐκπυκθῆναι.

Si in ventrē sanguis præter naturam effusus fuerit, is suppuret necesse est.

Quidā sine articulo ἐς κοιλίαν scribunt, omnem volentes significari cavitatē: quibus suffragatur ab Hipp. præter naturam additum: per quā adiectionē tale quid ostendere videtur, Si quando sanguis ē proprio conceptaculo in aliam quamuis cavitatem exciderit, vt sanguis permaneat fieri omninò nequit. Ita enim in phlegmonis, & contusionibus quas ἐκχυμώσεις appellant Græci, fieri videtur, in illis quidē minutatim disperso sanguine in eas musculorū cavitates quas sola ratione contemplari possumus: in contusionibus verò sanguine in ea spatia effuso, quæ vasa circumstāt. Porro suppurare verbum nō recte dictum est, vt potè vnicam

in sanguine mutationē significans. Quare ipsius latius extenso significatu, ad omnem sanguinis corruptelam nonnulli transferunt, atque ita nunc accipiendum esse dicunt. Sic enim fieri videtur, siquidē q̄ ex loco naturali emanavit sanguis nō permanebit, sed aliās suppurabit, aliās liuescet, aliās in grumos concresecet, maximē cum in magnam exciderit capacitatem prater naturam.

X X I.

T Οἱ σι μαινομενῶσι τινες τῶν ἢ αἰμορροΐδων ἐπιγενομένων, τ' μαινὺνς λύσις.

Insanis si varices, vel hemorrhoides superuerint, insania solutio.

Hoc loco insaniam, propriē melācholiā, non à bile furorem appellat. Est autem varix venarum quę in cruribus & femorib⁹ habetur dilatatio, à crasso & melācholico humore facta. Natura em̄ humores insaniam cōmittentes, maximē si melancholici fuerint & crassi, ad partes ignobiles protrudēte, dictarum sequitur affectionū generatio, & insaniæ solutio.

X X I I.

O Κόσα ῥήγματα ἐκ τοῦ νῶτος ἐς τὰς ἀγκῶνας καὶ αὐτὰράς, φλεβοτομία λύει.

Ruptiones, quę ex dorso ad cubitum descendunt, vena sectio soluit.

Melius

Melius quidam scribunt, Dolores qui. Nam ruptionem ipsam descendere unū ex iis est quæ fieri omninò nequeunt. siquidē diuulsa & rupta musculi parte carnosā, fit ruptio: quippè interdū in ipsum ruptionis locum sanguis manifestò colligivideretur, cui ipsa cōparata est digerēdo curatio. Reliqui verò dorsi dolores locū mutantes, ex defluente humore fiūt, aliquādo solo, magna verò ex parte crassum & flatuosum spiritum coniunctū habente: quem humorem excipere & vacuare oportet secta in cubito vena, cū eò fluere videbitur. Est enim eius præceptū, pro momento & nutu humorum vacuationes faciēdas esse: quod indicant hæc verba, ducendum quò vergunt per loca opportuna. Quòd si de ruptis ipsi sermo est habitus, dolores per consensum & sympathiam factos exaudiēdum est dici ab ipso in cubitos descendere, nō ipsam carnosæ partis diuisionem. Et certè talibus utilis esse potest venæ sectio, communi vacuationis ratione.

X X I I I.

HN φόβος ἢ ἀνθυμία πολὺν χρόνον διατελεῖ, μελαγχολικὸν τὸ τοῖστον.

Si metus atque mæstitia longo tempore perseverent, melancholicum est signum.

Si

Si quis nō manifesta de causa metuat,
aut mœstus sit, atræ bilis sunt manifesta
symptomata, maximè si longum tempus
perseuerauerint. Propter causam tamen
manifestam orta si sint, & deindè persi-
stant diu, insaniam significare scias velim.
Nam multi iam mania corripiti visi sunt,
quæ ab excādescencia, aut ira, aut mœsti-
tia principiū sumpserat: ipso scilicet cor-
pore per id tēporis habili & idoneo ad
tales suscipiendas affectiones existente.

XXIII.

EΝτέρων ἢ διακοπὴ τῶν λεπτῶν τι, ὃ εὖ με-
θύεται.

*Si quod gracile intestinum perfectum sit, non
coalescit.*

Idem paulò antè dixerat eo aphorif-
mo cuius. initiū, Vesica pertusa, cerebro.
Non itaque video quam obrè nunc fru-
strà repetatur. quod & in aliis quibusdā
aphorismis factū esse certò scimus, quos
expungere foret melius.

XXV.

Eρυσιπέλας ἔξωθεν εἰς τὴν περὶ ἀγα-
θόν· εἰσωθεν ἢ ἔξω ἀγαθόν.

*Erysipelas foris intrò conuerti, malum: in-
tus verò foras existere, bonum.*

Non erysipelas solū, sed & alium
quemcunque affectum ex profundis &

principibus partibus ad cutē traduci, & bonum signum, & bonam causam esse existimandum est: Contrā verò ad internas & profundas corporis partes remigrare, malū. Sed & alia multa hoc lib. Hipp. similiter efferre visus est, quædam veluti vniuersalium sententiarū & præceptionum exempla, à quibus euidentiorē rei euentus experientiam habere possimus. Eiusmodi enim esse debent exempla.

X X V. 1.

Ο κόσσοισιν ἀνὲν τῆς τοῦ πυρετοῦ γένεως, παρακοπὴν δόξ.

*In febribus
ardentibus
tremorē de-
lirium fe-
re excipit,
tandēque
mors.*

*Quibus in febribus ardentibus tremores fiūt,
delirio soluantur.*

Siue Hippocra. ipse tales aphorismos scripsit, qui sint veluti quædam generaliorum & vniuersaliorum documentorum exempla, siue alij addiderunt, id exquirēdum aliis relinquētes, in ipsis illud tantum obseruabimus quod etiā antea dictum est, & nunc in febre ardente repetetur. Nā huius febris causæ effectrices in venoso genere consistentes, vbi in nervos translatae fuerint, primariò tremores faciunt, per cōsensum verò affecto neruorum principio, etiā deliria inuehunt. Quemadmodum igitur in febre ardente translatio fit, sic & in omni alia febre

febre fieri potest. Et denique ex arteriis & venis in nervos, & contrà ex nervis in arterias & venas noxiorum humorum translatio fieri potest. Porro non exactè locutus est, cum febrem ardentem dixit à delirio solui. Ea enim Hippocrati constructionem constitutionémve eorum quibus supervenerint, solvere dicuntur, quæ hominem perfectè persanant, non quæ aliam affectionem generant, priore nihilominus periculosam.

XXVII.

Ο κέσσοι ἐμπυοὶ ἢ ὑδρωπικοὶ λαίοντες ἢ τέμνοντες, ἐκρύνονται το πύς, καὶ τὸ ὑδαρ, ἀδρόσ, πάντως ἀπέλλυται.

Quicumque empyi aut hydropici vruntur, aut secantur, si pus aut aqua uniuersim effluerit, omninò moriuntur.

Empyos eos maximè appellare cōsuevit, qui thoracis & pulmonis intermedio spatio collectum pus habent, quos quomodo oporteat vrere, tradidit in magno de morbis lib. cuius initium, Pulmonis arteriæ. quem quidam librū de empyis inscribunt nonnulli. Visione itaq; egent qui tantam habet puris copiam, vt eius nulla sit spes per sputa expurgāde, atq; ipsos magna spirandi vrget difficultas

propter loci angustiam, quæ & ipsa eos
vrere cogit. In hydropicis autē αἱ παρα-
κινήσεις appellatæ vſitationes sunt medi-
cis quàm vſtiones. Verùm in præſentia
Hipp. quod vſtionis & paracēteſews com-
mune eſt, nempe vniuerſam & confer-
tam vacuationem vitandam eſſe cōſulit.
ita enim, vt ipſe dicit, euenire apparet.
Eraſiſtrato etiam ſcriptum eſt de hydro-
picis tum ſubtilius tū copioſius: atqui is
experientia compertum & comproba-
tum habere ſe dicit, vniuerſim factam va-
cuationem febres ac mortem adferre.
Sed & in aliis partibus, vt in thorace cū
magnus tumor aliquis ſuppurauit, peri-
culoſam videmus eſſe vacuationem con-
fertim factam, nimirum ipſis protinus
animo defectis, & viribus proſtratis: quæ
virium debilitatio poſteà non facilè ſar-
ciri, aut refocillari queat. In talibus ita-
que ob magnam corporum ſeparationē
à ſe inuicem, & puris acrimoniam, vaſa
quædam arterioſa recludi videntur, quæ
prius operculi vice pus habebant: quò-
derepentē & confertim vacuato multus
ſpiritus vnà cum eo excernitur, vnde de-
trimentum ægrotantibus & virium de-
bilitatio. Aqua verò inter cutē laboran-
tes non ob id tantum damnum faciunt,
ſed

sed & scirrhus visceris, vt potè non amplius sustentatus ab aquosa substantia deorsum tum diaphragma, tum viscera thorace contenta retrahit.

X X V I I I.

Eυνδχοι δὲ ποδαγραισιν, δὲ δὲ φαλαγγοὶ γίνονται.

Eunuchi podagra nō laborāt, nec calui fiūt.

Testiculorum excēctio eunuchos effemminat, vt ergo foeminis caluitium nō accidit, sic nec eunuchis propter temperationis frigiditatem. Cæterum eunuchos podagra non tentari Hippocratis quidem temporibus verum erat, nunc verò propter nimium tum otium, tum vitæ in temperantiam non item habetur verum. Res autem tota ita habet. Qui podagra est laboraturus, necesse est pedes habeat imbecilliores. sicuti cerebrum infirmius, qui epilepticus est futurus: neutrum tamen his affectibus omninò corripì est necessarium, si nihil peccauerit in vita. Quòd autē partis imbecillitas fatis esse nequeat ad morbi generationem, ex eo tēpore potest aperte discere, quod accessiones intercedit. Bo enim toto intermedio tempore omninò nihil interpellatur à morbo, quamuis ipsis semper adsit naturalis imbecillitas. Quod in podagricis

Podagra et Arthritidis vniuersales cause duæ, una articulorum imbecillitas vel naturalis, ex prauo et vnerui parētum semine: vel acquisititia, ob crapulā aut uenerē immodicā: altera excrementosum corpus.

etiam est manifestum, in quibus humore quopiam superuacaneo in pedes defluente, affectum hunc generari constat. Si ergo hic humor nunquam adfluat, neque vnquam talis futurus est morbus. Non affluet autem si corpus semper excrementis vacet, si moderato exercitio vtatur, probéq; cibum concoquat. Vnde desidia ipsos & luxuria & heluatio lædit. lædunt etiam multa & potentia vina potata, maximéque si quis ante præsumptum cibum ipsis vtatur. Hæc enim vt coitus etiam facilè neruosum replent genus. Hippocratis certè quidem temporibus pauci omnino laborabant podagra propter vitæ temperantiam & moderationem summam, nostra verò ætate in tantum auctis deliciis & luxu & voluptatibus, vt nihil suprâ addi posse videatur, infinita est podagra laborantium multitudo: nonnullis nunquam se exercitantibus, sed malè coquentibus, seque inebriantibus, nullóque præsumpto cibo fortia vina potantibus, & venere immoderata vtentibus: aliis verò etsi non in omnibus, in vno tamen aut altero ex iis quæ retulimus delinquentibus. Et verò sæpè, quum peccatum magnum est, in vno eorum quæ diximus deliquisse satis esse

esse potest. Ob has igitur causas eunuchi
etiam podagræ doloribus cruciantur,
etiamsi quàm maximè sibi à venere tem-
perent. Tanta enim eorum est desidia,
tam inexplebilis edacitas, tanta crapula,
ut etiam sine coitu podagra corripì pos-
sint. Hæc eadem de articulari morbo di-
cta esse putandū. Arthritici siquidem fe-
rè omnes prius fiunt podagræci. Accedit
ad has causas quamobrem pleriq; nunc
podagra infestantur, quòd parentes & a-
uos multi podagricos habuere, in qui-
bus scilicet semen erat vitiatum: atque
ideo posteris maiorem conciliauit par-
tium imbecillitatem.

X X I X.

Γυνὴ δὲ ποδαγρῆα, ἢ μὴ τὰ λεῖψα μῆνια
αὐτὴν ἐκλίπη.

*Mulier podagra non laborat, nisi ipsam men-
strua defecerint.*

Vacuationum menstruorum ratione
mulieres non fiunt podagræ. Ostendi-
mus enim in superiore commento, sine
humorum redundantia ex sola partium
eupathia & patiendi proclivitate poda-
gram nō fieri. Cæterum hoc quoq; erat
olim verum antequàm menstrua om-
ninò defecissent mulieres podagra non
tentari propter peccatorū, quæ superio-

re ætate mulieres admittebant paruitatem: nunc verò ob eorum magnitudinē nonnullæ podagra afflīctātur, antequām eas defecerint menstrua, quamplurimis ipsarum parcius fluentibus, paucis verò etiam intra modum.

Π

X X X.

* Cum in
pueris &
eunuchis
omnes po-
dagra cau-
se cōuenire
possint pra-
ter coitū,
videtur
Hipp. maxi-
mam gene-
rationis po-
dagra par-
tem veneri
referre ac-
ceptam.

Αἰς ἡ ποδάγρα πρὸ τοῦ ἀφροδισιασμοῦ.

Puer podagra nō laborat ante veneris vsum.

Quod maximam vim ad podagræ ge-
nerationem veneris vsus habeat manife-

sta res est etiam in pueris, quod paulò su-

pra in eunuchis quoque dicebat. Eunu-

chos quidem certè podagra cruciari vi-

dimus, pueros non vidimus. Sed si quis

tali affectu correptus est, vnà cū genuum

& articulorum, qui in manibus habentur,

magno tumore id mali passus est, ar-

thritidi cuiusdam derepentē ortæ nō dis-

similiter, propter plethorā multis crudi-

tatibus aceruatam.

X X X I.

Ὅτι οἱ πόδες ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου ποσὶν ἢ ἀπὸ τοῦ
ἢ πύριον ἢ φλεβοτομίαν ἢ φαρμακείαν λύει.

Oculorum dolores meri potio, aut balneū, aut
fomentū, aut phlebotomia, aut purgatio soluit.

Horum vnumquodque Hippocr. ex-
perientia magis quàm ratione aliqua co-
gnouisse videtur. neque enim mirum, si
quis

quis oculorum dolore affectus, quum festinasset ad balneum, dolore fuerit liberatus: vel si interdicto vini usu, quum nullam inde sentiret utilitatem, ad vini portionem se contulerit, ipse alioqui vino & crapulae deditus, posteaque habuerit melius. Quemadmodum igitur pleraque alia quae sic vidisset, medicis citra ullam distinctionem & determinationem scripsit: ita haec quoque mihi tradidisse videtur, quum neque rationalium medicorum more quas oculorum affectiones quodque enumeratorum soluat explicet, neque Empiricorum modo symptomatum concursus (*συνδρομὰς* vocant Graeci) persequatur. Cæterum ex aphorismis hoc modo scriptis utilitatem capiemus, si affectus in quibus meraca potio, aut balneum, atque deinceps enumeratorum quodque conveniat exquisierimus: quod ipse aliquando feci. Nam quosdam omnino esse oculorum dolores, quorum non nulli meraci vini potione, alij balneo iuarentur sius Hipp. auctoritate mihi facile persuadebam (neque enim istud scripsisset, nisi ipse vidisset) quum tamen a nemine preceptorum tale aliquod remedium dolentibus adhiberi spectassem. Quum itaque affectiones omnes quasi-

uissim, propter quas non in oculis modo, sed in aliis etiam partibus dolores excitari sit necessarium, ratus postea inuenisse me, inde ipsarum notas & indicia considerabam: quibus confusus, tum demum dolentibus auxilia adferre non dubitavi. Atque imprimis iuuenem quendam laui, cui medicus, qui eius curationem susceperat, non absq; ratione secundo ab initio morbi die venam secuit, de incépsque curauit medicamētis quæ experientia cōuenire didicerat, sola inflammatione oculos obsidente. Cruciabatur autem per quosdam circuitus & paroxysmos vehementissimè, quibus ipsos acres humores confertim affluere in oculos sentire se dicebat, quibus postea excretis doloris sedabatur vehementia, non tamen dolore omnino vacabat: & hoc ipsi quinto quoque die toto accidebat semper magis magisque inualescens. Quum igitur dolorem diutius ferre non posset, me & quendam ex oculariis medicis qui tum Romę erant, celeberrimum accersiri iussit. Huic itaque videbatur vten-
dum esse collyrio quopiam emplastico, & anodyno: cuiusmodi sunt quæ ex cerussa lota, amylo, & papauere comparantur. Nam sic maximè posse reprimi per
emplast

emplastica id quod influebat, simulque
 sensum stupefieri **per narcotica** spera-
 bat. Ego verò ab initio **suspecta** habui
 talia medicamēta. Neq; enim vehemen-
 tes fluxiones reprimūt, sed ne excernan-
 tur prohibent. Atq; ideò si quidem acres
 ipsi extiterint, corneam exulcerari acci-
 dit: si verò multi, distendi & irritari vehe-
 menter quasi rumpatur euenit. Quibus
 fit, nisi medicamentum sit vehementer
 narcoticū, id est magnopere stupefaciat,
 vt dolores intolerabiles excitentur: si ve-
 rò adeò stupefaciat, vt oculi vel maxi-
 mam inflammationem nō sentiant, tum
 visoriam vim labefactari: ita vt postquā
 inflammatio cessarit, vel exiliter admo-
 dum, vel nihil omninò cernant: tum
 etiam affectionem quandam præduram
 in oculorum tunicis relinqui est neces-
 se. Qui igitur ista nossem & affluentem
 humorem animaduercerem non paucū,
 valdeque acrem & calidum, primum fo-
 mento vtendum censui tentandi. atque
 experiundi causa, vt qui certius ita qua-
 lisnam foret affectio intellecturus essem.
 Solet enim fomentum in his aliquanti-
 sper dolorem lenire & mitigare, sed al-
 teram fluxionem euocat. Qua enim ra-
 tione valet contentum oculis humorem
 digerere,

narcotica
suspecta in
dolore oculi

digerere, eadem alterum potest ex vicini-
nis partibus attrahere. Sed simul ut aqua
calentem & spongiam adferri iussi, ipse-
met egrotus idem remedium in presens
quidem dolore minuere, sed paulo post
eundem amplificare saepius iam toto die
expertum se esse dixit. Quae quum audi-
uissem, ocularium illum medicum di-
misi, pollicitus me apud agrum per-
mansurum, atque eum sine vilo frigido
medicamento dolore liberaturum. Pro-
tinus itaque solo balneo usus sic homi-
nem dolore leuavi, ut tota noctem dor-
mierit, nec eorum qui iuxta dormiebant
quenquam interpellauerit. Ab huius cu-
ratione in posterum in quibus acres hu-
mores in oculos influere, necdum ta-
men plethoricum corpus esse signis qui-
busdam & coniecturis deprehendi, bal-
nei usu omnes dolore liberaui. Sed &
alterum quendam iuuenem, qui ruri
procul vrbe plures iam dies ophthalmia
laborauerat, posteaque persistente dolo-
re in urbem venerat, conspiciatus squa-
lentibus oculis, & supra modum tumen-
tibus in ipsis venis & sanguine refertis,
iussi ubi lauisset vino uti meraciore, at-
que ita dare se somno. Itaque somno gra-
ui oppressus est, atque mane omnis ex-
pers

pers doloris surrexit, mihi que confiden-
tiam attulit, in quibus sanguis crassus
oculorum venulas distēderet, nulla toto
corpore affectione plethorica, utēdi vi-
ni potione, quod quidem & attenuare
& vacuare, & motus vehementia obstru-
ctiones liberare possit. Atque hæc sunt
oculorum doloris remedia agnostica.
Ad securitatem autem & certitudinem
adhibetur fomentum, aliquam omni-
nò utilitatem adferens vel ut signum ad
dignotionem, vel tanquam causa vale-
tudinis oculorum effectrix. Cum enim
nihil omninò influit amplius in oculos,
adhibitum fomentum in ipsis contentū
humorem superfluum digerit, atque ita
ipsis sanitatem restituit: ubi verò adhuc
influit, ad primā admotionem ipso solo
calfactu doloris leuationē aliquam bre-
uem adfert, sed paulò post dolorem am-
plificat, atque tum demum fit diagnosti-
cum signum, vnde affectu intellecto ad
aliquā totius corporis vacuationē per-
uenimus. nam si plethoricū corpus fue-
rit, per phlebotomiam, si cacochymum
per purgationem peccantis humoris va-
cuationem moliemur. Neque enim diffi-
cilis res est cacochymiam distinguere à
sanguinis plenitudine.

XXXII.

Τραυλοὶ ὑπὸ διαφροσίνης μάλιστα ἀλίσκον-
ται μηχανῆς.

Balbi lōgo alui profluuiō maximē corripiūtur.

* Traulus Quemadmodum * ψελίξεσθαι linguæ
qui certam est vitium non vocis, sic etiam τραυλίσεν,
quandā li- cum scilicet lingua eas voces articulatē
teram pro- proferre nō potest, quæ per t & r scribun-
ferre nō po- tur, qualis hæc ipsa est traulosis, & aliæ
test. Psellus qui literā similes, trepidat, tremat, tragula, trochus,
qui literā aut syllabā triticum, & id genus aliæ. Hæ siquidem
pronūcian omnes dilatata & ad primores dētes af-
do prate- firmata egent lingua. In quibus igitur
rit. Ischo- ipsa imbecillior est & infirmior, malè af-
phonus cui firmatur, & sonū quem t & r edunt arti-
lingua titu- bat, & in- culatē efferre nequit, sed in sonū quem
ter loquen- t & l reddunt degenerat. Potest etiam id
dū hæret, vitij accidere, quia lingua sit quodā mo-
nec syllabā do breuior quàm cōueniat, quod sit ad-
syllaba præ- modū rarō. Sed & quia molliore & hu-
propere midiore sit temperamēto accidit balbu-
connectere- pōt. Quat- ties : quam ob causam pueri balbutiunt
vria linguæ- haud dissimili in ipsis euentu atque am-
impedimen- bulando fit. Nam ex his nonnulli nullo
ta videtur pacto incedunt, alij verò incessu sunt pa-
intelligere- rum firmo, tibiis præ mollitudine titu-
Hip. trau- losens no- bantibus & vacillantibus. Quinetiam vi-
mine. ris nonnullis, cum disputando defessi
fuerint, balbutire contingit, vt & iis qui
longo

longo tempore tibiae inflarūt, & quibus ex morbo fractae sunt vires & accisae: nōnullis etiam lingua vehementer exiccata & arida. Verū tāta siccitas nemini, qui quidem secundum naturā habeat, adesse potest. Atq; ideo solius humiditatis immodicae symptoma est in naturā balbis illud linguae vitiū, ipsius musculis vt potē infirmis stabiliri non valentibus. Hoc autem ipsi vel propter propriam, vel nervorū quos a cerebro accipit imbecillitate accidere potest. Vnde fit vt ebrij quoque interdum balbutiant, tum quia ipsis cerebrū multa humiditate permadescit, tū quia ipsius praegravatur copia. Sic igitur vsu veniet natura balbis, vt vel cerebrum humidum habeant, vel linguam, vel vtrunque. Atque cerebro quidem talem temperationem sortito, humorū excrementorum copiam ex eo defluere par est, atque ea suscipere ventriculum, indeque longis alui profluviiis hominem corripī est verisimile. Ipsa verò lingua praeumida naturā, ventriculum quoq; talem esse rationi est consentaneum, vt potē qui tunicam alterā habeat cum lingua communem, quae propter humiditatem imbecillitate laborat. Vētriculi verò familiaris affectio, diuturna diarrhoea.

XXXIII.

ΟΙ ὀξυρεγμιώδεις ἔπαινον τι πλεσιμονίαν γίνονται.

Qui acidum ructant, non admodum pleuritici fiunt.

Oxyregmiōdeis, id est acidum ructum habentes, rarò pleuritide corripì tradit. Nam illud, Non admodū, id quod rarò, non quod nullo modo vfu venit significat, vt quidam libri interpretes arbitrati sunt. Nos verò cū de pleuritide ageremus, eam quæ cū pallidis & flauis sputis esset, ex biliosis humorib⁹ ortū habere: & quæ cū spumosis, ex pituitosis: quemadmodū & quæ cum nigrioribus, ex melancholicis: & quæ cum rubris, ex sanguine fieri ostendimus. Est enim inflammatio membranæ costas succingentis, pleuriticorū affectus. Cū verò inflammatio omnis ex redundante fiat humore quopiā, pro eius natura tū sputi species pleuriticis superuenit, tū salutis aut mortis expectatio. Non similiter autē membranæ & pulmo suscipiēdis humoribus sunt nati, densa siquidem est membranarū natura, pulmo verò omnē in partē rarus & lax⁹. Quare & facilè omnes suscipit, mēbrana verò succingēs biliosos potius admittit. Ob hanc igitur causam qui naturā abundante

dant pituita, rarò pleuritide laborât, præsertim si falsitudinem aliquam & acrimoniâ acquisiuerit. Talis enim pituita mordens intestina ad deiectionem stimulat, tumque non solam pituitam vacuari, sed vnâ cum ea alia etiam multa excrementa deiici contingit. Sed ipse in libro etiâ de aquis, locis, & aëre minimè pleuritidi aliisq; morbis obnoxios esse dicebat eos, qui aluum natura humidam haberent.

X X X I I I.

ΟΚόσοι φαλακροί, τῶν τοιούτων λειψοὶ μεγάλοι
 ὁ γίνονται ὁπόσοις δὲ ἔρ φαλακροῖσιν
 ἔσοι λειψοὶ ἐπιγένηται, πάλιν οὗτοι γίνονται
 λαοί.

*Qui calui sunt, ijs varices magni non fiunt:
 quibus verò caluis existentibus varices superue-
 niunt, ij rursus capillati fiunt.*

Cū inter scripta prudentis cuiuspiam viri oratio inuenitur euidenter falsa, meritò lectores hæreere & addubitare accidit, ac primū quidē sibi ipsis diffidere, tāquam ea non assequantur quæ etiam sint manifesta: deinde verò suspicari nūquid eorū quæ sunt proposita falsum sit. Quis enim ignorat caluitium affectionem esse insanabilem? Sed neque verum, magnos varices caluis nunquā superuenire, sicuti neq; varicibus ortis caluitium cessare:

L

nisi fortè, vt nonnulli aiunt, appellatam medicis madarofin, id est capillorū defluuium, caluitium nominet. Hæc enim cum à vitiosis humoribus ortū habeat, vt & ophiasis & alopecia dicta, iisdem ipsis prauis humoribus in crura translatis varices facere & capillos recuperare & recipere potest. Nam si prius à vitiosis humoribus capillorū corruptis radicibus, eorum fiebat iactura, meritò nunc iisdem aliò migrantibus, ad naturalem statum capilli reuertentur.

X X X V.

T Ὅτις ὑδρωπικὸς βῆξι ἐπιγενόμενος
λεχνέει.

Tussis mor-
bi magni-
tudinem si
significat,
vt urina
etiam vehe-
menter tin-
gat.

Hydropicis tussis si superueniat, malum.

Morbis alios morbos & symptomata superuenire veterib⁹ medicis moris fuit dicere, quæ ipsius morbi augescantis ratione accidere solent. Talis enim est Praxagoræ liber de superuenientibus. Sic etiā nunc de tussi dicit Hippoc. Neque enim cum alia occasione sit hydropico tussis, signum est exitiosum, sed cum morbi ratione. Vbi enim in tali affectione aquosa humiditas in tantum creuerit, vt asperas arterias iam occupet, deinde tussis superueniat, periculum ne haud ita multò post homo suffocetur, imminet.

X X X V L.

X. X. X. V. I.

Δ Υσχυρίων φλεβοτομία λύει τὴν δύσ-
 ῥειαν.

*Difficultatem urinae phlebotomia soluit: se-
 care verò interiores.*

Sed neque sana est hæc dictio, nisi par-
 ticulam, etiam, assumpserit, ut aphorif-
 mus talis sit, Difficultatem urinae etiam
 phlebotomia soluit. Nam reuera sectio
 etiam venæ soluit dysuriam: eam videli-
 cet quæ propter inflammationem & ple-
 nitudinem facta est. Illud verò, secandas
 esse interiores, si de manuum venis dica-
 tur, verum non est, neque Hippocrati cō-
 fessum. Siquidem in omnibus suis scri-
 ptis, partibus iis quæ supra iecur sunt af-
 fectis, ex manibus sanguinem mittere, in-
 feriorum verò partium morbis, poplitis
 & malleoli venas pertundere iubet. De-
 quibus si quis ipsum illud dixisse arbitre-
 tur, secare autem interiores, parui id est
 momenti. Ab vna enim eademque vena
 vtraque tam interior quàm externa na-
 scitur in poplite trifariam diuisa, quia
 vnica etiam vena ad hoc membrum per-
 uenit, non sicuti in manum, duæ. Melius
 itaque fuerit hunc etiam aphorismum
 inter ascititios habere.

XXXVII.

Υπὸ λευκάγχεσ ἐχομένῳ οἰδήματι γινέσθαι
ἐν τῷ τραχήλῳ, ἀγαθόν· ἔξω γὰρ τρέψεται
τὸ νόσημα.

Angina correpto si tumor appareat in collo, bonum: foras enim morbus existit.

Vera est oratio, & causa manifesta. Si-
quidē ex profundis & principalibus par-
tibus morbos ad cutē transferri vtile est.

XXXVIII.

Οκροῖσι λευκῶ τοῖ λευκῶν γίνονται, μὴ
θεραπεύειν βέλτιον· θεραπεύοντες γὰρ
ἀπολλύνται ταχέως· μὴ θεραπεύοντες ὅ, πο-
λὺν χρόνον διατελοῦσι.

*Quibus occulti cancri adsunt, nō curare me-
lius. Curati enim citius intereunt: non curati
verò longius vitam trahunt.*

Occultos cācros dixit vel qui sunt sine
ulceratione, vel latentes, hoc est non ap-
parentes: quod rursus idem significat, ac
si dicatur, qui in alto sunt corpore. Sed
& curatio duplex est, vna, nihil non age-
re vt particula laborās ad sanitatem per-
ducatur: altera verò, eam prameditari &
prouidere curationem quæ affectui con-
gruat, id est ipsum demulceat & mitiget,
presertim si coniunctam habeat exulce-
rationem. Tunc enim si non aliud, at cer-
tè sanie abluerē humido quopiam est
necesse,

necesse, non quocunque, sed quod per
experientiam aut indicationem nec pu-
trefacere, nec irritare partem affectam
compertum habeatur. Ab hac igitur cu-
ratione abhorrere aut abstinere nō con-
uenit: neque qui sine vlceratione sunt
cancris ea egent. Alteram verò, quæ secan-
do & vrendo fit (quæ sola sunt cancro fa-
cto comparata remedia) ne in cancris oc-
cultis adhibeamus consulit. Quod enim
qui in profundo latet, eiusmodi curatio-
ni non cedant, docet etiam experientia.
Quotquot enim cācros eiusmodi curare
sunt aggressi, magis irritasse, breuique
homines necasse scio. Nam & qui can-
crum in palato ortū, & qui in fede & si-
nu muliebri secuerūt, aut vsserunt, vlcera
ad cicatricem perducere non potuerunt,
sed homines affligēte curatione ad mor-
tem vsque excarnificarunt: qui citra cu-
rationem lōgiore tēpore vitam cum mi-
nore molestia exegissent, ad eiusmodi igi-
tur cancrorum sanationem nullo modo
aggredi oportet. Ex iis verò qui summa
parte corporis consistūt, eos solū curare
tentandum est, quos vnā cum ipsis, vt sic
loquar, radicibus, excindere & extirpare
penitus licet. Nihil enim vetat veluti ra-
dices quasdā venas eas appellare, quæ ple-

nae melancholico sanguine usque ad partes vicinas pertinet. Multi enim non infirmi nec continendi medici ne hosce qui de chirurgia curari sinunt, sed eos tantum qui exulcerati sunt laborantes vexant adeo, ut ipsi ultro manu adiuvari desiderant, tum in iis sunt partibus, quas una cum radicibus excindere & urere possumus. Quidam vero neque hos extirpari permittunt, sed omnino abstinendum in omni cancro remediis agonisticis, id est profligantibus consulunt. Hippocrates certe quidem quod cancos in alto corpore delitescences non semper agonisticè curandos esse suaserit, ex ipsa affectionis natura coniectare licet: an vero eos etiam qui summa corporis parte sine ulceratione consistunt, quantum ex aphorismi dictione colligi potest, est incertum. quem quidem aphorismum Artemidorus & Dioscorides scripserunt usque ad ea verba, Non curare melius.

X X X I X.

Σπασμὸς γίνεσθαι ἢ ὑπὸ πληρώσει ἢ ὑπολειψίσει ἢ ὑπὸ τῆς καὶ λογμὸς.

Convulsio vel à repletionem, vel vacatione fit: ita vero & singultus.

Convulsio, (ut & ipsum nomen indicat) vulsio fit ad propria capita musculis, vel ut apertius dicam, reuulsio: qualis ipsis etiam

etiam secundum naturam motus est: sed hic sine animalis ciente & impellente virtute non fit: conuulsio autem motus est inuoluntarius: in quo ad similem nervosæ partes affectionem deueniunt, quam etiam in rebus externis fieri videmus. Nam in spasmò à repletionè idè fit quod aëris ambientis statu supra modum humido fidibus accidit. Nam humore nimio imbutæ sæpè rumpuntur. Sic etiam fit sicciorè cœli conditione. Nam in se ipsa coguntur & conuelluntur omnia corpora nervosa violentius exiccata, veluti quæ ad ignè diu excalfacta sunt lora, & quæ similiter sol æstiuus exiccauit. Conuulsio igitur meritò à contrariis fit causis. Singultus verò tantisper concedatur stomachi conuulsio dici, dum aliud erit orationis propositum. Cum verò in hoc solum incumbemus vt affectionis huius essentiam intelligamus, præstiterit fortasse non conuulsionem appellare, sed quandam motionem, quæ sit in eodem cum vomitu genere, sed eo fortior & vehementior. Nam cum quid in se contentum stomachus expellere appetit, ad duo symptomata incitatur, vnū quidem vehementius in singultibus, alterum moderatius in vomitionibus. Siquidem per

vomitibus ea tantum quæ ventriculi capacitate continetur propellere & summo-
uere: per singultus verò etiam ea quæ in
ipsius ore penitus infederunt exigere co-
natur. Stomachum nunc mihi intellige
non solùm ipsum quem propriè appellat,
sed etiam ventriculos. Nam in hoc con-
tenta dum appetit ventriculus expellere
singultus fieri solet. Iam verò quòd diffi-
cilter & ægrè excernendorum & veluti al-
tius imbibitorum in ore ventriculi sit quæ
per singultum fit excretio, ex iis licet disce-
re quæ quotidie omnibus ferè vsuueniunt
magis minùsve. Siue enim solùm quid acre
veluti piper deuorauerint, siue cū melle
aut alio quopiā, posteaquē vinum superbi-
berint calida temperatum, protinus sin-
gultiunt: potionis quidem calore piperi
viā in profundum præeunte, sua verò
acrimonia pipere ventriculum molestia
afficiente. vnde ipse violentiore motu id
quod molestum est exigere & expurgare
conatur. * Nam in lib. de symptomatum
causis & tussim & sternutationem & rigo-
rem de talium motionum numero esse
demonstrauimus.

* Fit etiam
singultus
nimia co-
pia, corrup-
tione ci-
bi, & per-
frigeratio-
ne oris ven-
triculi, ut
in pueris
sæpè fit.

X L.
Ο Κέσσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνοι γί-
νονται ἄτερ φλεγμονῆς, ταῦτάισι πυ-
ρεται

περὶ τὸ ἐπιγενόμενον αὐτῷ τὸν πόνον.

Quibus ad hypochondrium dolor est sine inflammatione, & febris superueniens dolorē soluit.

Sequitur & morsum dolor: sed cōsueuere morsus nomine non doloris talia symptomata appellari. Fit etiam dolor propter quandā phlegmonode affectionem. Sic autem appellata est, quia erysipelata etiam dolor comitatur. Cum igitur neque ob talem aliquam affectionē hypochondrium dolor habuerit, & morsus sensus abfuerit, superest ut dolor vel propter obstructionem, vel spiritum flatuosum, vel inæqualem aliquam intemperiem fiat: quæ omnia febrilis calor suapte natura sanare potest: illa quidē incidens, extenuans, & dissoluens, hanc verō ad temperationis æqualitatē reuocans.

X L I.

Ὅμοιοι δὲ πύοντι ἔον ἐν τῷ σώματι
μὴ διασημαίνεσθαι, ὡς καὶ παχύτητα
τοῦ πύου, τὸ τόπος, ὃν ἀποσημαίνεσθαι.

Quibus in corpore pus nullam sui dat significationem, ob crassitudinem sui aut loci non se prodit.

Bifariam scribitur aphorismi dictio, & bifariam ipsam interpretantur, & vtraque tam dictio, quàm interpretatio habet rationem. Nam & propter puris, & loci

crassitiē sæpè occultatur puris loco quò
piā contrēti notitia. Meritò igitur scripse-
runt nōnulli, His ob loci densitatem, in-
dicationem non edit. Alij verò, His pro-
pter puris crassitudinem non innotescit.

X L I I.

Phlegmo-
ne ad ta-
ctū reni-
tetur, scir-
rhus mani-
festè du-
rus est.

ΕΝ τοῖσιρ ἐν τῇ κοίτῃ τὸ ἥπαρ σκληρὸν γε-
νέσθαι, πονηρόν.

Regio morbo laborantibus iecur durum fie-
ri, malum.

Indicat enim tum durities phlegmone
aut scirrho obsessum viscus esse. Etenim
sine hac, potest etiā propter eiusdem ob-
structionē icterus accidere: potest & cri-
tico modo, natura redundantem in venis
humorem ad cutem protrudente.

X L I I I.

Οἱ σπληνῶδεις ὑπὸ δυσεντήρης ἀλί-
σθενῆσαι, τῷ σπλενὶ ἐπιγενόμενης μα-
κρῆς τῇ δυσεντήρης ὁ δρωψ ἐπιγίνεσθαι, ἢ λευ-
τερίν, καὶ ἀπόλλεσθαι.

Qui lienosi difficultate intestinorum corri-
piuntur, ijs superuenientem longam dysente-
riam aqua inter cutem aut intestinorum leui-
tas excipit, & moriuntur.

Huic præfigi oportuit aphorismum il-
lum in quo ait, Lienosis difficultas inte-
stinorum superueniēs, bonum. Verum is
in sequentibus post alios quatuor inter-
medios

medios scribitur, sed ipsius hoc loco nobis est facienda mentio. Nam qui lienosi sunt, hoc est quibus longo tempore lien obduruit, his interueniens intestinorum difficultas, affectionem soluit, duntaxat quantum ratione translationis & vacuationis humorum crassorum & melancholicorum in liene infarctorum effectum fit. Sed quoniam sæpè eiusmodi vacuationes supra modum protractæ agrotantes affligunt, decenter Hippocra. quem exitum immoderata dysenteria talibus superueniens affectionibus habere soleat, declarauit. Malè affectis enim & labefactatis intestinis prauorum humorum transitu, tum vires ipsorum laborant, tum perit caloris natui symmetria, propterea & aqua inter cutem & læuitas intestinorum superueniunt: intestinorum quidem læuitas solo intestinorum vitio, aqua verò inter cutem propter iecoris & lienis & totius generis venosi consensum.

X L I I I I.

Οκόσοισιν ἐν στραγγήνῃς εἰλεὶς ἐπιγίνε-
ται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπολλύσθαι, ἢ
μὴ πυρετὶ ἐπιγενομένης αἰτίας τὸ ἄρον εἶναι.

Quibus à stranguria ileus superuenerit, intra septem dies moriuntur, nisi febre superueniente copiosa vrina fluxerit.

In

In ileo nihil infernè deiicitur, ne si acriore quidem utaris clystere : stercoris verò vomitus interuenit iis qui exitialiter laborant. Quòd igitur intercluso inferiore transitu, in tenuibus intestinis & non crassis hic morbus fiat omnibus ferè confessum est. Quinetiam propter inflammationem & obstructionem vel sicci stercoris, vel crassorum & viscidorum humorum fieri dixerunt nonnulli. Mihi verò videtur etiam inflammatio, vel scirrhus, vel abscessus tantà posse facere coarctationem, ut nihil infernè peruat. Quòd autem humores crassi & lenti in causa esse possint, non admodum mihi probabile videtur : verum hoc etiam si placet ponito, & si qd aliud præterea dixerint. Illud verò, quòd aphorismorū interpretibus ferè omnibus visum est, nullam prorsus mihi verisimilitudinem habere videtur. Aiunt enim vesicę inflammatione angustiam viæ in quibusdam intestinis ex compressione factam, affectum ileum afferre. Ego verò cōplures per totam meam vitam vidisse videor, alios quidem periclitari tantum, quosdam verò mori etiam ex suppressione vrinæ, omnibus tunc luculenter secundū propriam circumscriptionem maxima apparēte vesicæ

sic

fica, adeò vt extremè distenderetur, & ob
eam vt par est tensionem doleret: quorū
tamen nullus ileosus factus est. Quod igitur
credas ob vesicę inflammationē com-
presso & coarctato intestino fieri aliquā
do ileum, potius quā vteri tumore præ-
gnationis tempore? Atqui vsque ad hypo-
chondria eius tumor pertinet, atque ma-
gis premere tenuia intestina & coarctare
potest. Vesica verò in tumorem sublata,
solum potest rectū premere intestinum.

Absurdus etiam nonnulli dicunt, nempe
superueniente febre iuuari ileum. Febris
enim eiusmodi propter aliquam meritò
vesicę inflammationem fit, quæ quanto
maior fuerit & vehementior, tanto illam
quoq; magis augeri par est, vt potè quæ
sit inflammationis symptoma. Ileus au-
tem, vt ipsi aiunt, ex inflammatione ortū
habuit, & vnicam solutionis spem habet
inflammationis remissionem & cessatio-
nem, quacum febrem quoque vnā miti-
gari est necessarium. Signum igitur bo-
num erit solutionis cruciatuū quos ileus
adfert febris vel mitigata, vel soluta: nō
etiam bonum signum, aut causa bona,
ipsa vel superueniēs vel aucta. Eos enim
solos morbos à febris iuuari nouimus
qui refrigeratione constant, aliās sola,
aliās

*.
Febris infla-
mationi Vesicę
superueniens
est sympto-
ma

aliâs cū crudis humoribus & pituitosis,
aut spiritu flatuoso. Quomodo igitur ac-
cipienda sint quæ hoc aphorismo Hippo-
crati sunt dicta ignorare nos præstat fate-
ri ingenuè. neque enim ratio veritatem
eorum demonstrat, neque docet experi-
entia: aliud tertium non habemus ad rei
probationem. An talis nunquā ægrotus
Hippocrati visus est, aut alteri cuiquam?
neque enim an germanus sit hic aphorif-
mus dicere possum. Quare multitudinē
crudorum & crassorum humorum unā cū
vehementi refrigeratione suppositare sa-
tius est dictorum symptomatum causam
esse. ita enim sola & febris fuerit affectio-
ni remedium, & retentæ urinae vacuatio. Sic
enim consuevit crassa & multa & confer-
ta vacuari, quum crassi illi & crudi hu-
mores fuerint concocti.

X L V.

Eπειὰ ὅσα ἐν αἰσίοις γίνονται, ἢ μετὰ
τερον χρόνον ἰσχυρὰ ἀνάγκη ὅσῳ ἀφί-
σταῖται, καὶ τὰς ἄλλας κοίλας γίνεσθαι.

*Si ulcera annua aut etiam diuturniora fiât,
eos abscedere necesse est, & cicatrices canas fieri.*

Ulcerâ quæ veterascunt vel cicatrice
ipsis nullo modo obducta, vel si obducta
sit, rursus resoluta, ea (modò nihil in cu-
ratione peccet medici) vel propter affluē-
tiam

tiam vitiosorum humorum, vel propter affectionem in ipsa parte tēporis diuturnitate ex humorū affluētia contractam, vel ob aliquod ossis vitium eo loco corrupti, ægrè sanabilia euadere est necesse. Cætera verò vlcera semper maiora ac deteriora fiunt: atque vniuersum eorū genus phagedænas, quasi exedentia dicas vlcera, veteres appellabāt. Quidam verò postea distinguere aggressi sunt propria cuique appellatione indita, Chironica nonnulla, Telephia alia, quædā phagedænas nuncupantes, aliásq; nimis curiosas appellationes prosequētes. Nobis verò satis fuerit, ex iis quæ circumstātis loci partem aliquam occupant, alia herpetas nominasse, cum in superficie aut cute etiam ipsa consistunt: alia verò phagedænas, quæ carnem etiam subiectā corrumpunt. Quod enim putridum & depascens à nonnullis vlcus dicitur, non est propria quædam vlceris differentia, sed affectus ex vlcere & putredine complicatus. Quin absque etiam vlcere putredinem ipsam per se multis corporis partibus consistere nouimus. Quoddam etiā vocatur carbunculus, vlcus crustosum cum magna partium vicinarum inflammatione. Hæc igitur propriam sortita sunt appellationem

nem Carbunculus, Phagedæna, Herpes. Quæ verò vlcera sine dictis symptomatibus ipsa per se fiunt, solebāt veteres vlcera tantum appellare: de quibus Hippocrati nūc est sermo, in quo quæ eiusmodi sunt vlcera in longius tempus excurrere docet. Sed ipsa etiam rationi experiētia suffragari videtur. Multa enim sepe eiusmodi vlcera ad cicatricem perducta, non ita multo post rursus inflamari, & cicatrice soluta rumpi sunt visa: id autem fit talem aliquam ob causam. Cum adhibitis medicamentis caro ossi affecto superposita siccata duxit cicatricē, sanitas euestigio restituta esse videtur: sed rursus ex osse altius vitiatō ichore quopiā paulatim affluēte, iterū oboritur inflamatio, & puris subsequitur gñatio, à quo cicatrix eroditur & caro exulceratur. Quæ nā igitur est taliū vlcerū curatio? nō profectō alia præter eam quam lib. de vlcerebus tradidit, & nos tertio therapeuticæ methodi explicauimus. Exiccari enim postulāt omnia vlcera, præcipuè verò ea in quibus os affectū est. Finis verò siccandi esse debet, si pars eius* affecta abscesserit. vnde merito in tantum cauas cicatrices fieri accidit, quantam abscessus profunditatem habuerit.

* Os quatenus corruptū est, eximi debet.

X L V I.

Ο κείνοι ὅσοι ἐξ ἀσθματος ἢ βηχὸς γίνον-
ται πρὸ τῆς ἡβης, ἀπὸ λυωίδαι.

Qui gibbi ex asthmate aut tussi ante puber-
tatem fiunt, statim moriuntur.

Υβὸς & κυρὸς appellare solet Hippocr.,
quos nūc omnes κυρτὸς, id est gibbosos
vocant. Nam reuera ipsis spina à tergo
extuberat. κυρτὴ enim oppositè dicitur
κοίλον, quasi dicas cōuexo cauum: At ὑβὸς
& κυρτὸς τὸ λορδόν, quasi extuberāti exca-
uatum. Cæterū hæc nomina de sola spi-
na, illa verò de omnibus Græci efferunt.
Quo modo autem cyphosis fiat, ipse ex-
plicuit lib. de articulis, quemadmodum
etiam quo modo lordosis & scoliosis &
sifsis fiant. Hæc enim propria sunt & præ-
cipua spinæ vitia: quæ quidē si quis in-
telligere velit, ea quæ eo libro scribuntur
diligenter legat. Nunc verò quantum ad
præsentis aphorismi explicationē atti-
net, dicturi sumus. A tergo spina extube-
rat & gibbera fit aliquādo. propter ictū
aut casum, fit etiam propter tubercula
quædam dura, quæ parte interna confi-
stunt: à quibus si quando vna vertebra
prorsum trahatur, ea pte spinæ lordosis,
id est excavatio fieri solet; quemadmo-
dum, etiam si plures deinceps sese conse-

quētes introrsum obtorqueantur. Quòd si tractæ vertebræ nō fuerint inter se cōtinuæ, tū cyphosis, id est extuberatio fit: tantū partibus ponē cedentibus & extuberantibus, quātum tractæ vertebræ introrsum flexæ fuerint & adductæ. Hoc enim in omnibus flexilibus & lentis, cū modicè extrema inflectuntur cernere licet, veluti calamis, viminibus, virgis & aliis eiusmodi. Atque de his quidē copiosius in expositione lib. de articulis diximus. Nunc verò ante pubertatem *infectas*, id est eos quibus introrsum flexa spina ponē extuberat ex asthmate & tussi citò interire dicit. Neq; enim in his pectus vult, vt ipse ait, vnà cū aliis augeri, atque ideo magna angustia premuntur instrumenta respirationi seruiētia. Omnium porrò qui spontè gibbi facti sunt, hoc est quibus sine ictu vel casu ex alto spina deprauata est, commune existit q; tales propter dura tubercula vel cōdū difficilia euaserint. Sed cum magna sit inter tubercula pro tumore, & duritie & loco in quo cōsistunt differentia, quæ quidem simul dura sunt & magna protinus anhelatores & suspiriosos homines efficiūt: quæ verò de sua humiditate aliquid in asperas dimittūt arterias, tussiculosos

culosos faciūt. Ceterū quæ de sua humiditate aliquid trāsmittunt, exactè dura non sunt, atque ideo vt suppurēt tandemque hominem suffocent est necesse: quæ verò nihil trāsmittunt, ortum ex crassis humoribus habent, atque ob id dura sunt & cruda, longóque tēpore citra suppurationem manentia hominem viuere sinunt. Cōtrā verò quæ cum tussi ortum habuerūt, ad suppurationē properant, atq; ideo sunt pernicioſa. Similiter & quæ cū difficili respiratione fiunt, iis qui adhuc crescunt mortifera existūt. Vel enim hæc magna esse oportet, vel in pectoris loco iniuriæ valde opportuno. Cum igitur vnà cum corde pulmo in talibus augeatur, & spatiū continens minuatur (costis utpotè non crescētibus sed propter gibbum arctatis totū pectus strictius & angustius efficiētibus) tātam breui spiritus difficultatē fieri est necesse, vt homo suffocetur & pereat. Nam si gibbositate nondum superueniēte, propter solos præter naturā tumores spirandi difficultate laborabāt, quid fore putandum tuberculis tēporis spatio auctis, pectore verò strictiore reddito? Porro autē cum multe sint spirandi difficultates, constat Hippocr. solam eam asthma ap-

pellare solere, in qua frequentiore & crebriorem respirationē fieri contingit. Siquidem ita homines etiā nunc in cur-
sibus & vehementioribus exercitationi-
bus τὸ ἀδυνατεῖν, id est anhelare dicunt. Qui verò post Hippocra. ætatem fi. ère, affectum etiam quendam diuturnū alij simpliciter asthma, nonnulli orthopnoeam appellarunt, cum continenter citra fe-
brem ægroti spiritum ægrè ducunt.

X L V I I.

Οκόσοισι φλεβοτομία ἢ φαρμακεία συμφέ-
ρει, τῆς αὐτῆς προσήκου τοῦ ἡρώδου φλεβοτο-
μείν ἢ φαρμακείαν.

*Quibus vena sectio aut purgatio prodest, his
vere secanda vena est, aut purgatio imperanda.*

De iis, qui integra adhuc valetudine
postea sunt ægrotaturi, nisi vacuentur,
Hippocrati nunc sermonē haberi liquet.
Horū enim vere ineunte anticipanda est
vacuatio vel p phlebotomiā, si plethori-
cis morbis corripiātur, vel per purgatio-
nem, si morbis sint ab humorum corru-
ptione pendentibus obnoxij. Ita enim à
morbis multos conseruamus & incolu-
mes tuemur, qui multos iā annos. antea
quotannis ægrotabant. Quin podagram
quoque & arthritim adhuc incipiētem,
necdum in articulis callo, quem p^orum
Græci.

Græci dicunt genito, per talem vacuationem multos iam annos fieri prohibuimus. Eodem modo sanguinis excreationem, epilepsiam, melancholiam, apoplexiam, & alios huiusmodi diuturnos morbos è multis hominib⁹ dicta vacuatione sustulimus. Phlebotomia igitur commune est ad plethoricos morbos auxilium: Purgatio verò, siquidē generatim exaudiatur, vnū quoddam est contra morbos remedium, non tamen si speciatim accipiatur. Siquidem nōnullis pituitosorum humorum, quibusdam biliosorum, aliis melancholicorum, & quibusdam serosi excrementi vacuatio conducit pro morborum quibus tentari consueuerunt natura. Exempli gratia, quidam quotannis nisi purgetur laborat melancholia, & mira visa res est, quo modo iam ipse etiam incipientis morbi primam præsentiscat generationem, meque protinus accersi iubeat: quo melācholicis humoribus expurgato, euestigio cessat melancholia. atque huic quidē ex purgatione hæc duo commoda eueniunt, vnum quòd expurgetur superuacanea, alterum quia excretorum acrimonia reclusa paululum hemorrhoids mali sanguinis aliquid ipsa etiam profundat. Nam quū solennis ipsi

& cōsuetā sit eiusmodi excretio hamor-
rhoica eius postea suppressione redūdat
melancholia. Ipsum itaq; nō vere solum
sed autumnō etiā purgare soleo, quia si
per hęc tempora propriæ aliquādo pur-
gationis anticipationem neglexerit, non
nulla sentiet superioris morbi sympto-
mata. Sic mulierem etiam quandam, quę
cancerosum in mamma tumorem habe-
bat, quotānis vere ineunte vacuans sana-
ui, subinde forti pharmaco melanagogo
usus, quam quidem purgationem si quan-
do pratermiserat, dolor ipsi profundus
sentiebatur, atque ita illico accersitum
me purgare se iubebat. Elephantia quo-
que in altero incipientem, primū phle-
botomia & purgatione curavi, atq; huic
quotannis purgatio vnica satis erat: quę
si quādo negligeretur, protinus morbus
indicationem sui edebat, hominēmq; in-
uadebat. Huiuscemodi igitur morbi hu-
morū melancholicorum egent purga-
tione, vt epileptici & asthmatici, & apo-
plectici pituitosorum: arthritici verò qui
cum magno sunt calore, biliosorum: qui
cum frigidis tumoribus, pituitosorum
purgatione gaudēt. Quidam etiam alius
xilio tempore semper tertiana corripī
solitus, iam annos multos febrem nō est
expertus

expertus, bile pallida per nos sub veris
finē præpurgata. Tū enim tales vacuari
multò præstat: quemadmodum epilepti-
cos, apoplecticos, arthriticos & melācho-
licos, & quotquot deniq; propter humo-
rum crassitiem ægrotant vacuari ineun-
te vere melius est. de quibus omnib⁹ pri-
uatim scripsim⁹ in tractatu de iis qui ver-
na vacuatione egent, qui quidem tracta-
tus pars est totius commentationis, quæ
de tuenda sanitate inscribitur.

XLVII.

Tοῖσι σπληνώδεσι δυσεντέρις ἐπιγενομέ-
νη, ἀγαθόν.

*Lienosis difficultas intestinorum superue-
niens bono est.*

Hunc aphorismum paulò antè expla-
navi, cum de eo verba facerē, qui hunc
in modum scribebatur, Qui lienosi inte-
stinorū difficultate corripuntur, his lon-
gam supervenientem dysenteriam aqua
inter cutem, aut lævitas intestinorū ex-
cipit, & moriuntur. Quare nunc prolato
in medium aphorismo interpretatione
nova opus non est.

XLIX.

Οκόσα ποδαιγρικά νοσήματα γίνονται,
ταῦτα ἀποφλεγμῆναι ἐν τεσσάρων
τα ἡμέρῃσι, ἀπὸ κατὰ τὴν.

Qui podagrici morbi fiunt, sedata inflammatione intra dies quadraginta conquiescunt.

Podagricorum inflammationes fluxione fiunt in pedum articulos decubente: quam quidem fluxionem primum articulationum suscipiunt spatia, deinde quæ in orbem circulant omnia ad cutem usque. Cum verò articulationes repleri dicimus, liquet vincula in orbem ipsis circumposita necessario tendi. Nervos tamē & tendones inflammari podagricis non est verisimile, sed dolere solum, quia simul cum articulationibus tēdantur: quod ex eo fit manifestum, quia podagricus conuelli nunquā visus est, id quod frequentissimē in nervorum & tendonum inflammationibus accidere solet. Alioqui curā di indicatio ipsis cōmunis est cū omnibus inflammatione laborantibus. Nam & digeri oportet quod in pedes defluxit, breuiore quidē tempore si tenuiore fuerit substantia: longiore verò si crassa vel lenta: multoque longius tēpus requireret, si simul viscidum & crassum fuerit, ultra dies tamē quadraginta nō prorogabitur inflammationis curatio, siquidem & medicus ritē omnia gerat administrētque, & ipsi æger in omnibus pareat. Nam quæ carnosas partes occupat inflammatio, morborum

borum acutorū subiicitur termino, qui quartusdecimus dies est, quando quidem mollior est & rarior carnis substantia, quàm vinculorum & neruorum natura. Quamobrem tardius etiam vinculo: ū, tēdonum, & neruorum quum vulnerantur, natura inflammari incipit, & longiore ad inflammationis vigorem tempore peruenit, tardiūsq; curatur. qua enim ratione vix in se aliquid humoris alieni admittunt, quia densæ nimirum sunt & duræ partes eiusmodi, eadem hac ipsa egrè quoque dimittunt. Quapropter Hippocrates podagricis inflammationibus terminum integræ solutionis nō quartumdecimum diem, sed quadagesimum statuit, quia tum contentam articulationibus humiditatem per media ligamenta articulos ambientia & firmantia vaporis in speciem vacuari oportet, tum etiā intra ipsa ligamenta admissam. Meminit porro etiam in prognostico diei quadagesimi, vt potè in quo morbi iudicantur, qui necdū sunt exactè diuturni, acutorū tamen superarunt terminum. Nos etiam in commētatione de diebus decretoriis fusissimè de his omnibus disputauimus.

○

L.

Κόσσιον ἀπὲ ἐγνήφαλ & διακοπή, τδ-

M 5

ταῖσι πύρετον καὶ χολᾶς ἔμετον
ἐπιγίνεσθαι.

Quibus diuisum est cerebrū. his febram &
biliosum vomitum superuenire est necesse.

Merito febricitant cerebro vulnerato,
ea scilicet ratione, qua mēbro quolibet
principe inflāmato febrem sequi est ne-
cesse. Bilis verò vomitus fit, ventriculo
propter societatem quam cum cerebro
habet per consensum affecto, ipsiusque
ore maximè, in quod ex cerebro cōiuga-
tio quædam neruorum maiusculorū in-
feritur. Sed aliās etiam propter magnos
dolores & vehemētem mœrorem excre-
mentum biliosum consuevit in ventricu-
lum confluere, multoq; magis si ipse im-
becillitate laboret. Ad ea enim quæ infir-
ma sunt partium vicinarum feruntur ex-
crementa, præsertim si tenui substantia
constant, qualis est humor biliosus, vnāq;
cum eo quicquid est serosi excrementi,
quod per vomitiones bili sepè permisce-
tur: ratioque admodum bilem sincerā fi-
ne excremento seroso euomi cernere est.
Quinetiam in benè valētibus, biliosiore
præsertim natura præditis, vbi diutius ci-
bo abstinerunt, talis ventriculus humo-
res recipit, quod ipsius vellicatio, & vom-
itus ostendunt. Nec verò cerebro solū
vulner

vulnerato bilem vomūt, sed dura etiam membrana ipsi circūposita, quæ multis partibus cum cerebro cohærens quàm citissimè sua ipsi mala impertit. Quia verò Erasistrati sectatores meningas neruorū principia statuunt, solam vulneratā crassiorē meninga talia propter suā ipsius naturam inquierit adferre symptomata. Quòd si quando in cerebrum vulnus penetrauerit, ita etiam quoniam vtraque membrana illud prius exceperit, enumeratarum affectionum generationē sequi cōtendent. Dixi autem sectatores Erasistrati isthæc dicturos esse, & non ipsum Erasistratum: quoniam iam senex (quo tempore ipsi de diuisionibus libros scriptos esse aiunt) cerebrum pronunciauit neruorum esse principium. Dictum etiā est de his fusius in commenta. de Hippocra. anatome.

L I.

Οκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὁδύναι γίνονται θάλασσης ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα ἀφαινοῖ γίνονται, καὶ ῥέγχεσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέραις, ἢ μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

Qui valentes, capitis repente doloribus corripiuntur, & protinus muti fiunt & stertunt, intra septē dies intereunt, nisi febris interuenerit.

Mutos Hippocra. appellare solet, non quibus

quibus sola sit vox oblata, sed per excellentiam quandam vnà cum huius noxa omnes volūtarias actiones nobis intelligēdas relinquit: quibus vti que laxis sensus aliquando non perit, ipse siquidē dicebat, Talibus interdum mutis accidere sentientibus esse, sæpe etiam sensu & motu privari: qui affectus apoplexia dicitur, quæ duplex est, debilis vna, altera fortis, atq; ideo ipsemet dicebat, Soluere apoplexiam fortem est impossibile, debilem verò non facile. Nunc itaque fortis apoplexię notam apposuisse videtur, stertere scilicet: quod etiam profundo grauique somno oppressis accidit secundum affectionis similitudinem. Quanquam enim non eodem modo fiunt somnus & apoplexia, habent tamen aliquid commune ad quod cōsequitur stertor, id autem est imbecilla neruorum actio. Atque de his abundè egimus in cōmentatione ea quæ de locis affectis inscribitur. Nunc verò, quod sit ad aphorismi explanationē necessarium dicam. Quibus valentibus capitis derepētē dolor oboritur, eius rei causam maximè ad spiritū flatuosum referre oportet, sed iam quoque ad materiæ confertim affluentis multitudinē, quam nunc in cerebrū delatam fuisse sympto-
mata

mata indicant, quæ dolorem sunt subsequuta: quibus etiã. ipsis pituitosam quãdam materiam esse cõmonstratur. atq; ideò febris superueniẽs eam soluit affectionem, vt potè quæ tum spiritũ illum flatuosum, tũ humores pituitosos. exco- faciat, attenuet, & resoluat. id autem fit tribus nonnunquã diebus, aut quatuor, interdum etiã pluribus, non tamen ultra septimũ procedit diẽ, quia pars quæ laborat principalis est: eiusmodi verò ptes- diuturnos simul & vehementes morbos non ferunt, vt sæpè nobis ostensum est.

L I I.

Σκοπεῖν ὅτι χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσας τὸ φθαλ-
 μῶν ἐν τοῖσι νύκτισι. ἢ γὰρ τι ὑποφαί-
 νηται συμβαλλομένη τὸ βλεφάρων τ. λουκῶ, μὴ
 ἐκ δακρυόεντος ἰόντι ἢ ἐκ φαρμακοποιήσεως, φλαῦ-
 ρον τὸ σημεῖον, καὶ θαυμάσιον αἰσθάνεσθαι.

Sed in somnis etiã an de oculis aliquid sub-
 appareat spectare oportet. Nam si quid nō ex-
 actè cõmissis palpebris de albo appareat, modò
 nō ex alui profluuiò aut medicamenti portione
 accidat, malũ signũ est & valde perniciosum.

Aut ob palpebrarũ siccitatẽ aut pro-
 pter virtutis ipsas mouẽtis imbecillita-
 tẽ albi aliquid subapparet in oculis ex-
 actè claudi nō valentibus. Ob hãc enim
 causam alui etiã pfluuiis & medicamen-
 torum.

torum potionibus de oculorū albo aliquid conspicitur, cum dormiunt. Nam totū corpus exiccatur talibus vacuationibus, & imbecillæ vires redduntur. Siccitatis autē plus palpebris acquiritur, quā ipsæ sunt siccae naturæ. Quemadmodum enim exiccata coria ægrè extēduntur, eodē quoq; modo corporis partes ita affectæ. Quingtiā q̄ viribus laborantibus & fatigatis non solum oculos, sed os etiam exactē claudere nequeāt (vnde hiāte ore dormiunt) liquet vnicuique naturam rei diligentius consyderare volenti.

L I I I.

ΑΙ παραφροσύνη, αὐτὴ μὲν μὲτὰ γέλωτι γινώμενη, ἀσφαλέστερα αὐτὴ μὲν σπασθῆς, ἐπισφαλέστερα.

Deliratio quæ cum risu fit, tutior: quæ verò studio adhibito, periculosior.

Nulla deliratio tuta est, minus periculosa quæ cū risu fit. Etenim audax illa, ut ipse appellat, & temeraria mētis alienatio, omniū est periculosissima: inter has media est quæ cum studio fit. Porro oēs sūt cerebro affecto, siue primariò & per se, siue secundariò & per sympathiam: differunt autem inter se causis ipsis efficientibus. Nā quæ à sola caliditate sine prauo humore cōmittuntur, similes quodam

dam modo sunt desipiētis iis quæ temulentiam sequuntur. Quæ verò ob flauam bilem fiunt, cum studio perficiuntur, quæ bilis flaua si multum exuratur, ut iam ad atræ naturâ magis accedat, furiosæ admodum & immanes fiunt delirationes. Nam quæ in aliis scriptis nostris de atrabile explicata sunt & definita in memoriam redigere oportet, ut quòd quædā ex flauabile perusta & retorrida fiat, quæ omnium est teterrima: alia verò ex sanguinis, ut ita dixerim, coeno & sæce: quæ quidē crassiore quàm altera cōstet substantia, sed multū à qualitatis malignitate recedat. Diximus præterea bilē quæ veluti sæx est sanguinis, si exactè & propriè loquamur, nondū nos atrā bilem, sed succum appellare melancholicū: per verbi tamen abusionem interdū atram etiam vocare, quando quidem nisi prius vacuetur, atra sit non ita multo pòst euasura.

L I I I.

EN τοῖσι νόστοι πάθει τοῖσι μὴ πνεύσει
αἰ κλειδωμένους ἀναπνεύσει καὶ.

In morbis acutis cum febre quasi gementium suspiria mala.

Sæpè pueri dū plorant, interrupto spiritu respirare videtur, subsistente scilicet inter respirandum pectore, rursū quæ
quod

quod ad integram respirationem deest,
 adiiciēte. quod ipsemet in Epidemiis his
 ferē verbis dixit, Gemina intrō spiritus
 reuocatio, quasi superinspirantibus. Hoc
 autem fit nonnūquā fatigatis viribus,
 nonnūquā ob duritatem instrumen-
 torum, nonnūquā verō ambabus cau-
 sis simul cōuenientibus: est & cū propter
 aliquam musculorum pectoris affectio-
 nem conuulsoriam fit. Nam & imbecil-
 la virtus, dum seiael pectus tantum di-
 latare non potest, quantum animali est
 necessarium, mediō subsistit opere & ali-
 quātiſper quiescit: deinde rursus se ex-
 citat. Et durum organum, cūi promptē
 nō obsequatur dilatatī facultati, ab ipsa
 violentius cōcussū dilatatur. Sed quid
 affectionem conuulsoria talē efficere re-
 spirationē dicere attinet? Nam si vel fri-
 gus pectoris musculos, aut etiā nervos
 subierit, durities quādam instrumentis
 conciliari poterit & motio cōuulsoria,
 quā & febris suapte natura sanare & ca-
 lida auxilia possunt. Coniuncta verō si
 febris sit, non iam musculorum pectoris
 aut nervorum perfrigationem causari
 possumus, sed vel duritiam contractam,
 vel virium imbecillitatem, vel affectio-
 nem conuulsoriā. Quicquid verō horū
 fuerit.

*. Affe-
 ctio conuul-
 sioni simi-

fuerit in causa, bonum non est in morbo *lis fecit*
 acuto accidere. Si igitur de sola nobis ex *tem infra*
 plicata instrumentorū spiritualium mo- *mentorum*
 tione illam quasi gementium respiratio *sequitur,*
 nem extulit Hippocrates, ad finem iam *qua febr-*
 perducta est expositio: *bus acutis* verò cū tali ali- *interdū su*
 quo sono qualis flentibus editur, dictam *peruenit.*
 respirationē fieri velit, præter dictas cau-
 sas quandam etiam cum dolore coniun-
 ctam indicabit affectionem, per quam
 quasi flerent, aut gernerent, aut mistum
 quendam ex ambobus sonum funde-
 rent in eum respirant modum.

L V.

ΤΑ ποδαγρικά το ἥρως ἢ το φθινοπώ-
 ρου κινεῖται ὡς ἐπὶ το πολύ.

*Dolores podagrici vere & autumnno ferè
 mouentur.*

Podagrici morbi vt & alij omnes articulari-
 culares vere augentur, atque propterea
 ipse suprā in morborum vernalium enu-
 meratione meministi articularium, in qui-
 bus scilicet podagrici continentur. Con-
 citantur tamen interdum etiam autūno
 iis quibus ætate per oporam, id est fru-
 ctuum abundantiam cacochymia aliqua
 collecta est in corpore. Nos enim in cō-
 mentariis de naturalibus facultatibus, vt
 alias quasdam singularum corporis par-

tium vires, sic etiam expultricem eorum
quæ molesta sunt esse demonstrauimus.
Sunt autem molesta, quædam multitudi-
ne grauâtia, alia verò aliena qualitate af-
fligentia. Secundum hæc igitur vtraque
iis qui per hyemem prauo victu sunt vti,
recurrunt morbi chronici verno tempore
fusis humoribus, deinde ad loca infirma
protrusis à partibus fortioribus: secundum
alterum verò tantum, tempestate autumnali.

L V I.

Tοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ἐς τὰ-
δε ἐπικινδυνότεραι ἀποσκήψεις, ἢ ἀπο-
πληξίην ἢ σπασμὸν, ἢ μανίην, ἢ
τύφλωσιν σημαίνει.

*Morbis melancholicis per hæc tempora su-
specti humorum decubitus, vel apoplexiam cor-
poris, vel conuulsionem, vel maniam, vel cecita-
tem denunciant.*

Fiunt etiã propter pituitosum humorem
apoplexiæ, cõuulsiones, & cæcitates: fiunt
& propter melancholicum quoq; quo-
niam cõmunis vtriusq; humoris est cras-
situdine: non tamen manie cõmunis est.
Nunquã enim ob pituitosum humorem
affectio hæc conflatur, vt potè quæ ad sui
generationem humore stimulante & mor-
dente opus habeat. Talis autem semper qui-
dens est flaua bilis, non semper verò hu-
mor

Mor melancholicus: sed vbi supra modū
vel combustus, vel putrefactus malignā
acquisiuerit acrimoniam.

L V I I.

Απόπληκτοι ὅ μάλιστα γίνονται κλινίῃ τῇ
ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτιωρ ἄχρῃς ἐξήκοντα.

*Apoplexia autem sunt maximè à quadra-
gesimo anno ad sexagesimum.*

Non omnis apoplexia, sed sola modò
dicta, quæ ex sola atra bile oriū habet,
eos corripit qui dictam ætatē agūt, quia
per eam maximè abūdat humor atræ bi-
lis, quemadmodum etiam per autūnū.
Et vt simpliciter dicam, senes plures apo-
plexia percelluntur. Si igitur verus est a-
phorismus, cum superiore coniungi de-
bet, quasi ita dictum esset, Morbis melā-
cholicis per hæc tempora humorum su-
specti decubitus apoplexiam minantur,
quæ ferè homines inuadit à quadragesi-
mo anno vsque ad sexagesimum.

L V I I I.

Ην ἐπίτολόν ἐκπίον, ἀνάγκη ἀποσα-
πῆναι.

Si omentum exciderit, necessario cōputrescit.

Propter sermonis breuitatem falsus a-
phorismus videri queat iis qui non rectè
ipsum exaudiunt. Quod enim dicitur est
huiusmodi, Si omentum exciderit, id est

nudatū fuerit & extra peritonæum pro-
minuerit, fieri non poteſt ut in proprium
locum repositum, sanum & saluum per-
maneant: quemadmodū si aliud quidp̄ a,
exempli gratia intestinum aut visceris lo-
bus foras promineat. Hæc enim nisi lon-
go tempore perfrigerentur, pristina tem-
perationem recipiunt, vulnere quod in
epigastrio est acceptū ad cicatricem per-
ducto. Omētum verò si vel minimo tem-
pore nudetur repositum putrefcit: quam
ob causam medici partē ipsius nudatam
præcidunt. atq; hanc quidē habet apho-
rismus sententiā, licet non ita explicatē
& distinctē propositam. Iam verò si quis-
piam aliquando vidisse se ad tempus ali-
quod prolapsū omentū dicat, quod po-
stea repositū non computruerit, enuncia-
tionis quidē Hippocratis perpetuitatem
ita sustulerit, ac certē illud seruauerit, nē
pē ferē ita vltū venire, ut prolapsū foras
omentum putreat: quod commune est
huic aphorismo cum aliis ab Hippo. scri-
ptis: quī si dictionis spectes formā, enun-
ciationis vniuersitatē præ se ferunt, quā-
uis non semper res ipse similiter, sed ali-
quando aliter etiam licet rarō eueniant.

LIX.

Ο Κόσσις ὑπὲρ ἰσχυράθη ἐντοχλαμύοις
χρόνις

χρόνως βίταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπύεται,
τῶν τοιοῦτον μῦξα ἐπιγίνονται.

Quibus longo coxendicum dolore conflictatis femoris summum coxa excidit, rursusque recidit, ὅς mucosa ibidem pituita colligitur.

Sæpè in articulis pituitosus humor coaceruatur, quem mucum appellat, à quo imbuta & permadescētia articulationis vincula, laxiora reddūtur, atque ideò facile articulus cavitate sua excidit, & rursus haud difficulter recidit: quam utique rē ischiadicis ita affectis accidere, nobis nunc est auctor Hippoc. Verùm ischium cum ait excidere, articulum qui in ischio est intelligere oportet: quo etiam modo libro de articulis dicebat, Humeri autē articulum vno modo elabi scio: quod perinde est ac si articulum, qui in humero habetur dixisset.

L X.

Ὅτι τοιοῦτοι ὑπὸ ἰσχυάδι ἐνοχλημένοι
χρόνως, τὸ ἰσχίον βίταται, τῶν τοιοῦτον
καὶ τὸ σκελετὸν καὶ χυλόν, καὶ μὴ λανθάνει.

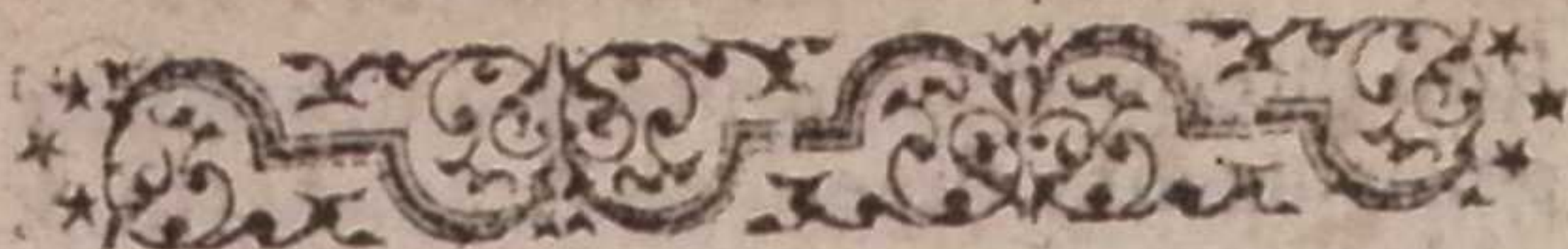
Quibus diuturno dolore ischiadico vexatis femoris caput coxa excidit, ὅς femur contabescit & claudicant, nisi urantur.

Hunc aphorismum à superiore seiungere non decet, sed simul in vnum con-

iunctos, ita accipere. Vult enim dicere, Quib' ischiadicis propter mucosæ pituitæ copiam articulus excidit, rursûmque recidit, temporis spatium necesse esse femur cõtabescere, nisi anteuertêtes vrendo mucum illum exiccemus: quod libro de articulis in brachio continenter excidente faciendum esse consulebat. Nam eadem vtrobiq; vis est orationis, quippe qui super coxam adurendum esse consulat, vt lib. de articulis docebat, tũ vt mucosa illa & lenta humiditas absumatur, tum vt cutis laxitas in quã articulus elaborabatur, per adustionem firmata & cõteta ipsum arctet, & loco moueri prohibeat. Alioqui si ob lëtoris abundantiam, diutius extra coxam femoris caput maneat, id profectò femoris iam fuerit claudicatio, quam necessariò eiusdem sequetur atrophia & tabes: quo modo aliiis etiam omnibus accidere solet, quæ motu, qui ipsis erat secundum naturam, sunt priuata.

✱

GAL

GALENI IN

APHORISMOS,

*Id est, selectas maximè queratas Hip-
pocratis sententias,*

COMMENTARIUS

SEPTIMVS,

GVILIELMO PLAN-

tio Cenomano in-

terprete.

Omnes * ferè qui ante nos aphorismo-
rum scripserunt enarrationes, initio qui-
dem longius quàm utilitatis ferat ratio
commentatione protrahunt, in progres-
su verò fatiscientes paucis absoluunt: ita
ut per initia tantùm quæ utilia sunt pro-
sequantur, deinde parcius & frigidius id
faciant: ad postremum expositionem a-
deò contrahant & concidant, ut ex apho-
rismis ne adulterinos quidem & palàm
falsos internoſcant: sed quemadmodum
qui disputationis labore fessi, ad omnia
libenter annuunt: ita isti quoque sine vilo
delectu omnes admittunt aphorismos,
quoscunque scriptos inuenerint, atq; ip-

* *Taxas*
cos qui e-
narrandis
aphorismis
nulla ora-
tiōis equa-
bilitatē re-
tinent.

forū interpretationē per quā breuiter
perstringunt, superioris loquacitatis &
verbosioris explicatiōis oblitī. Nos verò
cum aliās ipforum ineptias vitare conati
sumus, tum interpretandi æquabilitatē
quandā in omnibus retinere studuimus:
ita tamē vt quæ vera sunt & ad artē ipri-
mis necessaria, summa tū attentione ani-
maduertamus tū diligētia examinemus:
dictiōnē verò ita temperemus, vt neq; in
summam contrahatur breuitatem (non
enim eiusmodi breuitas concisa cōmen-
tario, sed libro conuenit) neque rursus
in tantā orationis longitudinē, quantam
illi expositionis initio adhibent, profera-
tur: sed quod in omni scripti genere lau-
datur, & vnicuiq; tractatui proportionē
congruit, id nos à principio vsq; ad finem
vt seruaremus sedulò dedimus operam.

I.

Ν τοῖσι νόστοι νόστοι ψύξις
ἀκρωτηρίων, κακόν.

*In morbis acutis frigus par-
tium extremarum malum.*

*In morbis longis, præser-
tim si sunt sine febre, & per hyemem &
ætatem senilem, partes corporis extre-
mas, veluti nares, auriculas, pedes & sum-
mas manus frigere absurdum videri non
debet*

debet: In acutis verò non mediocre est
malum, sed valdè perniciosum sympto-
ptoma, vt potè quod magnis superueniat
viscerum inflammationibus. Acutos au-
tem morbos ipsemet vocari inquit, quo-
rum maximam partem febres sunt con-
tinuæ, in quibus siquidè sine magna in-
flammatione fuerint, non modò nō refri-
gerari extrema, verum etiā peruri acci-
dit, sed cum inflammationis calor est adeò
vehemēs, vt ad se cucurbitulæ instar san-
guinem ex toto attrahat corpore, iis qui
ita affecti sunt, viscera exurantur, extre-
mæ autē partes propter sanguinis intro
ad viscera sese recipientis absentia perfri-
gerantur, atq; ex ipsis complures ne fra-
gula quidem ferunt propter ardorem &
æstum inflammationis viscera obsidētis.

I I.

Eπὶ ὀστέῳ νοσέοντι σὰρξ πελιδνὴ, λεανόν.
Propter os agrotans caro liuida, malū.

Non enim ob mediocrem ossium la-
besectionem, sed fortem corruptionem
talis coloris species circumstantibus car-
nibus contrahitur, quia in ipsis scilicet
natiuus calor extinguitur.

I I I.

Eπὶ ἐμέτῳ λυγρῇ ἢ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροί, λεανόν.
A vomitu singultus et oculorū rubor, malū.

N 5

Qualis affectio musculis est conuulsio, talis est stomacho singultus: is humoribus superuenit infestantibus totum nonnunquam venterculum, sæpius verò ipsius os & stomachum: quos vomitione postquam exegerit, statim singultu liberatur. Alioquin si ne ipsis quidē vomitu eiectis singultus cessauerit, ex duobus alterum, vel neruorum principium cerebrum, vel ventriculū non paruum pati inflammationem denunciat. Oculorum verò rubor vtriusq; inflammationem sequitur, sed cerebri magis.

I I I I.

Eπὶ ἰσχυρῇ φρίκη, & χροσίῳ.
A sudore horror, non bonum.

Quòd decretoria si non decernāt, per tim pñiciosa, partim dyscrita habeātur, Hip. est assertio, quia natura in eiusmodi affectionibus vi morbi euicta succubat.

V.

Eπὶ μανίᾳ δυσεντέριᾳ, ἢ ὕδρωϊ, ἢ ἐκστασι, ἀγαθόν.
Ab insania, quam maniam Græci vocant, difficultas intestinorum, aut hydrops, aut ecstasis, bonum.

Ab insania, quam maniam Græci vocant, difficultas intestinorum, aut hydrops, aut ecstasis, bonum.

Dysenteria quidem & hydropa translationis materiæ ratione, manie remedio esse, ratione non caret, à capite deorsum
 noxiis

noxiiis translatis humoribus: mentis verò emotionem, quam *ἔκστασις* Græci dicunt, ipsius minimè solutionem, sed augmentationem potius esse dixeris. Verum tamen, si quidem verè Hipp. vehementem insaniam ecstasim sæpè appellavit, quendam insaniam moderata, qua prius detinebatur, ita leuatum fuisse meminimus, rationeque collegimus propter vehementem causarum maniam efficientium motionem, eiusdem fuisse solutionem subsequentam: quemadmodum in morbis acutis vehementissima symptomata bonas interdum crises efficere solent.

V I.

Eνὶ νόσῳ πολυχρόνιῃ ἀποσιτίη καὶ ἀκρήσις
ἐποχὴσις, κακόν.

*In morbo diuturno cibi fastidium & syncre
ra deiectiones, malum.*

Ipsium per se fastidium cibi malum est signum in morbis diuturnis. Siquidē iis qui ex talibus morbis sunt euasuri, contrarius effectus, vehementior scilicet ciborum appetentia solet accidere. Quare cibi fastidium in talibus haudquaquam est bonum signum, multoq; minus cum deiectiones etiam malæ existunt. Syncreas autē eas deiectiones appellavit, quæ nulla sunt aquosa humiditate permixtæ,
solo

solo humore qui vacuatur (sive is picrocholus sit, sive melancholicus, sive porraceus, sive bilis æruginosa dicta) intestina pervadente. Nam eiusmodi deiectiones exustâ esse & consumptâ omnem humiditatem nativâ à febrili calore indicant.

V I I.

Εκ πολυποσίας ρίγη & καὶ παραφροσύνη
ἐκκρίνεται.

A multa potatione rigor & deliriū, malū.

Quòd polypotia, id est multus potus non aquæ sed vini multam portionem significet nemo dubitat. Delirant autem propter vinolentiam multi sanguine & spiritu calido repleto capite: quâ ipsam ob causam calidiores etiam redduntur, præcipuè quidem capite, sed iam toto etiam corpore. Ex ipsis tamen rari sunt, qui cum delirio rigeât, in quibus nō incenditur nativus calor, sed nimia vini copia extinguitur, non aliter quàm ignem lignorum multitudine coniecta obrui, & lucernæ flammulam oleo affatim & repente infuso opprimi cernimus.

V I I I.

Επὶ φύματι & ἄσω ῥήξεως ἐκλυσις, ἡμὲν &
καὶ λειψυχία γίνεται.

A tuberculi introrsum eruptione exolutio, vomitio, & animi defectio fit.

Tuber

Tuberculum vocauit, quod alibi solet empyema appellare, per cuius intro eruptionem, eiusdem in ventriculum effusionem intelligit. hanc enim sequitur vomitio. Nam quæ in thoracem & pulmonem empyematis eruptiones fiunt, non vomitionem, sed tussim necessario mouent & sæpè suffocant: quemadmodum etiam, quæ in intestina fiunt tuberculorum eruptiones, puris deiectionem efficiunt. Omnium porro eruptionum communis est virium debilitatio & animi defectio, propter spiritus vitalis vnà cum ipsis factam excretionem, quemadmodum alibi demonstrauimus.

I X.

Eπὶ αἵματι & φύσιν παραφροσύνη, ἢ ἡγεῖσθαι σπασμὸς, λιανόν.

A sanguinis profluvio desipientia, aut etiam convulsio, malum.

Non parum nobis hic aphorismus ad faciendam fidem confert, delipientiam aliquando ob defectum fieri, haud dissimili ratione atq; artuum tremores fiunt. Hi enim propter virtutis motricis imbecillitatem motiones habent infirmas, cerebrum verò deprauatas, atque ideo nunquam vehemens est hoc desipientie genus, sed moderatum, & vt ita dicam, deliriū.

Ipsæ

παρὰ νοση-
mentis va-
cillatio.

Ipse siquidem leuem mentis *titubatio-
nem delirationē appellare solet. Si quan-
do igitur tali desipientie conuulsio acces-
serit, omninō desperata res est. Vnde que-
dam exemplaria per & , coniunctionem
scripta leguntur, quædam verò contrā dis-
iunctiuam particulam habēt: quo etiam
modo desipientia post sanguinis fluxum
symptoma est minimē bonum, etiam si
sola sit. Multoque maius malum est con-
uulsio, vel si citra desipientiam sola acci-
derit. Multo verò maximum malum est
vtriusque conuentus, quando quidem so-
la etiam propter immoderatā vacuatio-
nem facta conuulsio, symptoma est per-
niciosissimum. Nam desipientiæ minus
malum symptoma.

X.

Εἰ δὲ εἰλεῶ ἐμὴ, ἢ λυγξ, ἢ σπασμὸς, ἢ
παρὰ φροσύνη, καὶ ἄλλ.

εἰλεὶς fit
eruditati-
bus retēis
& corru-
ptis, & ob-
structo ex-
cremētōrū
exitu fit &
venena lau-
so: fit inte-
stina in se

Ab ileo vomitus, & singultus, & desipien-
tia, & conuulsio, malum.

In ileo nihil subit deorsum, atque id
huius affectionis proprium est insepara-
bile. Vomitus verò nō semper adeit, sed
quū perniciosē agrotant: quod si diutius
nausea conflictetur & morfu lacerentur,
stercus ipsis sursum remeat, & singultiūt.
Quidam verò etiam desipiunt & conuel-
luntur.

luntur, neruorum principio propter sto-
 machi vitium per consensum affecto. Mi-
 hi porro eiusmodi symptomata fieri vi-
 dentur, quia intestina, in quibus ^{saepius ut} affectio ^{Galen placet, inflam-}
 consistit, à sese sterco (postquam tempo-
 ris longinquitate est molestū) depellere
 appetunt, sed propter factam in partibus
 inferioribus viæ arctationem transmittē-
 re illac non possunt: vnde retro acto natu-
 ræ impetu violenter moueri coguntur, &
 grauem illam molestamque materiam
 exprimendo regerere ad loca superiora.

X I.

Eπὶ πleurιτιδὶ περιπνευμονίᾳ, λίαν ἐπὶ
 A pleuritide peripneumonia. malum.

In pluribus exemplaribus ad aphoris-
 mi finem adiectum est malum, in quibus-
 dam verò simpliciter ita scribitur, A pleu-
 ritide peripneumonia: volentibus qui sic
 legūt, non quidē bonūne sit an malum
 pleuritidi superuenire peripneumoniā,
 nunc docere Hippoc. sed simpliciter hoc
 vnum tantum, nempe pleuritim in peri-
 pneumonia trāsire & mutari solere, aut
 pleuritidi superuenire peripneumoniā.
 Degeneratio namque eiusmodi fit, cum
 priore cessante morbo, alter succedit: in-
 teruentus verò, cum priore permanen-
 te, alter accedit. Verū hoc loco Hippo-

crates

crates videtur de superuenientibus agere, quibus statim ab initio malis esse accidit, adeo ut si etiam hoc nominis malum non addatur, sit tamen vel subaudiendum (quomodo multa de communi suppleri dicuntur) vel potestate significari putandum. Omnis enim eiusmodi superuenientium ortus non paruos nec faciles, sed magnos & malignos morbos sequitur, veluti (ne à propositis hoc aphorismo affectibus recedamus) cum is humor qui pleuritim committit, costis contineri nequit, eius pars aliqua ad pulmonem etiam peruenit, unde eiusdem sequitur inflammatio, cum peripneumonia tamen pleuritis non admodum sequi soleat, quoniam facili quidem & miti peripneumonia, totus expurgatur humor nocuus tussi reiectus: exitiali verò & perniciofa, æger prius suffocatur quam costæ una afficiantur.

XII.

Εἰ περὶ πνευμονίᾳ φρενίτις, κακόν.
E *A peripneumonia phrenitis, malum.*

Quum à calido humore fit peripneumonia, ea multis vaporibus in caput sublati replet cerebrum, & phrenitim efficit. Quod ad finem aphorismi additum est malum, non in hoc solum, sed in sequentibus etiam aphorismis commune est cum

cum superiore aphorismo, atque ipsius
idem est iudicium.

X I I I.

Επὶ λαόμασιν ἰσχυροῖσι σπασμὸς ἢ τέτα-
νος.

*Propter ardores vehementes conuulsio aut
tetanus, malum.*

Interpretum pars maxima hanc apho-
rismi lectionē retinet: Marinus autem,
propter vulnera scribit. etenim sequentē
aphorismum sibi assipulari dicit. Verum
certē quidem est, propter magna etiam
vulnera inflammationes fieri & conuul-
siones: sed cum omnes ferē enarratores,
tum verō maximē vetustissimi quique
hanc agnoscant dictionem, Propter ar-
dores vehementes, nos quoque eandem
laudare & exponere præstat. Itaq; ex ip-
sis nonnulli ardores vocem pro febribus
exaudiunt: nonnulli aëris ambientis fer-
uorem ita dici autumant, alij pro caute-
riis & escharis accipi volunt, atq; omnes
verum dicunt. Hisce enim omnibus non
utique boni cuiusdā gratia superueniūt
tetani & cōuulsiones per nervorum sic-
citatem: quod tetani & conuulsionis ge-
nus pessimum simul & difficillimum esse
demonstrabamus.

X I I I.

Eπί πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν ἐκπληξίς, καὶ παραφρεσύνη, κακόν.

Propter plagam in capite acceptam stupor, aut desipientia, malum.

Desipientia cognoscitur, dissentanea & rationis nihil habentia loquentibus & agentibus: stupor verò est, cum neq; loquuntur neq; agunt quidquam, sed apertis oculis immoti manēt iis qui metu & pauore perculsi & attoniti sunt similes. Quòd verò hæc omnia cerebro patiēte fiant, manifestum est. in eo enim esse animi principatum demonstrauius. Siue igitur in fine aphorismi ascriptū sit malum, constat rectè dictū esse. intrò enim in ipsum cerebrū penetrare ictum indicat. siue non ascribatur, nihilominus de communi ipsum subaudire possumus, ut paulò antè dicebamus. Quin quia eiusmodi symptomata cerebri læsionē com monstrant, indè etiam offensæ magnitudinem colligere possumus.

X V.

Eπί αἵματι καὶ πύρρι πύρρι, κακόν.

A sanguinis sputu puris expuitio, malū.
Quòd omnis ipsi hæc enumeratio sit eorū quæ propriè superueniētia vocantur (de quibus Praxagoras non parū librum

brum integrum conscripfit) vel ex ipso aphorismo constare puto. Neq; em̄ quis sanguinis sputus sequentē habet puris excretionē, sed qui malignus est dūtaxat, cuiusmodi ex pulmone ferē editur.

XVI.

Επὶ πύσιν καὶ ῥύσιν φθίσις καὶ ῥύσις ἐπὶ τῷ πύσιν καὶ ῥύσιν ἀποθνήσκουσιν.

A puris sputu phthisis et fluxio: cum verò sputum retentum fuerit, moriuntur.

Quam peculiariter Græci maximēq; Atheniēses phthoēn appellant, eā nunc Hippocrates phthisim nominavit, cum propter insanabilia pulmonis vlcera totius corporis attenuatio sit & macies cū debili febre coniuncta. Iā verò fluxionis nomen vel de capillorū defluvio, vel de humida alui deiectione extulit. Vtrūq; em̄ tabidis ad extrema redactis & deploratis fieri solet, illud quidē propter siccitatē, hæc verò ob virtutis imbecillitatem. Cæterū illud quod ad finem aphorismi scribitur, Postquā autē retētum fuerit sputum, moriūtur: mortis modū ostendit phthoē pereuntiū. Tādiu enim extenuari viuūt, quādiu extussire, & per sputa pulmonē expurgare possunt. Vbi verò intus ipsa remanent, respirationis obstruuntur viæ, & ægri suffocantur.

X V I I.

Eπι φλεγμονῇ τῆς ἡπατὸς & λόγξ, λεανέρ.
Propter iecoris inflammationem singultus, malum.

Iam suprà etiā dixi, his omnibus consequenter scriptis aphorismis de iis symptomatis agere Hippo. quæ morbis ipsis auctis & ingrauescētibus superueniunt. Quo sanè modo nunc singultus quoque ob iecoris inflammationē fieri dicitur, non quidem semper, neq; quouis modo affecti, sed cum feruente inflammatione in magnitudinem attollitur, per quem feruorem in sympathiam & mali cōsensum venit stomachus, communium nonnunquam neruorum ratione, qui (vt ipse secūdo Epidemion docuit) sunt perexigui & perminuti: vnde tunc solū iecoris fit cum stomacho affectionis communicatio, postquam inflāmatio maxima euaserit & pessima. Quinetiam quia per eiusmodi visceris inflammationes bilis admodū calida & copiosa generatur, & confluit in principium intēstinorum, inde ipsa in ventriculum euadēte & innatante vt stomachus vellicetur & singulriet accidit. Quidā verò inflammationis magnitudinem quia vētriculum premat singultū facere arbitrantur, spiritu quē-
 admod

admodum inquirunt, exitum nō habente.

X V I I I.

Eπὶ ἀγρυπνίῃ σπασμὸς ἢ παραφροσύνη
λευκόν.

Propter vigiliā cōuulsio, aut desipiētia, malū

Quidam hoc etiam loco dictionē ma-
lum addūt. Nos verò in superioribus mo-
nuimus, etiam si non subiungatur, pote-
state tamen contineri. Iam cur immodi-
cas vigilias sequatur conuulsio aut desi-
pientia manifestum est superiora recor-
danti. Siquidem Hippo. ipse ut à repletio-
ne, ita à vacuatione quoque conuulsionē
fieri est auctor. Maximam autem vacuan-
di & exiccandi vim habet vigilia, atque
propterea à siccitate conuulsionem ad-
fert & desipiētiam tum ipsa siccitatis ni-
miæ ratione, tum præterea quia per lon-
gas vigilias biliosior sanguis fiat. In qui-
busdam tamen exemplaribus iisq; accu-
ratissimè scriptis sine desipiētia scribitur
hoc pacto, A vigilia conuulsio. hoc loco
ut arbitror, pessima superuenientia ora-
tione persequente Hippocrate.

X I X.

Eπὶ ὅσῃ ψιλώσῃ ἐρυσιπέλας.
Ab ossis nudatione erysipelas.

Hoc maximè aphorismo subaudiendū
est malum, neque enim hoc dicit, semper

aut plerūque ossibus nudatis erysipelas
superuenire (nam contrarium potius ve-
rū est, ita scilicet affectis ossibus raro su-
peruenire erysipelas) sed prauū esse sym-
ptoma, cum exuto osse circumstantis caro
erysipelate occupata apparet.

X X.

Eπὶ θρύσειπέλασι σηπελῶν, ἢ ἐμπύουσι,
λιανέρ.

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malū.

Ex hac etiam oratione malignis erysi-
pelatis ista superuenire constat.

X X I.

Eπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἔλκεσιν αἱ-
μορραγία, λιανέρ.

Aforti in vlceribus pulsu hemorrhagia malū.

In vlcerum inflammatione pulsus fit
carne arteriis incubante ipsarum motum
non ferente, sed dolente, quum ipse inter
dilatandum vehementius impellitur &
feriunt. Est enim eiusmodi pulsatio mo-
lestus quidam sensus & dolor arteriarū
motione factus, quas ab initio quū par-
ticulæ secundum naturam habebant, non
sentiebamus, tum propter earū viciniam
dolore vacantem, tum propter latius &
amplius spatium in quo mouentur. Nā
ipsis partibus inflammatione laboranti-
bus & loci coarctatio, & ab affectione
dolor

lor grauem ægrotis molestumque sensum inuehunt micatibus arteriis: quarum motum non solum medici, sed omnes homines pulsum appellant. Porro hic arteriarum motus per tales affectiones augeri videtur. Ostendimus enim in commentariis de naturalibus facultatibus, quandam in ipsis etiam inesse alienorum expultricem, quæ & sudores promouet criticos, & sanguinis eruptiones & alui deiectiones, ceteraq; eiusmodi. Hac itaque virtute vehementius interdum agens naturam magnum simul & violentum arteriarum motum efficit, eorum quæ molesta sunt depellendi studio, atq; ita hæmorrhagias inuehit.

X X I I.

Eπὶ δόυνῃ πολυχρονίῃ τὴν περὶ τὸν κοιλίην ἐκπύησιν.

Adueterno partium ad ventrem attinentium dolore, suppuratio.

Sive enim perfrigeratio, sive omnino inæqualis aliqua intemperies circa ventrem fuerit, sive flatuosus spiritus, sive acrimonia quæpiam mordax, ut in longum protrahantur tempus fieri non potest: dum modò ritè & conuenièter ad ægrotantis curationem omnia geratur: hoc enim in omnib⁹ eiusmodi orationibus subaudi-

ri debet. Restat igitur ut adhuc propter inflammationem dolor maneat, quæ nimirum inflammatio suppurabit tēporis spatio, nisi hominem mors præripiat. Nam hoc quoque in omnibus talibus orationibus supplere oportet.

X X I I I.

Eπὶ ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει δυσεντερία κακὴ.
Asyncera deiectione dysenteria. malum

Synceras deiectiones Hippo. appellare solet nulla humiditate aquosa admixtas, solum eum habentes purum & simplicē humorem qui per inferna deiicitur, siue is sit bilis flaua, siue atra. Minimè itaque mirum est, si per tales deiectiones erodatur intestinorum pars aliqua.

X X I I I I.

Eπὶ ὅσῃς διακοπῇ παραφροσύνη, ἢ ἡ ἐνὲν ὀστέ.
Ab ossis vulnere desipientia, si in vacuum

vsque penetraverit.

Desipientia fit capitis osse non simpliciter nec leuiter pertuso, sed ad interiorē vsque superficiem, quam vacuus excipit locus cerebrum cōtinens. Iā enim membranis & cerebro propinqua est affectio & finitima. At verò Marinus nescio quomodo illud per se legendum esse putat, Ab osse perfracto mētis alienatio: deinde seq

de sequētis aphorismi seorsim facit principium, Si vacuum attigerit, ipsi subiungens, à medicamento haustu conuulsio, perniciosum. Hanc enim (inquit) lectionem rationi esse consentaneam: siquidē à vacuatione conuulsionem semper damnet Hippocrates. Atque hoc rectē quidē Marinus dixit, nempe immoderata vacuatione factam conuulsionem esse perniciosam. Quin & ita à potione pharmaci facta conuulsio fuerit exitialis. Verū ipse interim non animaduertit se aphorismum præcedentem efficere falsum. Nam propter ossis diuisionem delirium fieri est manifestò falsum. Neque enim vllò alio quopiā osse, neque cranio ipso perfecto deliratio prius sequitur quàm ad meningas, id est cerebrum obtegētes membranas peruenerit affectio.

X X V.

Eκ φαρμακοποσίας πρᾶσις, θανατική τις.
À medicamēti potione cōuulsio, mortifera
 Pharmacoposias & pharmacias peculiaris Hip. mos appellādi solas eas potiones quæ purgantibus constant medicamētis. Quòd autem immodicis horū purgationibus interueniēs conuulsio sit perniciosa ignorare non potes, si quæ nobis iam sæpius sunt dicta fueris recordatus.

XXVI.

Επὶ ἐκλύσει χυμῶν τὸ περὶ τὸν κοιλίαν ἀνθρώπου
ἐκ τῆς φούβης, λέοντες.

*Propter vehementem dolorem partium ad
ventrem attinentium extremarum perfrigeratio, malum.*

Summarum corporis partium refrigeratio fit, quæadmodum etiam supra diximus, tum propter inflammationis viscerum magnitudinē, tum ob lipopsychiam, id est animi defectū, tū quia calor natiuus extinguatur, vel multitudine præsertim si frigida fuerit suffocetur. Fit etiā propter vehementem dolorē altas & medias corporis partes habentem, ob quem natura in seipsam contrahitur, atque intus se recipit, quam euissigio sanguis sequitur nō solum extremas corporis partes deferēs veluti pedes, manus & caput, sed etiā cutim vniuersam. Particularem igitur quandam hoc aphorismo Hippo. causam attulit frigoris partium summarum, quod in aliis quoque multis ipsum fecisse ostēdimus. Nec mirū videri debet si is qui primus multa inuenit non simul omnium, sed cuiusq; sigillatim inuentionem explicet.

XXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχθρὰ τεινασμὸς ἐπιγενόμενον
ἐκ τῆς φούβης, λέοντες.

*Si prægnati tenasmus supervenerit, abortus
est causa.*

Tenasmus fit in recto intestino appel-
lato, eandem & causam & affectionem ob-
tinente, quam per dysenterias suscipit
vnum aliquod ex intestinis superioribus.
Hunc affectum aiunt ἀπὸ τῆς τάσεως, id est
contentione & eo nisu appellationem esse
sortitum, qui in eo fit quum vehementi
cupiditate egerendi lacesciti crebro exur-
gere coguntur. Tali igitur contentione
& sollicitatione molesta cum totum cor-
pus, tum maxime uterus laborat, utpote
recti intestini cognatus & affinis. Nihil
autem mirum si frequentius exurgendo
desidendoque & vehementius coniten-
do abortus fiat, quando propter alias etiam
vehementes siue motiones siue dolores
gravidæ soleant abortire.

X X V I I I.

O, τὸ ἄρ' ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ χόνδρος, ἢ ὁ νῦρ' ἀπο-
κοπῇ ἐν τῷ σώματι, ὅτε αὐξήσῃ, ὅτε
συμψύχῃ.

*Sive os, siue cartilago, siue nervus sectus fue-
rit in corpore, neque augetur neque coalescit.*

Suprà scriptus iam est hic aphorismus
his verbis, Postquam os perfectum fuerit
aut cartilago, aut nervus, aut generennis
particula, aut præputium, neque auge-
tur neque

neque glutinatur, atque ipsum ante à sexto commentario declarauimus.

XXIX.

HN ὑπὸ λευκῆ φλέγματι διαρροία ἐπιγενῆται ἰσχυρὰ, λύει τὸν νόσον.
*Si leucophlegmatia detento fortis diarrhœa
 superuenerit, morbum soluit.*

Consueuere alij quoque medici quamdam aquæ intercutis speciē appellare leucophlegmatia, tãquã quæ vel liuida quadam pituita, vel secūdū suam certe ipsius rationem alba semper manente, sed propter alios quosdā humores admistos verū exactūmq; colorem mutante constat. Potest etiã quemadmodū libro de articulis scripsit, Vertebrae autē quæ in spina habentur: non qui distinctionis causa tãquàm alibi sint quàm in spina vertebrae ista addat, sed simplici adiectione vtatur: ita hoc quoque loco sine rei distinctione adiectionē nominis albi fecisse. Iã verò à forti vel diuturna diarrhœa (vtroq; enim modo scribitur) albæ pituitæ solui redūdātiã cōmune est cum aliis etiam multis quæ similiter ab Hippocra. sunt dicta.

XXX.

Oκείσοισιν ἀφρώδεια τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαφρώσει, τῶντοισιν ἀπὸ τῆς νεφρῆς τὰυτὰ ἐκτρέφει.
Quibus

Quibus per diarrhœas spumosa sunt alui excrementa, ijs à capite fit defluxio.

Hoc indistinctè est dictum. fieri siquidè potest aliquando spumofum stercus à flatuoso humore ex capite in vètrè defluente. Fit etiam interdum vasis quæ in ventrem pertinent talem humorem profundentibus. Ortum etiã habere quandoq; potest in ipso ventre, vnicã ferè dixerim causam habens cõtinentè, quoquo modo fiat & excernatur, antecedentes verò plures. Est autè eiusmodi spumosæ pituitæ continēs causa spiritus flatuosus, qui dū humori cõmiscetur vehemēti utitur & inæquali motione, adeò ut & ipse comminuatur attenueturq; & pituitam confringat & in multas & paruas partes cõminuat. Eiusmodi verò motus ipsi causa est tum propria natura, tum nonnunquã etiam caloris copia. Sic enim in iis quæ ex aqua coquuntur, præsertim si lenta & viscida fuerint natura, & i mari impetuosius vêtis agitato & turbato spuma apparere solet. Porro qui pituitæ viã & trãsitum in ventrè per pulmonem fieri arbitrantur, atque ideò ipsam apparere spumofam, quid de iis qui ex capite in pulmonem rheumatismo apertè laborant dicturi sint non video. Par est enim in
ipsis

ipsis excrementa alui esse spumosa. ve-
 rum hi neque deficiunt, neque extuf-
 fiunt spumosa, tametsi fluxione quæ ex
 capite fit sæpe sint manifestò oppletæ
 pulmonis asperæ arteriæ. quæ quidē flu-
 xio postquā cōcocta est, expuitur puri si-
 milis, sed minimè spumosa euadit. Quin
 ne sanguinē quidem semper spumosum
 expuunt ex pulmone. Siquidem apparet
 cum de ipsa vīsceris propria substantia
 aliquid vnā effertur sanguis fieri spumo-
 sus. Spumosum tamen interdum etiam
 pleuritici expuunt, atque his ipsis multò
 rarius peripneumonici, caliditate vt mi-
 hi quidē videtur intemperata atq; ignea
 in partib⁹ affectis collecta. Porro si quod
 è capite defluit in asperas pulmonis arte-
 rias, deorsum ad sedem vt volūt nōnul-
 li permeat, primū in vētriculos cordis
 ipsum deuenire, deinde ex duabus alte-
 ram viam pergere, vel per venam cauam
 ad iecoris gibba, indeq; ad sima deferri,
 atque ita per portas in flexuosas intesti-
 norum circunductiones peruenire: vel
 primū in magnam arteriam, deinde in
 eam quæ mesenterium perreptat delabi
 fuerit necesse. Sed quī quæso vbi permi-
 stum sanguine sit, vnāq; cum eo tot ve-
 gas puaserit, spumosum adhuc maneat?

X X X I I.

ΟΚέσσοις πυρετοῖς ἐν τοῖς ὅροις κα-
μνώδεις αἱ πρῶται γίνονται, μακρὴν
τὴν ἀπὸ τῆς σωματικῆς.

Quibus per febres in urinis sedimenta cras-
siores farinam referunt, longam inualectudi-
nem fore significant.

Hæc quoq; oratio adhibita distinctio-
ne vera fit, idq; comprobante experien-
tia. Nam tales urinas perniciosas esse in
prognostico est dictum: atque cōplures
prius moriūtur quā longius protraha-
tur morbus: qui verò ex ipsis seruati sunt
omnes diuturno morbo laborarūt, nimi-
rū affectione in qua talis urina redditur
multam coctionem. flagitate. Verū de
omnibus urinis fusius diximus in lib. de
crisibus. Ex epidemiis verò: abundē enim
mihi fuerit de duobus ægris tantummo-
do fecisse mentionem, primo quidē lib.
de Sileno post tres aëris tempestates se-
cundo loco scripto: de quo inter ea quæ
de ipso refert Hippoc. sic inquit, Minxit
confertim, urina ubi resederat crassiuscu-
la, sedimētum instar farinæ crassioris &
album, extrema rursus frigida, vndeci-
mo mortuus est. Tertio verò libro de æ-
groto eo q ordine tertius est, de quo hi-
storiæ statim initio ita scripsit, In horto
Dealcis

Dealcis decūbebat: deinde paulo ulterius, urinae tenues, variae, parua in modū farinae crassioris enæoremata habentes, quadragesimo indicatus est. Ex his inquam exemplis liquet eos qui farinacea meijunt, si quidem seruandi sunt, longo cōflictari morbo: si verò exitialiter ægrotent, posse etiam statim perimi.

X X X I I.

Ο κρόκοι δὲ χολώδεις αἱ ὑπὸ ἀστέρες, αὐτὰ δὲ ἢ λεπτὰ ἢ ὀξεία ἢ ἀρρωστὶν σημαίνουσι.
Quibus in urinis biliosa sedimenta sed supra tenuia apparuerint, acutum morbum significāt.

Bilis acutos morbos semper facit. Sic enim veteres medicos picrocholum humorem appellare solitos esse sæpè diximus, quæadmodū melancholicum semper cū adiectione dicere solere, nō simpliciter bilem proferentes (quod faciunt cum flauam intelligunt) sed atram bilem nuncupantes. Illud verò quod additum est, supra tenuia, hoc est aquosa (Sic enim Hip. tenuis appellatione uti solet) non rectè dictum videri possit. Nam aquosa vrina cruda est & diuturnum morbum significat. Ego quidem certè nunquam spectavi urinā, cuius quod subsidet esset biliosum, & quod supernatat aquosum. Nō citra rationē igitur interpretes.

Preterea nonnulli non locū sed tempus hoc aphorismo per aduerbiū suprà significari arbitrantur: quasi dictum esset, si vrinarum sedimenta ab initio tenuia, postea biliosa fiant, acutū morbum significant.

XXXIII.

ΟΚόσμοις ὅς διεσπνύτα τὰ ὄρα γίνεται, τέτοις ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματι ἐστίν.
Quibus diuersæ sunt vrinae, uis vehemens fit in corpore turbatio.

Si τὰ διεσπνύτα ὄρα propriè accipiantur pro disparatis & distantibus vrinis, quiddam quod fieri omninò nequeat significabitur. Semper siquidem vrina sibi cohærens est & continua, nullum intermedium spatium habens vacuum. Si verò compagis vrinae, quam systasim dicunt Græci, inæqualitatem ita dici concesserimus, meritò vehementem dixit significari turbationem. Nam dominante & vincente naturā æquabiliter omnia sunt vnita: diuersis verò causis morbificis naturæ repugnantibus, quæ subigitur & coquitur, alterā in vrina speciem præ se fert, quæ verò repugnat & obstinatius aduersatur, alterū sui edit indiciū. Et quo plures eiusmodi causæ fuerint, magis variam repræsentant in vrinis inæqualitatem, cuius vehemens humorum in cor-

pore tempestas & seditio sit causa.

XXXIII.

Ο Κόσσοις ἐν τοῖσις ὕδασις ἐφίσταται πομφόλυγες, νεφρίτις σημαίνουσαι, καὶ μακρὴν τὴν ἀρρώστιον ἔχειν.

Quibus in urinis bullae innatant, nephritim, & longam fore inualetudinem significant.

*Potest v. Excitantur * bullae cum humor spiri-
tina motu tu flatuoso circumtenditur, id quod ma-
bullans & gis solet accidere, si lentoris aliquid hu-
spumās fie- mor habeat: tunc etiam bullae ipsae ma-
ri: per se ve nent diutius & acrius solvantur. Est igitur
rō neque flatu ne- tur frigidae inualetudinis renum signum,
que bulla si quando una cum urinis excernatur spi-
neque spu- ritus flatuosus. Haec enim spiritum fla-
ma citra tuosum colligit, atque idcirco Hipp. in-
frigiditate ualitudinem ait fore longam. Frigidum
nostri cor- enim omne aegre tum soluitur tum coqui-
poris fieri tur, ob idque in longum trahitur tempus.
potest.

Sunt qui ab urinae acrimonia reclusa arteriarum ad renes pertinentium ora spiritus aliquid emittere dicant, qui cum urinis illapsus bullas efficiat.

XXXV.

Ο Κόσσοις ἡ λιπαρὴ ἢ ἐπίστασις ἢ ἀσφόνος τῶν τοιῶν νεφρίτις καὶ μακρὴν ἔχει σημαίνουσα.

Quibus in urina adipalis superficies est & conferta, his nephriticum & acutum morbum adesse significat.

Sine

Siue alui excrementum, siue vrina pinguis est, ex adipis fit colliquatione, quod non magis in renibus quàm toto accidit corpore: vnde nec id proprium affectionum renum est signum, sed còmune omnis adipis à calore igneo colliquefacti. Aut igitur ita intelligendus est Hippo. vt qui in iis quos è renibus laborare còstat non morbi genus, sed acumen & celeritatem distinguat hoc loco & prædicat: aut vt interpretes nonnulli fecerunt, pro nephriticū scribendū phreniticū. quāquàm nec hoc solius phrenitidis nec febris absolute aut ardētis, sed omnis colliquefactiētis est signū. Porro nomē còferta orationi additum potest tum breuitatē temporis significare, tum etiam potest loci nihilominus. Quod enim in se coactum est & continens, id còfertum vniuersūque dicimus, distracto atque disperso còtrarium. Atque hætenus ista à nostris etiam præceptoribus sunt explicata. Iam verò quod mihi videtur dicam. Còferta vox orationi præsentī addita mihi de tēporis breuitate dici videtur, atque ideò adipis renum indicare liquationem. In aliis siquidem corporis partibus liquati adipēs, paulatim nō vniuersim exeunt eū vrina. Primū enim colliquefactum pia.

gue illud in proximas sibi venas trāspo-
ratur, deinde in continuas, inde que rur-
sum in alias atq; alias traducitur, donec
tandē in renes perueniat. Renū verò col-
liquefacti adipis in vrinas traductio ce-
lerrima est, nec paulatim sed confertim
vniuersimque fit, atque ideo renum affe-
ctionē indicat. Cui rei experiētia quoq;
ipsam astipulari comperies si id diligen-
ter artis operibus obseruaueris. Cæte-
rū quum gemina habeatur lectio (in
quibusdā enim exemplaribus ἐπίστασις,
id est superficies, seu summa vrinæ pars:
in aliis ὑπόστασις, id est sedimentum scri-
bitur) priorem veriorē esse dicimus. Su-
pernatat enim semper quod pingue est,
non subsidet. Adhæc præcedentis apho-
rismi dictioni talis lectio magis cōsonat.
In illa enim dixit Hipp. Quibus in vrinis
bullæ innatant affectum nephriticum &
longam inualetudinem fore significant.
Est igitur innatare seu extare verbum ijs
quæ deinceps dicuntur cohærens & con-
sequens hoc pacto, Quibus verò summa
vrina cōfertim pinguis est, his renū affe-
ctum & morbū acutum adesse significat.

X X X V I.

Οκείσοις ἡ νεφρίτικοις ἐδοὶ τὰ προειρη-
μένα συμβαίνει σημεῖα, πόνοσ τε περὶ
τὰς

τὰς μύας τὰς ῥαχιαίας γίνονται, ἢ μὲν περὶ
 τὰς ἔξω τόπας γίνονται, ἀπόστημα προσδέχ-
 ῶμεν ἔξω· ἢ δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τὰς
 ἐσω τόπας γίνονται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέ-
 χῶμεν μᾶλλον ἐσω.

*Si quibus verò è renibus laborantibus præter
 suprà dicta signa dolores etiam circa spinæ mu-
 sculos fiāt, si quidem ad loca exteriora sentian-
 tur, foras abscessum quoq; fore expecta: si verò
 ad interiora magis vergāt, introrsus etiam ab-
 scessum futurum potius sperandum est.*

Superioribus aphorismis affectorum
 renum signa & indicia tradidit, in præ-
 senti verò de iis agit, quos lōgo tempore
 nephriticos fuisse cōstat: in quibus futu-
 rum prædicit abscessum, si ad suprà com-
 memorata signa labor accesserit. id est do-
 lor in iis spinæ musculis, quos rhachizos
 & rhachitas appellāt Græci medici, quasi
 dorsales dicas. Horum duplex est genus:
 quidam exteriores sunt, qui ponè sub cu-
 te collocantur, totam utrinque spinam
 complectentes: alteri verò interiores nō
 in totam spinam porrecti, sed ad eas so-
 las partes quæ in lumbis sunt pertinen-
 tes. In utrovis autem horū fuerit dolor
 firmatus, ibi abscessum quoque futurum
 spes est. Ut ūm verò renibus ipsis suppu-
 rantibus id fiat, an solis musculis, an utris-

que non explicauit Hipp. Caterum hæc omnia fieri posse ostendit experientia. Nam & musculi soli nonnunquam hoc patiuntur vel interiores qui iidem sunt anteriores, vel posteriores qui & exteriores habentur: & sine musculis renes affici possunt aliàs introrsum, aliàs extrorsum inclinante in ipsis abscessu.

XXXVII.

O κείσοι ἀμειψόμενοι, ἢν μὴ αὐτοὶ πυρετῶ, σωτήριον· εἰ δὲ ἐν πυρετῶ, λεπτόν. δεῖ πρὸς τὰ τοῖσι ψυχρῶσι, καὶ τοῖσι πυρετῶσι.

Qui sanguinem vomūt, si sine febre accidat, salutare est: si cū febre, malū. Curatio verò refrigerandi & abstringēdi vim habētibus pficitur.

Vomitur ex stomacho & vētre: extusfiuntur quæ efferūtur ex arteria aspera & pulmone. Nonnulli tamen huius libri enarratores verbū vomere etiam de iis dici volunt, qui ex arteria aspera & pulmone reiiciunt sanguinem. Atqui salutarem esse hunc affectum, hoc est curari posse, si non febricitet is qui sanguinem extussit, est à veritate alienum. Vt enim vel quàm maximè sine febre ex pulmone sanguis reiectetur, ne tamen curari non possit summū im pendet periculum. Sed & sanguinis reiectionē diuturnā, omnino

nò febres sequuntur. Ob hanc igitur cau-
sam præstat vomere verbum ita accipere
tanquam propriè sit ab Hippocr. usurpa-
tum, insuperque quid à febre periculi ha-
beat, & ex febris vacatione non habeat
considerare atq; explicare multò est re-
ctius. Nam febre vacantibus liquet nul-
lam eo loco inflammationem adesse, vn-
de effertur sanguis. quo fit, vt vel vasis
alicuius ore recluso fiat sanguinis vomit-
us, vel sine inflammatione ulcerationem
habeat coniunctam. Facile autem quæ
sunt citra inflammationem vlcera curan-
tur astringentium usu. Quæ verò inflam-
mationem simulq; febres etiam habent
coniunctas, non solum curationem re-
spuunt, sed ne eadem quidem magnitu-
dine possunt permanere. Nam maiora
semper fiunt & maligniora.

X X X V I I I.

K Αἱ ἀέρροι δὲ πρὸς αὐτὸν κοιλίαν ἐμπνέονται
ἐν ἡμέρῃσι δέκασι.

*Destillationes in ventrem superiorē ad sup-
purationem perveniunt intra dies viginti.*

Superiorem ventrem nunc appellat ca-
vitatem à thorace circūscriptam, quam
pulmo occupat, atq; propterea in hunc
à capite per arteriā asperam defertur de-
stillatio: quæ magna ex pte suppurat in-

tra dies viginti, non ut multi scribunt intra dies viginti & unū. Semper enim Hip. diem vicesimum facit iudicatorium non vicesimum primum, quemadmodum demonstrauimus in li. de diebus decretoriis.

X X X I X.

HN ὁρῶν αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγύριον ἔχει, καὶ ὁ δόλον ἐμπιπῶν. ὅτι τὸ περιναεὶον καὶ τὸ ὑπογάστριον καὶ τὸ πῆλμα, καὶ περὶ τὸν λούτριον καθέρεται καὶ αἰνῶν.

Si quis sanguinem & grumos meiat, & stranguria laboret, dolore ad hypogastrium & pectinem & perinaeum pertinente, ad vesicam loca laborant.

In omnibus ferè exemplaribus hic aphorismus inuenitur: quem expungere par est propter eū qui prius nobis est claratus in quarto horum commentariorum, his verbis constās, Si quis sanguinē & grumos meiat, & guttatim urinā reddat, & dolor pertineat ad imum ventrem & pectinem, ad vesicam loca malè sunt affecta. Porro huius aphorismi finis geminam habet lectionem, vnā quomodo suprā scriptus est, alteram in hunc modum, Vesicam ægrotare significatur.

X L.

HN ἡ γλῶσσα βαίφους ἀνταῖος γίνηται. ἡ ἀπὸ τοῦ σώματος, μελεγχέται.

χολικὸν τὸ τοῦτο γίνεσθαι.

Si derepentè lingua incontinens fiat, aut aliqua corporis pars attonita stupeat, signum est melancholicum.

Linguam incontinentem appellat aut infirmam, incertam & titubantem, adeo ut inexplanatā vocem edat: aut immotā & omninò solutam. Partem verò corporis percussam & attonitā vocat resolutā. Quamobrem verò ista si derepentè accidunt dicat esse melācholica fateor me ne scire. Nā melancholiæ de qua certè recepto more inter omnes Græcos cōuenit, rectè sunt ab ipso talia ostensa indicia, Si timor & mœstitia longo tempore hominem habeant, melancholicū est symptoma. Alioqui melācholicas affectiōes esse dicimus caneros, elephantas, & præterea lepras & pforas & alphas nigros. Verū neque ex talibus affectiōibus aliquā, neque ab omnibus appellatā melancholiā videtur præcedere linguæ incontinētia, ut nec partis cuiusquam percussio & stupor. Superest igitur ut quemadmodū in quartana febre succum melancholicū ipsius circuit⁹ causam esse dicimus, sic etiā dictarum affectiōnū, linguæ scilicet incontinentiæ, & partis paralyseos eundem auctore esse dicamus. Atq; fieri certè qui-

dem potest ut propter humoris crassitiē tales cōsequātur affectus quales ex crassa & lenta pituita ortum habent. Neutrū igitur humorē absolutē melancholicum aut pituitosum esse dicemus, sed pituitosum & melancholicum simul. Adiectum est autem orationi derepētē aduerbium propter noxas quæ paulatim contrahuntur, tum ob scirrhosam inflātionem, tum intemperiem solutu difficilem.

X L I.

HN υπερκαθαρομένων τῶν πρεσβυτέρων
λύγξ ἐπιγενήσεται ἀγαθόν.

Si senibus supra modum purgatis singultus accidat, non bonum.

Duabus de causis est non bonum, tum quia immodicæ purgationi superueniēs singultus omnibus malus est, tū quia senibus mala omnia grauiora esse solēt & suspectiora propter ætatis imbecillitatē.

X L I I.

HN πυρετός μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὅσας
πολλὰς καὶ θερμὰς ἀλγασμομένους κατὰ τὴν
λειψαν, λύσει το πύρετο γίνεται.

Si febris sit non ex bile orta, multa aqua calida capiti superfusa febrem solui.

Hinc fit manifestum nō omnes febres fieri ex bile. Indidem etiam liquet cæteras febres omnes exceptis iis quæ ex bile
ortum

ortum habent tepida multa aqua supra
 caput effusa solui:qua ratioe primo etiā
 Epidemion de Melitone scripsit, Calida
 caput perfuderat. Febres enim ab estu &
 frigore excitatae talibus lauationibus le-
 uantur, nec minus quae ex fatigatione, &
 quae ex meatuum exiliū stipatione, siue
 propter obstructionem siue conuiuen-
 tiam siue corporis ipsius densationē co-
 arctati sint & constricti. Transpirare si-
 quidem per ipsas & digeri dissiparique
 oportet febrilem calorem. Non tamen
 ubi inflammatio aliqua aut sine inflam-
 matione humoris putredo igneū accen-
 dit calorem, balneae sunt vtilis, nisi vacua-
 tis prius aut cōcoctis humoribus noxiis.
 Verū tales agrotationes, pleuritides,
 & peripneumonias, & hepatitides, &
 splenitides appellabant veteres, febrem
 ipsam pro symptomate non pro morbo
 ipso habentes. In quibus verò sine partis
 inflammatione, qui in venis continentur
 humores putrescētes febrem accendūt,
 in his solis hominem febre conflictari,
 ipsūque febrem habere dicebant. In
 his ipsis etiam febrium scripserunt diffe-
 rentias, Epialam, & Lipyriam, & Helco-
 dem & Typhodem, & Pestilentē & Cau-
 sum appellantes: Hepaticā verò febrem,
 aut

aut splenicam, aut peripneumonicam,
aut pleuriticam nemo dixit. Quare nunc
Hippocrati sermo habetur de febribus
ipsis citra partium inflammationem. Por-
rò in plurimis exemplaribus non aqua, sed
sudor scribitur: ea lectione eiusmodi ali-
quam sententiam indicante, Si febris non
ex bile hominē habeat, copiosus sudor
è capite defluens febrem soluit. non uti-
que ex solo capite sudorem manare di-
cente Hippoc. sed ex ea parte quæ prima
oculis subiicitur, de reliquo corpore idē
esse intelligendum significante: quam le-
ctionē si retineamus, fiet ut qui propter
bilem febricitant, nihil talibus inuentur
sudoribus. Atqui sæpius cum aliæ mul-
tæ febres, tū in quibus plurima est flaua
bilis, tertiana & ardens sudoribus mani-
festis solvantur. Prior igitur præferenda
est lectio, utpotè quæ veram earum fe-
brium generatim curationē doceat, quæ
fatigatione, aut vitione à sole, aut perfri-
geratione, aut denique stipatione cutis
fiunt. Illud verò, Non ex bile, vtranque
bilem significare potest: non tamen pro-
pter has solas, sed propter pituitā etiam
putrescentem excitari febrem ostendi-
mus. Atque quantum in hac sola est non
videbitur aphorismus verus, nisi quis pu-
trescat

trefactione pituitam in biliosum humorem transire & degenerare velit.

Γ X L I I I.
 Ὑπὸ ἀμφιδεξίᾳ δὲ γίνετῃ.
Mulier non fit amphidexia.

Euripides gladium appellauit amphidexium ancipitem & utrinque scindentem : Et Homerus Asteropæum peridexium, quòd ambabus manibus similiter vteretur, quasi amphoterodexium dixisset. Eodem modo Aristophanes in Tagenitis hominẽ ampharisterum nūcupauit, qui utramque manum sinistram & inexercitatam habet. Et Hipponax amphidexium dixit eo versiculo,

Ἀμφιδεξίᾳ γὰρ ἐμίστηται δὲ καὶ ἀμφοτέρω.

Viri itaque qui ambabus manibus ut dextris vterentur sæpenumero sunt visi: mulier verò nulla adhuc visa est amphidexia, ob naturæ imbecillitatem. Nam si propter neruorum & lacertorum robur perrari quidã viri ambabus vtuntur manibus, par certè fuerit mulierem non vti, cui abundè est si sola dextra vtatur modicè. Siquidem Amazonidas ipse dixit mammam sibi dextram adurere, ut copiosiore alimento ad propinquam manum perueniente, maior ipsi firmitas accedat, tanquam naturã infirmæ & debili.

Sunt

Sunt tamen qui amphidexiam mulierē dictam esse contendunt, quę dextra vteri parte sit genita. Atque istis longē absurdus nonnulli dicunt, de iis scilicet qui Hermaphroditi appellantur aphorismū Hippocrati esse traditum: in quo doceat mari quidem pudendum adnasci muliebri, mulieri verò virile minimē.

X L I I I I.

Οἱ κίσοι ἐμπυοὶ λεγούσιν ἢ τέμνοντο, ἢ μὴ τὸ πύον λευθαρεῖν ῥυῖν καὶ λευκόν, περιγίνουσαι ἢ ὃ ὕφαιμον καὶ βορβορώδες, καὶ δυσώδες, ἀπόλλυται.

Si empyis quum vruntur aut secantur purū & album pus effluat, euadunt: si verò subcruentum, feculentūque & foetidum pereunt.

Empyemata appellare solet non quę intra thoracem tantū, sed etiam quauis alia corporis parte in pus mutata sunt tubercula. Prę cęteris verò empyos ferē solos eos vocat, quibus est inter pectus, & pulmonem pus collectū: quos vrere cōfuisse veteres licet ex iis discere quę Plato comicus in Cinesia his verbis dixit, Postea Euagorę filius ex pleuritide sceletus, aridus & exuccus, pure vacans, arundinacea gerens crura, tabis prenuntius, plurimas ab Euryphonte inuitas escharas habens in corpore. Quòd verò album pus bonum

bonum sit, fœculentum verò & foetidum
malum, nemo est qui ignoret.

X L V.

Οκόσοι τὸ ἥπαρ διάπυον λεῖοντα, καὶ μὲν
τὸ πύον λεῖθαρον ἐν τῇ καὶ λουήσιν, περιγι-
νοῦνται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τῶν τοιούτων ἐστὶν ἥρ-
α· οἷον ἀμόργην ῥυή, ἀπόλλυται.

Quibus purulentū iecur adurit, si purum
pus effluat & albū, salui fiunt. in tunica enim
ipsis pus continetur: si verò qualis amurca pro-
fluat, intereunt.

Ipsemet causam attulit, quam obrem
ex iis qui ita affecti sunt quidā intereant,
alii euadāt. Nā quibus est in tunica pus
illarsa iecoris substantia, omnes seruātur:
quibus verò in carnem vsq; iecoris cor-
ruptio penetrat, ij bona ratione moriun-
tur. Quod autem ἀμόργην id est amurcam
olei faciem nominent Græci, quódque
ipsi similem par sit esse iecoris crudā pu-
tredinem omnibus est manifestum.

X L V I.

Οδύνας ὀφθαλμῶν ἀνρῆτον πόσις καὶ καὶ
λῆσας πολλῶν θερμῶν, καὶ βόλον.

Dolores oculorum post meraci vini potum
& aqua calētis balneū, vena sectione curato.

Hic aphorismus mihi videtur ex ascri-
ptitiis vnus esse, quippè qui non consen-
tiat cum eo qui suprā scriptus est hoc pa-

cto, Dolores oculorū vel meraca potio,
vel balneum vel fomentum vel venæ se-
ctio, vel purgatio soluit: quem quidem
sexto nos explanauimus commentario,
offensis iis affectibus in quibus horum
figillatim remediorum vsum adhibere
oporteat. Proposit⁹ verò aphorismus ad
vnā affectionem tria iubet adhibenda
esse remedia. Verū si quis nos docere
possit affectionem cui tria hæc remedia
sint opus, ei profectò gratiam habituri
sumus. Quādiu autem aphorismum vt
germanū & legitimū recipient & ex-
plicabunt, nec quānā ea sit affectio do-
cebunt, nō facile eorum expositionibus
fidem adhibebimus. Quæ verò dicunt ij
qui omninò aliquid licet parū probabi-
le conantur dicere, sunt huiusmodi, In
quibus crassus sanguis redūdat, atq; id-
circo vacuatione eget, in his melius esse
putant sanguinem prius fundere, deinde
phlebotomia vti: fusum verò & tenuatū
iri si meracum bibant & balneis vtantur.
Sed qui versati sunt & exercitati in artis
operib⁹ norūt probè eos qui talia dicāt
periculum nunquam fecisse eorum quæ
dicunt. Neque enim plethorica affectio
vinum aut balneum fert absq; maximo
incommodo. Sed sunt isthæc sanguinis
crassi

crassi auxilia parte aliqua impacti & cuneati sine totius corporis plenitudine. Sic enim Asclepiades vino utitur post totius corporis vacuationem aduersus materiam crassam obstinationem venulis oculorum hæretis. Quod si totius corporis adsit plenitudo, prius inter bibendum & laudandum oculorum rumpatur tunicæ quàm earum expediat obstructio. Quare si citra plenitudinem dolor fiat propter obstructionem & cuneationem crassi sanguinis, rectè quidem lauerint illi & vinum dederint, non etiam venam secuerint: Si verò adsit plenitudo, tum rectè phlebotomen usurpabunt, malè verò lauationibus & vino utentur.

X L V I I.

Υ Δραπωὶν ἢ βῆξ ἔχῃ, ἐν ἐλπὶς ὅς ἐστιν.
 Si hydropicum tussis habeat desperatus est.
 Hoc prius altero aphorismo dictum fuit,
 Aqua inter cutem laborantibus si tussis
 superueniat malum.

X L V I I I.

Σ Τραγυρίην ἢ δυσυρίην θώρηξ ἢ φλεβοτομήν λύει· τέμνειν δὲ τὰς εἰς φλέβας.
 Stranguriam & dysuriam thorexis & venæ sectio soluit. Incidende autem sunt interiores.
 Quod stranguria πλὴν λεῖα τράγχα τῶν
 εὐρω ἀπὸ νεύρων, id est guttatim urinam red

ditam significet, vel nomen ipsum potest ostendere. Dysuria verò dici potest tum quæ cum dolore fit mictio, tum quæ cū difficultate aliqua, adeò vt agrè vesica agat munusq; suum obeat. Porro strāgu-
rām aliā vrinæ ipsius acrimonia & mor-
dacitas efficit, aliā facultatis retentricis
vesicæ imbecillitas, quæ cum ob omnem
intemperiem, tum maximè frigidam ac-
cidere potest. Dysuriam verò siquidē cō-
iunctum dolorē habeat, phlegmone &
abscessus & ulceratio, & inæqualis intē-
peries, & spiritus flatuosus faciūt: si verò
difficilis quædam vesicæ morio adsit, tū
vel virtutis imbecillitas, vel tumor præ-
ter naturā est in causa. Inter has oēs ve-
sicæ affectiones frigida thorexis soluit,
id est vel vini simpliciter potio, vel vini
meraciorēque præterea inflammatio-
nem quæ propter obstructionem sangui-
nis crassioris citra plenitudinem fit fa-
cta. Nam eam quæ cum plenitudine est,
sed & aliam quæ sine defectu sit, & cum
virium robore sanat venæ sectio. Porro
de venis interioribus secandis diximus
superiore libro, in quo mihi explicatus
est aphorismus ille, Dysuriam phlebo-
tomia soluit. incidenda autem est vena
anterior.

X L I X.

Υπὸ λευκῆς ἐκ μὲν οἰδήματι καὶ ῥύθμῳ
ἐν τῷ στήθει σπυγνὸς ἄνθος. ἔξω γὰρ
τρέπεται τὸ νόσημα.

*Ab angina detecto tumor ex rubor in pecto-
re superveniens, bonū. foras enim morbus vergit.*

Hic aphorismus antea scriptus est his
verbis, Angina oppresso tumore in brō-
cho fieri bonū: quēquidē explicavi quar-
to horū cōmētatorū. Quare malē hoc
loco ascriptus esse videtur, volēte quopiā
illud adiung. re: foras em̄ existit morbus.

L

Οκείσοισι δὲ σφαιριζομένοις ἐν τρεῖσι
ἡμέραισι ἀποπλήσονται καὶ τὰ ὅλα
ἀναρρώσονται ὑγιᾶν γινώσκονται.

*Quibus cerebrū sphaeratum est, intra tres dies
interiunt: si verò hos superaverint, sani sunt.*

Ossa quidē σφαιρίζου, id est sphaera. ri
sæpe dixit lib. de fracturis & articulis,

pro corrumpi & omninò vitari id verbi
vsurpans. Hoc autē loco cerebri corru-

ptione eo verbo intelligere nō possumus
propter orationem illam adiunctā, Si ve-

rò hos superaverint, incolumitatem reci-
piunt. Si enim sphacelus est totius substā-

tiæ corruptio partis cuiusque sphacelo
tēταται, curationē certe nullam admittet

cerebrum ita affectum. Nisi fortē verbo

Intelligere

videtur ve

hemerē ca

pitis quas-

sum aut

ictum, cu-

ius occasio-

ne. cerebri

sit orta ma-

gna infā-

matio. Nā

sed etia

ἀποπλήτ-

τιεται si-

gnificat.

* Gangra-
na propriè
in carne est
qui sphace-
lus in osse.

abutatur ad significandū huius affectio-
nis principiū, necdum ipsam completam
omninò & cōsummatā. *Eiusmodi enim
nonnulla carnosus etiā partibus per gā-
grænas accidūt, cum affectus scilicet ob
inflammationis magnitudinē parti labo-
ranti stupiditatē sensus quandā & nigrē-
tiam, aut omninò mortiferū quendā co-
lorē conciliat. Tamē cum etiam gāgræ-
na laborare dicimus qui nūc primū eo
affectu tētari incipit. Quemadmodū igi-
tur iam cōpletam eōq; progressam gan-
grænam ut pars emoriatur sanare nō li-
cet, dum verò adhuc generatur licet, sic
etiam sphacelum. Quanquā carnosarū
etiam partium mortē quæ inflammatio-
nis sequitur magnitudinē, & quam medi-
ci gangrænam propriè nominant, etiam
sphacelum Græci appellabāt. Siquidem
ita mihi Herodotus Cābysis femur sy-
derari dixisse videtur. quo solo modo ce-
rebrum etiā quispiā dicat syderari. Por-
rò quamobrem cerebri syderatio citam
mortem adferat omnibus est manifestū,
tū quia affectus est grauissimus, tū pars
principalis. Quòd si egrotum mors intra
tres primos dies de medio tollere nō oc-
cupet, sed ad quartū diē perueniat, spes
est morbū remissū iri & vires fore firmas
adeo

adeo ut morbo sint omnino superiores.

L I.

Π Ταρμὸς γίνετ' ἐκ τῆς κεφαλῆς, διαδερ-
μανομένης τὸ ἐγκεφάλου, ἢ διουγρανο-
μένης τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ λευδὸν· ὑπερχεῖτ' γὰρ ὁ
ἀὴρ ὁ ἐνέων ἐξω· ψοφεῖ γ', ὅτι διὰ τενδὸς ἢ διὰ
ξοδὸς αὐτῷ ἐκέρ.

Sternutamentū cietur ex capite cerebro ex-
calfacto, aut perhumectato spatio in capite in-
ani. Aer enim intus contentus foras erumpit.

Strepit autem quia per angustū ipsi est exitus.

Eiusmodi orationes duo significant,
vnū quod vniuersaliter de omni re pro-
posita dicitur, veluti hoc loco de sternu-
tationibus: alterum quod de re singulari
quapiam effertur, ut hīc de sternutationi-
bus ex capite factis. Prior itaq; oratio erit
talī, Omnis sternutatio initium motus
habet ex capite, excalfacto cerebro, vel
perhumectato spatio in capite vacuo. Al-
tera verò, Sternutamētum ex capite pro-
diēs, fit cerebro excalfacto aut perhume-
ctata cerebri vacuitate: quę oratio verior
existit. Neque enim omnis sternuatio fit
excalfacto cerebro, aut perhumectato
spatio in capite vacuo. Pennis enim qui-
dam sibi nares vellicantes aut fodicantes
sternutāt: & cū tussi vnus aliquis spiritus
internè elatus ad naris meatus sternuta-

tionis fit causa. Nam putare solum eum
aërem qui ex capite excernitur esse qui
sonitum edat, est manifestò falsum. Eui-
denter enim infernè ex pulmone aër ef-
ferri apparet sese vniuersim & repète cò-
trahète pectore. Sed & quòd sternutatio-
nem inspiratio precedat, naturà scilicet
aëris copià confluente ad sternutamèti ge-
nerationē, cum iis quæ dicta sunt consen-
tit. Ea itaq; sternutatio quæ generationis
principium habet appetitionē naturę fla-
tuosum ex capite spiritū excernere gestiē-
tis sola eo modo fit quæ hoc aphorismo
docere aggreditur Hippocrates, ac ne
hoc quidē modo fortasse perpetuo. Nā
quod ait Perhumectato, superuacaneum
est ad generationē sternutamētī. Vt enim
humor aliquis in capite redūdet, nō pro-
pterea sternutamentum excitat, nisi ven-
tosus fiat: quod manifestò in multis cer-
nitur qui copiosam licet per nares humi-
ditatem excernant, persæpè tamen neces-
sariò nō sternutant. Soli enim ij sternunt
ex iis qui ita sunt affecti, quibus mordax
est à capite defluens humiditas, nō aliter
quàm si mordax & vellicās aliquid nari-
bus indas. Quemadmodum enim tussis
quoddā naturale symptoma est ad expur-
gandas pulmonis asperas arterias, sic ster-
nutam

nutamentum narium meatus manifestò expurgare videtur. Porro duobus locis veluti spiraculis quibusdam cum perforatæ sint nares, vno quidẽ lato ad os, altero verò per exiles meatus ad cerebrũ pertinente, quod quidẽ ad os puenit foramẽ, à flatu infernẽ sublato expeditur, qui verò in cerebrũ ferunt meatus ab eo qui inde deferitur spiritu expurgantur. Quòd si diligẽter obseruaueris sternutamenta quæ ex cerebro motionis habet initiũ, capitis proculdubio grauitatẽ al-
 leuare cõperies. Fiũt enim rarefactis humoribus capite cõtentis & naturæ impetu excretis. Rarefiũt autẽ ipsi concalescẽti à calore natiuo sese exuscitante, cuius propter imbecillitatem prius coaceruata fuerat superuacanea humiditas. Cum itaq; ait perhume ctato cerebri inani spatio, præcipuẽ quidẽ intelligẽda venit vetriculorũ cerebri inanitas, sed etiã spatiũ illud vacuũ quod cerebrũ extrinsecus ambit. Indẽ enim faciliẽ spiritus per cerebrũ in ventres permeare, deinde nares ipsas subire potest. Quia verò cõfertim erumpit, sonũ elidi ipsemet Hippocrates est auctor. Est autem omnis sternutationis cõmunis strepitus, ex alterutro siue pulmone efferatur, siue capite deferatur.

LII.

Ο κείσοισιν ἢ παρ περιόδου αὐτῆς, τῶν τοῖσι πυ-
ρεῖος ἐπιγενόμενον & λύει τὸν ἐλόντα.

*Quibus iecur vehementer dolet, ijs febris
superueniens soluit dolorem.*

Vox superueniens indicat antea quo
tēpore vehemēter cruciabātur nō febrici-
tasse. Si itaq; iecur vehementer doleat,
id fit vel propter fortē inflammationē,
vel ob spiritum flatuosum: sed ipsis non
aderat inflāmatio, alioqui febricitassent
omninō: par est igitur flatuosum spiritū
causam doloris fuisse in ipsis. Dolet cer-
tē quidē iecur etiā propter obstructio-
nem, sed modicē, & cū ponderis potius
quām vehemētis doloris sensu quodam.
At vehemens dolor fit propter flatuo-
sum spiritum, aut inflammationem, quæ
vel est maxima, vel suppurat.

LIII.

Ο κείσοισι συμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ
τῆ φλεβῶν, τῶν τοῖσι χρεὶν ἢ φλεβοτο-
μεῖσθαι.

*Quibus sanguinem è venis detrahere con-
ducit ijs vere secanda est vena.*

Hic aphorismus pars eius est qui suprā
dictus fuit hunc in modū, Quibus phle-
botomia aut purgatio conducit, iis vere
pertundēda vena est, aut purgatio adhi-
benda

bēda. Vnde in quibusdam exemplaribus omninò nō ascribitur. Quod ipsum sciūt libri interpretes nonnulli, bīsq̃ue aphorismum scribunt, alij ne recordantur quidē prorsus suprà fuisse scriptum. Satis autē quosdā mirari nequeo qui nō solūm eosdem aphorismos bis scribunt, sed etiam in eisdem commentariis addunt explicationes nulla data significatione aut mentione, facta iam antea scriptos esse integros quosdā, alios parte altera defectos, cuiusmodi præsens est. Quid igitur sibi voluerint ij qui tales ad calcē libri aphorismos addiderūt, aut Hippocrati ipsi venerit in mentem vt de iisdem bis faceret mentionem, & eosdem bis exponerēt interpretes nonnulli, coniecturam quidem ipse facere nō possum. neque enim mihi fit verisimile auctorem ipsum tam obliuiosum fuisse in tantis rebus, præsertim cū talis fuerit, qualem in omnibus Hippocratem fuisse nouimus: neque rursus tantam eorum qui addiderint vel obliuionem, vel quandam aliam vafritiā cogitatione cōprehendere possumus, propter quam bis de eisdem scribere vellent. Sed multo etiā magis enarratores eos mire- ris, qui quum eosdem aphorismos bis exponant, ne hoc quidē ipsum meminerūt

quod d secundo id facerent. Omnium verò
maximè admiratione digni, qui diuersis
locis & hîc prope libri finem, & in supe-
rioribus in eisdem aphorismos diuersas
& pugnantes scripserunt expositiones.

L I I I I.

Οκείστοι μετὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν γαστέρα
φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὁ λόγος παρὰ τὸ
ἐκ τοῦ στήθους εἰς τὸ στήθος τὸ κοιλίαν, τὰ
τέτοις καὶ τὰς φλέβας, ὅτι τὸν λόγον τὰ πᾶν
τὸ φλέγμα, καὶ, ἀπὸ γίνεσθαι καὶ ἔσθαι.

Quibus inter ventriculum & septum trans-
uersum pituita cōcluditur, & dolorē adfert in
alterutrum ventrem viam non habens, us per
venas in vesicam versa pituita morbi fit so-
lutio.

Merito mihi hoc loco Marinus here-
re videtur, fieri non posse ratus ut inter
ventriculum & septum transuersum con-
sistat pituita. Ipsam enim de fluxuram de-
orsum ad pubis usque ossa, sed ne traduci
quidē & remeare posse in venas, quo mo-
do in hydropicis tenuis illa & aquosa hu-
miditas in venas resumpta & resorpta ex-
cernitur per vrinas. Itaque orationem il-
lam inter septum transuersum & ventri-
culum accipiendam esse pro inter pro-
prium septi trāsuerfi corpus quod carno-
sum est, & summam peritonæi partē seu
verticem

verticem. Verum Marine etiam si ut vis intellexerimus, similiter difficilis & irre-meabilis manebit illa in venas pituitę re sumptio. Neque enim inde potest per ve nas in renes pervenire: quod fieri ex ea capacitate potest, quę sub peritonæo est posita. Huc adde impropria prorsus esse abusionem illam appellationis ventricu li. Nihil enim peritonæum ventriculo si mile obtinet, quamobrem nominis habe re debeant cõmunionem. Præstat igitur ita accipere, quemadmodum intellexerunt omnes, illud scilicet ab Hippocrate spa tium dici, quod infra septum trāsversum est, atque intra eam peritonæi partē con tinetur quę epigastrio respõdet: simulq; expẽdere an quod ab eo dicitur fieri pos sit. In quo nos scire oportet arbitrari Hip pocratē naturā semper si sit robusta ma teriẽ viā moliri & inuenire, etiam si quā maxime crassa sit, & per exiles transitura meatus: quando per ossa etiam abscessus fieri dicat. Sed & ipsi in purulentis, quos Empyos Græci vocāt, inter thoracem & pulmonem collectum humorem extulli ri videmus, ut sanguinem etiam per me diam cutem integram elabi interdum in iis ossibus quę rupta poro firmantur & occallescent. Neque igitur nūc pituitam
de

de qua Hip. sermo est arbitrari oportet
ad urinas traduci omnino non posse: sed
hoc etiā aliquando à natura multo an-
pituitam eiusmodi, ut in empyis pus, pu-
latim extenuate fieri putandum est.*

*Materia
ex venis in

omnem lo-
cum com-
meare, &

in easdē te videri

nuata re-

meare po-

test.

L V.

Ὅσοιτοι ἀντὶ τὸ ἡπαρ ὑδατῶδες πλεονεχέει
τὸ ἐπὶ τὴν ῥαγὴν, τὰς τοιαύτας ἢ λεοιδί-
ας ἐμπιμπλάτῃ, καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Quibus iecur aqua refertū eruperit in omē
tū, his venter aqua expletur, atque moriuntur.

Maximè obnoxium iecur est generan-
dis in ea tunica quæ extrinsecus ipsū am-
bit vesiculis aqua plenis, quas hydatidas
appellant Græci. Siquidem in iugulatis
animalibus apparet interdum talibus ve-
sicis refertum. Si quando igitur acciderit
ut tales hydatides rumpantur, in eam pe-
ritonæi regionē aqua effundetur quæ est
secūdum epigastriū: in quo spatium etiam
per hydropas aqua colligitur. Nam intra
omentum, quòd Græcè epiploō dicitur,
aqua erumpere nō potest quin ipsum ali-
quatenus exedatur. Solidū enim est, sibi-
que vndique constans & dēsum, ut nihil
in se ex parte alia interlabi aut interrepe-
re sinat præter quàm ex ventriculo, colo,
& liene, illisque partibus vnde ipsum ena-
scitur. Aut igitur exedi vult peritonæum
parte

parte eius dextra quae iecori propinquat,
 et illud in omentum eruperit, pro in omne
 locum interpretari conuenit. Venter
 autem aqua repleti non de eo in quem ci-
 varia recipiuntur est dictum, sed de eo tu-
 more omni qui infra thoracem prominet:
 quo significatu progastores nonnulli, id
 est ventriosi, & ventrem ferre grauidae di-
 citur. An verò quibus eo loci aqua coa-
 eruat moriantur considerandum est.
 Nam aut semper aut ferè ita fieri intelli-
 gere oportet. Ex hydropicis enim aliqui
 seruantur, etiam ipsis tali spatio aqua re-
 fert. Quemadmodum itaque in his cura-
 tio potest perfici medicamentis hydrago-
 gis aquas purgantibus & exigentibus, tum
 etiam vreticis, id est vrinas prouocantibus,
 & epithematis humoris eiusmodi per-
 malitum & vaporem eliciendi & digerendi
 vim habentibus: ita in illis etiam accidere
 posse videtur, in quibus iecoris ruptis
 aquosis illis vesiculis in spacium sub pe-
 ritoneo & omento aqua concedit.

L V I.

A λύκη, χάσμα, φρίκη, οἶνός τε ἰσός τε
 πινόμενος, λύξ τὸν ὕσσον.

Anxietudo, oscitatio, horror, vinum pari
 aquae portione epotum, soluit.

Merito isthæc loquendi forma quibus-
 dam

dam visa est solœcophanes, id est solœcismi suspicionem nō carere: ideo quæ casu accusandi scribunt, Anxietudinē, oscitationem, horrorē vini & aqua portione aquæ permistum soluit. Vtram autem in præsentia sequaris lectionem, nihil refert ad aphorismi explicationē. Imprimis enim illud scire oportet ἀλύνειν appellasse Hippocratem (quasi tedium sui & displicentiam dicas) quam multi Græcorum ἄλυν nominant. Deinde quænam sit symptomatis huius effectrix affectio sciri velim. Ἀλύνειν itaque secunda valetudine eos dicunt qui præsentium offensione & tedio errabunda semper sunt mente & incerta, atque ad alias subinde aliasque transeunt tum res tum actiones: aduersa verò valetudine similiter etiā ἄλυνειν eos dicunt qui nō ferentes decubitū lecto nō acquiescunt, sed formas mutant, quia præsens semper grauis sit & molesta. Hoc autem iis maximè euenire habemus compertum, quibus in ore vetriculi (quod per nominis abusum stomachū aliquādo appellant) propria quædam humoris molesti qualitas continetur, neque multi neque innatantis in vetriculi capacitate, sed altius in ipsius tunicis imbibiti. Quinetiam oscitationem & pendulationē fieri demonstrauim

strauimus cōtenta in musculis (per quos volūtarij quoque motus peragūtur) vel humiditate vëtosa, vel spiritu vaporoso. Horror quoque fit prauis humoribus p cutem sparsis & discurrentibus. Constat autē loqui nos de hōrrore eo qui ē corpore morbofo motionis accipit initiū, nō ab aliqua causa externa proficiscitur. Singula igitur enumerata curat vini meracioris potus, cuius temperationis modum ipse indicauit his verbis, Vinum æquum æqua permillum aqua bibitum. Vult enim aqua vinum temperari æqua portione, vt tantū materiæ moleste propellatur vacueturque quantum violētæ vini delationi est cessurum, reliquū verò temperetur epicrasi. Calfacit enim vinū vt experimur, totum corpus & celeriter in omnes fertur partes, cum eo quod miores humores reddit.

L V I I.

Ὁ Κόστας ἐν τῇ δ' ῥύβρῃ φύμα γίνετ', τὰ
 τῶτοι δὲ ἀπὸ τοῦ αἵματος ὁ γὰρ ἐν ῥύβρῃ
 ἀπὸ τοῦ αἵματος.

Quibus in meatu vrinario generatur tuberculum, vbi suppurauerit & eruperit, doloris fit solutio.

Hunc etiam anrea scripsit aphorismum, nosque explicauimus in ea dictione quæ

ne quæ sic habebat, Quibus in vrine ductu tuberculum ortuna est, suppurato eo & effuso solutio fit.

L V I I I.

Ορισμοί δ' ἀπὸ τῆς ἐνέφραλ. & σελ. ἢ πρὸ τινὸς προφάσι & ἀνάγκη ἀφ' ὧν γε-
νέσθαι παρὰ χρεῖμα.

Quibus occasione aliqua cerebrū fuerit vehemeter cōcussum, mutos protin⁹ fieri est necesse.

Nonnulla exemplaria inuenias in quibus multitudinis numero multos per accusatiuū scribitur aphorismus: alia verò in quibus mutum per singularem accusatiuum loquēdi forma solæcophani. Verum id ne hoc quidem loco quicquā ad rem facit: cum sciamus consueſſe Hippocratem de vno sapē quāmaximē manifesto symptomate, exempli gratia aphonia, id est vocis adēptione appellare & significare eos qui cuiusvis etiam alterius motus volūtarij, aut sensus faciūt iacturam, nec aliter atque apoplectici & attoniti sine vllō sensu omnino & motu prostrati iacēt. Hoc autem propter alias etiam causas fieri potest. In præsentia verò Hipp. quassus tantū & illisus cerebri meminit, cuius occasione talem fore inquit corporis totius affectionē. Ita porro affligari cerebro accidit repētino aliquo

Quo è sublimi casu. Eiusmodi enim casus
 Vertebrarum etiam spinæ στήν, id est ad
 afflictationem & violationem adferre so-
 lent: quod accidit cum ipsarum facta fue-
 rit harmoniæ commotio & deprauatio,
 & contenta ipsarū cauo dorsalis medulla
 laborarit: quæ vehementius concussa ner-
 uis à se exortis ruptionis creat periculū.
 quæ res cerebro maximè accidit, cōque
 magis quanto in eius ambitu vacuum
 spacium est amplius, & multò magis in
 senibus, quemadmodum diximus in li-
 bris anatomicis. In se enim virtus anima-
 lis retracta in cerebrum cogitur per ta-
 les affectiones commotione vehemen-
 tiore offensa, proptereaq; quietem agit
 & feriatur. Porro ex nervis obortis qui-
 dam valdè tenduntur, quidam aliqua ex
 parte diuelluntur. Quibus fit ut donec
 animalis facultas sese receperit, mutū &
 immobile iaceat totum animās ita affe-
 ctum. Quod si abrumpi occupauerint,
 aut cerebrum parte sui quapiam auul-
 sum abstractūmq; fuerit: non iam ad se
 redeunt sibi que ipsis restituntur.

L I X.

TΟἱσι σώμασι τοῖσι ὑγρὰς τὰς σαρκὰς
 ἔχουσι, αἱ διμὲρ ἐμπούειν· αἱ μὲν γὰρ ἐκ-
 γαίνε τὰ σώματα.

R.

Corporibus humida carne preditis praefenda fames est. Nam fames siccatur corpora.

Constat affectibus humidis remedio esse auxilia siccandi vi pollentia: si quidem contrariorum contraria sunt remedia. Cō fiat porro famē siccare per accidēs. Nam si de corpore aliquid effluat dissipeturque non minus quam antea, nec quod vacuatur amplius alimēto suppleatur, instauretur & satiatur, ipsum utique siccius euadere necesse est. Certū enim est ex singulis animantis partibus quicquid est humidius abire prius & euanescere. Siquidē effluuiū ipsum fit quia tenuetur corpus & solvatur in vaporē duabus ex causis, externa una aērē ambiente, interna altera calore nativo. Nimirum illud inde est quod animantium terræ caavernis delitescētium nihil omnino aut certē exiguum effluat ex corpore, quia scilicet nec externo calore amplius nec interno incalescunt. Unde ex ipsis nonnulla alimēto non egent, alia perpaucō omnino sunt contenta.

Post supra scriptos aphorismos alij duo deinceps scripti inveniuntur in omnibus propemodum exemplaribus, & quorum libri enarratores ferē omnes faciunt mentionem. quidam etiam interpretantur: sed pugnantibus & diuersis hīc atque

atque suprà explicationibus vsi, nec hoc ipsum monentes lectorē antea fuisse scriptos. Nos verò ipsorum explicationem scripsimus quarto commentario lectione nonnihil differēte. Vnus enim hoc loco scriptus superuacaneam habet hāc adiectionem, Nec deuorare potest nisi agrē. alter verò aduerbium agrē ordine inuerso positum habet: vt prior legatur hoc modo, Si febre correpto nullo in faucibus tumore, derepentē suffocationis imminet periculum, nec possit deglutire nisi agrē, est mortiferum. Secundus verò, Si feбри detento ceruix intorquetur, & vix deuorare queat, nullo in ceruice tumore conspicuo, perniciosum. Superiores verò quos quarto horum commentariorum exposuisse me dixi, in hūc habebant modum, Si feбри detēto nullo existente in faucibus tumore, suffocationis derepente metus oborietur, perniciosum. Deinde qui hunc sequitur, Si febre laboranti ceruix intorqueatur, & vix deuorare queat, non apparet in faucibus tumore, exitiosum est signum. Iam itaque expēdamus id quod in priore aphorismo ex abundanti additum fuisse dicebatur. Nam accidere ipse vidi grauius omnino & perniciose laborantibus agrotis, vt vel nullo planē modo possent deglutire, vel agrē, nullo in faucibus tu-

more cōspicuo. Hoc enim apertè discer-
nere licet ore quàm maximè potest fieri
hiante & aperto, & lingua ad inferiorem
mandibulam appulsa & firmata. In tali
statu quòd è difficultérque deuorent,
causam suspicari possumus communem
illam esse stomachi & gutturis tunicam,
ab internis subortam partibus. Hæc enim
cibariorum per os descēsu ipsam quidē
deorsum à vētriculo attrahi, totum verò
guttur sursum trahere demōstrauimus.
Inflammatione igitur cum tumore inter-
no guttur obsidēte fit vt aliàs nullo pror-
sus modo, aliàs ægrè obsequatur attra-
henti ventriculo & deorsum reuelliēti,
eāque ob causam vel nullo pacto, vel
ægrè difficultérque deglutiant.

L X.

ΟΚα ἂν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ
τὸ σῶμα καὶ ψύχνηται, καὶ πάλιν θερ-
μαίνῃται, ἢ χροῖμα ἕτερον ὢ ἐτέρῳ μεταβάλλῃ,
μὴν ὁ νόσος σημαίνει.

*Vbi toto corpore mutatio, & corpus refrige-
ratur, vicissimque calefit, aut calorem alium
ex alio mutat, morbi significatur longitudo.*

Hunc quoq; aphorismum quarto cō-
mentario exposuimus eadem propemo-
dum lectione cum presentī. Sic enim scri-
ptus est, Et vbi toto corpore mutationes,
veluti

veluti si corpus frigeat, rursúmque caleat,
& color alter ex altero oriatur, longitu-
dinis morbi est argumentum.

L X I.

Υ Δριὸς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς ῥέων αἰετὶς
σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγρῶ. ἀπάγει
ἢ χρεὶ τῷ μὲν ἰσχυρῷ αὐθιγῇ, τῷ δὲ ἀσθενεὶ
λιγώτερον.

*Sudor multus calidus frigidusve semper flu-
ens, humiditatē in robusto quidē supernē, imbe-
cillo verò infernē vacuādam esse demonstrat.*

Suprà alium aphorismū explicuimus
quarto commentario, quī in hunc scribe-
batur modum, Sudor multus calidus fri-
gidusve semper fluēs, frigidus maiorem,
calidus minorem morbum significat: ubi
talium sudorum causam esse dicebamus
humiditatis copiam ægrotantis corpore
contentam: quam eādem ob causam pro-
positus aphorismus humiditatem super-
fluam educēdam esse iubet in fortibus &
robustis supernē, id est per vomitiones,
imbecillis verò infernē, id est per alui sub-
ductionem. Quòd itaque redūdantem in
corpore humorem semper vacuare oport-
teat, manifestissima res est: an verò robu-
stis semper per superna, infirmis per infer-
na solūm abundans humor vacuāduſ ve-
niat, non parum mihi dubitationis habe

re videtur. Præstat enim fortasse nō eare-
nus distinguere auxiliorū vsum, sed quo-
modo nobis in therapeutica commenta-
tione de omnibus eiusmodi explicatū
est & definitum. Quibus fit ut hunc quo-
que aphorismum ex falso ascriptis & ad-
iectiū esse credam. Post supra positos
aphorismos consequenter alij tres repe-
riūtur in plurimis exemplaribus, qui ab
interpretibus etiam scribūtur paulō alia
diuersaq; lectione quam quæ quarto ha-
betur cōmentario. Sic autē eos scribunt.

L X I I.

ΟΙ πυρετοὶ οἱ μὴ διαλείποντες, ἢ ἰσχυρότε-
ροι διὰ τρίτης γίνονται ἐπικίνδυνοι· ὅτε
δ' αὖ τῷ τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι ἀνένδυνοι.

Si febres, tertio quoque die vehementiores
fiunt nec intermittūt, periculosæ: Quæ quo mo-
do autem intermiserint, periculo vacare signi-
ficantur.

L X I I I.

Οκόσοις πυρετοὶ μικροί, τῶν τοιοῦτων ἢ φύμα-
τα, ἢ ἐς τὰ ἄρθρα πόνοι ἐγίνονται.

Quibus febres longæ, his tubercula in arti-
culis, aut labores fiunt.

L X I I I I.

Οκόσοις φύμαλα μακρὰ, ἢ ἐς τὰ ἄρθρα
πόνοι ἐκ πυρετο γίνονται, οὗτοι σίτιστοι
πλείοσι χέρονται.

Quibus

Quibus longa tubercula, aut in articulis labores à febre fiunt, hi copiosiore cibo utuntur.

Constat hos quoque perperam interpositos fuisse, nihil aut parum à superioribus differentes, quos quarto explanavi commentario.

L X V. lo V. quidam in
H N TIS xio nupreorvfi / dñm dñi dñi, tñm xñ
 úyiaéovfi, lo xñ: tñm dñi dñi, vñe @.

Si quis febricitanti cibum præbeat, quæ sano exhibet, valenti robur, agrotanti morbus fit.

Etiam sic præsens scribitur aphorismus. Si quis febrienti cibum det, valenti quidem roboris, agrotanti verò morbi sit augmentatio. Verùm utraque lectio à naturali elocutione recessit lógius ad pravam affectationem, quæ λακέρηδος vocant Græci. Neque enim quid sibi voluerint ij qui libri finem tam variis & alienis rebus ornarunt video. Quædam enim eadem prorsus dictione scribunt, qua supra ab Hippocrate sunt scripta, quædam parum immutant, alia malè interferunt, ut hunc ipsam aphorismum à ratione dicendi Hippocratis longè alienum. Ille enim supra dicebat, Impura corpora quo plus alueris, magis læseris. & Si quis à morbo cibum adhibens vires non recolligat, corpus alimento copiosiore uti significat: si-

verò modicè epulanti idē accidat, vacua-
tione indigere sciendum est. Et alia deni-
que in eam sententiā nonnulla secundū
naturam ipsi sunt enūtiata. Præsentis ve-
rò aphorismi auctor affectatè dixit de ci-
bo quòd benè valenti robur sit ægrotan-
ti morbus. Voluit enim dicere cibum in
sanis roboris effectorem esse, in ægris no-
xæ, aut scilicet in valentibus vires auge-
re, in ægrotis morbum. Verū ipse mon-
strōsa vsus est elocutione, qui cibum
ipsum sanis robur, egrotantibus morbum
esse affirmaverit: cum nec robur sit, sed
roboris auctor, nec morbus, sed morbi
faciendi, aut vt rectius dicam, augendi
vim habeat.

LXVI.

TA δὲ ἃ κῦριον ἀναχρῆσθαι ὁρᾷ
ἀεὶ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀποχρῆσθαι.
τὰ ἡνίκα δὲ ὁμοίᾳ τῷ τῶν τοῖς νοσῶσι
τοῖς ἀεὶ ὁμοίᾳ τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἡνί-
κα νοσῶσι.

Quæ per vesicā permeant, spectare oportet,
an talia sint qualia secundā valetudine subeūt.
Nā quæ his minimè sunt similia, insalubriora:
quæ verò valētibus similia, minimè insalubria.

Quæcunq; toto corpore apparent sa-
nis similia, ea ab Hippocrate tum in pro-
gnostico, tum aliis scriptis dicta sunt bo-
num

num quoddā significare: dissimilia verò contrariū portendere. Quā rem conatur nunc dicere s qui hūc cōposuit aphorismum. Neque enim Hippocratis esse arbitror capra ex dictione coniectura, utpote quæ nec formā eandem retineat, quā eius habet dictio, nec dictis ipsius exactē respondeat. Illud enim cum diceret, His minimē similia, insalubria: q̄s insalubria dicentē ferat pro insaluberrima, aut summē insalubria? Aduerbiū enim minimē cum significationis intentione & superlative dicitur, & cum magna præter naturam mutatione. Atqui quæ sunt præter naturam singula quantū à naturali statu recesserunt, tanto sunt deteriora. Quare naturalibus minimē similia, iis quæ secundum naturam habent sunt maxime contraria, atque propterea insaluberrima.

L X V I I.

KΑΙ Οἷσι τὰ ὑποχωρήματα, ἢ ῥέειν ἢ
 στασιάζειν, καὶ μὴ κινῆσθαι οἷον ἢ ὑφίσταται ξύσ-
 ματα. καὶ ἢ ὀλίγα ἢ, ὀλίγη ἢ ὕδατος γίνεσθαι
 ἢ πολλὰ, πολλὰ, τῶν τοιούτων συμφορὰ ὑπο-
 καθεῖται τῶν λοιπῶν. ἢ δὲ μὴ λευκὰ ποιεῖ-
 σαι διδῶς τὰ ροφήματα, ὁπόσα αὖ πλείω δι-
 δῶς, μάλλον βλάπτει.

Et quibus hypochoremata si residere permise-
 ris nec moueris, subsident veluti strigmenta, quæ si

pauca sint parvus morbus est, si verò multa, magnus, his alui infernè purgari cōducit. Alio qui si nō repurgata aluo sorbitiōes exhibueris, quanto plures dederis tanto magis offenderis.

Quæ per aluum subeunt solet ipse hypochoremata & diachoremata dicere. Atq; idcirco quidā nunc concesserunt de iis quæ per aluum vacuantur haberi sermonem. Verum illud quod additum est, Si residere fueris nec moueris, repugnat. Hoc enim humidorū est proprium. atq; ideo alij quidā his adducti de vrinis Hippocratem hoc loco agere fatentur. Atq; hi rursus inter se dissentiūt. quidā enim insilunt seu innatant, alij subsident scribunt. Sed neutrum ab vrinis verbum est alienum. Siquidem ex iis quæ subsident & iis quæ innatāt in vrinis solemus tum præsentium aliquid cognoscere, tum futurorū præsagire. At in alui excrementis innatare est conuenientiū. Neq; enim vt in vrinis, sic in alui excrementis facilis & obuia subsidentium cognitio. Nā in vrinis vas etiam ipsum ex vitro factū subsidentium naturam nobis luculēter ostendit, & si alio vase vrina recipiatur, potes superfluitate effusa solū ipsum in fundo relinquere sedimentum. In alui verò excrementis neutrum fieri posse videtur. Illud rursum

sum quod deinceps sequitur, Veluti strigmenta, iis quidē quæ per aluum permeant conuenit: iis verò quæ cū vrinis abeunt quoquo modo siue superiore vrine parte, siue inferiore spectentur, non congruit. Strigmentosa enim quandoq; per aluum permeant: atque ita consueti more non solum Hippocrati, sed alijs etiam medicis nominatur, non tamen in vrinis. Talis igitur nominum & verborum vsurpatio impropria ascriptitiū aphorismū esse indicat, atque eo multo magis quod his aluum subpurgari conducere dixit. Neque enim simpliciter aut temerē, cui per aluum strigmentosa subeunt, ipsum purgari conducit: quemadmodū nec sic affectos si cibū sumpserint aliqua necessariò est noxa sequutura. Biliosis enim subeuntibus per ventrem strigmentosa excerni videm⁹, propter quæ nec qui sorbitiones sumpserint omnes offenduntur, nec præpurgare aluū est necesse, siquidē vacuatū iam sit quicquid bilis inerat: sed multo minus etiam si cum vrinis veluti ramenta exeant, purgare conueniet. Huc adde quod difficile sit discernere qualem formam esse velit eorum quæ veluti ramenta abeunt cū vrina. Verūm qui hosce aphorismos interseruerunt ob eā mihi caus

hi causam tales composuisse videntur ut
confusior & obscurior ita reddita oratio
tanquam ænigma nō parvam inquisitionem
postularet & disceptationem: in qua
seiplos constituentes interpretes eorum
quæ his aphorismis dicuntur, apud pue-
ros gloriā aucupātur. Nā quod obscure
dicta & scripta omnia loquacitatis & in-
anis frigidaque verborum profluētiæ ar-
gumentum Sophistis præbeant, ex hoc
aphorismo fiet manifestum. Siquidē qui
ipsum interpretantur, nonnulli negant sic
affectis prohibere Hippocratē sorbitio-
nes dandas esse, sed ne plures dentur ve-
tuisse aiunt, cum diceret, Et quo plures
dederis eo magis offenderis: quasi verò
cæteri etiam qui sorbitionibus egeant,
earum nimietate lædendi nō sint, aut con-
sequens nō sit eum qui dixerit, Quo plu-
res dederis, magis læseris, paucioribus
etiam putare minorem fore noxam. Pro-
pter vitiosam tamen & improbandā elo-
cutionem promptū est & facile Sophistis
solutiones & effugia inuenire, præsertim
quū & addere aliquid & adimere & mu-
tare liceat, id quod solent facere quum
obscuritatē habet oratio. Veluti hoc sta-
tim aphorismo nonnulli cōiunctione, &
addita, quod alij sequētis aphorismi prin-
cipium

cipium statuunt, huius finem faciunt, ut hoc modo habeat oratio, Si verò nō purgata alio dederis, magis legeris, & quibus cruda deiciuntur: quasi hos quoque magis offensurus sis, quo plures dederis forbitiones. Deinde altero facto orationis principio sic scribūt, Vbi atra bilis inest, si plus adsit, maior morbus, si minus, minor morbus. Maior tamen enarrantium pars aliter interpretantur & scribunt, ut subscripta habet dictio.

L X V I I I.

Οκεία ἂν ἴατω ὡμὰ διαχωρέη, ὅτι χολῆς μελαίνης ἐνέστι, ἢ μὲν πλείω, πλείω, ἢ ἔλασσον, ἔλασσον ἢ ὅσον.

Quibus cruda deorsum subeūt, ab atra sunt bile: si plura copiosiore, si pauciora minere.

Diximus suprā esse qui aliter etiā scribāt. Vbi enim obscuritas adest, licet pro ut cuique visum fuerit scribere, nulla aduersus eos qui lectionem mutant lege lata, nec propter obscuritatem solum, sed etiā quia falsa sit oratio, propterea addere aliquid alterius inuentis aut adimere, aut seripcionem mutare coguntur: quemadmodum hoc etiā aphorismo fecerunt. cuius dictionē primi interpretes ut Herophilus Bacchius, Heraclides & Zeuxis empirici in hac serē scribunt sententiam

tiam, Quibus cruda subeunt, bilis atra adest: si plura plus, si pauciora minus. Verum quia hæc oratio rei cuiusdam particularis interpretis est, ut de vniuersali tamen enuntiatur, propterea dubitationē attulit. Alioqui si ipsius spectes dictionē, nullam habet difficultatē, eo qui primus eam scripsit pronūtiante, Quibus cruda subeunt, atræ bilis copia inest, instrumētis scilicet coquētibus, per quam refrigērata deterius coquunt, & a peptiæ, id est infortunatæ seu deprauatæ coctionis speciem efficiunt à cruditate ortam: flaua bile alteram & contrariam faciente, per quam malè cocta nidorulenta euadunt. Non defunt qui hunc quoque aphorismum de urinis dici arbitrentur.

L X I X.

Αἰσχρομέμψεις αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διακρίνοιντο καὶ περὶ δυνάει, καὶ αἱ μετρώδεις, καὶ χολεώδεις, καὶ δυσώδεις πᾶσαι καὶ ἀποχρηστικαὶ καὶ λευκῶδεις, ἀγαθαὶ καὶ κατὰ λευκίαν, καὶ λευκίαν, καὶ οὐκ ἀπὸ χρωρῶν μὴ λευκώδεις, λευκίαν.

Excreationes in febribus nō intermittētibus liuidæ, cruentæ, biliosæ, fætidæ omnes malæ. Commodè tamen si prodeant, bonæ. Per aluum etiā & vesicā & quacunque corporis prodeat aliquid si non purgatum restiterit, malum.

Hic

Hic quoque aphorismus suprà scriptus est hoc pacto, Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, cruentæ, biliosæ omnes malè. Bellè tamè si prodeët, bonæ: ut & quæ per alui deiectionem & urinas. Si quid verò per hæc loca excernatur quod non conferat, malum. Atque ipsum quarto cōmētario declarauimus.

L X X.

ΤΑ σώματα χρεῖν τὴν τῆς βλάστης laxanda
 ῥηθαι, ὅρα καὶ ποιεῖν καὶ μὲν αὐτῶ βα-
 λήσαι ὅρα καὶ ποιεῖν, τῆς αὐτῆς τῶν λοιπῶν ἢ μὴ
 λατῶ, ὁ γρηναί.

Corpora qua quis repurgare volet fluxilia faciat oportet. Et siquidem suprà velit, aliis sistenda: si verò infrà, laxanda.

Huius quoq; orationis prima pars suprà est scripta sine appēdice hac. Et siquidem suprà velit fluxilia facere, &c. quam cum aliquis hoc loco addere vellet, iterum aphorismū scripsit cum interpretatione propria, ut de ipsius veritate constaret. Quod autem altera sit quædā interpretatio hac multo verior, ut potè quam nos longa experientia probauimus, quarto cōmētario ostendimus.

L X X I.

ΥΠΟ, ἀγρυπνία, ἀμφοτέρω μάλιστα τὰ
 μέγιστα γινόμενα, ὁ δὲ

Sorinus

Sonus & vigilia modū si excesserint morbus.

Et hic aphorismus in quibusdā exemplaribus est interiectus, supra dicto per omnia similis, nisi in fine. Hic enim morbus, illic multo rectius scribitur malum.

L X X I I.

EN τοῖσι μὴ διαλείπῃσι πυρετοῖσι, ἢ τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ἢ τὰ δὲ ἔσω καί τε, καὶ δὲ ψαύει, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus, si externa frigeant, interna urantur, & febris adsit, est mortiferum.

Etiā hic aphorismus temerè scriptus est, melius supra dictus sine adiectione illa, Et febris adsit. Nunc verò ex abundantia additum est, Et febris adsit. Cum enim ipsius aphorismi statim initio antè dixerit, In febribus non intermittentibus, vanum & superuacaneum est ad finem addere, Et febris adsit.

L X X I I I.

EN μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢ χεῖλος, ἢ ῥίς, ἢ ὀφθαλμοί, ἢ ὕψος διαστραφῇ, ἢ μὴ βλέπῃ, ἢ μὴ ἀκούῃ, ἢ ἂν ἀδενῆς ἔω, ὅστις ἀρτῶν γενῆται, θανάσιμον.

In febre non intermittente si labrum, aut nasus, aut oculus aut supercilium peruertatur, si non videat, si non audiat, quicquid horū ego debili acciderit, in propinquo mori.

Suprà

Suprà etiã hic aphorismus positus est his verbis, In febre non intermittente si labrum aut nasus, aut oculus aut supercilium peruertatur, si non videat nec audiat, iam debili egroto quicquid horum acciderit, mors est propinqua.

L X X I I I.

Eπὶ λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται.
Alba pituita aqua intercus superuenit.

Quod dicitur est tale, Quibus plurima in vasis, totóque corporis habitu aceruata est alba pituita, his Leucophlegmatis hydrops superuenit.

L X X V.

Eπὶ διαρροίῃ, δυσεντερία.
A diarrhœa dysenteria.

De communi subaudiendum est superuenit verbum, paulatim scilicet primum derafis intestinis, deinde ipsorum etiam profundioribus partibus, atq; ita demũ ulceratis. Lógè vero melius suprà. scribebatur in hunc modum, A deiectione syncera dysenteria. quem aphorismum enarrauimus sexto commentario.

L X X V I.

Eπὶ δυσεντερίᾳ λευκῇ ἐπιγίνεται.
Dysenteriae superuenit leenteria.

Hic etiã aphorismus pars est aphorismi suprà scripti hoc modo, Qui lienosi dy-

lenteria corripuntur, his superuenientem longam dysenteriam aqua intercus excipit aut lenteria, & moriuntur. Hunc autem sexto declarauimus cōmentario.

LXXVII.

Eπί σφακελισμῷ, ἀπὸ τῶν αἰσὶν ὀστέων.
Ab sphacelismo ossis abscessus.

Etiā hic supplendum de cōmuni verbum superuenit. Vtrum verò ossis corruptionem sphacelismum propriè appellatam eiusdem abscessus sequatur, an cunctantis carnis gangranam non aperuit. Vtrunque tamen verè dici potest.

LXXVIII.

Eπί αἵματι & ἐμέτω, φθὼν, καὶ το πύξις αἵματος αἵματος.
Daesis αἵματος.

A sanguinis vomitione tabes & puris superne purgatio.

A phthoë fluxio ē capite, à fluxu diarrhœa, à diarrhœa superne purgationis retentio, à retentione mors. In cōpluribus exēplaribus & apud plurimos interpretes scriptū est, A sanguinis vomitu, corruptio. In nonnullis tamen codicibus legitur, A sanguinis vomitu phthoë, id est tabes. Quare videtur hæc quoque malè collecta & congesta esse, atque ex Hippocratis cum multis sententiis perperam cōposita, tum maxime ex illis aphorismis,

mis, A sanguinis sputu puris excreatio & fluxio : postquam autem sputum retentum fuerit, moriuntur.

L X X I X.

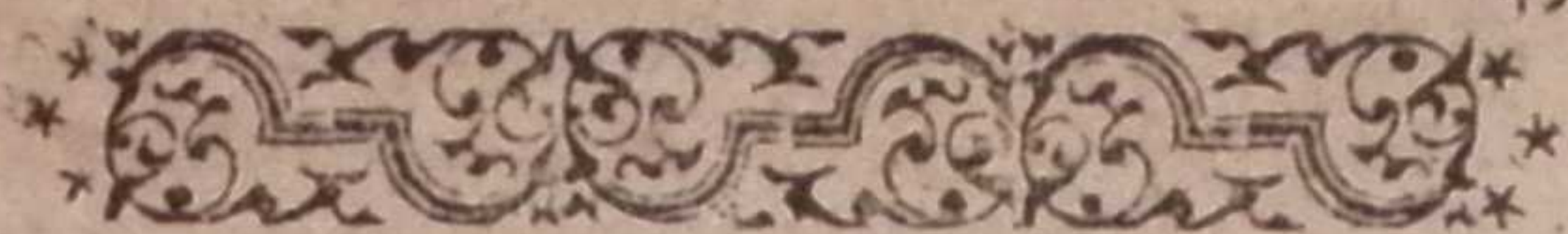
Ο Κοῖα καὶ ἐν τοῖσι λεῖψα πλὴν λύσιν, καὶ τοῖσι λεῖψα πλὴν λοιπὴν ὑποχώρημασι, καὶ ἐν τοῖσι λεῖψα τὰς σάρκας, καὶ ἢ πῃ ἄλλῃ αἰ φύσις ἐμβαίνει τὸ σῶμα, ἢ ὀλίγον, ὀλίγη ἢ ὕδατος γίνεται ἢ δὲ πάλιν πολλή· ἢ πένυ πολὺ, θαυμάσιον τὸ τοῖστον.

Qualia quæ per urinas & aluum subeunt, & quæ per carnes abeunt, & si quæ alia corpus à natura recedat spectare oportet. Nā si parū, parvus morbus est, si multum, magnus, si valdè multum, iam tale fuerit perniciosum.

Postremus hic aphorismus in plurimis exemplaribus scriptus inuenitur: in quibusdam tamen alij etiā ascribuntur eadē sorte consarcinati qua ij quos recensuimus ex veris & germanis Hippocra. aphorismis: adeò vt nonnulli dictione ipsa, alij præter paucillū quiddā, alij cū breui additione iis sint similes, qui ab Hippocra. sunt scripti. Vnde ne nos quidem præterea addere volumus. Neque enim qui nunc propositus est quicquam amplius habet quàm quod sæpenumero demonstratum est ab Hippocra. Et alio

quin ratio ipsa elocutionis in eo est manifesta. Sed illud, Qualia quæ per vrinas & aluum subeunt, redditione caret. Summa tamen, vt dixi, vera est. Nam si parum à naturali statu recedatur, quacunque tandem id parte fiat, paruum morbum: si multum, magnum morbum esse putandum est: quòd si valdè magnus à naturali recessus fiat, perniciosum eiusmodi morbum esse.

FINIS.

GVLPLANTII
 ANNOTATIONES
 IN OBSCURIORIBUS
 ALIQUOT HIPPOCRATIS
 APHORISMOS.

Fol. 31. IN TENUI VICTU peccat aegroti.

ON HOC loco Hippocra. pleniorē victum tenui praefert in aegrotantibus, ac ne in sanis quidē: sed admonet medicum ut in tenui victu, talem morbo postulante, etiā atque etiam videat ne quid à seipso, aut ab aegroto, aut à ministris rebusque externis committatur erratū. Si quod enim admissum fuerit, illud longè grauius fore quàm si in pleniorē victu accidisset. Talem esse Hippocr. mentē & ex sequentibus, & ex secundo de morbis acutis licet intelligere. Tametsi Manardus alter hūc locū cū eius libri locis aliquot in specie pugnantes conciliare studeat: nec desint qui hunc aphorismū Hippocra. traditum

esse dicāt de eo victu qui morbis lōgis debetur.

Fol. 40. Accessiones verò & constitutiones morborum &c.

AΝΤΑΠΟΔΕΙΞΙΣ dictio in omnibus exemplaribus grecis reperitur, quā p̄ cōmutationes reddidimus, aut si placet vicissitudines, aut redictiones. Quam lectionē nō novit Galenus, sed legisse cōstat ΕΠΙΔΟΞΙΣ aut ΑΥΣΗΡΙΔΟΞΙΣ, id est accessionū int. r se accretiones: quae lectio apertius mihi videtur Hip. mentē ostēdere. Ad utrāq; enim victus rationem vniuersalē scilicet & singularem constituendā quantū anticipent tardēntve & plus minūsvē durēt, vehementius aut remissius affligāt sequētes accessiones scire medicū oportet. Tamen si idem quoq; precedens significare possit. neq; enim de anticipatione aut duratione aut vehementia accessionis iudicare possis, nisi altera accessione expectata, quae nihil aliud est quā precedētis cōmutatio seu vicissitudo. Adde etiā quōd ī multis febrib⁹ medici antequā quicquā statuāt secundā expectare accessionē cogātur. Nos itaq; utrāq; temperauim⁹ lectionē, & ī litera Hippocratis reddidim⁹, Periodorū p̄portionis inter se observatio. & ī Gal. cōmento, Cōmutationes vertimus.

Fol. 96. Quae matura coctaque sunt medicari.

ΠΕΡΟΛΑ vocat materiam noxiam ad moderationem redactā & à natura coctam & sub

et subactam: unde pituitosi humores frigidi,
crassi et lenti, et biliosi tenues, calidi et acres
crudi dicuntur, quorum molienda primū ma-
turatio per ea quæ calorē nativū augēt: dein
de corpus preparandum. Nā alio inquit apho-
rismo, Corpora quacūque quis purgare volet,
eō fluxilia reddat oportet. Et Gal. ipse de tuē
da valetudine eos dicit qui crassos et lētos hu-
mores habēt cōgestos medicādos non esse ante-
quā attenuati sint et deterfi: quod purgatio
in talibus tormina adferat et animi deliquia,
cū eo quod propter humorū crassitiē et frigidi-
tatē nihil aut certe parū educatur ex corpore.
Eadē de causa nec mouere nec lauare eos oportet
qui in primis venis crudorū habent copiā.
Siquidē motus in totum corpus agit, et à me-
dicamento purgante excalfacti et exagitati
humores in omnem corporis partem feruntur:
ob eandem causam sanguinē his non mittit in
quibus suspicio sit cruditatis in primis venis.
Biliosi verò humores nunquā incrassari debēt,
sed si acriores fuerint, eorū obtundenda et fre-
nāda acrimonia. Nam quod Galenus in ma-
teria calida et biliosa prius quā purgante
medicamēto vtatur, dat mulsam in qua hyssō-
pi nonnihil aut thymi, aut pulegiū incoquit, nō
ad humoris biliosi attenuationē id facit, sed ad
corporis preparationē et vias recludēdas per
quas purgatio fieri debet. postea expeditis ad

excretionē vijs & fecibus per Eccoprotica de-
turbatis, si sponte non subeāt, medicamentū pur-
gans exhibet p peccātis humoris natura. Ad-
uertendum tñ est vbi materia opyā, id est sua
instabilitate aut qualitate molesta ad sui ex-
cretionem stimulat, aut ne à pte ignobili in no-
bile & principē decumbat metus est, tūc citra
moram aggrediendum esse ad humoris huiusce
modi vacationē. Idem fieri debet ad materie
etiā frigide & crasse retractionem in magno
morbo, vt apoplexia, tetano, & ad nature mō-
tum inhibendum, vt in fractis & luxatis.

Fol. 110. SOMNVS & vigilia mo-
dum si excefferint, malum.

KΑὐτὸν ad finem additū & ad σπουδαίον &
ad αἰτίον referri debet. Siquidē somnus
immoderatio malus vt signum, quia & ma-
terie copiam & virtutis infirmitatem signifi-
cat, vt causa quia materie copiam auget, ne
ea digeratur prohibens. Sic vigilia mala vt
signum quia cerebri siccitatem indicat: vt cau-
sa quia eam auget digerendo.

Fol. 112. SPONTANÆ lassitudi-
nes morbos denuntiant.

Tanta est materia vel quantitate vel
qualitate vel vtraque peccātis copia cū
virtutis imbecillitate, vt & viscera ipsa ag-
grauet & in partes iter musculos, & articulos
ipsos redundet. Philothens tēsoriam lassitudi-
nem

nem ortum habere dicit ex flatuosis spiritibus, ut ulcerosam ex acri & mordaci materia, & tertiam (quam ipse ὁσόνον ὁσόνον appellat, quod per eam ossa ipsa contundi frangique videantur) ex crassa & terrena. Lassitudo qua legitime exercitationis terminus est citra fatione, sola quiete recreatur. Laboriosa autem lassitudines apothepiam per unctiones, fritiones & balnea desiderant, ut dictum est tertio de tuenda valetudine. Spontanea vero prophylacticam ferè postulant.

Fol. 122. IN FLUXIONIBVS
alui, excrementorum &c.

Mala etiam excrementorū fit mutatio cum perliquida fiunt, albicantia, pallida, spumantia, nigra, exigua, glutinosa, liuentia, per rubra, pingua & valde olida.

Fol. 123. VBI fauces dolent, aut &c.

Per τὰς ἐνυγίους stercus intelligit & urinam, quæ si biliosiora visa fuerint obortis in corpore tuberculis aut faucibus dolentibus, argumento sunt magnæ in corpore talis humoris copie. Alioqui si nihil tale appareat, sed qualia in sanis visa fuerint, significatur naturam pauca quadam ad cutim propellere eo modo quo per crisin fieri solet.

Fol. 147. FAME Mthorexis soluit.

Fames quadam est animalis totius scilicet ventriculi, ac potissimū oris ipsius appeten

tia, tum temporis maximè excitata quum exinanita ventriculi capacitate eius in sese confundunt latera, aut interiores eius recessus & quasi ruga proprio consumpto humore aruerunt. tum enim ventriculus se suamque capacitatem replere, & succi utilioris quippiam & convenientis in suos sinus recedere desiderat: aut sursum ex liene per vas inde ad superiorem ventriculi partem pertinens reiecto succo melancholico exugere & quasi cōstringi se sentit os ventriculi. quam rem ars imitata, in cibi fastidio ad irritandam sollicitandamque gulam simile quiddam & proportionem respondens illi succo melancholico excogitavit, quale acetum, omphacium, arantiorum granatorumque succus & similia appetentiae irritamenta. Atque hæc secundum naturam habent animales cibi appetentiae. Nam si ventriculi sinus illi interiores frigidis & melancholicis & acidis infarcti fuerint humoribus, & ipsius os præsertim eiusdem imbutum, tum depravata quedam & vitiosa fit appetentia, quam famem insatiabilem Galen. appellat, & medici nonnulli caninam vocant, quæ prius non sedetur quàm humoribus illis repurgatus fuerit ventriculus, aut iisdem coctis & mitigati fuerint cibariis ventriculi calorem citra adstrictionem ullam foventibus & augmentibus, quale vinum est quod Gal. propinandum esse iubet. Nam aliquis nomine Hippocrati talem appetentiam depravationem

uationem appellatā esse putat. Altera fames est naturalis quedam appetitio omnium corporis partium: cū inanita videlicet naturali quodam desyderio refici appetunt. quam quidem nutritione sola, id est sanguine p corpus partis cuiusque effuso, dum in eius substantiam conuertitur, satiari cōstat inter omnes medicos & philosophos. Animalē verò non modo sanguis sed & quicquid qualitatis cuiusdā suauitate preditū est compescit. Quæ cum ita sint solam illam deprauationem animalis famis λιμὸς nomine hoc aphorismo intelligendam esse multis contendit Gal. quæ eius dicta quāquam sunt verissima, simplicior tamen videretur aphorismi expositio, si tam animale quàm naturalem ab Hippocra. intellectam esse diceremus: vt exemplum quoddā sit hic aphorismus eius quem suprā posuit his verbis, Facilius est refici potu quàm cibo: idēque vtrobiq; sed hic particularius, illic vniuersalius dicatur. Nam si Galeno etiam auctore vinū τὰ χιτὰ τε καὶ ἀποὶ τὰ ἴα alit, ipsum profecto præsertim generosius famem quācunque promptissimè sedabit. Nec obstat quod Gal. hoc loco dicit vinum ὃς qui propter longam inedia, aut largū sanguinis fluorem, aut aliam quamuis vacuationem esuriunt, si ante alia edulia bibatur, nocētissimum esse, vtpote quod ventriculi os & totum genus nervosum ledat, cōuulsionēsq; accersat & de
liria

liria. Nam in iisdemum hæc eius dicta locum habent in quibus natura sensile admodum & infirmum est os ventriculi, aut longo morbo debilitatū, & accisum totū genus nervosum, & vinum quod bibitur ex ijs est quæ potētissima & vetera habētur, & nō semel atque iterum, sed sæpius tale vinum ante alia cibaria præsumitur. Alioqui vinū substantia crassiusculū & colore rubrum ijs etiam qui viribus defecti sunt, aut longa dysenteria debilitati parcē potum profuisse experientia notū est. Huc adde quod depravatam illam appetentiā quam quidam caninam vocant, præstiterit medicamentis ventriculo expurgādo cōparatis sedare quā tali videtur ratione, qualem in suis commentariis Gal. præscribit. Hæc & huiusmodi alia faciunt ut aphorismum de quavis fame intelligendum esse arbitremur.

Fol. 172. Qui aduersa valetudine abundē &c.

Quāquā analepticus est Galeno vterque aphorismus, præcedēs videlicet & præsens, posterior tamen de agrotantibus quoque dici posse videtur, ut in febre quotidiana correptis & aliis à cruditate & cacochymia febribus usu venit. Nā si quis initio copiosiore cibo utatur cū pravis humoribus oppletus sit, adeo crescent ciborum additione, ut ventriculi os obtundentes appetentiā tollant, atque in de
terius

terius ager abeat, quam si per initia à cibo abstinuisset. In hoc si quidem ad superiorem caco-
chymiam nihil adiungitur, nec ab ea coquen-
da cibo intempestiuo auocatur natura. Hinc
tamen excipiendi sunt qui ex inedia & san-
guinis incipiente corruptione laborant.

Fol. 173. In quouis morbo valere
rationem &c.

Quā huius aphorismi litera sententiam
primore inspectione præ se ferre vide-
tur, eam sequutus Galenus ad facultatem tam
animalem quàm vitalem & naturalem apho-
rismum retulit: quasi Hippocrates diceret, In
quo morbo tres illæ facultates integritatē suā
& robur seruant: bene tum de acri salute spe-
rare: vbi infirmæ iualidæque fuerint, malè de
agro sentire oportere. Verum si quis eam pro-
pius inspectā examinet, & quam cum apho-
rismo qui proximè præcessit cōsensionem ha-
beat cōsideret, is fortasse aliud quiddam com-
periet sibi voluisse Hippocratē. Primum enim
cum morbi proprium sit partium actionem le-
dere, qua lesa earū robur seruari nequeat, per
febres omnes atque ab intēperie calida & fri-
gida factos morbos integræ persistere non pote-
runt naturalis vitalisque facultas, sed ne ani-
malis quidem interdum illa sa permaneat, præ-
sertim si intemperies sit magna. Quo fiet vt or-
ganicis solū morbis, veluti calculo vtroque &
arthritide

arthritide locū habeat aphorismi pars vltima. In his enim facultates illae duae firmæ ac robustæ possunt permanere. Huc adde fallax & naturalis & vitalis facultatis roboris indicium sumi in τὰ πρὸς τὰς οὐσίας πρὸς ποσὸς ἐτοιμότητι, sed illius longè certius ex urinis & stercore firmitatis aut imbecillitatis signū, huius expulsiō minimè fallax indicium peti posse. Nā phrenitici auidè quicquid appositū est comedunt ac bibunt, ceteri que quibus nō immodicè refrigeratus est stomachus ad ciborū sumptionem sunt prōpti. Eodem facit quòd superiore aphorismo, siue is de egrotantibus, siue de cōualescentibus solum, siue de vtrisque intelligi debeat, illā ad cibum sumendum promptitudinē morbi initio minimè probabat, sed abstinentiā potius & inedia, quia egri facilius ita morbo defungerentur. Sensus igitur quē ex Hippocratis litera eliciunt talis est: In quouis morbo valere rationē, rectēque ad ea quae sumuntur habere bonum, quasi diceret, Si praterquā quòd initio cibum sumunt, etiā non discernāt nec de eius bonitate iudicent (eo enim significatu interdū vox διὰ νοῦ accipitur Grecis auctoribus) sed huiusmodi modo ingerāt, nihil quod apponatur respuentes, tū id mentis malè sanæ certum erit indicium. Hæc nobis visa est congruere sententia, non quòd Galeni interpretationem reijciendā putemus, ea enim eruditio-

nis est

nis est plenissima, sed vt lectori vtrā velit eligendi, nostrā mne vt loco magis consentaneā, an illius vt doctiorem, sed minus loco presenti conuenientem, daretur potestas. Nos & alterā possumus adferre explicationē, In omni morbo τὸ ἐπὶ πῶς δὲ τὸ πῶς δὲ τὸ πῶς δὲ, id est vim animalem sanā validāque esse, omnibūque suis munis recte fungi: & τὸ δὲ ἐπὶ πῶς δὲ τὸ πῶς δὲ τὸ πῶς δὲ, id est naturalem virtutem cibo sumpto recreari & meliuscule habere, nō autē statim reuomere aut inferne deijcere, vt in ijs fit quibus propter humorum acrimoniā & morsum venter aut intestina vlcerata, aut aliter quouis modo male affecta cibi contactum non ferunt, non statim incalescere & incendi, vt fit in febribus hecticis, non denique grauius habere. hac inquam si absint, illa verō adsint in morbis bonum. Hec simplicior est explicatio, nec multum à Galeni interpretatione aliena.

Fol. 181. P A V L O peior, sed suauior cibus & potus, &c.

ET si hoc aphorismo aliquid Hippocrates Egrotantibus ad voluptatem indulgere videtur, id tamen in specie nō etiam re ipsa facit. Nam quæ libentius & maiore cum voluptate esitamus, ea etiā si paulo deteriore naturam habeāt, facilius coquimus. Quāto pere autem egrotantium intersit sumptum cibum bene cōcoqui neminem ignorare puto: ne forte

quisspiā ut plus quā par est agrotis obsequatur
 ex hoc aphorismo ansam arripiat quidvis
 agrotantium cupiditati indulgendi, etiam cū
 magno ipsorum detrimento & noxa in posterio
 non facile sarcieda, ut ab ipsis videlicet maio-
 rem mercedem accipiat. Nā ut pulchrè quar-
 to in sextū Epidemiarū cōmentario docet Ga-
 lenus, In ijs seruire agrorū cupiditati ipsisque
 morē gerere licet quæ vel sunt pfutura (quod
 hic precipit Hippocra.) vel non multū incom-
 modatura, vel à quibus apportatum damnum
 postea facile sarciri queat, idque solum facere
 oportere. *ἢ τὸν λαμβάνοντα ἀπὸ θείας ἰνέας, ἢ*
 ut in ceteris confidentius se nobis permittant
 & obsequantur agri, in ijs maximè quæ ad eo-
 rū sanitatem magnopere facere videbuntur.
 Nā quantum ad omnem curationem r. ferat
 agrotū habere morigerum & obsecundātem,
 qui & medicū suspiciat, & ei de salute sua fi-
 dat, norunt ij qui aliquādo nō solum morbum
 sed agrum quoque repugnantem & refracta-
 riū sunt nacti. Ne igitur ager si quæ vehemē-
 rius concupiscit planè denegētur medicū pro-
 pterea oderit & auersetur, aut prescribentem
 non audiat, ex ijs quæ vehementer appetit ali-
 quid dandum, siquidem id valde non sit nocitu-
 rum: cū ea tamē prefatione, ut noxam, quan-
 tacunque ea sit futura, intelligant agrotantis
 p.inqui & familiares. Se enim ideo ipsi dare
 morēque

moremque gerere, ut eandem cum ipso in reliquis morigeratione paciscatur et reposeat. Nonnullos enim inquit Galenus quia accepisset in ceteris paruisse memini. Sic frigida idem ait in illis morbis concessi, in quibus post diem unum ipsius esset usus tempestivus: in eo solum gratificatus laboranti, quod per opportunam frigida potanda tempus non expectaret. Sic in balnei, vini et ceterorum id genus usu feci. Si vero aut omnino, aut post unum diem horum nulli sit locus, minime tum egrotanti gratificari conveniet.

Fol. 195. QUOTIDIANIS laboribus assueti, &c.

A Nimadvertendum Hippocratem voces πόνος et πονεῖν diversis locis alia atque alia significatione usurpare, quae ne multiplici acceptione dubitatione lectoribus pariat, paucis hic earum homonymiam distinguere placuit. πόνος ἢ βλάβη lesio, ut ἐν τῷ νοσήματι ὁ πόνος πόνον ποιεῖ, δανείσιμον. πόνος item ὁ λήμας, ἢ λήπ, lassitudo: quale est ἐν πάσῃ λεινῇ σὲ τὸ σῶμα, ὁ κούταρ ἀρχὴ τῶν πόνων. Item πόνος ἢ ὁ δύννη, ὡς δύνω πόνον ἄμα γιγνομένων μὴ λητὰ τέρων τὸν πόνον, ὁ σφοδρότερος ἄμα γοῖ τ' ἐτίγον. Et αὐτὶ τὸ γυμνασίον, ut οἱ εἰθισμένοι τὰς συνουσίας πόνους φέρον. Quo aphorismo Hippocrates ut sequente etiam consuetudinem cum alias semper, tum in ratione victus instituenda maxime et corporis impe-

randa exercitatione imprimis spectandam esse docet, utpote quæ tanquam altera & aduentitia natura tantundem propemodum ac natura ipsa possit.

Fol. 222. CONTRA verò si australis hyemis & pluuiosa & tepens fuerit, &c.

Quod vox αὐλῖος accētū in penultima circumflexo significet tepens & clemēs & madore blandus & gratus, quasi αὐλῶν tum vocis ipsius etymon, tū dictio ἀλῆα quam suis in hunc aphorismum commentarijs usurpauit Galenus, statim postquā ἡσυχῶν & αὐδῖς meminisset, & ratio denique ipsa satis demonstrare possunt. Primum enim vox ἀλῆα Græcis idem est quod μέγας & θερμός, tepor, calor, madore blandus & clemens, cuiusmodi aeris clementia propter imbres & pluuias molles & suaves quæ Martio fere, & Aprili & Maio sunt accidere interdum solet. Deinde quia imbres quos Notus aduehit non omnes moderatè calent, sed frigent interdū, non abs re Hippocrates post ἡπρόμβος (quæ dictione sola notatur humiditas) subiunxit αὐλῖος, quia scilicet humiditas summæ tantū corporis partes humefacit non laxat nec emollit, nisi calorem moderatum coniunctū habeat. tum enim non solum corporis superficiem, sed interiores quoque partes laxat, emollit & humefacit: qualiter affici corpora

corpora per hyemē dū dīp Galenus est aucter.
Hæc breuiter adnotare visum est propter quos-
dam qui alios canillandi, & nominatim etiam
magni nominis viros taxandi occasionem ca-
ptant ex re qualibet & leuisscula. Quicquid
enim isti comminiscantur & cōgerant ad rem
parum faciens nunquam tamen cōvincere aut
probare poterūt hoc loco Hippocrati primum,
deinde Galeno eius interpreti dictionē dū dīp
sic vsurpatam non esse.

Fol. 272. I V V E N I B V S sanguinis
expuitiones tabes, &c.

TΩΝ νεανίσκων nomine intelligendos esse
τά τε μὲν πᾶσι καὶ τοῖς νέεσι, id est adole-
scentes & iuuenes, tū rei veritas vtrique etati
communis, tū Galenus ipse aphorismo 9. lib. 5.
& Celsus cap. 5. lib. 2. qui aphorismum hūc con-
uertens adolescentie & iuuentutis meminit, sa-
tis indicare possunt. Quin Hippocrates ipse vo-
ce vsus hypocoristica τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν, sa-
tis ostendit se id nominis etati vtrique accom-
modare: vel dicendum, τῶν νεανίσκων nomine
adolescentes potius intelligendos esse, quādoquī-
dem αἵματι & πύσιν καὶ φθίσει καὶ ἐπι-
ληψίαι adolescentie sint morbi potius quā iu-
uentutis. Quare rectius mihi facere videtur quī
hoc loco τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν adolescentibus
conuertunt: quod & ipsi eramus facturī nisi cō-
mentarium quoque Galeni habuissemus con-

uertendum, qui vt intelligatur interpretationem quam secuti sumus requirit, non quam rei veritas postulare videatur.

Fol. 387. Quid ibi in vrina subsident fabulosa, &c.

A Renula cum vrina excreta saepe in vesica, saepissime in renibus interdum in iecore etiam & venis vitium esse significant. Has sic distingues, Quae propter sanguinis in iecore adustionem cum vrina exeunt subtiliores esse solent, raroque subsident, sed ad matulae haerent latera. Haec per arduas febres saepe meuntur, interdum etiam per sanitatem in quibus iecoris calor est feruentior. In pueris & adolescentibus fere ex vesica redduntur arenosa colore subcinericio, & punctilis dolor vesicam stimulat & vrina intercipitur. Siquidem solet ea etas peculiariter vesica calculo laborare. In adultis vero praesertim si natura sint aluo adstricta & denso corporis habitu, & in senibus excernuntur fabulosa ex renibus colore rufo, & dolor grauis in renes incumbit, & pro consuetudine fere profluit vrina, nisi uterque ren lapidem habeat: qui si magnus est directum crus fere torpet, & ubi magna sub sole corporis fatigatio aut iactatio praecessit sanguis meuntur. Omnium vt & lapidum ex his concrecentium eadem tum materia est humorum crassitudo & viscositas, tum causa efficiens calor praeter naturam. Et qui calculo

culo laboraturi sunt, ijs primum vrinae sunt aquosae, quia obstructis renibus à crassa materia veluti per tenue aliquod cribrum effluunt: postea arenosae, quae quandiu perseverant non generatur lapis. Siquidem is aliud nihil est quam arenosorum corpusculorum eodem congestorum, & inuicem conglutinatorum multitudo: quae si dissoluantur tum acervatim & conferatim prodeunt arenae.

Fol. 408. CALIDVM frequentiore usu hæc inuehit incommoda, &c.

TAmetsi praesens aphorismus Hippocrati scriptus esse videatur maxime de nimio & frequentiore balnearum usu, quibus plurimum veteres delectatos esse, & quotidie adiecisse, tum eorum declarant scripta, tum in hunc usque diem ductuum & canalium restantia vestigia ostendunt, per quos in privatas & publicas aedes derivabatur tepes aqua ad balnearum usum: mihi tamen generalius accipi posse videtur: neque enim sola aqua calida enumerata affert mala, sed cetera etiam calida tam sumpta intro quam admota aut corpori occurrentia. Nam vinum frequentiore usu. τὸν ὑπερβαρὺν ἀνὰ τὰς ἀρχὰς & τὸν ὑπερβαρὺν ἀνὰ τὰς ἀρχὰς conciliat. quod hominum vino nimium deditorum tremule manus & lippientes, tumentesque oculi indicant. Partium enim tenuitate altius subiens nervosa graviter offendit, et vaporibus & fu-

mis in caput sublatis ipsum nervorum principium frigefacit & humectat. Quod alia etiam calidiora faciunt. Constat quoque fotum corporis nimium & vestes pelliceas nativum calorem languidiorem reddere & minuere, unde actiones quoque animales labefactari accidit.

Fol. 425. MULIER in utero ferens
secta vena abortit, &c.

Non prohibetur hoc aphorismo pregnantium venam omnino non secundam, affectu phlebotomiam postulante, ut angina, pleuritis de: sed temere id fieri non oportere, minusque sanguinis detrahendum esse, ultimis praesertim mensibus, quam si uterum mulier non gestaret. Quin nonnullae ob sanguinis copiam non concipiunt, natura expellendi potius quam retinendi avidae, aut si concipiant abortiunt: in quibus secta vena conceptionem adiuvat, & abortum primis mensibus prohibet, modo vires, corporis habitus, victus praecedens ratio & caeli status hoc ipsum permittant.

Fol. 470. LAC PRAEBERE capite
dolentibus febriculosis, &c.

Lac facile vaporat & in peccantem vertitur humorem si calorem ingentem nanciscatur, unde omnibus à capite causariis, comitialibus, vertiginosis, nervorum vitio laborantibus, omni febre humoralis, splenicis & hepaticis nocetissimum. Renes praeterea & dentes offendit

dit, calculum gignit, eius denique usus parum
tutus, paucissimosque reperias qui non male
ab eo afficiantur. Probè verò coctum multum
nutrit & succum laudabilem præbet corpori,
verùm dum coquitur hypochondria attollit &
caput tentat. Serum tamen lactis sale & melle
conditum exhibuit Gal. murmurantibus hypo-
chondrijs, & profuit ita citata aluo. Tabidis
vero citra magnam febrem & præter ratio-
nem extenuatis lac præsertim asininum, aut
caprinum recens emulctum & cum saccharo
rosato præbitum convenit.

Fol. 565. QVIBVS longo coxen-
dicum dolore, &c.

Dictionis Hippocraticæ proprietas & ra-
tio ipsa suspicionem mihi afferunt aliter
interpretandi aphorismi: primum ἡ μύξα pro-
priè est τὸς λευκαῖς ἐξέρχεται, id est lentus
ille & frigidus humor quo per nares cerebrū
expurgatur, quique pueris maximè & ijs qui
humidiore sunt cerebro assidue promanat: im-
propriè tamē pro quouis phlegmatico humore
accipi posse non inficiamur. Deinde ἐπιρρινω
verbum quo pro supervenire sequi & interua-
nire utitur, non iam collectā coxæ acetabulo
lentam pituitā, sed colligendā significat. Qui
igitur humor qui nondū coaceruatus est (quā-
quā per morbi longitudinē coaceruari potuit)
quod femoris caput coxa excidat, in causa esse

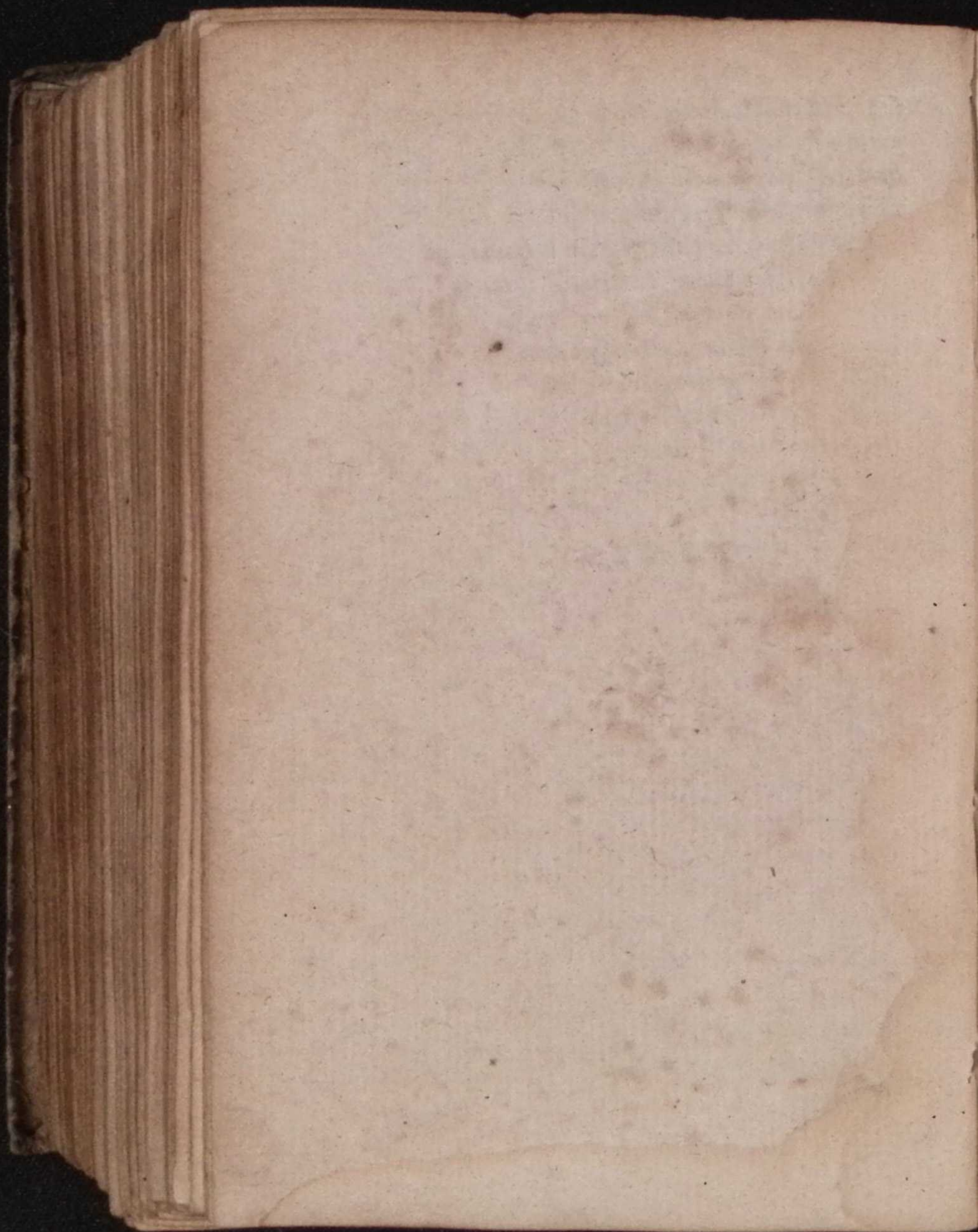
potuit? Iam verò si longa ischiade laborantibus ischion excidat, necesse est multo antè aliquem in articulum humorem affluxisse qui dolorē faceret, & ut fœmoris caput excidat, lentū ipsū esse oportet: siquidem emollita sunt & laxata vincula quæ articulum firmabant. Quomodo igitur superueniet quē antè fuisse oportet? quin etiam illud ἡγὲν πᾶσι καὶ ἐν πᾶσι certe superuacaneum erit: aut si hic necessarium existat, in sequenti quoq; aphorismo necessariò addendū erit. Quæ cum ita habeant nostra coniectura est in hanc sententiam explicandum esse aphorismum: Quibus ischiade diuturna laborantibus ischiō excidit, & rursus acetabulo recipitur, his humor qui è capite per ptes cuti subiectas descendebat & vincula laxabat per nares expurgatur. Ita enim natura per materia auersionem morbos ex rheumatismo pendētes sæp̃ per se sanat. Nā facile vbi nihil omninò influit amplius partis calor quod restat concoquit & discutit. Quam explicationem si recipiamus illud ἡγὲν πᾶσι καὶ ἐν πᾶσι (quo verbo Hippocrates tertio de articulis pro sponte nature restitui & suo loco recipi usurpat) locū hic habebit, alioqui superuacaneū vel potius cum rei euidētia pugnans. Quandiu enim laxa & incontenta manebāt vincula, articulus firmari & restitui in integrū non potuit. Quin totus etiā aphorismus erit superuacaneus. Nā
 sequenti

sequenti continebitur. Vnde Gal. ipse in com-
mento ex ambobus vnum faciendum esse iube-
bat. Al postremum ex nostra interpretatio-
ne modus alter curandæ ischiadis docebitur
per naturæ imitationem: cum si alteram
explicationem admittas, nullam
aut certè parvā, eāq; se-
quenti aphorismo com-
prehensam utili-
tatē habeat
oratio.

*

FINIS.

T

INDEX EORVM QVÆ

CONTINENTVR IN

HOC OPERE.

✱

ABORTVS sine manifesta occasio-
ne, causa. fol. 440

Abortiunt grauida præter natu-
ram tenues. 438

Abortus quando fiunt. 222. 223

et quare. 425

Abortus quando timendus. 427

Abortus futuri signum. 431

Abortus gemellorum quomodo cognoscatur, vter
abortiatur. 432

Abortus cause. 587

Abortus quibus de causis fiat. 283

Abscessus fiunt in febris longis. 630

Abscessus in articulos quæ vrina liberat 378

Abscessus secundum aures quibus fieri consueuere. ib.

Accessiones et status morborum quas habeant
indicationes. 40

Accessiones tertiane exquisitæ ultra quod tem-
pus non protendantur. 355

Accessionis magnitudo et vehementia idem. 46. et 47

Accessionis secundæ supra præcedentem incre-
mentum in tribus spectatur. ibid.

Acidum

I N D E X.

<i>Aidū vinū quādo pristinā recipiat naturā.</i>	133
<i>Acutarum febrium signa mala.</i>	156
<i>Acute febres magnis siccitatibus fiunt.</i>	212
<i>Acuti morbi semper cum febre.</i>	34
<i>Acuti qui vocentur morbi.</i>	568. & 569
<i>Acuti morbi rarō sine febribus reperiuntur.</i>	140
<i>Acuti morbi periculum.</i>	101
<i>Acutis in febribus frigus partium extremarum malum.</i>	568
<i>Acutis valdē morbis incipientibus quid faciendū.</i>	295
<i>Acutis morbis spirandi facilitas saluberrima.</i>	155
<i>Acutissimi morbi & exitiales per autumnum fiunt.</i>	215
<i>Acutorum affectuum cum febre quasi gemitium suspiria mala.</i>	559
<i>Acutorum morborum crisis & natura.</i>	159
<i>Acutorum morborum quatuor repentina mutationes.</i>	153
<i>Acutorum morborum natura duplex.</i>	139
<i>Acutorum morborum non omnino sunt certa praedictiones.</i>	140
<i>Acutos morbos simplices quos vocet Hippocr. & quos non simplices.</i>	155
<i>Aestas singulis morbis celeritatem, hyems verō tarditatem addere solet.</i>	45
<i>Aestas senibus confert.</i>	248
<i>Aestatem siccam & aquiloniam. Autumnum verō pluuiosum & australem quae incommoda sequantur.</i>	227

Aestat

I N D E X.

<i>Aestate superiorem potius, hyeme inferiorem purgare conuenit.</i>	291
<i>Aestate qui morbi grassentur.</i>	253
<i>Aestate qui bene habeant.</i>	247
<i>Aestatis initium Vergiliarum est ortus.</i>	255
<i>Aetas qua morbo magis extenuetur.</i>	165
<i>Aetas omnium optima.</i>	247
<i>Aegri qui ad purgationes inepti.</i>	103
<i>Aegris quibus non dandus cibus.</i>	90
<i>Aegris aliquando in cibo & potu obsequendū.</i>	102
<i>Aegritudo quid.</i>	113
<i>Aegrotantes quando periclitentur in quartanam incidere.</i>	221
<i>Aegrotantibus cur precipiantur vigilie.</i>	107
<i>Affectio tabida maxime per autumnum deprehenditur.</i>	255
<i>Affectiones qua extenuante victu curantur.</i>	430
<i>Affectiones diuturnae.</i>	44
<i>Affectus qui insuppurabiles.</i>	415
<i>Alendi interdum laborantes in morbi vigore.</i>	38
<i>Alia quale alimentum praebeat.</i>	136
<i>Alimenta qua celeriter nutriunt, citissime quoque excernuntur.</i>	134
<i>Alimenta crassa, et lenta hisque contraria quam habeant naturam.</i>	139
<i>Alimenta tarde nutrientia.</i>	140
<i>Alimenti duplex excrementum.</i>	237
<i>Alimenti pars humida & serosa ad quid apta.</i>	ibid.
<i>Alimenti multiplex acceptio.</i>	145. & 146
<i>Alimenta</i>	

I N D E X.

- Alimento proprio & familiari quæque pars ali-*
tur. 128
- Alimentum tertium omnium maximè proprium*
est alimentum. ibid.
- Alimentum quibus plurimum debeat, & quibus*
vice versa paucum. 62
- Alui profluvia à quo humore oriantur.* 245
- Alui excrementum quod sit optimum.* 56
- Alui fluores quando potissimum fiant.* 218. 237.
& 253
- Alui profluvia puerulis quando accidant.* 263
- Aluum humectari quibus signis deprehendatur.* 375
- Aluus humectus in iuventute siccatur, & in senectute*
est contrario. 141
- Aluus exsiccat ab aquilonia tempestate.* 244
- Amaritudo oris cuius symptoma existit.* 303
- Anaxionis morbo laterali laborantis curatio.* 50
- Angina correpto si tumor appareat in collo, bo-*
num. 532
- Angina, cynanche & cholera, & tetanus peracuti*
sunt morbi. 44
- Angine quo anni tempore magis fiant.* 249
- Angine autumnales.* 255. & unde 2. 7
- Angine assiduissimis imbribus proueniunt.* 237
- Anhelatio fit per autumnum. 255. & qua ex cau-*
sa. 257
- Animi defectio ab eruptione tuberculorum.* 572
- Anxietudinem vinum epotum aqua temperatum*
soluit. 621

I N D E X.

<i>Aphoristicum docendi genus quid.</i>	164
<i>Aphthe quid.</i>	256. & 260.
<i>Απάγι antiquis quid significat.</i>	93
<i>Apoplexia unde fiat.</i>	252
<i>Apoplexia morbus acutus absque febre.</i>	238
<i>Apoplexiam fortem nullo prorsus modo, debilem agrè curare poteris.</i>	185
<i>Apoplexia quibus familiaris.</i>	280
<i>Apoplexie causa.</i>	186
<i>Apoplexia quid admiratione dignū habeat.</i>	187
<i>Apoplexia quæ hyeme contingunt.</i>	258
<i>Apoplexia quando timenda.</i>	237
<i>Apoplexia omnes unde fiant.</i>	186
<i>Apoplexie proxima est vertigo.</i>	246
<i>Appetentia cibi in senibus minor unde progre- diatur.</i>	145
<i>Apositia quid.</i>	303
<i>Aqua quæ leuissima.</i>	421
<i>Aqua frigida quos affect⁹ leuat & extenuat.</i>	419
<i>Aqua quo pacto dicatur levis vel grauis.</i>	421
<i>Aquilonia tēpestates cogūt corpora firmantq;.</i>	245
<i>Aquilonis incommoda austrinis longè minus no- centia.</i>	ibid.
<i>Aquilonis incommoda.</i>	209.
<i>Arcturus suo ortu autumno dat initium.</i>	235
<i>Ardentes febres æstiuo tempore fiunt.</i>	255
<i>Ardores pro febribus à quibusdā exaudiuntur.</i>	577.
<i>Aromatum suffitus caput ferit.</i>	423
<i>Aromatum suffitus muliebria ducit.</i>	ibid.

Arteriarum

I N D E X.

<i>Arteriarum humorum venarumque ad nervos & contrà sit translatio.</i>	515
<i>Articulorum dolores quando fiant.</i>	237
<i>Ascarides & lumbrici in quibus & vnde ortum habeant, quidve sint.</i>	267
<i>Asthma quid sit.</i>	266
<i>Asthma quibus accidat & quid sit.</i>	275
<i>Aplios quid.</i>	92
<i>Atra bilis indicia.</i>	513
<i>Auditus grauis quibus fiat.</i>	278
<i>Auditum habent constitutiones austrina.</i>	245
<i>Aurium dolores quo fiant tempore.</i>	253
<i>Astri incommoda.</i>	209
<i>Austrinae tempestatis incommoda.</i>	245
<i>Autumnales morbi.</i>	250
<i>Autumno qui gaudeant.</i>	249
<i>Autumnus multos aestiuos morbos creat.</i>	255
<i>Autumnus omnibus etatibus malus.</i>	238
<i>Autumnus corpora refrigerat, cogit & desat.</i>	90
B <i>Albi alui profluuio maxime corripuntur.</i>	526
<i>Balborum tria sunt genera.</i>	ibid.
<i>Balbutiei causa.</i>	527
<i>Balbuties in quibus interdum fiat.</i>	ibid.
<i>Bilem flauam aestas copiosiore generat.</i>	251
<i>Bilem vomunt qui cerebrum habent vulneratum.</i>	554
<i>Bili atra per autumnum multi vexantur.</i>	276
<i>Biliose deiectiones quando cessent.</i>	429
<i>Bilis atra in morbis incipientibus si supra vel infra exierit, perniciosum.</i>	310
	<i>Bilis</i>

INDEX.

<i>Bilis sincera ratò euomitur.</i>	554.
<i>Bilis qua etate superabundet.</i>	272
<i>Bilis atra autumno copiosior generatur.</i>	251.
<i>Bilis vomitus vnde fiat interdum.</i>	554.
<i>Bilis atra & succus melancholicus differunt.</i>	559.
<i>Bilis flaua quam debrationem faciat.</i>	558.
<i>Bilis atra abūditis indicia, icōmoda & morbi.</i>	289.
<i>Bilis ante septimum diem criticè in ictero non vacuatur.</i>	355. & cur. ibid.
<i>Boreæ utilitates.</i>	245
<i>Boreas frigidus & siccus.</i>	ibid.
<i>Balimus quid.</i>	150.
<i>Bulle innatātes in vrinis quid signi. & vñ fiāt</i>	594.
<i>Calculi generatio, proprius est puerorum morbus.</i>	264.
<i>Calculo laboranti sabulosa subsidet in vrina.</i>	388.
<i>Calidi ingeniiti qualitas salubris in pueris exi.</i>	64.
<i>Calidi partim dies. & partim frigidi quos pariant morbos.</i>	208.
<i>Calidum partibus perfrigeratione emorientibus est remedio.</i>	46.
<i>Calidum quot modis accipiatur.</i>	62.
<i>Calidum in quo vlcere pus mouet maximum securitatis indicium.</i>	44.
<i>Calor innatus omniū actionū naturalium causa.</i>	78.
<i>Calor naturalis quamobrē per hyemē augeatur.</i>	73.
<i>Calor genuinus æstate dissipatur.</i>	ibid.
<i>Calor innatus quò copiosior est, eò magis. cibi appetentiam augeat.</i>	77.

INDEX.

Calor sanorum qualis.	65
Calor innatus ab initio format animal, & ad iustā magnitudinem perducit, denique ad finē vsque vitæ sustentat.	77
Caloris vi animantiū vita cōtinetur & regitur.	71
Caloris genuini substantia temperata.	65
Calor innatus ne alimenti inutiles reliquie retineā- tur in corpore prouidet.	77
Calor vniuersus accessionum principijs in profun- dum corporis cogi solet.	106
Calor ambiens nostra corpora non solum quæ inuti- liter, sed etiam quæ secundum naturam se ha- bent digerit & vacuat.	78
Calor natiuus quibus facile extingatur.	191
Calor innatus quomodo nutriatur.	330
Caloris ingenti substantia aërea est & aquea.	65
Caloris aduentitiij ignea est substantia.	ibid.
Caloris inati plurimū quæ corpora habeāt.	59. & 61
Caloris genuini substantia est temperata.	65
Caluis non fiunt varices.	529
Caluis si varices accidāt rursus fiunt capillati.	530
Cancer fit ab atra bile.	21
Canceri occulti non curandi.	532
Cancrorum curatio duplex.	532
Capitis grauitas calido soluitur.	414
Carbones æstiuī.	28
Cardiogmos quid.	303
Cardialgia quid.	362
Cartilago discissa non glutinatur.	508
	Cause

INDEX.

Causa foetus corrumpendi.	446. & 448
Causae abortus evidentes.	440
Casibus incertis & inopinatis omnium hominum vita est subiecta.	198
Cephalalgia fit aliquando propter solum calorem.	370
Cerebri purgatio secundum naturam.	262
Cerebri excrementum per aures derivare est praeter naturam.	ibid.
Cerebrum vulneratum sanari saepe vidit Gal.	508
Cerebrum pertusum & persectum lethale est.	508
Cerebrum infantibus & pueris per aures expurg.	262
Cervicis rigidae affectiones tres.	353
Chyli in sanguinem mutatio & nutritio qua anni parte fit melius.	74
Cibaria ingerere oportet pro caloris nativi copia.	81
Cibariis pluribus qui uti possunt.	74
Cibi cum voluptate sumpti quanta utilitas.	181
Cibi virtus & commendatio est facile alterari & immutari.	421
Cibum Hippo. appellat fomitem.	70
Cibum adimere oportet in ipsis exacerbationibus.	39
Cibum qui plurimum appetant & assumant.	60
Cibus quando multus & raro dandus & contra quando paucus & frequenter.	86
Cibus praeter naturam ingestus malo est.	126
Cibus vires augens.	29
Cibus vires conservans.	ibid.
Cibus vires imminuens.	ibid.
Circumspectione multa religionisque in auctorum	

INDEX.

principio purgandum.	102
Coctiones crisis celeritatem & salutis securitatem prænuntiant.	55
Coctionis debilis signum in pleuritide.	53
Coctionis signa semper bona.	54
Coctionis signa tãto celerius pristinã sanitatẽ homi ni pollicentur quãto celerius apparuerint.	57
Coctionis signa quam habeant naturam.	49
Coma quid.	108
Comatis & somni longi differentia.	III
Comitantiũ signorũ duo volumina scripsit praxa.	57
Comitantiũ morbum symptomatum natura.	49
Comitalem morbum quæ victus ratio soluat.	192
Comitialis morbi & apoplexiæ differentia.	191
Comitialis morbi & apoplexiæ quis humor effi.	192
Comitialis morbi & apoplexiæ generatio.	ibid.
Comitialis morbus vnde & quando accidat.	237
Comitialis morbus quo fiat tempore.	249
Comitialis morbus vnde contrahitur.	251
Comitialis morbus autumnno etiam fit.	255
Concepisse mulierem maximum indicium.	444
Conceptionis impedita causa.	441
Concoctio quo anni tempore fit melior.	73
Conditio morbi quomodo intelligatur & qualis.	41
Coniectura solertes & artificiose fallunt.	288
Consuetudo vniusmodi omnis periculosa.	199
Continua febres æstate fiunt.	253
Convalescentes si copiosiore cibo vtantur non profi- cere, & quid eius rei causa.	115

INDEX.

<i>Cōuulsione laborās febre superueniēte liberatur.</i>	353
<i>Conuulsiones in acutis febribus malum.</i>	361
<i>Conuulsiones mitigantur calido.</i>	414
<i>Conuulsiones pueris fiunt dentientibus.</i>	262
<i>Cōuulsioni febrē accedere satius est quàm cōtrā.</i>	161
<i>Conuulsio & spasmus idem.</i>	353
<i>Conuulsio propter vigilam mala.</i>	581
<i>Conuulsio & singultus vnde fiant.</i>	535
<i>Cordis vulneratio lethalis.</i>	506
<i>Cordis diacope non coalescit.</i>	507
<i>Corpora soluūt & humectant austrina tempest.</i>	245
<i>Corpora quādo plus carnis et sanguinis cumulēt</i>	79
<i>Corpora concreta omnia ex quatuor elementis suam temperamentum sunt sortita.</i>	67
<i>Corpora humana refrigerat & densat autumnus, contrā Ver.</i>	89
<i>Corpora humida plus imminuuntur quàm sicca.</i>	67
<i>Corpora crescentia cur plurimo egeant alimento.</i>	69
<i>Corpora firmiora, agilia, & coloratiora auditūq; valentiora faciunt aquilonia tempestates.</i>	244
<i>Corpus siccus et terrenū fit quotidiano augmēto.</i>	65
<i>Corpus puerorum minimum in se terrene substantia obtinēt.</i>	67
<i>Corruptio attemperamentum petit</i>	86
<i>Cor antiquis pro stomacho nominatum.</i>	361
<i>Cotyledones quæ.</i>	440
<i>Coxendicum dolores autumnō fiunt.</i>	255
<i>Crassi valdē natura breuiore vita fruuntur quàm qui graciles.</i>	190

INDEX.

Crassis quibus vena ample.	191
Crises bonæ quibus præsignificentur.	372
Criseos indices qui sint dies.	157
Crismi septimo die futurā quartus dies indicat.	370
Crisma signa quæ.	55
Crisma signa non semper bona.	56
Crisis septimo die futura quo signo deprehēdat.	370
Crisis quid sit & quomodo fiat.	121
Crisis quibus fit grauior præcedens nox, sequēs leu. ibid	
Crisis signa qualia.	56
Critici dies in puerorum morbis.	270
Cruda quid prænuntient futurum.	55
Cruditatis signa quæ indicent.	45
Cruditatem quæ vrina significant.	374
Cuburbitula quàm maxima ad mammas apposita menses inhibet.	443
Cutim emollit calidum.	414
D E colores menses indicant purgationem necessa- riam.	429
Decretorium & amicum quibus sit calidum.	414
Defectus adiectionem postulat.	86
Deiectiones quæ pessimæ.	17
Deiectiones quibus varientur modis.	141
Deiectiones sincere secundum Hippocra.	584
Deiectionē paruā significat mictus noctu pluri.	391
Delirio tremores febrium ardentium soluuntur.	514
Desipientia ex vigilia malum.	581
Desipientia ab ileo malum.	574
Desipientia ppter plagā in capite acceptā malū.	57
	Desi8

INDEX.

<i>Desipientia ob ossis vulnere.</i>	584
<i>Desipientia à sanguinis profluvio malum.</i>	573
<i>Dentibus frigidum inimicum.</i>	410
<i>Dentitionis tempore morbi.</i>	262
<i>Diacalaminthe peculiariter vtitur Gal. ad tardantes menses.</i>	430
<i>Diacalaminthe menses cōmorātes mouet. ibi. &</i>	431
<i>Diacalaminthe incidit & tenuat humorum crassitiem.</i>	430
<i>Diariae febres quae vocentur.</i>	352
<i>Dies quartus.</i>	335
<i>Diatæ vniuersa instituenda scopi duo.</i>	41
<i>Difficultates intestinorū quo tempore fiant.</i>	238
<i>Difficultas intestinorū per autumnū quoq; fit.</i>	255
<i>Difficultas intestinorum ab insania bonum.</i>	570
<i>Difficultas intestinorum quid.</i>	492
<i>Diuerse vrinae vehementem indicant turbationē.</i>	592. & 593.
<i>Doctrina aphoristica vis & natura.</i>	69
<i>Dolentibus ab aliqua parte corporis & dolorem non sentientibus, mens agrotat.</i>	113
<i>Dolorem insuppurabilem frigidum facit.</i>	411
<i>Dolorem lenit calidum.</i>	414
<i>Doloribus lateris & pectoris, ceterarūque partium quantum a gri differant sciendum est.</i>	494
<i>Dormiēs extrinsecus frigidior fit, cōtrā vigilās.</i>	108
<i>Dorsalis medullæ frigidum inimicum.</i>	410
<i>Ductus rectus quid sit hippo.</i>	93
<i>Duplex ex somno lesio.</i>	106
<i>Dyscinesia quando generatur.</i>	246

INDEX.

Dysenteria si ab atra bile incipiat exitiosa.	33
Dysenteria à sincera deiectione, malum.	584
Dysenteria quâ fiat.	313
Dysenteria quibus fiant.	275
Dysenteria quibus & quando fiunt.	224
Dysentericos cibum fastidire, malum.	493
Dysenteria curatio.	487
E Brius si derepente obmutescat qñ moriatur.	480
E Educenda quo maximè vergunt ducenda.	94
Elleboro pota, corpus mouendum potius quàm quieti tradendum.	301
Elleborum quibus dandum.	299
Elleborum potantibus si conuulsio fiat, lethalis.	392
Elleborum citare vel sistere quando volueris quid faciendum.	302
Elleborus sanas carnes habentibus periculosus.	302
Elephantiasis inchoata quomodo curata Galen.	550
Emortuas partes à frigore calidum iuuat.	414
Empyothotonus quid.	553
Empyi.	407
Empyematis & tabis paroxysmi quando fiant.	44
Ephmera febris.	352
Epilepsia quando vsque ad mortem comitatur.	399
Erysipelas ab ossis nudatione malum.	581
Erysipelas fit à flaua bile.	21
Erysipelas quando perniciosum.	438
Erysipelas non vlceratum frigidum iuuat.	418
Erysipelas foris intrò conuerti malum.	513
Erysipelatis symptomata.	582

<i>Euacuationis quantitas duo habet indicia.</i>	98
<i>Eunuchi podagra non laborant nec calui fiunt.</i>	517
<i>Eunuchi podagra non laborant.</i>	ibid.
<i>Euexia duplex.</i>	23
<i>Euexia athletarū quæ 19. & quomodo soluenda.</i>	24
<i>Euexia athleticæ qui fiant.</i>	ibid.
<i>Excrementa quando recte expurgentur.</i>	79
<i>Excrémentum alui optimum.</i>	56
<i>Excreationes in febribus nō intermit. quæ male.</i>	345
<i>Exhæmatosis hyeme & vere melior fieri solet.</i>	74
<i>Exquisita tertianæ febris indicatio.</i>	355
<i>Extenuata corpora quomodo reficere oporteat.</i>	114
<i>Exulceratio vesicæ quibus significatur.</i>	389
<i>Exulcerationem vesicæ quæ indicent.</i>	379
F acilitas et difficultas ferendæ inediæ quomodo accipiantur.	59. 60. & 61
<i>Fame dominante, ab omni agitatione & labore vacandum.</i>	124
<i>Famem caninam vini potio soluit.</i>	147
<i>Fames corpora siccatur.</i>	125
<i>Faucium morbi quid significant.</i>	123
<i>Fastidium cibi quādo pragnationis indicium.</i>	459
<i>Febre ardēte laborātē rigor superueniēs liberat.</i>	354
<i>Febres, in quibus certo die rigores repetunt, eodem soluuntur.</i>	359
<i>Febres vehementiores quomodo percipiantur.</i>	351
<i>Febres ex bubone.</i>	352
<i>Febres periculosiores.</i>	341
<i>Febricitantem quæ iuuant.</i>	365
<i>Febricitantibus quando fiant abscessus.</i>	321

INDEX.

<i>Febricitantibus valdè lac non dandum.</i>	472
<i>Febricitantibus si morbus regius supervenerit ante diem septimum, malum.</i>	358
<i>Febricitantibus purgās medicamentum noxium.</i>	102
<i>Febricitantibus lethale symptoma.</i>	330
<i>Febricitantibus quæ victus ratio conveniat.</i>	82
<i>Febricitanti collum perverti, quando lethale.</i>	627
<i>Febricitanti morbi regis accidere quoto die sit bo.</i>	360
<i>Febricitantis spiritus si offendat, quare malum.</i>	365
<i>Febriculæ lac noxium.</i>	470
<i>Febris molestari qui dicebatur ab antiquis.</i>	376
<i>Febris longis lac convenit.</i>	470
<i>Febris quæ iudicium habet difficile.</i>	319
<i>Febris tertiana citò terminatur.</i>	43
<i>Febris tertiana & legitima quæ.</i>	355
<i>Febris ardens quo fiat tempore.</i>	354
<i>Febris non biliosa curatio.</i>	602
<i>Febris tertianæ varia appellatio.</i>	358
<i>Febris ardens quo pacto à rigore solvatur.</i>	354
<i>Febris tertianæ & febris ardentis differentia.</i>	355
<i>Febris maior citius macilentos facit.</i>	289
<i>Febris quid sit & quem victum requirat.</i>	83
<i>Febris quando soleat reverti.</i>	357
<i>Februm notæ malæ.</i>	361
<i>Fœmina in coitu semen emittit.</i>	296
<i>Fluxiones diurnæ oculorū quo pacto sanantur.</i>	479
<i>Fœcunditas quibus indigeat.</i>	464
<i>Fœcunditatis & sterilitatis notæ.</i>	456
<i>Fœmina imbecillior mare & frigidior.</i>	480

Fœmina

INDEX.

<i>Fæmina natura mare frigidior.</i>	465
<i>Fæminæ sinistra vteri parte, mares dextra gest.</i>	442
<i>Fætū imbecillū aut valētiore quid demonstrat.</i>	444
<i>Fætū perdituris mulierib⁹, māmæ extenuantur.</i>	446
<i>Fætum non esse sanum quando impossibile.</i>	458
<i>Fætus vnde viuat in vtero.</i>	432
<i>Fætus masculus propter temperamentum ab initio calidus generatur.</i>	442
<i>Frigidum cerebro inimicum.</i>	410
<i>Frigidi incommoda.</i>	ibid.
<i>Frigidum vt nix & glacies incommodat.</i>	419
<i>Frigido vtendum in his vnde fluit aut fluxurus est sanguis.</i>	418
<i>Frigidum ossibus inimicum.</i>	410
<i>Frigidum aduersissimum sedis affectibus.</i>	417
<i>Frigidum nervis inimicum.</i>	410
<i>Frig⁹ aut calor in qua pte corporis inest, ibi mor.</i>	339
<i>Frigus partiū extremarū in morbis acutis mal.</i>	510
<i>Fractis ossibus plurimum prodest calidam.</i>	414
G <i>Enæ tenuis particula discissa non coalescit.</i>	509
G <i>Genitalium putredines æstate fiunt.</i>	253
<i>Gibbi ex asthmate aut tussi ante pubertatem, statim moriuntur.</i>	545
<i>Gingivarū pruritus dentitionis tempore fiunt.</i>	262
<i>Glaucomata cur senibus accidant.</i>	281
<i>Graciles biliosi, & qua purgandi.</i>	293
<i>Grauedines & destillationes in valdè senibus coctio nem non admittunt.</i>	183
<i>Grauedines & raucitates quo tempore anni expectanda.</i>	227. 249. & 258

INDEX.

<i>Grauida secla vena abortit.</i>	425
<i>Grauida vteri os conuiet.</i>	444
<i>Grauida q̄ cū periculo et difficulter ferūt vterū.</i>	451
<i>Grauida que abortiant.</i>	438
<i>Grauida si fiat in vtero erysipelas perniciosum.</i>	438
<i>Grauida quando purganda & quando non.</i>	283
<i>Grauidā mulierē morbo acuto corripī p̄niciosū.</i>	425
<i>Graudationis nota.</i>	458
H <i>Abitus Athletarum ad summum plenitudinis perductus lubricus est.</i>	22
<i>Hemorrhoides diuturnas omnino curanti, tabis aut aque intercutis periculum impendet.</i>	501
<i>Hemorrhoides si supervenerint insanis, insania fit solutio.</i>	511
<i>Hepar regio morbo laborātib⁹ durū fieri, malū.</i>	538
<i>Hepatis purulenti adusti note bonae aut male.</i>	607
<i>Herpetib⁹ exedētibus calidū amicū & decret.</i>	414
<i>Horror à sudore non bonum.</i>	570
<i>Humectat corpora quies.</i>	299
<i>Humida siccis magis putredini obnoxia.</i>	238
<i>Humida substantia dissipabilis.</i>	68
<i>Humiditas in aërem flatuosum sine calore mutari non potest.</i>	297
<i>Humor quisq; abundans indicia habet propria.</i>	20
<i>Humor alien⁹ à corpis natura, ipsū alere nequit.</i>	118
<i>Humorem redundantē ex colore licet coniectare.</i>	20
<i>Humores qui & quibus purgandi.</i>	548
<i>Humores rarò in aliam atque aliam partem transferuntur & fluunt.</i>	97

Hum

INDEX.

<i>Humores qui quoquo versum feruntur per corpus vacuare oportet.</i>	96
<i>Humores parte al qua firmatos & impaclos mouere non oportet.</i>	283
<i>Humoris redūdātis iternoscēdi peritia vñ petēd.</i>	287
<i>Humores & spiritus cū fuerint vacuati, celeriter reficere oportet.</i>	114
<i>Hydropici omnes qui vrūtur aut secātur, si pus aut aqua vniuersim effluxerit, omnino moriūtur</i>	515
<i>Hydropici autumnno fiunt.</i>	255
<i>Hydropicis tussis superueniens, malum.</i>	530
<i>Hydrops aquosi generatio.</i>	297
<i>Hydrops siccus & tympanias idem.</i>	296
<i>Hydrops siccus vnde fiat.</i>	297
<i>Hydrops ratioe trāslatiōis mat. maniae est reme</i>	571
<i>Hydrops qui fiat.</i>	503
<i>Hydrops quo pacto aliqua curetur.</i>	601
<i>Hyeme qui morbi fiant.</i>	227
<i>Hyeme & vere somni longissimi.</i>	72
<i>Hyeme in animātis corpore oīa rectē gerūtur.</i>	79
<i>Hyeme cibi appetentiam maiorem habent homines, eiusdēmq̃ concoquendi facilitatem.</i>	72
<i>Hyeme melius concoquimus.</i>	76
<i>Hyeme qui generantur morbi.</i>	258
<i>Hyemis principiū Vergiliarum facit occasus.</i>	235
<i>Hyemis australis & pluuiosa incommoda.</i>	223
<i>Hyems morbos producit.</i>	45
<i>Hyems succo & sanguine incorrupto corpora nostra replet.</i>	80

I N D E X.

<i>Hypochon. elata qd eſt vñ in tumorē tollātur.</i>	375
<i>Hypochondriorum dolor ſine inflammatione à febre ſuperueniente ſedatur.</i>	537
I <i>ecore inflammi. laborāte interuenit ſingult.</i>	455
I <i>ecore inflammato ſingultus malum.</i>	580
<i>Iecoris dolores conſyderandi.</i>	494
<i>Iecoris vulnus lethale.</i>	506
<i>Iecur aqua refertū habētes quādo moriuntur.</i>	620
<i>Ieiunium quomodo accipiendum in aphor. lib. j.</i>	62
<i>Ieiunium qui facile eſt qui contrā quique mediocriter ferant.</i>	58
<i>Ilei ſymptomata mala quæ.</i>	544
<i>Ileus quis morbus eſt quādo ſeptimo die necet.</i>	540
<i>Impetigines quando frequentius fiunt.</i>	249
<i>Impura corpora.</i>	118
<i>Incremēta paroxysmorū quomodo dignoſcēda.</i>	47
<i>Incōtinēs lingua derepetē facta, ſignū eſt melā.</i>	601
<i>Indicatio ad victus formam conſtituendam.</i>	37
<i>Indicatio humoris vacuandi vnde petatur.</i>	25
<i>Indicationes ſeruande in humoribus purgandis.</i>	20
<i>Inedia perpetua quibus agris eſt qñ imperāda.</i>	31
<i>Inflammatio coeli difficilis vnde.</i>	52
<i>Inflāma. denſo operimento non teſtarū natura. ibi.</i>	
<i>Inguinum tumores cum febre niſi ſit ephemera, omnes mali.</i>	352
<i>Inſanis ſi varices, vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſit ſolutio.</i>	511
<i>Inteſtina tenuia ſi ſint perſecta lethale eſt.</i>	506
<i>Inteſtini recti inflammationis ſignum.</i>	455
<i>Inteſtinorum exulcerationes pernicioſæ.</i>	316

INDEX.

Intestinorum leuitas quid.	483
Intestinorū difficultates vnde & quādo fiant.	237
Ischiadico dolore vexati quando vrendi.	565
Iudicata & quae iustè iudicantur natura sunt per- mittenda.	93
Iudicatio perfecta & consummata.	94
Iudicatio seu Crisis quid.	121
Iudicatio bonāne an mala sit vñ dignoscatur.	41
Iuuenum corpora qualis sint substantia.	67
Iuuenum morbi.	172
L aborare multiplex.	195
L assitudo spontina triplex.	112
Lassitudo duplex.	113
Lassitudines spontaneae morbos denuntiant.	ibid.
Lesiones à somno.	109
Lethale nomen quomodo accipiendum.	506
Lethargi in quibus expectandi.	275
Lethargicorum morborum causa.	111
Leucophlegmatias soluitur à forti diarrhœa.	588
Lienosi qui moriuntur.	538
Lienteria quid.	298
Lienteriae quibus fiant.	275
Lipothymia in vacationibus quā capiatur	101
Lipyrias febris.	347
Longorum morborum causa.	140
M agnitudo corporis quid.	201
M edicamēte purgāte sapē vti noxiū est	276
Medicamento purgante in acutis morbis raro vti oportet.	101
Medicationes difficulter ferūt qui corpore valēt.	180
Medic	

INDEX.

Medicamento poto si fiat cōuulsio est mortifera.	585
Melancholia dupl. x.	559
Melācholici morbi quos comitāt. & eorū causa.	231
Menstruis deficientibus sanguis ē maribus profuēs bono est.	426
Menstruis abundantibus morbi eueniunt.	453
Mēte cōstare quas ptes bene habere significet.	174
Mentem egrotare quid indicet.	114
Morbi qui generentur aliquādo à calore aestiuo.	83
Morbi plures & grauiore ex humorum fusione oriuntur. quā sint plethorici morbi.	93
Morbi recidiui vnde fiant.	94
Morbi verni.	204
Morbi aestiui.	ibid.
Morbi colligati implicatā postulant curationē.	83
Morbi principium qui sit intelligendum.	49
Morbi manifestū incrementū quomodo dignosc.	47
Morbi longitudo qui cognoscatur.	628
Morbi longi & breuis indicia.	41
Morbi puerorum mediā etatem agentium.	264
Morbi celeritas proximam crisim significat.	371
Morbi calidi locis calidis magis generantur & mi nus sunt periculosi.	207
Morbi hyemis proprij.	250
Morbi alij ad aliatēpora bene vel male se hñt.	207
Morbi hyemales.	258
Morbi aestiui cur breues.	160
Morbi diuturni frigidi.	182
Morbi senes ad mortem comitantes.	ibid.
Morbis.	

I N D E X.

<i>Morbis qui minus priclitentur.</i>	175
<i>Morbis acutis si quid grauius aut leuius præter rationem acciderit, nec fidere nec turbari op.</i>	162
<i>Morbis vigentibus quiescendum.</i>	168
<i>Morbis quibusvis incipientibus si atra bilis supra infraue exierit perniciosum.</i>	310
<i>Morbis incip. si quid mouendū videtur moue.</i>	168
<i>Morbo liberatus bellè comedens si non proficiat, malum.</i>	170
<i>Morborum symptomata & signa quid indicēt.</i>	48
<i>Morbos acutos comitantur febres.</i>	34
<i>Morbū magnū aut parū improprie vocāt med.</i>	64
<i>Morbus vnusquisque simplex peculiarem postulat curationem.</i>	83
<i>Morbus qui non transcendat septimum diem.</i>	53
<i>Mors Sileni notanda.</i>	591
<i>Morte repentina qui tollantur è medio.</i>	184
<i>Muliebri profluvio si conuulsio, aut animi defectus superueniat, malo est.</i>	453
<i>Mulier quæ purgari indigeat.</i>	430
<i>Mulier si lac habeat, nec prægnans aut puerpera sit, ei menstrua defecerunt.</i>	56
<i>Mulierì vterū gerētì qñ sit piculū ne abortiat.</i>	427
<i>Mulierì sanguinem euomentì, mensstruis erumpentibus fit solutio.</i>	426
<i>Mulierib⁹ et pueris qñ imminet mortis piculū.</i>	221
<i>Musculorum dorsalium duplex genus.</i>	598
<i>Mutatio paulatim facienda.</i>	198
<i>Mutationes temporum pariunt morbos.</i>	203

- Mutationes temporum quomodo intelligenda.* 203
Mutationes temporū morbos quosdā solvunt. ibid.
Mutos fieri est necesse si cerebrū fuerit cōcussū. 624
N *Natura animantium quid.* 79
Natura quatuor habet facultates. ibid.
Natura multifariam dicitur. 175
Naturā qñ vacuationis habeamus adiutricē. 94
Naturæ proprium significatum. 205
Naturæ robur in corporibus sanis seruandum non frangendum. 29
Nausea vnde & cur nauigatione moueatur. 301
Nervi quā ex causa redduntur infirmi. 410
Nervi à frigido leduntur. ibid.
Nervorum principium est cerebrum. 554
Nervosum genus facile replet coitus. 617
Nimium omne naturæ inimicum. 198
Nubecula rubra perrarum est signum. 372
Nubecula albæ frequentissimè apparent & coctio- nis sunt signum. ibid.
Nutritio quid. 76
Noxa mucosæ pituitæ in lōgo coxēdicū dolore. 565
O *Colorum humiditates senib⁹ cur accidāt.* 281
Oculorum dolores. 520
Oedema quid. 327
Oedemata quos tumores vocet Hippocra. 475
Oedematis nomen generale. 477
Omentum excidens necessario computrescit. 563
Ophthalmiæ sicce quibus & quando fiant. 231
Opisthotonus quid. 353
Oris amaritudo solius pallidæ bilis symptoma. 304

I N D E X.

Oscitationis remedium.	621
Osse egrotante caro livida, malum.	569
Osse capitis vsque ad interiorem superficiem pertuso fit insania.	584
P athognomonica morbi quæ.	49
Pathognomonica signa quæ.	57
Parallelus quid.	234
Paroxysmi pro temporum diuersitate & pro labo- rantium temperamentis variantur.	44
Paroxysmi horam tenere quid conducat.	48
Paroxysmi quoto recurrant die scire oportet.	47
Paroxysmi morbi morbiq; natura vñ indicetur.	44
Paroxysmorum incrementa quomodo noscenda.	46
Paroxys. anticipas diutiusq; duras quid indicet.	48
Partes corporis per senectutem sicciores euadunt.	281
Pericula melancholicorum morborum.	562
Peripneumonia de repente non suffocat.	328
Peripneumonia à pleuritide malum.	575
Phagedæna quæ.	544
Phlegmones nomen apud veteres.	475
Plebotomia ad lipothymiam vsque febres ardentes extinguit.	101
Phlegmasia quæ sint.	34
Phrenitis à peripneumonia malum.	576
Phreniticorum urine quales.	375
Plenitudo morbum facit.	149
Plethorica affectio quo tempore inducatur.	88
Pleuritis à quibus fiat humoribus.	528
Pleuritis, Peripneumonia & Phrenitis sunt morbi acuti.	44

INDEX.

<i>Pleuritis longane an brevis sit futura, quid indicet.</i>	41
<i>Pleuritis crudissima.</i>	53
<i>Pleuritis diuturna aut exitialis quib' signis dign.</i>	55
<i>Pleuritis est de genere inflammationum.</i>	53
<i>Pleuritis ut plurimum quartumdecimum crifens terminum habet.</i>	52
<i>Pleuritidis signa mala.</i>	53
<i>Pleuritidis concoctae quale sputum.</i>	ibid.
<i>Pleuritidis summa cruditas.</i>	ibid.
<i>Pleuritidis curatio breui futura qño cognoscatur.</i>	55
<i>Pleuritidis et Phrenitidis quoto die fiat paroxys.</i>	44
<i>Podagra mulier non laborat.</i>	519
<i>Podagra parietum posteris podagram conciliat.</i>	519
<i>Podagrici morbi intra quot dies sedata inflammatione desinant.</i>	552
<i>Potestates quatuor quaeque corporis pars habet.</i>	97
<i>Potus facilius est refici quam cibo.</i>	119
<i>Principium nostri ortus est ex humido.</i>	69
<i>Principium nostrae pcreationis sanguis est mēstruus.</i>	65
<i>Profluuij sanguinis signa mala.</i>	573
<i>Profluuium alui laboranti, sponte vomitus superueniens, morbum soluit.</i>	513
<i>Profusionem sanguinis calidi frequentior vsus inuehit.</i>	408
<i>Pubertatis tempus.</i>	401
<i>Purgandus humor quomodo dignoscendus.</i>	21
<i>Purgati cur sitiunt.</i>	305
<i>Purgatio optima.</i>	118
<i>Purgatio qñ locū habeat, hypochondrijs dolent.</i>	494
<i>Purgatio nō instituitur propter calorem febrilem.</i>	102
<i>Purg</i>	

I N D E X.

<i>Purgatio quibus morbis prodest.</i>	551
<i>Purgatio præter modum convulsionem accersit.</i>	397
<i>Purgatione superna opus esse quæ significant.</i>	303
<i>Purgationem quæ præcedere oporteat.</i>	117
<i>Purgationem quæ præcedere debeant.</i>	103
<i>Purgationes quando difficiles.</i>	293
<i>Purgationes quando prosint.</i>	104
<i>Purgationi convulsio superueniens malum.</i>	396
<i>Purgationibus qui non idonei.</i>	103
<i>Purgationis finem sitis indicat.</i>	305
<i>Purgationis terminus in pleurit. ab Hip. stat.</i>	407
<i>Purgationis bonæ indicia duo.</i>	99
<i>Purgationis infernæ signa.</i>	306
<i>Purgari qui debeant verno tempore.</i>	548
<i>Pueri non laborant podagra ante venereorum usum.</i>	520
<i>Pueri qui differant temperamento à iuuenibus.</i>	66
<i>Pueri ferunt difficulter inedia: maxime qui sunt vividioris ingenio præditi.</i>	58
<i>Pueri quare plurimo egeant alimento.</i>	75
<i>Puerorum corpus plurimum aeræ & aquæ sub- stantiæ obtinet.</i>	68
<i>Pulmonis exulcerationem quid indicet.</i>	406
<i>Purgantia medicamenta sanum etiam debilitant.</i>	180
<i>Pus unde fit.</i>	193
<i>Pustule late non admodum pruriginosæ.</i>	499
Q uartana correpti non admodum convulsio nibus tentantur.	481
<i>Quartana longior quotidiana.</i>	43
<i>Quartana febris fit ab atra bile.</i>	21

I N D E X.

<i>Quartanarum initia saepe cognouit Gale. ipso primo die.</i>	43
<i>Quartana aestiue breuiores ferè quàm quae fiunt alijs anni partibus.</i>	45
<i>Quartanae quoque aestate fiunt.</i>	355
<i>Quartanae etiam autumnno fiunt.</i>	255
<i>Quies eodem statu seruat corpus.</i>	301
<i>Quies corporum seruat humiditatem.</i>	ibid.
<i>Quiescere morbis vigentibus prestat.</i>	168.
<i>Quotidiana febris fit à pituita.</i>	20
<i>Quotidiana longa est.</i>	43
R <i>Ecidiui morbi quādo fieri consueuerūt.</i>	120
R <i>Recipientes se ex morbo si pars aliqua laborat, eò abscessus fiunt.</i>	323. & cur. 324.
<i>Regio morbo laborātib⁹ iecur durū fieri, malū.</i>	538
<i>Regio morbo obnoxij perrarò ventosi fiunt.</i>	361
<i>Regiū morb⁹ febricitati acci. quoto die sit bo.</i>	360
<i>Repletiones extremae periculosa.</i>	24
<i>Repletio conuulsionem & singultum facit.</i>	534
<i>Remedium maximum melancholiae iam factae, & futura impedimentum est haemorrhoids.</i>	315
<i>Renum frigida inualetudinis signum.</i>	186
<i>Renū exulceratio quib⁹ signis depreh.</i>	379. & 381
<i>Renum venulam esse ruptam inopinanter sanguis miētus indicat.</i>	386
<i>Renum vitia in senibus difficulter curantur.</i>	498
<i>Renum dolores senes patiuntur.</i>	278
<i>Rigor quo pacto soluit febrem.</i>	354
<i>Rigores febr. les frigidum adfert.</i>	410
<i>Respirationis geminus motus.</i>	365

I N D E X.

Ructus acidus quando sit bonum signum.	483
Ructus acidi unde gignantur.	487
S Alutis securitatem qua prænuntiant.	55
Sanguinis vomitus curatio.	598
Sanguinis profluuij signum malum.	573
Sanguinis expuitiones quibus fiant.	272
Sanguine ad mamas colligi furorē significat.	435
Sanguinem prauum gignunt alimēta praua.	180
Sanguis quando suppuret.	510
Sanguis quibus tempore verno mittendus.	617
Sanguis menstruus humidus natura.	65
Sanies, Græcis ἰχθὺς, qualis resudet in quibusdam inflammationibus.	52
Sanitas quid.	113
Sanitas statim futura quibus signis in pleuritide percipiatur.	55
Scirrhus morbus est diuturnus.	359
Secunda deturbantur per sternutatoria.	443
Sedimēta biliosa i vrinis qñ morbu acutū sign.	592
Sedimenta vrine crassiorem farinam referentia, longam fore inualetudinem indicant.	591
Semen in quibus copiosum.	468
Semen non inflammatur.	469
Semitertiana media iter λευκοκόδεις & πυροκόδεις.	43
Seminis substantia magis est aërea & humida quàm terrea.	63
Senes quibus morbis corripiantur.	278
Senes cur acutis febribus rarò corripiantur.	70
Senes qui & qui non facillimè ferant inediam.	61

INDEX.

<i>Senes facillimè ferunt inedia.</i>	58
<i>Senibus suprà modum purgatis si accidat singul-</i> <i>tus, non bonum.</i>	603
<i>Senibus acutæ febres nō fiūt similiter ac in iuu.</i>	62
<i>Senibus acutæ febres lethifera, & quare.</i>	71
<i>Senili atati apoplexia familiaris.</i>	280
<i>Senilis ætatis peculiares affectus.</i>	177
<i>Senilis calor habet cibos pro fomite.</i>	71
<i>Senum corpus frigidum.</i>	ibid.
<i>Sensum vigilantem quid committere soleat.</i>	III
<i>Serosum & humidum alimenti excrementum uti-</i> <i>le distributioni.</i>	237
<i>Sicciores natura quibus excrementis careant.</i>	491
<i>Signa crisma & decretoria.</i>	54
<i>Signa exitialia mortem semper minitantur.</i>	ibid.
<i>Signa comitantia morbum.</i>	57
<i>Signa duplicia.</i>	55
<i>Signa comitantia pleuritidem quæ.</i>	57
<i>Signa cruditatis primo morbi initio cōspiciunt.</i>	49
<i>Signorum decretoriorum & coctionis natura.</i>	55
<i>Simplex natura & doctrina est prius cōposito.</i>	235
<i>Singula medicamina familiare sibi trahūt hu.</i>	97
<i>Singultum sternutatio soluit.</i>	502
<i>Singultus propter iecoris inflammationē, malū.</i>	580
<i>Singultus ab ileo malum.</i>	574
<i>Singultus à vomitu malum.</i>	569
<i>Singultus fit à repletionē.</i>	534
<i>S-ticulosus hic malum.</i>	470
<i>Sitientibus admodum obdormiscere, bono est.</i>	422
	Somnè

I N D E X.

Somni quando utilitas maxima.	108
Somni lesio duplex.	105
Somni cur longiores hyeme.	74
Somnus quo tempore prosit aut noceat.	109
Somnus plurimū cōfert ad functiones naturales.	74
Somnus mortem quando portendat.	108.
Spine vertebrarū cōcussio, q̄ affe.in.	624. & 625
Spirandi difficultates fiunt senibus.	278
Splenicis quando fiant paroxysmi.	43
Splenis alimentum.	308
Spontaneæ vacuationes quæ dicantur.	503
Spumæ materia.	187
Spumosorum excrementorum causa.	589
Spumofus sanguis unde spuat.	600
Sputū statim appares in pleuritide quid ostēdit.	49
Sputum sanguinis pus sequi, malum.	578
Sputum in doloribus pulmonis & costarum qualem esse oporteat.	56
Sputum quando perfectæ coctionis est signum.	53
Sputum quando nimiam cruditatē significat. ibid.	
Status morbi ex quibus coniectetur.	49
Statū & cōditionē in morbis cognosci est neces.	46
Sterilis ne an fœcunda sit mulier quibus noscatur indicij.	209
Sternutamenti effectus.	614
Sternutamentum quo fiat pacto.	613
Sternutatio superueniēs difficulter pariēti, b.	428
Stomachus quid.	536
Stranguria & disuria differentia.	609

I N D E X.

<i>Strumæ unde originem habeant.</i>	268
<i>Substantiæ aëreæ & humida plus defluit è corpore quàm terrena.</i>	67
<i>Substantiam nostri primigeniam spiritus, sanguis & seminalis humiditas absoluunt.</i>	76
<i>Succum bonum generat lac.</i>	473
<i>Sudor multus quomodo vacuandus.</i>	629
<i>Sudor multus per somnū fact⁹ quid significet.</i>	629
<i>Sudorem si horror statim sequatur, non bonū.</i>	572
<i>Sudores in febribus quando spectandi.</i>	212
<i>Sudores cur præter naturā sint secundū Diocl.</i>	78
<i>Sudores febricantibus qñ boni & quādo mali.</i>	333.
<i>Sudores mortem significantes.</i>	236
<i>Suppuratio à diuturno dolore partium ad ventrem attinentium mala.</i>	583
<i>Surditate superu. niēte biliosa dei. Eliōesceßāt.</i>	291
<i>Suspiria quæ mala in morbis acutis cum febre.</i>	359
<i>Symptomata pathognomonica cū morbo inuadūt.</i>	49
<i>Symptomata qua ratione signa decretoria app. ib.</i>	
<i>Symptomata decretoria.</i>	54
<i>Symptomata qñ imbecilliora & qñ fortiora.</i>	168
<i>Symptomata & signa quid prosit cognoscere.</i>	48
<i>Syderatum quibus est cerebrum intra tres dies pereunt, nisi hos superauerint.</i>	611
T <i>Abes quibus per hyemem conciliatur.</i>	231
T <i>Tabi obnoxios supra ne purgato.</i>	294
<i>Tabidis autumnus nocuus.</i>	216
<i>Tabidi dupliciter dicuntur.</i>	ibid.
<i>Tabifici morbi quomodo fiant.</i>	237

Tanto

I N D E X.

Tanto magis corpora impura ledes, quanto plus nutries.	124
Tēpestates austrina vertiginē oculis adferunt.	245.
Tempora anni multū conferunt ad victus ratio- nem constituendam.	72
Tēpori, regiōi, etati, et cōsuetudini aliquid cōdo.	85
Temporum ordo.	235
Tertiana exquisita.	355
Tenasmus.	587
Tetanus quid.	355
Tertiana alio atq; alio tēpore citius terminatur.	45
Thorexis famem soluit.	147
Thorexis quid.	ibid.
Theophrast ⁹ cōposuit librū de calido et frigido.	63
Thoracis muscoli cur in apoplexia moveantur, om- nibus alijs musculis stupentibus.	186
Termina vnde fiant.	256
Tusses Vere fiunt.	249
Typhodes febres quæ sint.	43
V acuatio quibus conuenit.	549
V acuatio humorum quibus fiat viis.	123
Vacuatio ad lipothymiam vsque in maximis dolo- ribus præsens remedium.	101
Vacuaciones multitudine non metienda.	97
Vacuatio immodica non minus quàm immoderata repletio periculosa.	26
Vacuaciones ad extremum non ducenda.	23
Vacuacionibus commoda loca.	95
Vacuare ad lipothymiā vsque in quibus affectibus conue	

conueniat.	99
Vehemētia vni ⁹ doloris alteri ⁹ sensū obscurat.	192
Vena seclio quibus proffit.	549
Venena frigida sine certa quātitate incommoda- re non possunt.	128
Venter vnde habeat retentricem imbecillorem et fortiorem expultricem.	143
Ventres hyeme & Vere natura calidissimi.	72
Ventriculo perfectio lethale est.	506
Vētricul ⁹ et ceterae partes corporis quō alātur.	138
Verborum improprietas in arte medica praecipue committitur.	64
Ver aperit & laxat corpora.	89
Ver magnam cœli temperiem habet.	215
Ver adolescentibus optimum.	249
Ver saluberrimum.	215
Vere et hyeme vētres natura calidiss. et quare.	72
Veris partes tres differentes.	81
Verni tēporis pprū morbi vacāt omni piculo.	252
Vertigo quid.	303
Vertigo affectio pxima epilepsia et apoplexia.	246
Viētus tenuis in morbis longis semper vitandus.	28
Viētū tenuissimo quo morbi tempore vtendum.	36
Viētus quomodo dandus.	73
Viētus salubris indicationes vnde sumenda.	82
Viētus tenuissimus quibus conueniat.	85
Viētus rationem tempestati respondentem tenere debemus.	83
Viēt ⁹ tenuis quib ⁹ morbis cōueniat, et quib. nō.	18
Viētus	

INDEX.

<i>Viētus summē tenuis.</i>	ibid.
<i>Viētus tenuis.</i>	ibid.
<i>Viētus tenuitatis terminus.</i>	ibid.
<i>Viētus praescribenda ratio ad tres scopos omnis est referenda.</i>	41
<i>Viētus triplex.</i>	29
<i>Viētus humidus quibus conueniat.</i>	82
<i>Viētus ratio tenuissima.</i>	33
<i>Viētus tenuissim⁹ qualis quādo & quib⁹ cōueniat.</i>	35
<i>Viētus plenior quando & quibus detur.</i>	ibid.
<i>Viētus forma p morbi tēpore quomodo variāda.</i>	36
<i>Vigilia senilis etatis est propria affectio.</i>	281
<i>Vigilia & somnus qui fiant.</i>	110
<i>Vigiliam nunquam intra modum consistere, & somnum semper symmetrū esse quidā dixerunt.</i>	111
<i>Vigiliae cause.</i>	ibid.
<i>Vigor morbi proximus futurus qui noscatur.</i>	48
<i>Vigor morbi quandiu duret.</i>	ibid.
<i>Vigilia egrotis cur imperetur.</i>	107
<i>Vina acerba famem non sanant.</i>	148
<i>Vina aquosa que.</i>	120
<i>Vinum quo pacto sanet conuulsionem.</i>	398
<i>Vinum calidū temperamēto promptē penetrat.</i>	397
<i>Vires egroti quomodo deprehendat medicus.</i>	41
<i>Vires in morbis longis retinere & tueri oportet.</i>	30
<i>Vires in egrotantibus rarō fit vt maiores reddamus, quā inuenerimus.</i>	ibid.
<i>Vires estate dissolui, hyeme roborari.</i>	160
<i>Viribus colligendis humidū est optimū remediū.</i>	119
<i>Virium</i>	

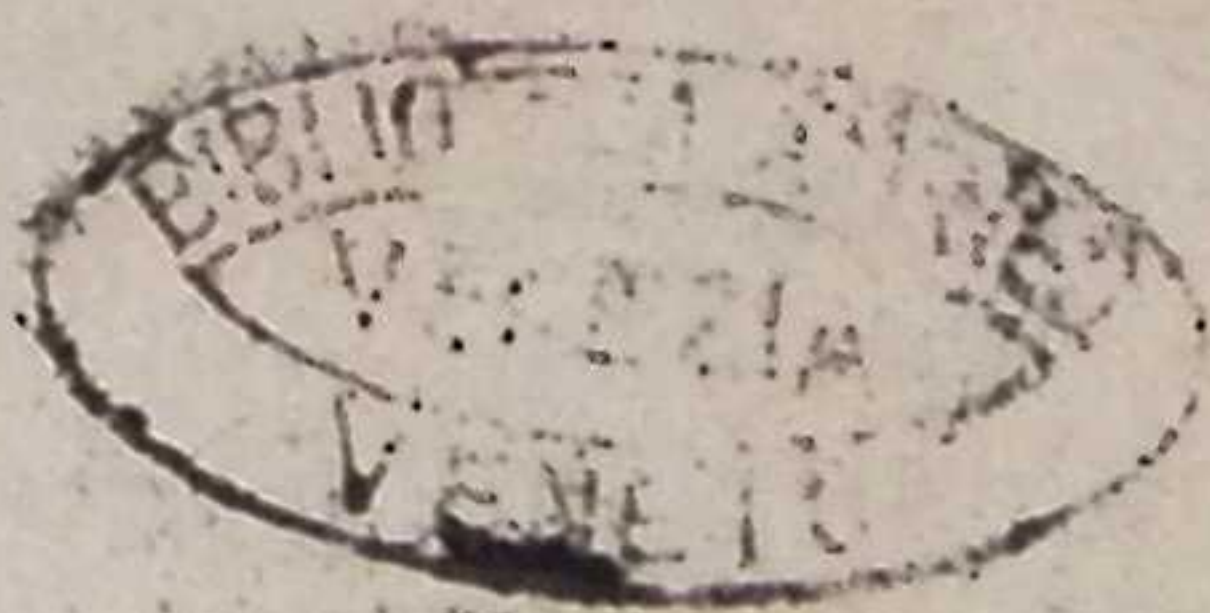
INDEX.

<i>Virium magnitudo teneri potest.</i>	42
<i>Virium laborantium habenda ratio.</i>	38
<i>Virium defectio fit à tuberculi introrsum eruptione.</i>	572
<i>Ulceræ circumglabra maligna.</i>	248
<i>Ulceræ in hydropici corpore nō facile sanantur.</i>	497
<i>Ulceratis frigidum mordax.</i>	413
<i>Ulcus factum in senibus egrè sanatur.</i>	280
<i>Vnumquodque alteratur & immutatur promptius à sui simili.</i>	198
<i>Vomitùs spontaneus longū alui profluvium soluit.</i>	503
<i>Vomentes egrè infernè purgandi.</i>	293
<i>Vomitio fit à tuberculi introrsum eruptione.</i>	572
<i>Vomitùs sanguineus menstruis erumpentibus soluitur.</i>	426
<i>Vomitùs sanguinis curatio.</i>	598
<i>Vrgentia magis prius curanda.</i>	411
<i>Vrgere quid.</i>	ibid.
<i>Urina guttatim reddita quo pacto sanetur.</i>	609
<i>Urina pinguis ex adipis sit colligatione.</i>	594
<i>Urina in qua subsident sabulosa, vesicam & renes calculo laborare demonstrat.</i>	387
<i>Urina optima quæ & qualis. ss. & quid indicet futurum.</i>	56
<i>Urina crassa & furfurosa vesicam scabie laborare indicat.</i>	384
<i>Urina quando crisin prænuntiat.</i>	371
<i>Urina pellucida & alba male, præsertim in phrenisicis.</i>	374
<i>Urina</i>	

I N D E X.

<i>Urina alba maximam ostendunt cruditatem. ibid.</i>	
<i>Urina limpida & alba sunt omnino aquosae. ibid.</i>	
<i>Urina nubecula alba coctionis est signum.</i>	371
<i>Urina quando plus habeant sedimenti.</i>	79
<i>Urina difficultatem phlebotomia soluit.</i>	531
<i>Urinarius canalis quid.</i>	390
<i>Uteri os durum unde fiat.</i>	450
<i>Utero calidum est amicum.</i>	414
<i>Uteri corpus densum & durum ad conceptionem est ineptum</i>	457
<i>Uterus temperatus ad coceptionem aptus est.</i>	460
<i>Uterus si extrorsum suppurauerit, emmotis medicamentis necessario curatur.</i>	441
<i>Utilitas à purgatione maior esse debet quam detrimentum à medicamentis.</i>	113
<i>Vulnera praua quae dicenda.</i>	478
<i>Vulneribus magnis si tumor non appareat, ingens malum.</i>	477

F I N I S.

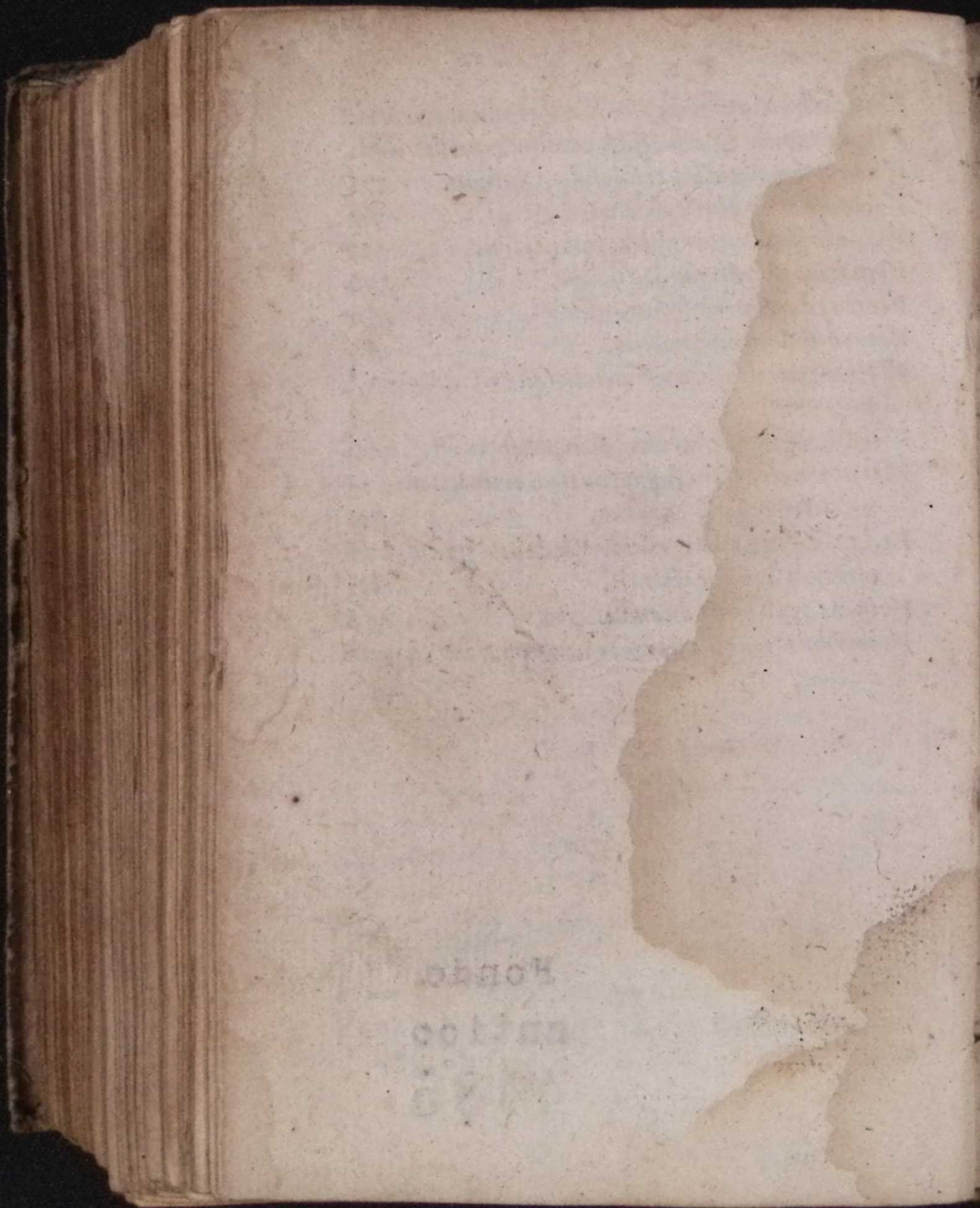
Fondo

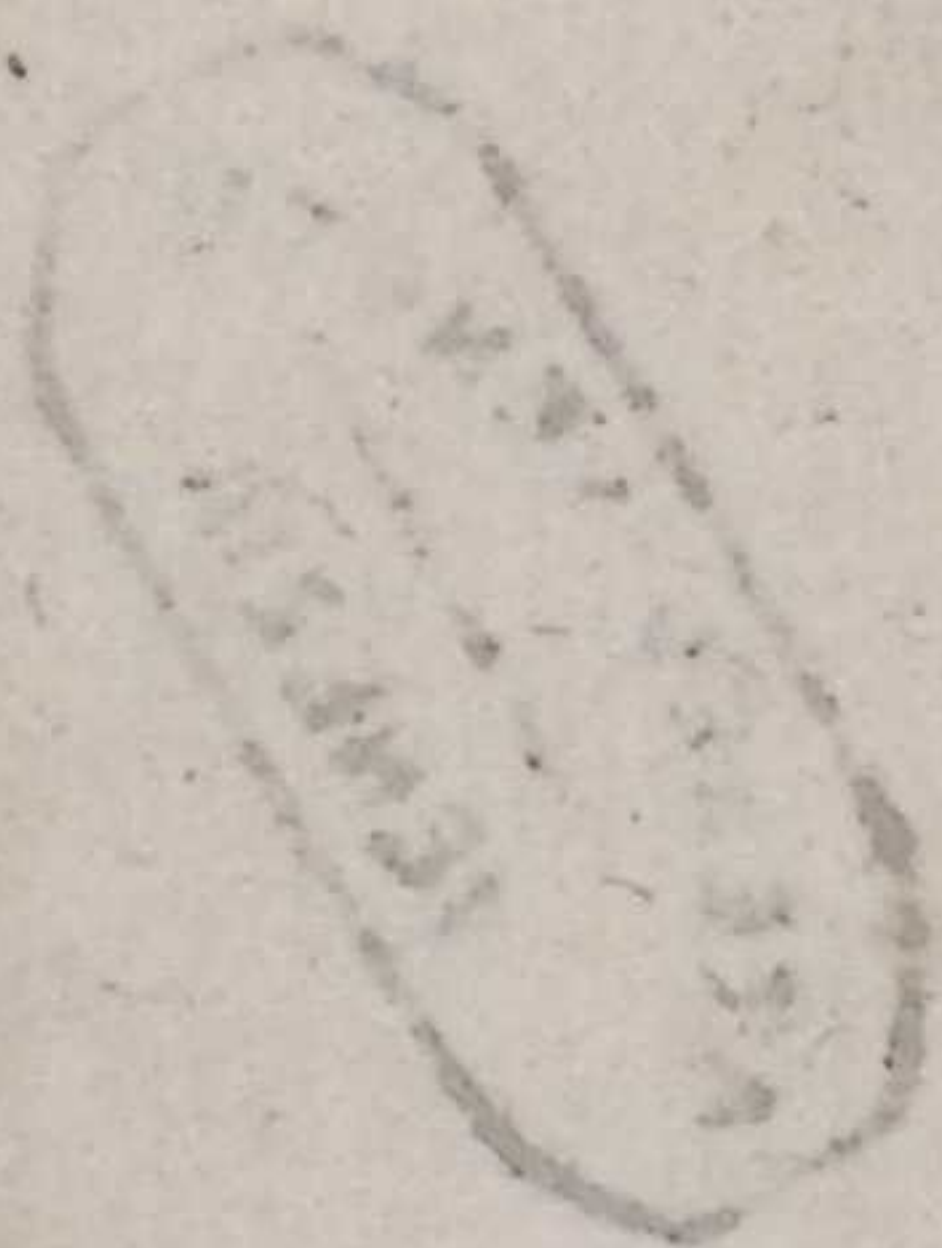
antico

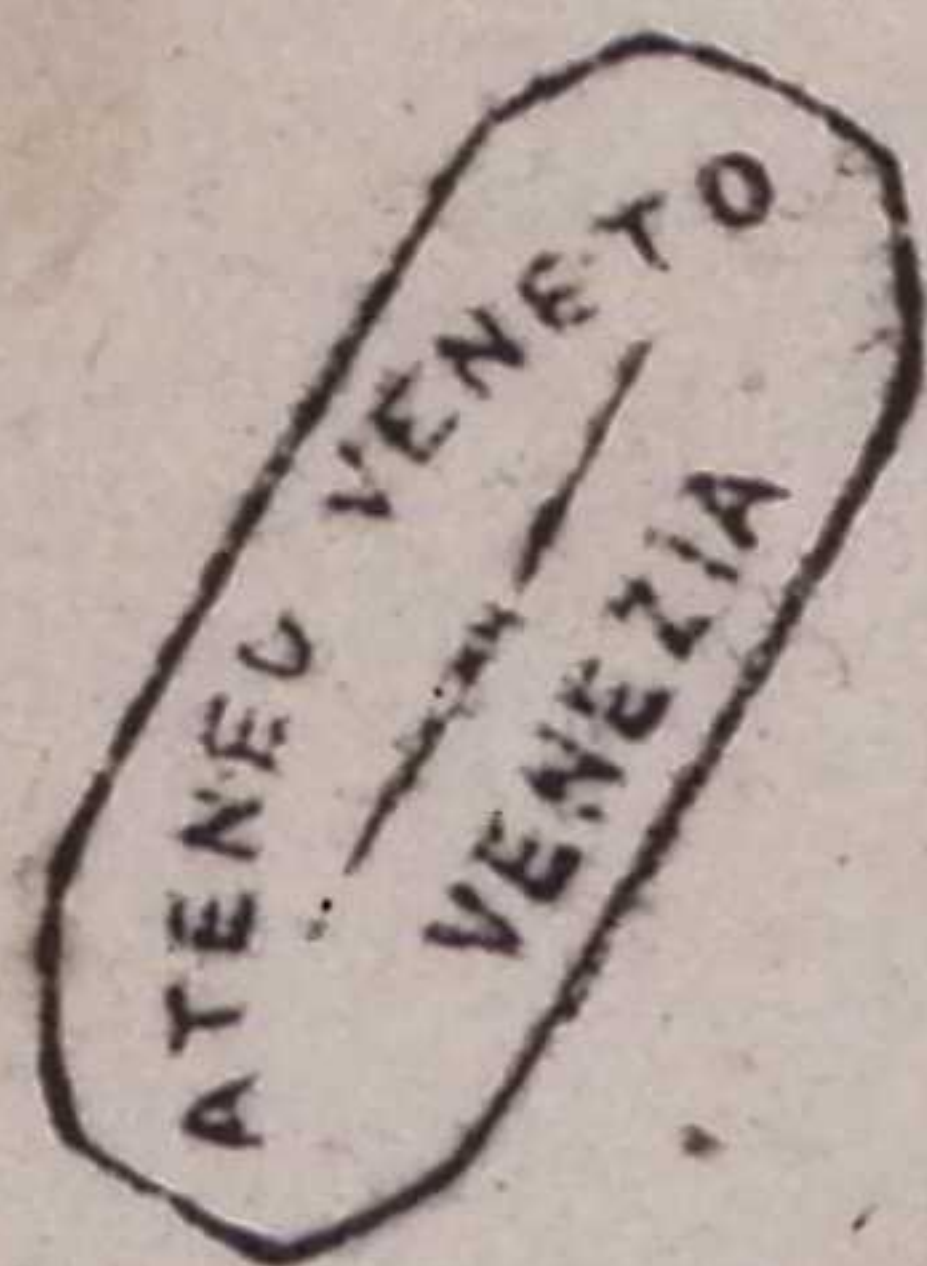
4485

41304

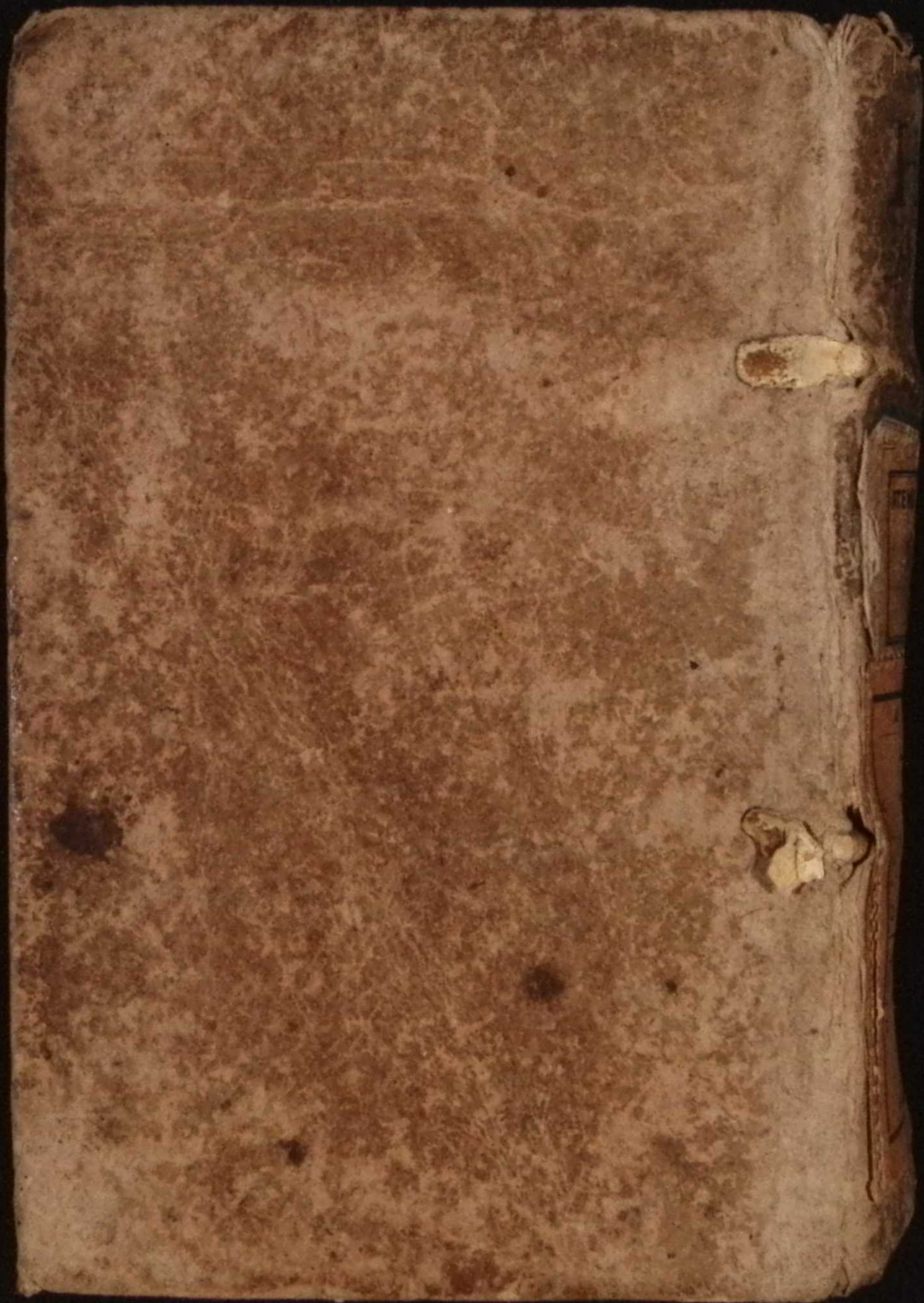
5

Crocus Martis est cal

H. 12133
A. 10715: 75

ATENE O VENETO

ATENE O

BIBLIOTEC A

VENE TO

7
a
244

VENEZIA